

BRUNO BOXSTRÖM
JA SORTAVALAN SEMINAARIN
KASVATUSAINEIDEN OPETUS
1882—1917

mit deutschem Referat

JUSSI ISOSAARI

JYVÄSKYLÄ 1964

KUSTANTAJAT } JYVÄSKYLÄN KASVATUSOPILLINEN KORKEAKOULU
PUBLISHERS } JYVÄSKYLÄN YLIOPISTOYHDISTYS

JYVÄSKYLÄ STUDIES IN EDUCATION, PSYCHOLOGY AND SOCIAL RESEARCH 10

BRUNO BOXSTRÖM
JA SORTAVALAN SEMINAARIN
KASVATUSAINEIDEN OPETUS
1882—1917

mit deutschem Referat

JUSSI ISOSAARI

JYVÄSKYLÄ 1964

KUSTANTAJAT } JYVÄSKYLÄN KASVATUSOPILLINEN KORKEAKOULU
PUBLISHERS } JYVÄSKYLÄN YLIOPISTOYHDISTYS

URN:ISBN:978-951-39-9986-5
ISBN 978-951-39-9986-5 (PDF)
ISSN 0075-4625

Jyväskylän yliopisto, 2023

Alkusanat

Työni valmistuttua pyydän kiittää niitä henkilöitä, jotka ovat eri vaiheissa auttaneet. Professori Matti Koskenniemeltä olen saanut viitteitä ja ohjeita, professorit Martti H. Haavio ja Aimo Halila ovat lukee neet käsikirjoituksen ja antaneet neuvoja, dosentti Matti A. Sainion kanssa käydyt keskustelut ovat olleet hyödyllisiä ja tohtori Bernd Assmuth on saksantanut tiivistelmän. Aineksen keruussa olen joutunut vaivaamaan lukuisia Bruno Boxströmin entisiä oppilaita sekä erityisesti hänen tyttäriään Maria ja Ruth Honkapirttiä.

Karjalaisen Kulttuurin Edistämisseuran stipendistä, jonka olen käyttänyt painatukseen, sekä Jyväskylän Kasvatusopillista korkeakoulua ja Yliopistoyhdistystä siitä, että tutkimukseni on otettu korkeakoulun julkaisusarjaan.

Työtäni on vaikeuttanut se, että sodan johdosta on joutunut hukkaan ensisijaista tutkimusmateriaalia. Puuttuviin kohtiin olen pyrkinyt saamaan selvitystä muistelmista ja haastatteluista. Alun toistakymmentä vuotta sitten aloitetun aineiston keruun ansiosta olen tavoittanut eräitä Sortavalan seminaarin alkuvuosien oppilaita.

Nyt valmistunut työni liittyy Jyväskylän seminaarin kasvatusaineiden opetusta koskevaan tutkimukseeni. Siihen tutustuneen lukijan on helpompi ymmärtää tämän teoksen rakenne ja sisällys.

Turussa 15. lokakuuta 1964.

Jussi Isosaari

SISÄLLYS

	Sivu
I JOHDANTO	9
II SORTAVALAN SEMINAARI BOXSTRÖMIN TYÖYMPÄRISTÖNÄ	13
1. Seminaarin perustamiseen vaikuttaneita tekijöitä	13
2. Eräitä seminaarin kehityksen piirteitä	16
III BRUNO BOXSTRÖMIN ELÄMÄ JA TOIMINTA	21
1. Elämänvaiheet	21
2. Persoonallinen kehitys	23
3. Kasvatusaineiden opettajana	30
4. Kasvatusopillisten Sanomien toimittajana	37
IV KASVATUSAINEIDEN TUNTI- JA OPPIMÄÄRÄT SEKÄ OPPIKIRJAT	42
1. Kasvatusaineiden tuntimäärät	42
2. Kasvatusaineiden oppimäärät ja oppikirjat	44
A. Sieluoppi	44
a. Sieluopin opetus vuosina 1882—1900	44
b. Kasvatusopillinen sieluoppi oppikirjana vuosina 1900—1917	47
B. Kasvatus- ja opetusoppi	55
a. Kasvatus- ja opetusopin opetus vuosina 1883—1907	56
b. Virkkusen Kasvatusopin luonnos oppikirjana vuosina 1907—1912	61
c. Soinisen kasvatus- ja opetusoppia vuosina 1912—1917	64
C. Kasvatuksen historia	67
D. Koulunpito	71
3. Katsaus kasvatusaineiden tunti- ja oppimääriin sekä oppikirjoihin	73

V BOXSTRÖMIN PSYKOLOGISEN, PEDAGOGISEN JA DIDAKTISEN AJATTELUN PÄÄPIIRTEET	76
1. Kasvatuksen ja opetuksen käsite	76
2. Kasvatettavan ominaisuudet	78
3. Kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet	81
4. Opetussuunnitelma	89
5. Kasvatuksen ja opetuksen keinot	95
6. Kasvattajan ja opettajan ominaisuudet	102
7. Vertaileva katsaus	107
VI BOXSTRÖMIN KULTTUURIKRITIIKKIÄ	110
1. Suhtautuminen johtaviin kasvatusopillisiin virtauksiin	110
2. Suhtautuminen ajan koulupoliittisiin kysymyksiin	118
3. Mielipiteitä eräistä ajan kulttuuri-ilmiöistä	122
VII LOPPUKATSAUS	128
Liite	133
Lähteet	135
Henkilöhakemisto	152
Referat	157

LYHENNYKSIÄ

BB	=	Bruno Boxström
K ja K	=	Kasvatus ja Koulu
KK	=	Kymölän Kilta
KL	=	Kansakoulun Lehti
KOA	=	Kasvatusopillinen aikakauskirja
KOS	=	Kasvatusopillinen sieluoppi
KS	=	Kasvatusopillisia Sanomia
MH	=	Maija Honkapirtti
Ol	=	Opettajain lehti
opk	=	opettajainkokous
pk	=	pöytäkirja
pt	=	päästötodistus
RH	=	Ruth Honkapirtti
Ss	=	Sortavalan seminaari
UC	=	Uno Cygnaeus

Lyhennyksiä on lisäksi painamattomien lähteiden luettelossa.

I Johdanto

Olen väitöskirjassani selvittänyt Jyväskylän seminaarin kasvatusaineiden opetusta vuosina 1865—1901. Tätä opetusta varten ei löytynyt esikuvia omasta maasta. Maamme ainoan yliopiston yhtäjaksoinen kasvatus- ja opetusopin opetus alkoi vuonna 1862.¹ Ulkomaista aineistoa hyväksi käyttäen oli laadittava uuden opetusaineen suomenkielinen sanasto, oppimäärät ja oppikirjat. Jyväskylän seminaarin kasvatusaineiden opetus seurasi alussa pääasiallisesti sveitsiläisiä lähteitä. Luonteeltaan se oli Pestalozzin, Diesterwegin ja Cygnaeuksen hengen mukaisesti kristillis-liberaalista.

Sortavalan seminaarissa opetti kasvatusopillisia aineita vuosina 1882—1917 laitoksen ensimmäinen historian ja kasvatusopin lehtori Bruno Adalbert Boxström. Hänet tunnetaan paitsi originellina, elävänä ja intomielisenä opettajana myös ahkerana puhutun ja kirjoitetun sanan käyttäjänä, sosiaalisena hyvän tekijänä ja uskonnollisena herättäjänä sekä seminaarin omassa piirissä että Sortavalan kaupungissa ja sen ympäristössä, vieläpä heimoveljien keskuudessa Vienassa ja Aunuksessa.

Kun Boxström aloitti opetuksensa Sortavalan seminaarissa, oli Olai Wallin lähes 20 vuoden aikana antanut kasvatusaineiden opetukselle kiinteän muodon. Oli olemassa myös suomenkielisiä psykologian sekä kasvatus- ja opetusopin oppikirjoja.² Vuonna 1883 ilmestyi Wallinin Kansakoulun yleinen kasvatus- ja opetusoppi, vuonna 1884 Z. J. Cleven Grunddrag till skolpedagogik ja sen suomennos Koulujen kasvatusoppi kaksi vuotta myöhemmin sekä Th. Reinin Sielutieteen oppikirja ja vuonna 1884. Kaikkia mainitsemiä oppikirjoja käytettiin pitkät ajat maamme seminaareissa.

---

¹ Kasvatus- ja opetusopin professorin virka oli perustettu Helsingin yliopiston teologiseen tiedekuntaan jo v. 1852, v. 1859 se siirrettiin filosofiseen tiedekuntaan ja Z. J. Cleve tuli professoriksi v. 1862.

² Cleve, Sielutieteen oppikirja, suom. 1869 ja Rüegg, Kasvatustieteen oppikirja, suom. 1871.

Olisi odottanut, että Boxström opetusta aloittaessaan olisi käyttänyt hyväkseen Jyväskylän seminaarissa saatuja kokemuksia sekä valinnut jonkin suomenkielisen seminaarin opetukseen soveltuvan oppikirjan. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan hän arvosteli vuonna 1884 Uudessa Suomettaressa ankarasti mainittua Wallinin oppikirjaa, seminaarin kasvatusaineiden opetusta sekä cygnaeuslaista kansakoulua. Boxström ei pitänyt niitä kristillisesti luotettavina. Ymmärrettävästi hän joutui kiistaan virallisen kansakoulupolitiikan ja sen hengen hyväksyvien henkilöiden kanssa.³

Boxström tunnustautui heti opettajantoiimensa alussa kristillisen kasvatustieteen kannattajaksi. Jossakin määrin jää epäselväksi, mitä hän alkuvaiheessa tarkoitti kristillisellä kasvatustieteen oppilla.⁴ Rein ihmetteli Wallinin ja Boxströmin väliseen kiistaan osallistuessaan, kuinka kasvatustieteen voi olla kristillistä. Tavoite tietenkin voi olla uskonnollinen, mutta kasvatustieteen keinot, kuri, hoito ja opetustapa ovat yleisinhimillisiä.⁵ Tämän mukaisesti myös Wallinin kasvatustieteen ja opetustieteen on kristillinen.⁶

Boxström ei löytänyt kukaan kasvatustieteen esikuvia omasta maastamme, vaan ulkomaisesta kirjallisuudesta sekä lähinnä Saksan ja Sveitsin koulumaailmasta. Koulu oli 1800-luvulla yleensä siirtymässä kirkolta valtiolle. Kirkko alkoi pelätä koulun maallistumista. Preussissa konservatiivit ja katoliset tähdensivät koulun kristillistä luonnetta. Liberaalit antoivat uskonnolle suuren arvon, mutta halusivat koulun valtion haltuun. Demokraatit ja sosialistit vaativat kirkon ja koulun eroa. Kaikesta tästä näkyi merkkejä jo 1840-luvulla. Vuonna 1848 pitämässään ensimmäisessä kokouksessa Preussin valtakunnallinen opettajain liitto vaati koulun vapauttamista kirkon ja valtion holhouksesta sekä tunnustuksellisen uskonnonopetuksen poistamista. Evankeliset ja katoliset opettajat vastustivat näitä pyrkimyksiä. Kansakoulunopettajain radikaalin asenteen ymmärtämiseksi on syytä mainita, että osa heistä oli kotoisin uskonnolle vieraista työläiskodeista ja nopea pedagoginen kehitys kohotti opettajien itsetuntoa. Valtiovallan julkaisemat vuoden 1854 kouluregulaatiivit merkitsivät asettumista tunnustuksellisen kou-

³ Olen selvittänyt kiistaa väitöskirjassani Jyväskylän seminaarin kasvatustieteen ja opetustieteen opetus vuosina 1865—1901, 126—135.

⁴ Myöhemmin Boxström pyrkii määrittelemään kristillisen kasvatustieteen. Onko olemassa kristillistä kasvatustieteen oppia? KS 1896, 33—35.

⁵ Rein, O. Wallin, Kansakoulun yleinen kasvatustieteen ja opetustieteen. Valvoja 1884, 268—271.

⁶ Wallin, Kansakoulun yleinen kasvatustieteen ja opetustieteen, 88—92.

lun puolelle.⁷ Taistelu jatkui parhaillaan Boxströmin aloittaessa kasvatustieteiden opetuksen Sortavalan seminaarissa.

Sveitsissä eri kantonien seminaarien henki vaihteli vanhoillisten tai liberaalien enemmistön mukaan. 1820- ja 1830-luvulla poliittisen radikalismien synnyttämät ns. valtionseminaarit eivät tyydyttäneet konservatiivis-kirkollisia. Eräin paikoin perustettiin niiden rinnalle yksityisiä, tunnustuksellisia seminaareja.⁸

Ruotsin kansanopetusta hallitsi viime vuosisadalla hyvin voimakkaasti kirkko. 1860-luvulla preussilaisten regulatiivien vaikutuksen alaisena tapahtuneet seminaareja koskevat uudistukset rakentuivat kristilliselle pohjalle. Vielä vuoden 1886 seminaarilaki tähdensi kansakoulun kristillistä luonnetta. Vasta vuosisadan lopulla alettiin pontevammin vaatia koulun ja kirkon eroa.⁹

Myös omassa maassamme asennoiduttiin koulun maallistumisen puolesta ja vastaan. Vaikka laajennetun kansansivistyksen pyrkimykset merkitsivät maallistumista, osallistui pappejakin kansanopetuksen uudistamiseen. Esittipä E. G. Melartin 1800-luvun alussa ensimmäisenä koulutoimen irrottamista kirkosta.¹⁰ Vuoden 1856 koulujärjestys edisti koulun siirtymistä kirkolta valtiolle. 1850- ja 1860-luvulla kirkkolain, kansakoulun ja oppikoulun uudistuksen yhteydessä käydyt keskustelut ja monipuoliset valmistelut johtivat koulun ja kirkon eroon vuonna 1870.¹¹ Papiston uuden aseman ja tehtävän omaksuminen ei tapahtunut kitkattomasti. Kirkko pelkäsi ajan uusien aatevirtausten aiheuttavan turmiollista maallistumista.¹² Papiston ja liberaalisen si-

⁷ Helle, Taistelu kristillisestä koulusta Saksassa, 96—. — Ziegler, Kasvatustieteiden historia, 491—. — Paulsen, Saksan kasvatustieteiden historiallinen kehitys, 219—.

⁸ Brenner, Die Lehrerseminare der Schweiz, 9—13, 15, 29 ja 31. — Pettersson, Kansanopetuksesta Sveitsissä, 12—13, 20—21 ja 27—. — Weinmann, Das Seminar Kreuzlingen 1833—1933, 68—. — Grob, Das Lehrerseminar des Kantons Zürich in Küsnacht, 20—. — Frey, Das Aargauische Lehrerseminar, 62.

⁹ Sörensen, Svenska folkskolans historia III, 255—. — Kongl. Maj:ts förnyade Nådiga Reglemente för Folkskolelärare-Seminarierna i Riket 1. 12. 1865. — Kongl. Maj:ts nådiga stadga för folkskolelärareseminarierna i riket 29. 1. 1886. — Sipola, Ruotsin kansanopetuksen vaiheita alkaen vuodesta 1862. K ja K 1943, 70—85.

¹⁰ Takolander, Erik Gabriel Melartin I, 235—236.

¹¹ Juva, Suomen sivistyneistö uskonnollisen vapaamielisyyden murroksessa 1848—1869, 125 ja 221—222. — Hanho, Suomen oppikoululaitoksen historia II, 158—162.

¹² Juva, mt., 299. — Halila, Suomen kansakoululaitoksen historia II, 16—.

vistyneiston välisen ristiriidan syventyminen 1870-luvulla huononsi myös kansakoulun ja kirkon välisiä suhteita.¹³ Taisteltaessa kansanopetuksen kristillisyydestä heräsi uudelleen kysymys siitä, kuuluuko kansanopetus kirkolle vai valtiolle. Tämä kiista oli juuri puhjennut, kun Boxström tuli seminaarin lehtoriksi.

Boxström tunsu oman maamme aatteelliset pohjavirtaukset ja oli selvillä Saksan ja Sveitsin koulumaailman ilmiöistä. Hänen edustamansa kristillinen kasvatussuunta ei olekaan irrallinen ja sattumanvarainen. Se kuuluu osana aikakauden kulttuurielämään ja ansaitsee tulla lähemmin selvitettyksi.

Boxströmin toiminta Sortavalassa käsittää tämän seminaarin historiaan kuuluvan yhtenäisen ajanjakson. Hänen mukanaan päättyi seminaarin ensimmäisten opettajien kausi. Seminaarin vaikutus karjalaisen väestön suomalaisen kansallistietoisuuden herättäjänä oli näkyvässä. Seminaarin muuttuminen viisivuotiseksi vuonna 1916 ja maamme itenäistyminen tarjosivat uusia mahdollisuuksia myös kasvatusaineiden opetukselle.

Tämä tutkimus liittyy Jyväskylän seminaarin kasvatus- ja opetusopin opetusta koskevaan tutkimukseeni. Koska Boxström hoiti vuonna 1906 mukaan tullutta merkityksetöntä koulunpidon oppimäärää lukuun ottamatta kaiken kasvatusaineiden opetuksen ja hänellä oli pääasiallisina sanottavansa sieluopissa ja kasvatuksen historiassa, olen käsitellyt aihetta jossakin määrin toisin kuin edellistä tutkimustani.

Boxström oli vaikutteille altis opettaja, joka ei suinkaan jähmettynyt paikalleen. Sen vuoksi on syytä tarkastella Sortavalan seminaaria Boxströmin työympäristönä ja hänen omaa persoonallista kehitystään. Neljännessä luvussa selvitetään kasvatusaineiden oppimääriä sekä viidennessä ja osittain kuudennessa luvussa Boxströmin kasvatus- ja opetusopillisia mielipiteitä. Hänen uskonnollisten aatteittensa selvittäminen ei kuulu tähän tutkimukseen.¹⁴

¹³ Juva, Rajuilmalla, 114—. — Helle, Kansakoulumme suhteesta kirkkoon ja papistoon I, II ja III. Kristillinen kasvatus 1941, 17—20, 34—39 ja 54—56.

¹⁴ Ks. Kautto, Virvatuli on valistus ilman Kristusta. Piirteitä Bruno Boxströmin toiminnasta seminaarinlehtorina ja kristillisen kasvatuksen esitaistelijana. Laudaturtyö 1962 (HYTT).

II Sortavalan seminaari Boxströmin työympäristönä

1. Seminaarin perustamiseen vaikuttaneita tekijöitä

Sortavalan seminaari aloitti toimintansa lokakuun 20. päivänä vuonna 1880 kaksiosastoisena samoin kuin Jyväskylän seminaari 17 vuotta aikaisemmin.¹ Jyväskylän seminaari oli syntynyt kansallisen ja uskonnollisen heräämisen elvyttämän sivistystarpeen seurauksena 1860-luvulla rinnan taloudellisen, yhteiskunnallisen, valtiollisen ja muun kulttuurielämän liberaalistumisen kanssa. Valtiollinen liberalismi ja maamme erityisasema eivät olleet kaikkien venäläisten vallanpitäjien mieleen.² Lisääntyvä teollistuminen herätti työväenkysymyksen. Saksasta peräisin oleva sosiaalipoliittinen liike pyrki rajoittamaan vapaata taloudellista kilpailua ja vaati sosiaalisia uudistuksia.³ Nais- ja yhteiskasvatusaatetta, nuorisoseura- ja raittiustyötä voidaan pitää uuden kehitysvaiheen nostattamina ilmiöinä ja kohonneen kansansivistyksen seurauksina.

Takatalvivaiheesta huolimatta kansakoulu oli vakiintunut 1870-luvulla siinä määrin, että Jyväskylän seminaari ei kyennyt tyydyttämään suomenkielisten opettajien tarvetta.⁴ Sen vuoksi tähän ajankohtaan lankeaa maamme toisen suomenkielisen seminaarin perustaminen. Molempien seminaarien syntymiseen vaikuttivat kansalliset ja

---

¹ Tammissaaren nais- ja Uudenkaarlepyyn miesseminaari oli perustettu vuosina 1871 ja 1873.

² Rantakari, Routavuoret. Suomen historian käsikirja II, 289—292.

³ Nieminen, Mitä on sosiaalipolitiikka? 20—21 ja 35—36. — Yrjö-Koskinen, Työväen seikka. Kirjallinen Kuukauslehti 1874, 1—9, 91—97, 195—199 ja 219—227. — Rein, Kansantalouden uusi oppikunta. Kirjallinen Kuukauslehti 1879, 1—10 ja 31—37 sekä Muistelmia elämän varrelta, 297—.

⁴ Hästesko, Suomen kansakoululaitoksen historia, 136—137.

isänmaalliset intressit. Jyväskylän seminaarin perustaminen merkitsi maamme suomenkielisen väestön kansallistunnon herättämistä; Sortavalan seminaarin tehtävänä tuli olemaan suomalaisuuden säilyttäminen venäläistytämisen alaisella itäisellä raja-alueella.

Ennen Sortavalan seminaarin perustamista maassamme suoritettu kansansivistystyö ei sanottavasti ulottunut Raja-Karjalaan. Vuodesta 1864 toimi Sortavalassa Hallonbladin aviopuolisoiden lahjoituksen turvin ns. Siitosen kansakoulu.⁵ Sen jälkeen syntyi lähipitäjiin muutamia muita varsinaisia kansakouluja. Kreikkalaiskatolinen väestö ei kuitenkaan mielellään pannut niihin lapsiaan, koska niissä oli eriuskoinen opettaja.⁶

Sortavalan seminaarin perustamisen aikoihin ympäristön kreikkalaiskatolisten kirkolliset menot tapahtuivat harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta kirkkoslaavin kielellä, jota kansa ei ymmärtänyt. Väestö oli taikauskoista, lukutaito harvinaista ja kansallistietoisuus hämärää. Asukkaat nimittivät itseään uskontonsa mukaisesti venäläisiksi, vaikka eivät samastaneetkaan itseään ummikkovenäläisten kanssa.⁷ Ei ole vaikea kuvitella, mikä olisi ollut seurauksena, jos 1870-luvun alussa alkaneet kansanopetuksen venäläistämistoimet olisivat onnistuneet.

Ensimmäisiä näkyviä merkkejä Raja-Karjalan venäläistämisestä oli pyhän synodin kielteinen suhtautuminen vuonna 1869 annettuun komitean mietintöön, jossa ehdotettiin kreikkalaiskatolisten kansanopetuksen järjestämistä suomalaiskansalliselle pohjalle. Pyhä synodi laati senaatille oman suunnitelmansa, johon kuului mm. kolmivuotisen venäjänkielisen seminaarin perustaminen. Tämän samoin kuin edellisenkaltaisen vuonna 1877 jätetyn uuden ehdotuksen onnistuivat ylihallitus ja senaatti torjumaan.⁸ Niinpä vuoden 1883 asetus määräsi kreikkalaiskatolisten maalaisseurakuntien lastenkoulujen opetuskieleksi

⁵ Merikoski, Kansanopetus Sortavalassa 1840-luvulta alkaen. Karttunen, Sortavalan kaupungin historia, 252. — Relander, Sortavalan seminaarin vaiheita. Ss 1930, 12—.

⁶ Jääskeläinen, Raja-Karjalan kansakoululaitoksen erikoispiirteitä. Uudistuva Kasvatus- ja Opetustyö 1935, 89—92. — Karttunen, Salmin kihlakunnan alkuperäisestä. Valvoja 1910, 107—112. — Jääskinen, Kansanopetuksen vaiheita. Laatokan Karjalan nousun vuosikymmenet, 104—123. — Keskustelut Suomen kuudennessa yleisessä Kansakoulukokouksessa 1884, 27—28.

⁷ Solntsew, Sortavalan opettajaseminaarin vaikutus Karjalan kreikkalaiskatolisen väestön kirkolliseen elämään. Ss 1930, 149—157. Vrt. 102.

⁸ Ss 1940, 19—21. — Halila, mt. III, 75—76. — Merikoski, Taistelua Karjalasta, 50—69.

paikkakunnan asujamiston kielen. Opettajiksi kelpuutettiin siveellisesti nuhteettomat Suomen kansalaiset, joilla oli riittävät edellytykset tehtävän hoitamiseen.⁹ Näiden koulujen opettajien ja opetuksen taso jäi matalammaksi kuin varsinaisissa kansakouluissa. Kuitenkin kreikkalaiskatolisten kansanopetuksen venäläistäminen oli toistaiseksi torjuttu, ja suomalaiset viranomaiset saivat tervetullutta aikaa varustusten vahvistamiseen.

Venäläistämishanke teki välttämättömäksi suomalaiskansallisen sivistyksen luomisen itäiselle rajaseudulle. Erilaisia mielipiteitä oli vain siitä, organisoitaisiinko tälle alueelle samanlainen koulu kuin oli muualla Suomessa, vai olisiko kansakoulu väestön sivistystaso huomioon ottaen korvattava alemmalla koululla. Olihan kansakoulu muuallakin Suomessa osoittautunut tavoitteiltaan liian korkeatasoiseksi, niin että suuri osa lapsia jäi sen ulkopuolelle.

Kreikkalaiskatolisen väestön alhaiseen sivistystasoon ja heikkoon kansallistunteeseen vedoten impilahtelainen talollinen, ensimmäinen kreikkalaiskatolinen valtiopäivämies Semen Ratinen teki vuonna 1872 kreikkalaiskatolisia varten perustettavia kiertokouluja koskevan valtiopäiväaloitteen. Hänen mielestään kreikkalaiskatolinen väestö ei kyennyt käyttämään hyväkseen varsinaisen kansakoulun opetusta. Samoilla valtiopäivillä tehtiin suomenkielisen kansakoulunopettajatarpeen tyydyttämiseksi kaksi seminaarin perustamista koskevaa aloitetta.¹⁰ Näin oli samanaikaisesti herännyt kreikkalaiskatolisen väestön sivistämisen ja toisaalta suomenkielisten kansakoulunopettajien lisäämisen tarve.

Seuraavilla vuosien 1877—78 valtiopäivillä senaatti esittikin näiden kysymysten ratkaisemista siten, että suomenkielinen kansakoulunopettajaseminaari sijoitetaan Savonlinnaan. Sortavala saisi kaksivuotisen oppilaitoksen alkukoulunopettajien valmistusta varten. Porvaristossa, papistossa ja talonpoikaissäädystä tehtiin kuitenkin valtiopäiväaloitteet Sortavalaan perustettavan varsinaisen kansakoulunopettajaseminaarin puolesta. Aloitteiden jättämiseen houkutteli valtioneuvos Herman Hallonbladin ja hänen puolisonsa lahjoitustarjous, mutta myös kansalliset, isänmaalliset ja poliittiset syyt vaikuttivat asiaan. Selvimmin tämä ilmeni porvarissäätöyn kuuluvan Sortavalan pormesta-

⁹ K.M:n Arm. Asetus 5. 3. 1883. Vrt. myös K.M:n Arm. Julistus 30. 11. 1871. — K.M:n Arm. Asetus 11. 5. 1866, § 129. — K.M:n Arm. Julistus 29. 9. 1880.

¹⁰ Ss 1940, 21—23. — Halila, mt. II, 156—157.

rin K. G. Bergin aloitteen perusteluissa. Tapahtumain kulku johti siihen, että uuden seminaarin sijoituspaikaksi tuli Sortavala.¹¹

Sortavalan seminaarin perustamisen yhteydessä ilmeni eräitä tunnusomaisia piirteitä. Seminaari syntyi alueelle, jonka asukkaiden sivistystaso oli verraten alhainen, tavat alkeelliset ja kansallistunne heikko. Karjala oli rajamaata, josta oli yhteyksiä enemmän itään kuin länteen. Lisäksi uskonto erotti sen muusta Suomesta. Näin ollen on ymmärrettävää, että kreikkalaiskatolinen väestö joutui kulttuuritaistelun kohteeksi. Valtiopäiväkäsittelyn aikana oli avomielisesti tähdennetty Sortavalan seminaarin merkitystä estettäessä kreikkalaiskatolisia asukkaita venäläistymästä. Kun seminaari aloitti toimintansa, nämä erityispiirteet säilyivät ja vaikuttivat seminaarin henkeen sekä opettajien ja oppilaiden työhön ja asenteisiin.¹²

2. Eräitä seminaarin kehityksen piirteitä

Kuten aikaisemmin on mainittu, tapahtuivat kreikkalaiskatoliset kirkolliset toimitukset harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta väestölle vieraalla kielellä. Hengellinen kirjallisuus oli venäjänkielistä. Venäjän kieli oli tarpeen kaupallisessa ja muussa vuorovaikutuksessa rajan-takaisten naapurien kanssa. Näin ollen oli odotettavissa, että ennemmin tai myöhemmin kielikysymys tulisi ajankohtaiseksi myös Sortavalan seminaarissa. Yllättävää vain on, miltä taholta venäjän kieltä ensimmäisen kerran esitettiin.

Ennen seminaarin avajaisia pitämässään opettajain kokouksessa Cygnaeus ehdotti, että kreikkalaiskatolisille oppilaille opetettaisiin ruotsin kielen asemesta venäjää, koska heille ei ole ruotsin kielestä mitään hyötyä. Muut opettajat vastustivat ehdotusta, mutta kreikkalaiskatolinen uskonnonopettaja Sergei Okulow kannatti. On vaikea tietää, mikä oli Cygnaeuksen ehdotuksen pohjimmaisena syynä. Ylitarkastajana hän oli tilanteesta selvillä; olihan hän asemansa vuoksi

¹¹ Ss 1940, 23—33. — Halila, mt. II, 373—379. — Merikoski, Taistelua Karjalasta, 266—. — Rein, Muistelmia elämän varrelta, 271. — Hynén, Tilastollisia tietoja Sortavalan seminaarista vv. 1881—1905. Loimia ja kuteita II, 127—141. — Senaatin kirjeet Koulutoimen Ylihallitukselle 13. 2. 1879 ja 5. 2. 1880.

¹² Tästä muistuttavat mm. Uusi Suometar 147/1880 ja Uno Cygnaeus Sortavalan seminaarin avajaispuheessaan, kirjeessään E. Kauppiselle 23. 1. 1884 ja O. A. Forsströmille 30. 1. 1884 sekä Sortavalan yleisen kansakoulukokouksen avauspuheessaan. M. pk, 7—8.

osallistunut taisteluun kreikkalaiskatolisten alkeisopetuksen venäläistämisyarkimyksiä vastaan. Vaikuttaa siltä, että hän samoin kuin hänen ehdotuksensa kannattaja todella näki menettelyn asialliseksi ehdotuksen perusteluissa mainitulla tavalla. Cygnaeuksen avarampaan näkemykseen on saattanut vaikuttaa usean vuoden koulumiestoiminta Pietarissa. Ennen Sortavalasta lähtöään Cygnaeus ilmoitti johtajalle, että hän oli halunnut ottaa asian esille saadakseen tietää kreikkalaiskatolisen uskonnonopettajan mielipiteen.¹

Kenraalikuvernöörin aloitteesta asia pantiin uudelleen vireille vuonna 1882. Ehdotettiin, että Sortavalan seminaarin kreikkalaiskatolisille miesoppilaille opetettaisiin ruotsin kielen asemesta venäjän kieltä. Täten heille tarjoutui mahdollisuus valmistua papeiksi Pietarin hengellisessä seminaarissa. Vuonna 1885 asia oli niin pitkällä, että siitä pyydettiin opettajakunnan lausuntoa. Okulow puolusti nytkin venäjän kieltä ehdotetussa laajuudessa, mutta muut opettajat ja johtaja kantansa perustellen vastustivat hanketta jyrkästi. Vielä samana vuonna määrättiin, että seuraavan vuoden syyslukukauden alussa oli niille kreikkalaiskatolisille miesoppilaille, jotka sitä halusivat, ruotsin kielen asemesta opetettava venäjän kieltä yhtä monta viikkotuntia kuin ruotsin kielen opetusta annettiin muille.²

Venäjän kielen asemesta Sortavalan seminaarissa keskusteltiin seuraavan kerran vasta kenraalikuvernööri Bobrikovin venäläistämistöimien yhteydessä. Vuonna 1900 opettajakunta joutui torjumaan hankkeen, jonka mukaan seminaarin venäjän kielen opetusta oli lisättävä niin paljon, että kansakoulunopettajat kykenisivät opettamaan tällä kielellä. Tämä samoin kuin vuonna 1902 tehty lisäämisehdotus ei tuottanut muutoksia. Sortavalan seminaari joutui kestäämään jatkuvaa painostusta, mutta vasta vuonna 1916 määrättiin 22 viikkotuntia käsittävä venäjän kielen opetus pakolliseksi maamme kaikissa seminaareissa.³

Taistelu venäjän kielen asemesta koski lähinnä Sortavalan seminaarin kreikkalaiskatolisia oppilaita. Sortavalan seminaari joutui ko-

¹ Ss:n opk:n pk 17. 10. 1880 ja 24. 10. 1880. Ilmeisesti opettajat eivät olleet varmoja Okulowin suomenmielisyydestä. Olihan hänen vaimonsa muukalainen ja kotikielensä venäjä. Merikoski, Sergei Okulov, 64—66 ja 70—72 ja Taistelua Karjalasta, 271—272.

² Ss:n opk:n pk 8. 6. 1885. — Merikoski, Taistelua Karjalasta, 272. — K. M:n Arm. Kirje 10. 12. 1885.

³ Ss:n opk:n pk 9. 3. 1900, 4. 10. 1901, 21. 10. 1902 ja 7. 11. 1902. — K. M:n Arm. Aserus 5. 8. 1916. — Relander, ma. Ss 1930, 124—127.

vimmalle koetukselle myös venäläistämisen aikana. Venäläisille olivat alun alkaen selvillä seminaarin perustamisen suomalaiskansalliset intressit. Siksi se joutui heti eräiden venäläisten lehtien hyökkäysten kohteeksi. Todellinen uhka alkoi vasta sortovuosina, jolloin opettajat ja oppilaat joutuivat monin tavoin puuttumaan asioiden kulkuun. Kun seminaarin hengen muuttaminen osoittautui mahdottomaksi, alettiin suunnitella laitoksen siirtoa ja lakkauttamista. Kaikesta kuitenkin selvitettiin Venäjän vallankumouksen johdosta. Epäilemättä alituinen uhanalaisuus piti seminaarin vireänä ja vaikutti sen isänmaalliseen henkeen, ei suinkaan lamauttavasti vaan elvyttävästi.⁴

Sortavalan seminaarilla oli alussa suuria vaikeuksia.⁵ Varsinkin kreikkalaiskatolisten oppilaisiksi pyrkijöiden pohjatiedot olivat vähäiset. Alusta alkaen vakiintui laitoksessa sellainen käsitys, että voi olla suomalainen, vaikka on uskonnoltaan kreikkalaiskatolinen. Vihkimäpuheessaan Cygnaeus viittasi uskontojen erilaisuuteen, mutta mainitsi, että kristillinen rakkaus ja isänmaallinen tunne olivat yhteisiä. Kristillis-isänmaallinen henki hallitsi Sortavalan seminaarin työtä Boxströmin toiminta-aikana. »Kymölän henki» oli kiihкотonta, suvaitsevaista ja velvollisuudentuntoista uhrautumista Raja-Karjalan valistus-työn hyväksi. Kreikkalaiskatolisten oppilaiden asema ei tietenkään ollut helppo. He muodostivat hyvin pienen vähemmistön, jonka uskonnolliset menot olivat erilaiset ja käytöstavat puutteelliset. Opettajat ja oppilaat kohtelivat heitä ymmärtäen. Ehkä tajuttiin, että heidän avullaan kreikkalaiskatolisen asujaimiston kansallistunteen herättäminen oli mahdollista. Kreikkalaiskatolisen uskonnon opettajat Sergei Okulow (1880—1896) ja Sergei Solntsew (1897—1933), jotka parhaiten saavuttivat kreikkalaiskatolisten oppilaiden luottamuksen, tekivät tässä mielessä hyvää työtä.⁶

Kymölän henki, joka monien opettajien kuvausten mukaan näyttää olleen valtava voimatekijä, vaikutti myös seminaarin oppilaiden har-

⁴ Relander, ma. Ss 1930, 101—124. — Ss:n opk:n pk 1903—1917. — Merikoski, Sortavalan seminaari ja sen uhattu asema. Ol 1912, 16—17.

⁵ Hynén, ma. Loimia ja kuteita II, 132—. — Ss 1930, 22—. — Ss 1940, 33—40. — Uusi Suometar 20/26. 1. 1881. Johtaja C. I. J. Molanderin toimikaudella 1880—1888 laitokseen otetuista vain 57.5 % valmistui opettajiksi. Eroamisen syiksi mainittiin varattomuus, koti-ikävä ja heikot pohjaopinnot.

⁶ Solntsew, ma. Ss 1930, 149—157. — Ss 1940, 11—18. — Merikoski, Sortavalan seminaarin merkitys Karjalalle. Ol 1940, 538—540. Vuoteen 1891 Sortavalan seminaaria nimitettiin virallisessa kirjeenvaihdossa Kymölän seminaariksi.

rastuksiin. Lukuvuonna 1897—98 oppilaat keräsivät kotiseudultaan varoja rajaseudun väestön valistamiseksi tarkoitettuja kiertäviä kansankirjastoja varten. Hanke onnistui niin hyvin, että voitiin perustaa neljä 200 nidettä käsittävää kirjastoa.⁷

Kreikkalaiskatolisen väestön keskuuteen syrjäseuduille joutuneet opettajat kokivat monia vaikeuksia. Kansa ja papisto suhtautuivat kansallisen herätyksen saaneisiin opettajiin epäillen. Papeille oli vierasta opettajien suomalaiskansallinen henki. Opettajat eivät osanneet aina kyllin hienotunteisesti suhtautua kansan tapoihin ja uskonnollisiin menoihin. Ristiriita syveni sortovuosina, kun vuodesta 1898 kreikkalaiskatolista kirkkoa alettiin pitää venäläistämisen etuvartiona ja perustettiin venäläisiä kouluja.⁸

Seminaarin perustamisen jälkeen ympäristön henkinen ja aineellinen elämä sai huomattavan lisän, kun nuoret, innokkaat ja kansallisesti valveutuneet opettajat alusta alkaen osallistuivat myös seminaarin ulkopuoliseen toimintaan. Seminaarinlehtorit O. A. Forsström, K. Suomalainen ja K. A. Hougberg perustivat kaupungin ensimmäisen sanomalehden Laatokan vuonna 1881. Samaan aikaan Laatokan Karjalassa alkoi kohota myös aineellinen kulttuuri, ja senkin kohottamisessa seminaarin opettajat olivat mukana. He olivat perustamassa Itä-Karjalan maanviljelysseuraa, T. Lehtinen toimitti ja julkaisi Sortavalassa vuodesta 1892 lähtien Peltomies-lehteä, ja E. Mäkisen aloitteesta syntyi vuonna 1887 Sortavalan lähelle Myllykylään puutyön opetuslaitos, johon myöhemmin liitettiin myös metallityöt. Forsström saavutti monipuolisella toiminnallaan rajaseudun hyväksi väestön täydellisen luottamuksen.⁹ Boxströmin valistustyötä selvitetään myöhemmin.

⁷ Karikko, Toverikunnan toimintaa. Ss 1930, 235—245. — Ss:n opk:n pk 31. 1. 1898. — Hildur Stenius (pt 1891), Y. Saarelan (1905) ja J. N. Mikolan (1911) kirjeet.

⁸ Solntsew, mk. Ss 1930, 149—157. — Merikoski, Sergei Okulov, 72—76. — Ss 1940, 48. — Keynäs, Kyprianus venäläistyttämistyön johtajana Suomessa ja Itä-Karjalassa. Suomen kirkkohistoriallisen seuran vuosikirja XXVIII 1938, 76—119.

⁹ Merikoski, Taistelua Karjalasta, 265—266 ja 329—330. — Karttunen, Sortavalan kaupungin historia, 304. — Honka, O. A. Forsström-Hainari, Karjalan suuri ystävä ja valistaja. Laatokan Karjalan nousun vuosikymmenet, 65—76. — Joustela, Kaupasta, teollisuudesta ja liikenteestä. Mt., 203—220. — Räsänen, Maataloudesta 1800-luvun jälkipuoliskolla. Mt., 187—191. — Virkkunen, Oskar Adolf Hainari. Suomalaisen Tiedeakatemian esitelmät ja pöytäkirjat 1910 II, 69—83.

Sortavalan seminaarin suorittama kansallinen työ tuotti vähitellen tuloksia. Niinpä seminaarin 20-vuotisen toiminnan johdosta laitoksen johtaja O. F. Borg voikin todeta: »Eikä elä Karjalan kansa näillä Laatokan rannoilla, muinaisuutensa tyyssijoilla, eroitettuna veljistänsä muussa Suomessa, vaan voimakkaana tunkee kansamme henki näihinkin sen äärimmäisiin jäseniin ja lämpöisenä virtaa niissä kansan ruumiin veri yhäti eläyttäen, vahvistaen ja yhdistäen kaikki yhteiseen työhön yhteiseen taisteluun.» Tuloksia ei kuitenkaan saatu käden käänteessä. Niinpä venäläistämistoimien alkaessa vuosisadan vaihteessa kyseinen väestö oli vielä kypsytöntä itsenäiseen harkintaan. Mutta jo miespolven vaihtuessa ensimmäisen maailmansodan aikana ilmeni suomalaiskansallinen ajattelutapa voimakkaana.¹⁰

Sortavalan seminaarin erityispiirteisiin kuuluu vielä kreikkalaiskato-lisen väestön alkeisopetuksen järjestäminen. Sen tarkastelu sopii luontevimmin Boxströmin koulupolitiikan yhteyteen.

Maamme seminaarien henki oli Boxströmin toiminta-aikana kristillis-siveellistä ja isänmaallista. Boxström vaikutti sen, että Sortavalan seminaarista tuli ns. kristillisen kasvatuksen keskus. Kuitenkaan Sortavalan seminaarin henki ei muodostunut mitenkään ahdasrajaiseksi ja painostavaksi verrattuna muihin seminaareihin. Maamme seminaarien oppilaiden käyttäytymistä ja seurustelua rajoitettiin ja valvottiin yleisesti. Miesten tupakanpolttoa pidettiin paheena, mutta se ei ollut kiellettyä kuin seminaarin suojissa ja julkisilla paikoilla. Suurlakon aikoihin vaativat seminaarin miesoppilaat enemmän vapauksia, ja 1910-luvulla ilmeni kiinnostusta myös itsehallintoa kohtaan.¹¹

¹⁰ Borg, Muutamia piirteitä Sortavalan seminaarin kahdenkymmenen vuoden vaikutusajalta muistojuhlana lokakuun 20 p:nä 1900. Loimia ja kuteita, 142—153. (Sama KL 1900, 556—564). — Railas, Ortodoksinen kirkko murros-aikojen keskellä. Laatokan Karjalan nousun vuosikymmenet, 77—89. — Reima, Muistelmia seminaariajoiltani ja Raja-Karjalasta. Ss 1940, 105—107. — I. V. Ahosen (1918) muistelmia vuosilta 1915—1918 (KK).

¹¹ Heinolan, Jyväskylän, Kajaanin, Raahen, Rauman ja Sortavalan seminaarien opettajakunnan pöytäkirjat alusta vuoteen 1917. — Halila, Jyväskylän seminaarin historia, 311—316. — Aina Laguksen (1884) ja Naemi Syvänteen (1894) muistelmat (KK).

III Bruno Boxströmin elämä ja toiminta

Paavo Ruotsalainen on omia henkilökohtaisia kokemuksiaan sekä osittain ensikäden lähteitä hyväksi käyttäen kirjoittanut Boxströmin elämäkerran.¹ Sen vuoksi tässä tyydyn lyhyeen elämäkerralliseen yhteenvetoon. Pääasiallisesti tarkastellen Boxströmin persoonallista kehittymistä sekä toimintaa seminaarin kasvatusaineiden opettajana. Persoonallisen kehityksen kuvaaminen on tarpeen, koska hänen henkevä, aatteellinen ja kaikkea kaavamaisuutta vieroksuva sekä usein hetken mielijohdeista lähtenyt subjektiivinen ja jäljittelemätön opetuksensa² ei voinut riippua oppimääristä ja oppikirjoista. Boxströmin persoonallisilla asenteilla onkin täytynyt olla suuri merkitys hänen opetuksessaan.

1. Elämänvaiheet

Bruno Adalbert Boxström syntyi Leppävirralla 24. maaliskuuta vuonna 1855, tuli ylioppilaaksi Jyväskylän lyseosta arvosanaan laudatur 26. tammikuuta vuonna 1872 ja suoritti filosofian kandidaattitutkinnon 12. toukokuuta vuonna 1879. Hän sai yleisessä historiassa ja suomen kielessä ja kirjallisuudessa arvosanan laudatur sekä approbaturin latinan kielessä ja roomalaisessa kirjallisuudessa, kreikan kielessä ja kirjallisuudessa sekä estetiikassa ja uudemmassa kirjallisuudessa. Pedagogiikan cum laude approbatur -tutkinnon hän suoritti prof. Clevelle

---

¹ Ruotsalainen, Tulisielu. Vrt. Tulisieluinen Karjalan mies. V. Kotkanen (1905) pitää Ruotsalaisen kirjoittamaa elämäkertaa oikeaan osuneena, mutta R. Kuosmanen (1892) mielestä Ruotsalainen yksipuolisesti ylistää. Kotkasen kirje tekijälle 5. 2. 1962. — Kuosmanen, Kahdesta Sortavalan seminaarin opettajapersoonallisuudesta virinnetä piirteitä. Uudistuva Kasvatus- ja Opetustyö 1935, 95—99.

² Boxströmin opetuksen tätä puolta kuvaa hänen ystävänsä ja työtoverinsa Mikael Nyberg, Bruno Adalbert Boxström. KL 1921, 168—172.

12. tammikuuta vuonna 1880 sekä uskonnon ja siveysopin yksityisen tutkinnon prof. Gustaf Johanssonille kiitettävien tiedoin 9. tammikuuta vuonna 1884.³

Boxström auskultoiti Helsingin Normaalilyseossa uskontoa, historiaa, maantietoa ja voimistelua kevätlukukauden vuonna 1879 ja saman vuoden syyslukukauden Hämeenlinnan Normaalilyseossa uskontoa, historiaa sekä kotimaisia kieliä saaden kummankin lukukauden harjoittelusta arvosanan hyvä. Opetusnäytteet hän antoi Uudenkaarlepyyn seminaarin historian, maantiedon ja pedagogiikan lehtorin virkaan 31. tammikuuta 1882.⁴

Boxström toimi ensin lyhyen ajan opettajana Helsingissä. Kevätlukukauden alussa vuonna 1882 hän pääsi Uudenkaarlepyyn seminaarin lehtorin virkaan väliaikaiseksi ja samana keväänä koevuosille. Vielä saman vuoden syyslukukauden alussa hän siirtyi Sortavalan seminaarin historian ja kasvatustieteen lehtorin virkaan, josta meni eläkkeelle 1. maaliskuuta vuonna 1917, mutta hoiti virkaa väliaikaisena lukuvuoden loppuun.⁵

Ulkomaisia opintomatkoja Boxström teki koulutoimen ylläpidon myöntämän apurahan turvin keväällä ja kesällä vuonna 1889 Saksaan, Itävaltaan ja Sveitsiin, keväällä ja kesällä vuonna 1900 Ruotsiin, Tanskaan, Alankomaihin ja Englantiin sekä kesällä vuonna 1908 Englantiin. Omin kustannuksin hän kävi opintomatalla Saksassa, Itävallassa ja Sveitsissä vuonna 1894 sekä vuosina 1905, 1907 ja 1913 Ruotsissa, Norjassa ja Englannissa.⁶ Boxström pyrki eri maissa koskeuksiin kristillisen koulun ja kasvatuksen kanssa. Zürichin evankelisen seminaarin johtaja Heinrich Bachofner näyttää merkinneen Boxströmille paljon, samoin tunnetun kristillisen kasvattajan Christian Heinrich Zellerin pojan johtama laitos Beuggenissa.⁷ Saksassa hän

³ Alkuperäiset todistukset (RH).

⁴ Boxström sai näytteissä seuraavat arvosanat: historiassa laudatur 28/30, maantiedossa laudatur 25/30 ja pedagogiikassa cum laude approbatur 21/30. Ks. ansioluettelo ja alkuperäisiä todistuksia (RH).

⁵ Boxström määrettiin Uudenkaarlepyyn seminaariin väliaikaiseksi 3. 1. 1882, koevuosille 8. 2. 1882 ja Sortavalan seminaariin koevuosille 2. 6. 1882. Sortavalaan olivat kilpahakijoina fil.kand. Cederberg ja kansakouluntarkastaja Hynén, jonka erivapausanomukseen ei suostuttu. Protokoll för det vid Överstyr-elsen för skolväsendet 3. 1.—2. 6. 1882.

⁶ Kansallinen elämäkerrasto I, 45. — Boxströmin ansioluettelo (RH).

⁷ Maria ja Bruno Boxströmin matkapäiväkirja v. 1894 (RH). — Boxström, Muutamia tietoja Christian Heinrich Zelleristä. KS 1894, 150—155. — Zeller, Kristillinen Kasvatustieteen oppi, alkusanat. — Zürichin seminaarin johtaja Heinrich Bachofner. KS 1897, 115—116.

perheytty jo vuonna 1894 herbartilaisiin kouluihin ja seminaareihin. Alankomaissa ja Englannissa hän tutustui kristillisessä hengessä johdettuihin kouluihin ja turvattomia lapsia varten perustettuihin »pelastuskoteihin».⁸ Kasvatuksen teorian ja akateemisiin kasvatustieteen edustajiin hän ei näytä ottaneen yhteyttä.

Boxström toimitti vuosina 1893—1907 ja 1914—1916 kristillisille opettajille ja vanhemmille tarkoitettua aikakauslehteä Kasvatustieteellisiä Sanomia. Vuodesta 1908 kuolemaansa asti hän oli Sortavalan Evankelisen Seuran kustantaman Kaikille-lehden vastaavana toimittajana. Hänen artikkeleitaan tapaa myös eräissä muissa aikakaus- ja sanomalehdissä. Seminaarin käyttöä varten hän kirjoitti Kasvatustieteellisen sielunopin vuonna 1900.

Kaiken tämän lisäksi Boxström uhrasi paljon aikaa ja vaivaa Sortavalan Evankelisen Seuran ja Jamilahden kansanopiston perustamis- ja kehittämispuuhin. Mainittakoon vielä hänen laaja sielunhoidollinen työnsä, joka ulottui lähipiiristä aina rajantakaisten karjalaisten keskuuteen. Kesken tätä auttamistyötä hän kuoli makuuvaunussa lähellä Viipuria 14. huhtikuuta vuonna 1921. Näin se aika, jonka hän aikoi ilman virkahuolia toimia lähimmäistensä hyväksi, jäi kovin lyhyeksi.⁹

2. Persoonallinen kehitys

Boxströmin monipuolista toimintaa hallitsi ihanteellinen aatteellisuus. Jo nuoruusvuosina hänessä ilmeni kaksi voimakasta piirrettä: uskonnollisuus ja suomalaisuus. Ne olivat kodin perintöä, jota oli omiaan vahvistamaan koulunkäynti suomenkielisessä Jyväskylän lyseossa. Siellä hän sai heränneisiin lukeutuvalta uskonnon opettajaltaan O. H. Clevelandtä myös uskonnollista suuntaa elämäntarkoitukselleen.¹ Kielikysymys ja uskonnollinen pohdiskelu kuuluivat 1870-luvun ylioppilaselämään. Nämä kysymykset askarruttivat Boxströmiäkin, joka oli inno-

⁸ Em. matkapäiväkirja v. 1894. — Muistelmia Herbartilaisen kasvatustieteen työmaalta. KS 1895, 84—87. — Kasvatustieteellisiä kirjoituksia I ja III. KS 1900, 117—120, 153—156. Kirjoituksia ulkomailta IV. KS 1900, 170—172.

⁹ Boxström, Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys. Loimia ja kuteita II, 70—76. — Ruotsalainen, Tulisielu, 43—59 ja 126—181. — Nyberg, ma. KL 1921, 168—172.

¹ Ruotsalainen, Tulisielu, 10—11. — Hurskaan opettajan muisto. KS 1893, 5—7. — Rosendal, Suomen herännäisyyden historia IV, 304—308 ja 425—426. — Hoffrén, Muistelmia kouluvuosilta 1865—72. Jyväskylän lyseon sata-vuotishistoria 1858—1958, 475—486.

kas fennomaani sekä uskonnollisen vapaamielisyyden vastustaja.² Toimiessaan yhden lukukauden Uudenkaarlepyyn seminaarin lehtorina hän otti osaa kielitaisteluun suomenmielisten puolella.³

Sortavalaan tullessaan 27-vuotias Boxström oli harras kirkollinen uskovainen ja syvästi suomenmielinen.⁴ Ensimmäinen lukuvuosi näyttää olleen varsin väritön. Seuraavana syksynä lastenseimeä ja -tarhaa perustettaessa hän alkoi ilmaista kansakouluun kohdistuvia epäluulojaan.⁵ Wallinin kasvatus- ja opetusoppia sekä Suomen kansakoululaitosta vastaan hyökätessään vuonna 1884 hän esiintyi ensimmäisen kerran julkisesti. Silloin hän yksipuolisesti ja suvaitsemattomasti kiivaili ihanteittensa puolesta. Boxström näyttää syvästi masentuneen saamistaan iskuista, eikä hän muutamaan vuoteen osallistunutkaan kansakoulua koskevaan keskusteluun.⁶

Boxströmin suomalaisuuden puolustaminen jäi Sortavalassa takalalle, mutta uskonnollinen puoli voimistui. Sortavalassa oli vilkasta hengellistä toimintaa, johon Boxström osallistui eräiden muiden seminaarin opettajien kanssa alusta alkaen.⁷ Samaan aikaan käytiin maassa hengellistä taistelua. Vapaakirkollinen liike tuli tunnetuksi Ruotsista käsin 1870-luvulla ja saavutti täällä kannatusta ruotsinkielisen sivistyneistön keskuudessa. Liike sai kannatusta myös seminaarissa. Boxströmin työtoveri Jenny Ingman alkoi pitää raittius- ja raamatunselittämis-tilaisuuksia Sortavalan lähiympäristössä. Boxström vastusti jyrkästi vapaakirkollista liikettä ja sen merkeissä suoritettua työtä. Hän omaksui

² Juva, Rajuilman alla, 92—97 ja 125—132. — Jääskeläinen, Itä-Karjalan kysymys, 49—52. — Ruutu, Savo-Karjalaisen osakunnan historia II, 140— ja 184—. — Isän Joel B:n kirjeet BB:lle 1872—1879 ja veljen Alfons B:n kirjeet BB:lle 1874—1878 (RH). Vuodesta 1875 veljesten keskeinen kirjeenvaihto tapahtui BB:n ehdotuksesta suomen kielellä.

³ A. Hellegrénin kirje BB:lle 10. 9. 1882 sekä Maija E:n kirje 13. 11. 1882 ja Lotten kirje 12. 11. 1882 Frigga-rouvalle (RH). — Hagfors, Nykarleby seminarium 1873—1923, 42.

⁴ 31. 3. 1880 laaditun kirjastoluettelon (RH) mukaan Boxströmillä oli eniten uskonnollista ja historiallista kirjallisuutta. — Kautto, Virvatuli on valistus ilman Kristusta, 19—32. Laudaturtyö 1962. — BB:n kirje vanhemmilleen 18. 4. 1882. Boxström opetti uskontoa lukuvuoden 1880—81.

⁵ A. Bergman UC:lle 10. 10. 1882 ja 18. 4. 1884 sekä A. Tommila UC:lle 22. 1. 1884 (VA).

⁶ A. Bergman UC:lle 8. 4. 1884 ja A. Tommila UC:lle 17. 10. 1885 (VA). Boxströmin viimeinen viimeinen kansakoulua ja kiertokoulua koskeva artikkeli oli Laotokassa 44/28. 10. 1884, seuraavan kerran Vartijassa 1888, 116—122.

⁷ Kansanaho, Sisälähetys ja diagonia Suomen kirkossa 1800-luvulla, 286—289.

Gustaf Johanssonin edustaman raamatullisen ajattelutavan.⁸ Vuodet 1885—88 olivat hänelle raskaita sisäisen taistelun aikoja, niin että hän vuoden 1886 lopulla oli henkisesti luhistumaisillaan. Risto Kuosmanen (oppilaana 1888—92) ei usko Ruotsalaisen käsitystä, jonka mukaan Boxström olisi tämän sairauden aikana kokenut äkillisen muutoksen. Boxströmin ystävilleen lähettämästä kirjeestä selviää, että hän kärsi kovia sielullisia tuskia. Hän toivoi ystäviltaan rukousapua, että hänen valheellinen elämänsä uudistuisi.⁹ Boxström sai kuitenkin pian sisäisen mielenrauhan, mutta vaikutti seuraavina vuosina fyysisesti heikolta. Mahdollisesti hänessä tämän sairauden vuoksi tapahtui syventymistä, mutta jyrkän kirkollisen asenteensa hän vielä säilytti.¹⁰ Ensimmäisen vaimon kuolema vuonna 1889 hetkeksi järkytti Boxströmin sisäistä tasapainoa. Toivuttuaan tästä hän 35-vuotiaana alkoi yhtä aikaa monella rintamalla määrätietoisesti auttamis- ja julistamistyön.

Oman »Mäkitupansa» valmistuttua seminaarin alueelle vuonna 1890 Boxström kutsui lauantaisin kolmannen ja neljännen luokan oppilaita kotiinsa keskustelemaan ja hartaudenharjoituksiin. Aina muulloinkin hänen ovensa olivat avoinna apua tarvitseville oppilaille.¹¹ Kasvatusopillisissa Sanomissaan hän antoi kristillisiä kasvatusohjeita lasten vanhemmille ja opettajille.¹² Vuonna 1890 hän oli työtoveriansa Hougbergin, Bergmanin ja Ingmanin kanssa perustamassa ja kehittämässä Sortavalan Evankelista Seuraa.¹³

Boxströmin jyrkkyys näyttää vähenevän 1890-luvulla, jolloin hän pyrki sovitteluun ristiriitoja. Boxströmin ankara kirkollisuus muuttui suvaitsevammaksi. Hän alkoi käsittää, että ihmisen tärkein asia riippuu yksilön persoonallisesta suhteesta Jumalaan. Varmaan tämä johduu siitä, että hän näihin aikoihin tutustui paitsi vapaakirkollisiin myös

⁸ Juva, Valtiokirkosta kansankirkoksi, 64—78 ja 126—127. — R. ja N. Ingman, Jenny Ivalo päiväkirjansa valossa, 29—31. — A. Bergman UC:lle 10. 4. 1885 (VA).

⁹ Ruotsalainen, mt., 19—23. — Kuosmanen, ma. Uudistuva Kasvatus- ja Opetustyö 1935, 95—99. — BB:n yhteinen kirje Hougbergille, Raitiolle ja Suomalaiselle 29. 12. 1886 (RH).

¹⁰ A. Bergman UC:lle 3. 1. 1887 ja A. Tommila UC:lle 7. 10. 1887 (VA). — Laura Haganin (1888) muistelmat (KK). — Ingman, mt., 35—36.

¹¹ Kuosmanen, Pikku piirrelmiä Kymölän seminaarin opettajista ja oppilais-takin. Ss 1940, 111—120. — Härkönen (1906), Pohjois-Karjalan poika Kymölän seminaarissa. Ss 1940, 121—123. — Ruotsalainen, mt., 43 ja 60.

¹² Lukijalle. KS 1892, 1—2.

¹³ Kansanaho, mt., 289—.

englantilaiseen allianssiliikkeeseen.¹⁴ Muutenkin oli havaittavissa kirkollisten ja vapaakirkollisten sekä yleensä maailmankatsomusten lähentymistä koko maassa.¹⁵ Samaan aikaan Boxström teki kompromissin myös kansakoulun ja kiertokoulun välillä. Tässäkin hänen käsityksensä johtuu 1890-luvun kansakoulupolitiikan kehityksestä sekä papiston asennoitumisen yleisestä muuttumisesta.¹⁶

Vuosisadan lopulla Boxström hetkeksi keskittyi Kasvatusopillisen sieluopin kirjoittamiseen. Tämä näkyy myös Kasvatusopillisten Sanomien sisällyksestä.¹⁷

Olisi odottanut, että herkkätunteinen historianopettaja Boxström olisi sortovuosien kokemuksista saanut voimakkaita virikkeitä. Jossain määrin näin tapahtuikin, vaikka hänen esiintymisensä oli poliittisesti varsin väritöntä. Vielä vapaussodan aikoihin hän varoitti puolelle tai toiselle värväämisestä. Hänen mielestään hätää ja kärsimyksiä oli pyrittävä lieventämään kysymättä, kenen puolella kukin taistelee.¹⁸

Vaikka Boxström ei enää Sortavalassa esiintynyt suomalaisuuskihkoilijana, oli hänen julistuksensa syvästi isänmaallista. Hän tajusi isänmaanrakkauden pienen kansan henkiseksi voimälähteeksi sitä paremmin, mitä enemmän hän tutustui olosuhteisiin Sortavalan seminaarin vaikutusalueella. Sortovuosina hänen opetukseensa ja julistukseensa liittyi rakkaus rajantakaisia heimoveljiä kohtaan. Boxström antautui heimotyöhön niin voimaperäisesti, että sai aikaan koti- ja ulkomaisin varoin avustettua lähetystyötä Viaan ja Aunukseen. Tekipä hän itsekin helmi—maaliskuussa vuonna 1907 kuukauden kestävän yli 1000 kilometriä pitkän, Äänisen rannalle ulottuvan tutustumis- ja raamatunlevitysmatkan. Tämä työ ei ollut irrallista vaan kuului osana Itä-Karja-

¹⁴ KS 1896, 125—126. — Kautto, m. laudaturtyö, 23—.

¹⁵ Juva, Valtiokirkosta kansankirkoksi, 128— ja 358.

¹⁶ Ks. s. 118—.

¹⁷ Vuosien 1898 ja 1900 numeroissa on Kasvatusopillisen sieluopin aiheita.

¹⁸ Boxström oli kehottanut menemään asevelvollisuuskutsuntoihin, kun oli kysytty. Ss:n opk:n pk 15. 10. 1903. — Ella Ranisen (1917) muistelmia (KK). — Ruotsalainen, mt., 143—. — Alfons B. BB:lle 12. 6. ja 17. 6. 1906 (RH). BB oli ehdottanut veljelleen nimen suomentamista, jota tämä ei kuitenkaan hyväksynyt.

lan valistamiseen. Boxströmin osallistuminen siihen ja hänen mahdolliset vaikuttimensa ansainnevat tarkemman selvityksen.¹⁹

Japanin sodan ja suurlakon rohkaisemina alettiin Vienan Karjalassa suunnitella vapaamielisiä uudistuksia. Vuonna 1906 perustettiin Tampereella Vienan Karjalaisten Liitto, jonka johtokuntaan kuului vienan-karjalaisia ja suomalaisia Karjalan ystäviä, mm. Boxströmin entinen työtoveri O. A. Forsström. Liiton tehtävänä oli Itä-Karjalan aineellisen ja henkisen kulttuurin kohottaminen.²⁰ Samaan aikaan Kotimaa-lehdessä kehoitettiin ryhtymään evankeliseen valistustyöhön Raja- ja Itä-Karjalassa. Viipurin suomalainen ja ruotsalainen vapaaseurakunta aloittivat raamatunlevittämistyön samana vuonna. Syyskuussa vuonna 1906 Boxström, joka jo vuodesta 1891 oli johtanut seuransa hartauskirjallisuuden levitystä, innoitti Sortavalan Evankelisen Seuran perustamaan rahaston Karjalaan ja Venäjälle tehtävää lähetystyötä varten.²¹

Valtiolliset olosuhteet muodostuivat lähetystyölle otollisiksi, olihan Venäjän vuonna 1905 annettu valtakunnallinen uskonnonvapauslaki ulotettu 22. helmikuuta vuonna 1906 koskemaan myös Suomea. Tämä oli syynä Kotimaan lähetysharrastukseen.²² Kotimaa ja vapaakirkollisten raamatunlevitystyö taas saattoivat Boxströmin liikkeelle. Vielä on selvitettävä Boxströmin Karjalan-lähetysten motiivit.

Sortovuosina Boxström alkoi kiinnittää huomiotaan rajantakaisten karjalaisten kohtaloon ja nyt olojen helpotuttua halusi toimia heidän hyväkseen ainoalla mahdollisella tavalla. Boxströmin muistiinpanot ja matkapäiväkirja todistavat hänen pyrkineen pyyteettömästi levittämään evankeliumia. Rukoillessaan työmiehiä tähän tehtävään hän paljastaa motiivinsa: »Ja anna, Herra kaikkien todistajiesi Karjalan kansan keskuudessa palvella sinua omaa kunniatansa etsimättä, ilman puo-

¹⁹ J. Räsänen (1906) muistelmat (RH). — Petäjä, Hän, jota me rakastimme. Ss 1940, 165—167. — Nybergin kirjoittamat muistosoanat Boxströmistä. Kailille 9/1921. — Kirjeitä Kymölästä III ja V: KS 1900, 125—126 ja 1902, 10—12. — Lukijoillemme ja asiamiehillemme. KS 1900, 161. — Tervehdys Kymölän seminaarin entisille oppilaille. KS 1905, 143—145. — Opettajan suhde isänmaanrakkauteen. KS 1915, 53—56. — Boxströmin Aunuksen matkapäiväkirja 15. 2.—17. 3. 1907 (RH). — Ruotsalainen, mt., 78—. — Kotkanen, Seikkoja seminaarin elämästä. Ss 1960, 130—133.

²⁰ Jääskeläinen, mt., 14—19.

²¹ Keynäs, ma. Suomen kirkkohistoriallisen seuran vuosikirja XXVIII 1938, 76—119. — Korhonen, Sortavalan Evankelinen Seura 1890—1930, 15—16. — Merikoski, Sergei Okulov, 147—153. — Kotimaa 50, 53 ja 145/3. 5., 10. 5. ja 15. 12. 1906. Viimeksi mainitussa numerossa julkaistaan Boxströmin kirjoitus Karjalan lähetys. KS 1906, 158—160.

²² K.M:n Arm. Asetus 22. 2. 1906. — Kotimaa 50/3. 5. 1906.

luemieltä, ilman valtiollisia tarkoituksia, ketään soimaamatta tai pantelematta, vapaana kaikista sivutarkoituksista ja vilpittömällä tahdolla palvella ainoastaan sitä, että kuolemattomat ihmislielut tulisivat autuaiksi Jeesuksen Kristuksen meidän Herramme ja Vapahtajamme tuntemisen kautta ja että kaikki, jotka uskovat, Suomalaiset niinkuin Karjalaiset ja Venäläisetkin tulisimme veljiksi Jeesuksen Kristuksen, meidän Herramme ja Mestarimme yhteydessä.» Hän kirjoittaa samasta asiasta laajemmin myös Kasvatusopillisten Sanomien marraskuun numerossa vuonna 1906.²³

Näyttää täysin selvältä, että Boxström ei halunnut toimia erityisesti luterilaisuuden hyväksi. Hän yritti saada mukaan myös kreikkalaiskatolisia pappeja ja yleensä oli suojea ja suvaitsevainen kreikkalaiskatolisia kohtaan.²⁴

Ennen matkalle lähtöään Boxström suunnitteli, että rajantakaisten karjalaisten hengellistä valistamista varten oli levitettävä kirjallisuutta ja perustettava kirjastoja. Matkan aikana tämä kuitenkin osoittautui mahdottomaksi.²⁵ Väestö oli alkeellista ja lukutaito niin vähäistä, että hän ajatteli lukemisen alkeisopetusta, jossa venäläisin kirjaimin opetettiin väestön omaa murretta. Kreikkalaiskatolinen kirkko ja valtiolta kiinnittivät huomiota Boxströmin matkoihin, mutta pitivät niitä reaktioista päätellen vaarattomina.²⁶

Vuoden 1907 lopulla Boxström vaihtoi Kasvatusopilliset Sanomat hengellisiin kysymyksiin keskittyvään Sortavalan Evankelisen Seuran kustantamaan Kaikille-lehteen.²⁷ Boxström oli vuonna 1905 valittu Sortavalan Evankelisen Seuran puheenjohtajaksi. Karjalan lähetys oli tapahtunut kristillisin tavoittein. Allianssiliiike, jonka toimintaan hän osallistui aktiivisesti vuodesta 1907 lähtien, tuki hänen lähetyksiään. Vapaakirkollisia vaikutteita saaneena Boxström alkoi näihin aikoihin voimakkaasti kritikoida kirkkoa. Hänen mielestään se ei ollut alkuperäisen apostolisen käsityksen mukainen uskovaisten maallikkojen

²³ Boxströmin muistikirjamerkintä 11. 11. 1906. — Ma. KS 1906, 158—160.

²⁴ Boxströmin muistiinpanoja 16. 11. 1906. — Olga Haimakaisen (1903) muistelmat (RH). — Klaudia Niikko (1905). Ss. 1960, 82—87.

²⁵ Ma III. KS 1900, 125—126. — Ma. KS 1900, 161. — Karjalan lähetyksen ystäville. KS 1907, 14. — Karjalan kansan ystäville. KS 1907, 25—27.

²⁶ Boxströmin matkapäiväkirja 22. 2. 1907. — Mitä me näimme Aunuk- sessa I—III. KS 1907, 53—56, 72—75 ja 85—89.

²⁷ Kasvatusopillisten Sanomain ystäville. KS 1907, 137—139. — Kasvatusopillisten Sanomain testamentti ystävilleen ja vastaisille paremmille työntekijöille. KS 1907, 178—181.

yhteys. Kirkon tuli muuttua ja suosia omassa keskuudessaan uskovais-
ten läheistä yhteenliittymistä.²⁸ Boxströmillä olikin nyt enemmän us-
konnollista kuin pedagogista sanottavaa.

Kiintoisa on Boxströmin suhtautuminen kristittyjen opettajien yh-
teenliittymiseen. Vuodesta vuoteen hän selosti lehdessään eri maiden
kristillisten opettajayhdistysten toimintaa sekä kristillisten kasvattajien
mielipiteitä. Hän osallistui 1890-luvulla perustetun Itä-Karjalan opet-
tajayhdistyksen ja vuonna 1912 perustetun Sortavalan seudun opettaja-
yhdistyksen kokouksiin. Nämä järjestöt toimivat kristillisessä hengessä
ja Boxströmin mielen mukaisesti. Boxström oli perustanut lehensä
kristillisten opettajien yhdyssiteeksi. Kun vuonna 1899 oli esillä erillis-
sen valtakunnallisen kristillisen opettajaliiton perustaminen, piti hän
sitä tarpeettomana,²⁹ mutta vuonna 1911 hän oli valmis erillisen liiton
perustamiseen. Kun sellainen jäi toistaiseksi syntymättä, hän osallistui
aktiivisesti Sortavalassa vuonna 1913 perustetun Opettajien Ystävä-
piiriin toimintaan. Sen sekä Jamilahden lepokodin ja kansanopiston
perustamisessa hän sai käytännössä toteuttaa kristittyjen yhteyden
aatettaan.³⁰

Boxström oli eheäluonteinen ja hänen pohjasävyltään kristillis-
isänmaallinen toimintansa selväsuuntaista. Hänen isänmaallisuutensa
ilmeni nuoruusvuosina suomalaiskansallisena innostuksena, joka sai
virikkeensä oppikoulu- ja ylioppilasmaailmasta sekä Uudenkaarlepyyn
kielioloista. Sortavalassa hänessä tapahtui uskonnollista kypsymistä
1880-luvulla ja sen jälkeen jatkuvaa syventymistä. 1890-luvulla alkoi
hänen monipuolinen ulospäin suuntautunut aktiivinen toimintansa,
joka vuosisadan vaihteessa keskittyi kasvatustieteellisiin kysymyksiin.

²⁸ Boxström, Evankelisen allianssin yhdestoista kansainvälinen kokous ja
60-vuotinen riemujuhla Lontoossa 3.—8. p. heinäkuuta. Kotimaa 88, 89 ja
93/1907. — Boxström, Mietteitä Kristuksen seurakunnasta. Kotimaa 133—
135/1908. Ks. myös Kristuksen seurakunta ja kirkko, 3—29.

²⁹ Sihvonen, Sortavalan seudun opettajayhdistyksen toimintataipaleelta. Sorta-
valan maalaiskunta, 370—372. Jo v. 1896 oli Sortavalan yleisen kansakoulu-
kokouksen yhteydessä pidetty kristillisten opettajien kokous. KS 1899, 102—
106 ja 124—126. — Opettajain hartauskokous Kuopiossa. KS 1902, 104—
107. — Onko mahdollista jo ensi kesänä pitää »kansakouluopettajain kokousta
kristillisellä ohjelmalla?» KS 1903, 23. — Kristillisten kasvattajain yhteys.
KS 1903, 101—104. Ks. KS 1903, 41—42, 91—92 ja 1904, 113—114 sekä
Kotimaa 62/1909.

³⁰ Kotimaa 58—60 ja 68/1911. — Korhonen, Lehtori Bruno Boxströmin
»Kasvatusopilliset Sanomat» ja kristillisten opettajain yhteys. Kristillinen Kas-
vatus 1927, 10—11 ja 26—28. — Korhonen, mt., 27—41. — BB:n kirjeet
tyttärelleen Maijalle vuosina 1906—1920 (RH).

1900-luvun alusta lähtien kristillinen toiminta sai hallitsevan aseman, ja Boxströmin työ koitui myös rajantakaisten karjalaisten hyväksi. Karjalaisen heimon keskuudessa hänen herkkä, impulsseille altis suomalais-kansallinen ja isänmaallinen mielensä Sortavalan seminaarissa vallinneen hengen ja varsinkin sortovuosien vaikutuksesta muuttui heimorakkaudeksi, joka oli toisena käyttövoimana hänen rajan taakse suuntautuneessa toiminnassaan.

Hyvän kielitaidon ansiosta Boxströmillä oli mahdollisuus seurata aikaansa ja alansa kirjallisuutta. Hänellä oli laaja kirjasto, joka sisälsi koti- ja ulkomaista uskontoa, historiaa, kasvatusaineita, luonnontieteitä ja kaunokirjallisuutta koskevia teoksia.³¹ Laajan lukeneisuuden vuoksi hänen syvästi uskonnollinen elämänsänsä muuttui, mikä ilmeni hänen opetuksessaan sekä suullisessa ja kirjallisessa julkaisussaan.

3. Kasvatusaineiden opettajana

Boxström, joka Uudessakaarlepyyssä oli osoittautunut kiihkeäksi suomalaismieliseksi, halusi siirtyä Sortavalan seminaariin, missä hänellä oli mahdollisuus työskennellä suomenkielisen väestön hyväksi. Boxström näyttää tienneen, että siellä toimi lehtorina Karjalan ystävä O. A. Forsström; myös Boxströmin ystävä Arvid Genetz toivoi samaan aikaan sinne pääsyä.¹

Kun Wallin tuli Jyväskylän seminaariin 19 vuotta aikaisemmin, hänellä ei vielä ollut kasvatus- ja opetusopin arvosanaa. Tällä välin oli kasvatusaineiden asema siinä määrin vakiintunut, että Boxström oli suorittanut pedagogiikassa arvosanan cum laude approbatur. Boxströmin valmistus kasvatusaineiden opettajaksi oli muuten huomattavasti puutteellisempi kuin Wallinin, joka oli toiminut neljä vuotta kansakoulunopettajana sekä opiskellut ulkomailla juuri seminaarin pedagogiikan opettajaksi kahden vuoden ajan. Wallin joutui ulkomaisien esikuvien pohjalta luomaan suomalaisiin oloihin soveltuvan kasvatusaineiden opetuksen. Hänen työnsä seminaarissa oli päättymässä,

³¹ Boxströmin kirjaluetelo 1880 (RH). Vuonna 1929 osa kirjoista luovutettiin Sortavalan seminaarille, mutta ei sodan aikana voitu kaikkia pelastaa. Suuresta kirjastosta puhui tytär RH 18. 9. 1963 ja V. Kotkanen kirjoitti 2. 9. 1963.

¹ Sundwall UC:lle 30. 3. 1882 (VA). — Alfons B. BB:lle 10. 4. 1882 ja vanhemmilleen 18. 4. 1882 (RH).

kun Boxström tuli vastaavaan tehtävään Sortavalan seminaariin.² Boxströmillä olisi ollut mahdollisuus seurata Wallinin osoittamaa linjaa. Kun se ei hänelle kelvannut, hänkin joutui turvautumaan ulkomaisiin esikuviiin ja luomaan niiden pohjalta oman kasvatustieteiden opetuksensa.

Boxströmin asenteesta uskonnollisiin ja kansakoulua koskeviin kysymyksiin johtui, että hänen ympärilleen muodostui kiinteä ystävien, mutta myös selvä vastustajien ryhmä. Ensimmäinen lukuvuosi meni ilman ristiriitoja. Seminaarin johtajatar Augusta Bergman kirjoitti entiselle johtajalleen ylitarkastaja Uno Cygnaeukselle, että Boxström osoittaa suurta mielenkiintoa oppilaisiin, on ystävällinen ja ymmärtää heitä. Kansakoulukeskustelun yhteydessä seuraavana lukuvuonna Boxström sai vastaansa Jyväskylän seminaarista valmistuneet opettajat Bergmanin, Anna Tommilan ja A. Pietikäisen. Boxströmin puolesta esiintyivät K. A. Hougberg, K. Suomalainen ja A. Genetz.³

Boxströmin Sortavalan seminaarissa suorittama opetustyö tuli virallisesti arvosteltavaksi ylitarkastaja A. F. Laurellin joulukuun 12. ja 13. päivänä vuonna 1884 pitämässä valtakirjatarkastuksessa. Yleisenä käsityksenä oli, että Boxström oli hoitanut virkaansa intoa ja rakkautta osoittaen sekä ollut hyvänä esimerkkinä. Kansakoulua vastustavia mielipiteitä johtaja ja Suomalainen eivät olleet huomanneet, ja Hougbergin mielestä asia ei kuulunut tähän. Johtajatar piti hänen nimittämistään kansakoulua vastustavien mielipiteiden takia mahdottomana, ja opettaja Alma Aejmelaeus viittasi siihen, että Boxström oli alentanut oppimääriä.⁴

Cygnaeus esitteli Boxströmin valtakirja-asian koulutoimen ylihallituksen istunnossa joulukuun 31. päivänä vuonna 1884. Cygnaeus vetosi Laurellin toimittamaan tarkastukseen sekä edellisen kesän vuositutkintoon, jossa hän ja yleisen kansakoulukokouksen osanottajia sekä joukko kansakoulusta kiinnostuneita oli ollut mukana. Boxströmin psykologian tutkinto herätti Cygnaeuksen mielestä naurua ja oli omiaan vahingoittamaan tätä ainetta. Pedagogiikan historiassa hän

² Isosaari, mt., 54—57.

³ Kirjeitä UC:lle: A. Bergman 10. 10. 1882 ja 18. 4. 1884, A. Tommila 22. 1. 1884 sekä A. Pietikäinen 23. 2. ja 27. 10. 1884 (VA).

⁴ Ss:n opk:n pk 12. ja 13. 12. 1884. Boxström oli käyttänyt seminaarin historian opetuksessa lv. 1882—83 O. Wallinin oppikirjaa Lyhyt keskiajan historia alkaville. Sortavalan seminaarin vuosikertomukset (VA). — Pietikäinen UC:lle 13. 12. 1884. Hänen mielestään rettelöt eivät lopu seminaarista, jos Boxström nimitetään.

opetti Pestalozzia tavalla, joka osoitti suurta tietämättömyyttä ja vaaristeltua käsitystä hänen työstään ja kirjoituksistaan. Boxströmin opetustapa ei ollut ajan metodiikan ja didaktiikan vaatimusten mukainen. Tämä oli Cygnaeuksen mielestä pedagogiikan lehtorille katsottava puutteeksi, koska lähinnä hänelle on uskottu laitoksen opetuksen metodinen johtaminen. Cygnaeus huomautti myös kansakoululle tarkoitettun historian oppikirjan käyttämisestä seminaarissa sekä siitä, että Boxström oli kieltänyt oppilaitaan lukemasta ylihallituksen seminaareja varten hyväksymää ansiokkaaksi tunnustettua oppikirjaa. Etevimpien pedagogiemme mielestä hän ei Cygnaeuksen mukaan tuntenut ainetta, jossa hänellä oli myös käsitteellistä epäselvyyttä. Cygnaeus ei voinutkaan ehdottaa Boxströmiä virkaan nimitettäväksi. Tästä huolimatta Boxström sai valtakirjan, kun asia oli toisen kerran ylihallituksen istunnossa tammikuun 5. päivänä.⁵

Seuraavana pyritään osoittamaan, millainen Boxström oli kasvatusaineiden opettajana. Myöhemmin tarkastellaan hänen opettamiaan oppimääriä ja niiden sisältöä.

Lukuisista Kymölän Killan ja Ruth Honkapirtin hallussa olevista Boxströmin entisten oppilaiden muistelmista sekä saamistani vastauskirjeistä ja haastattelusta olen mielestäni saanut selvän kuvan Boxströmin käyttäytymisestä oppitunneilla, hänen opetusmetodistaan sekä vaikutuksestaan oppilaisiin. Opettajien lausunnot ovat eräissä kohdin hämmästyttävän paljon toistensa kaltaisia.

Boxströmiä pidettiin rehtinä, huumorintajuisena, joskus myös satiirisena opettajana. Hän piti kiinni omasta vakaumuksestaan, mutta käyttäytyi ilmeisesti aina tahdikkaasti ja arvokkaasti toisin ajattelevia kohtaan. Kun hän vilpittömästi piti oppilaistaan ja nöyrästi etsi heidän parastaan, nautti hän oppilaittensa luottamusta, kunnioitusta ja arvontoa. Hyvän ystävänsä pojan, pastori John de Lingenin mukaan Boxström oli työteliäs, kärsivällinen, ystävällinen ja kohtelias. Vaikka hän oli herkkä ja tunteikas, hän ei koskaan poikennut kristityn ja gentlemannin roolistaan.⁶

Ennen luokkaan menoaan Boxström pysähtyi hetkeksi oven taakse ikäänkuin latautuakseen, käveli ketterästi paikalleen pöydän taakse, kumarsi hillitysti luokalle, istuutui ja herttaisesti hymyillen kirjoitti

⁵ Cygnaeuksen Boxströmin valtakirjaa koskeva kirjallinen esitys ylihallitukselle 31. 12. 1884. Koulutoimen ylihallituksen pöytäkirjat 31. 12. 1884 ja 5. 1. 1885 (VA).

⁶ M. N. Järven (1909), Väinö Kotkasen (1905), Herman Lehdon (1912) ja J. N. Mikkolan (1911) vastaukset sekä John de Lingenin muistelmat (RH).

asiaankuuluvat merkinnät päiväkirjaan. Vielä seurasi lyhyt keskittyminen ja sitten alkoi opetus. Aluksi hän puhui harvaksen. Vähitellen opetukseen tuli vilkkautta, eloisuutta, terävyyttä jopa teatraalisuutta. Boxströmin aito eläytyminen aiheeseen, mikä muuten näyttää olleen hänen tavoitteensakin, sekä hyvä suullinen ilmaisutaito aiheuttivat sen, että hänen esitystään seurattiin valppaasti ja herpaantumatta. Useimmat kertojat ovat olleet suorastaan ihastuneita hänen opetukseensa. Sellaisetkin oppilaat, jotka eivät hyväksyneet Boxströmin uskonnollista elämänskatsomusta, seurasivat kiinnostuneena hänen opetustaan. Kun oppitunneilla ei yleensä vastaväitteitä esitetty, keskustelivat ja väittelivät oppilaat niiden aiheista keskenään tuntien jälkeen.⁷

Boxströmin opetusmenettely oli täysin persoonallinen. Hetken innoittamana hän keskittyi pääasiallisesti elämänskatsomuksellisiin kysymyksiin. Hänellä oli kyllä oppikirja mukanaan, mutta siihen ei oltu sidottuja. Tunneilla käsiteltiin varsin paljon ajankohtaisia kysymyksiä. Itse hän osallistui omassa lehdessään päivän keskusteluihin ja toi ne myös oppitunneilleen. On selvää, että Boxström painoi jokaiseen tuntiin oman persoonallisen leimansa. Tällainen opetus tietenkin oli hyvin paljon opettajan yksinpuhelua. Sivumennen heitetyt kysymykset edellyttivät yksisanaisia vastauksia. Mieli-piteidensä perustelut Boxström otti Raamatusta, jota hän aina kuljetti mukanaan. Tällaista tarkastelutapaa hän käytti erityisesti historiallisten aiheiden käsittelyssä. Hän pyrki osoittamaan, kuinka historian punaisena lankana näkyy Jumalan johdatus. Boxström hallitsi opettamistaan aineista parhaiten historian; kasvatuksen historia saikin kasvatustieteistä eniten huomiota. Alkuaikoina luennoitu »raamatullinen sielutiedekin» näyttää innostaneen oppilaita. Psykologian oppimäärä ja opetus tehostui huomattavasti, kun hän sai valmiiksi oman Kasvatustieteellisen sieluoppinsa. Boxströmin sieluopin opetuksen metodi oli varsin ansiokas. Ilmiöiden selvittämisessä lähdettiin jokapäiväiseen elämään kuuluvista havainnoista ja päädyttiin yleisiin lainalaisuuksiin, kuten hänen oppikirjansakin antaa aiheen olettaa. Kasvatustieteellisen ja opetusopin sekä koulunpidon oppimäärä jäi vähäpätöiseksi. Oppilaat eivät aina edes merkinneet opetettuja asioita muistiin, vaikka käytössä ei ollut oppikirjoja.

⁷ Järven, Lehdon, Kotkasen, Steniuksen ja Mikkolan vastaukset, Rosa Hurmalaisen (1894), Elin Mannsténin (1895), Hilda Palmrothin (1907), J. Petäjän (1911), Anni Salmelan (1889), Selma Sinivaaran (1904) ja Naima Syvänteen (1894) muistelmat sekä J. N. Mikkolan puhe 20. 3. 1955 (KK). — Yksi hänen oppilaistaan, Muistelmia lehtori Boxströmistä. Kristillinen Kasvatus 1932, 119. — Alli Reiman (1896) haastattelu.

Voisi odottaa, että tällainen opetus jätti oppilaat kokonaan passiiviksi. Näin ei kuitenkaan tapahtunut. Tunnin lopulla opettaja kuusuteli läksyn ja osasi muutenkin menetellä siten, että oppimäärät osatettiin yleensä hyvin. Arvosanat Boxström antoi lähinnä tenttien tulosten perusteella. En ole todennut kenenkään syyttävän Boxströmiä siitä, että hän olisi antanut arvosanoja elämäkatsomuksellisten asioiden perusteella.⁸

Boxström ohjasi kokelaita harjoituskoulussa samaan tapaan kuin muutkin. Kokelaat laativat ennen tuntia suunnitelman, jonka seminarin ohjaava opettaja tarkasti. Tunnin jälkeen seurasi kritiikki. Boxström ohjasi historian opetusta. Häntä pidettiin vaativana ohjaajana, joka pani pääpainon siihen, että lapset ymmärsivät ja oppivat asian. Kun kokelaat pyrkivät käyttämään samaa menetelmää kuin Boxström omilla tunteillaan, ei tämä häntä tyydyttänyt. Lapset tuli saada eläytymään aiheeseen, opetuksen piti olla havainnollista ja perustua mikäli mahdollista oppilaiden välittömiin havaintoihin ja kokemuksiin. Boxströmin kasvatusaineiden tunteilla antamat ohjeet olivat yleisiä ja periaatteellisia, joten niiden käytäntöön ja yksityiskohtiin soveltaminen tuotti alkaville opettajille vaikeuksia.⁹

Boxströmin vaikutus oppilaisiin ei rajoittunut vain oppitunteihin. Vuodesta 1890 lähtien hän alkoi kutsua kahden ylimmän luokan miesoppilaita, myöhemmin myös naisoppilaita, lauantai-iltaisii kotiinsa. Näissä tilaisuuksissa laulettiin, veisattiin virsiä, luettiin Raamattua ja keskusteltiin uskonnollisista ja siveellisistä kysymyksistä. Tämän lisäksi Boxström otti vastaan oppilaitaan yksityisiin, pääasiallisesti sielunhoidollisiin keskusteluihin ja kehotti heitä osallistumaan Sortavalan Evankelisen Seuran, NMKY:n ja NNKY:n tilaisuuksiin.¹⁰

⁸ Järven, Kotkasen, Lehdon, H. Lehtomaan (1918), J. Räsäsen (1906) ja Y. Saarelan (1905) vastaukset, Olga Haimakaisen (1903), Armi Kyyhkysen (1908) ja Elisabet Ruuskan (1912) muistelmat (RH), Elin Mannsténin, K. Mas-sisen (1898), Anna Nellin (1911), Petäjän, Maria Rouvisen (1907) ja O. Silvennoisen (1914) muistelmat (KK). — Kuosmanen, ma. Ss 1940, 111—120. — Kristillinen Kasvatus 1932, 119.

⁹ Järven, J. Keverin (1884), Kotkasen, Lehdon, Lehtomaan, Räsäsen ja Saarelan vastaukset sekä Anna Hylkeen (1903) ja Petäjän muistelmat (KK).

¹⁰ Ruotsalainen, Tulisielu, 100—103 ja Tulisieluinien Karjalan mies, 80—83. — Kuosmanen, ma. Ss 1940, 111—120. — Hanga-lahti, Kristillinen yhdistys. Ss 1930, 252—255. — Boxström, ma. Loimia ja kuteita, 70—76. — K. Muilun (1907), Petäjän ja Silvennoisen muistelmat (KK). — Aino Paavilaisen (1907) vastaus. Jenny Ingman piti raamatunselitystilaisuuksia naisoppilaille 1880-luvulla. Ingman, mt., 5—.

Eräissä maamme seminaareissa annettiin näihin aikoihin opettajille oppilasryhmiä valvottaviksi.¹¹ Sortavalan seminaarin opettajakunta päätti kokouksessaan syyskuun 10. päivänä vuonna 1907 määrätä miesluokille opettajan luokan esimieheksi ja valvojaksi. Boxström sai I luokan. Hän kutsui luokkansa oppilaat kerran kuukaudessa kotiinsa kokouksiin, joista pidettiin myös pöytäkirjaa. Pöytäkirjoista käy selville, millä tavalla Boxström johti luokkansa toimintaa. Näyttää siltä, että hän ensisijaisesti pyrki edistämään »jaloa, puhdasta ja veljellistä toverihenkeä». Erityisesti tähdennettiin yksinkertaisuutta, kohtuutta ja raitista elämäntapaa.¹² Myös ajankohtaisista aiheista kuten hyvästä kirjallisuudesta, rauhan aatteesta, yhteiskunnassa ilmenevistä hajotavista voimista, menneistä synkistä ajoista sekä uusista uhkaavista vaaroista keskusteltiin. Lehtori puhui jokaisessa tilaisuudessa, mutta hän ei pyrkinyt vaikuttamaan keskustelun kulkuun. Siitä huolimatta keskustelut käytiin ja ponnet laadittiin yleensä Boxströmin hengessä. Tämän luokan muistojen tallentajan J. N. Mikkolan käsityksen mukaan Boxströmillä on ollut erittäin suuri merkitys luokan oppilaiden myöhemmänkin kehitykseen.¹³

Boxströmin huolenpito oppilaittensa hengellisistä tarpeista ei rajoittunut yksin opiskeluaikaan. Hän piti heihin yhteyttä lehdessään sekä kirjeellisesti, ja matkoillaan hän kokosi entisiä oppilaitaan yhteen.¹⁴

Verrattaessa eri aikoina Boxströmin oppilaina olleiden antamia lausuntoja opettajastaan huomaa, että hänen käyttäytymisensä tunnilla, myönteinen suhtautumisensa oppilaisiin sekä intomielisyytensä ja syyttävyytensä on ollut samanlaista koko ajan, mutta hän on eri aikoina painottanut erilaisia asioita. Kaikkien aikojen oppilaat ovat kokeneet hänen syvän uskonnollisen vaikutuksensa, joka myöhemmin tuntuu yhä voimistuneen. Isänmaallisen, suomalaiskansallisen ja heimoystävällisen asennoitumisen hänen oppilaansa ovat todenneet sortovuosista lähtien.¹⁵

¹¹ Näin tapahtui mm. Kajaanissa, Raahessa ja Raumalla.

¹² Kokousten keskustelujen perusteella julkaistiin v. 1909 kirjanen *Älkää tupakoiko*.

¹³ VI 1911:n Kokoukset esimiehen leht. Boxströmin pirtissä 18. 9. 1907—8. 6. 1910 ja Mikkolan muistelmat II (KK).

¹⁴ Aino Kauton (1900) muistelmat (KK), Saimi Snellmanin (1910) vastaus ja BB:n kirje Iida Wilskalle (1893) 8. 6. 1906 (Iida Wilska).

¹⁵ Boxströmin oppitunteja pidettiin 1910-luvulla uskonnollisempina kuin varsinaisia uskonnon tunteja. Tämä saattaa johtua uskonnon lehtorin vaihtumisesta v. 1909. Ks. Kolmas yleinen Suomen seminaarinopettajakokous 1914, 148—159.

Eri lähteistä saamieni tietojen perusteella näyttää siltä, että naisoppilaat ovat Boxströmiä suorastaan jumaloinneet. Myös miesten joukossa on paljon hänen ihailijoitaan. Eräiden mielestä ainainen uskontoon ja Raamattuun vetoaminen vaikutti yksipuoliselta. Vuosisadan alussa, jolloin oppilaiden joukossa oli vapaamielisesti ajattelevia, oppilaat jakaantuivat kahteen leiriin: boxströmiläisiin ja heidän vastustajiinsa. Yleensä näyttävät vastustajat jääneen vähemmistöksi.¹⁶

Opettajain lehden muistokirjoituksessa pyrittiin rohkeasti yhdistämään Boxströmistä esitetyt myönteiset ja kielteiset arvioinnit. Häntä pidettiin vanhoillisena, kaikkien vapaiden aatteiden vastustajana, joka ainakin nuorena oli karkäs taistelemaan aatteidensa puolesta. Hän oli älykäs ja oppinut mies, voimanaan yksipuolisuus ja rajoittuneisuus. »Etevä, henkevä opetustapa, mutta ennen kaikkea vääjäämätön, voisi pa sanoa häikäilemätön väitösvarmuus — joka ei kuitenkaan kaikissa asioissa perustunut asiantuntemukseen — oli hänen vaikutusvoimansa perussyynä, sitä enemmän kun se perustui sellaiseen auktoriteettiin kuin raamattuun.» Kirjoittajan mielestä tällainen yksipuolisuus vaikutti osaan oppilaista myönteisesti, osaan kielteisesti, varsinkin kun Boxström käytti aseenaan ivaakin vastustajiaan kohtaan.¹⁷

Boxströmin opetustyöstä saamaan arvosteluun sisältyi sekä myönteistä että kielteistä. Epäilemättä Cygnaeuksen arvostelu oli kohtuutonta ja kielteiseen asenteeseen oli syynä Boxströmin suhtautuminen kansansivistykseen ja kansakouluun. Boxström antoi kasvatuksen historialle suuremman merkityksen kuin varsinaiselle kasvatus- ja opetusopille. Hän käsitteli ainettaan dogmaattisesti tarkastellen pedagogisia ongelmia ja jokapäiväisen elämän kysymyksiä Raamatun valossa ja hetken inspiroimana. Tällainen kasvatusaineiden opetus ei soveltunut Cygnaeuksen suosittelemaan tieteelliseen tarkastelutapaan, jonka tuli olla filosofista ja kiinteän systemaattista.¹⁸ Boxströmin opetuksessa pedagogiset ja didaktiset tiedot, ajattelun kehittäminen sekä historiallisten tapahtumien looginen selvittely saivat vähäisemmän merkityksen kuin kansakoulun isä oli suunnitellut. Boxströmin mielestä historian opettajalta ei tule vaatia suurta oppineisuutta, vaan »ainoastaan oikea, totuu-

¹⁶ Mm. Järven, Kotkasen, Lehdon ja Mikkolan vastaukset, O. Kauppisen (1895) ja Aino Kauton (1900) muistelmat (KK) sekä Alli Reiman haastattelu. — Kuosmanen, ma. Uudistuva Kasvatus- ja Opetustyö 1935, 95—99.

¹⁷ Bruno Boxström. In memoriam. OI 1921, 222—223.

¹⁸ Härkönen, ma. Ss 1940, 121—123. Boxströmin mielestä olivat onnellisimpia sellaiset nuoret, joiden ei tarvinnut käydä paljon koulua. Nyberg, ma. KL 1921, 168—172.

teen perustuva maailmankäsitys ja sen valossa omassa elämässä saavutettu kokemus niistä voimista, jotka ovat kehityksen päätekijöinä niin hyvin yksityisen ihmisen kuin kansojen ja koko ihmiskunnan elämässä». ¹⁹ Boxström vieroksui kaikenlaista kaavamaisuutta, eikä hänen mielestään opettajaa saanutkaan kahlehtia. ²⁰

Boxströmin opetustyötä arvioitaessa on otettava huomioon, että hänen rehellinen, vakaumuksellisen kristityn asenteensa oli aito, hänen suhtautumisensa oppilaisiin rakastava, hyvää tarkoittava ja oikeudenmukainen. Sen vuoksi eri leireihin kuuluvat arvostivat ja kunnioittivat häntä. On suuri joukko oppilaita, joiden elämänkatsomuksen muodostumiseen Boxström on vaikuttanut aivan ratkaisevasti. Luottavaisesti ja lapsenmielisesti monet ovat pyrkineet tekemään työtään Boxströmin hengessä. Oppilaiden asenteiden kehityksen kannalta olivat tärkeitä ne jo edellä mainitut keskustelut ja väittelyt, joita käytiin hänen oppituntiansa jälkeen.

4. Kasvatusopillisten Sanomien toimittajana

Boxström toimitti Kasvatusopillisia Sanomia kaikkiaan 18 vuotta. Vuosina 1893—1907 lehti ilmestyi Sortavalan Evankelisen Seuran kustantamana 12—16 -sivuisena kerran kuukaudessa. Vuosina 1914—1916 Boxström toimitti lehteä omalla kustannuksellaan 16-sivuisena viisi kertaa vuodessa, koska laajempaan ei riittänyt »aika, voimat eivät-kä silmät». Alkuvuosina Boxström ilmoitti avustajikseen lehtori K. A. Hougbergin, kansakouluntarkastaja K. Raition, pastori E. G. Olsonin ja harjoituskoulunopettaja K. V. Raunion. Kahden vuoden kuluttua Olsonin sijalle tuli rehtori J. Lindén, ja vuonna 1896 avustajien joukkoon liittyi kansakoulunopettaja J. Saaranen. Monista avustajista huolimatta Boxström sai toimittaa lehteä melkein yksinään, eikä hän vuoden 1897 jälkeen enää ilmoittanut lehden avustajia. ¹

¹⁹ Boxström, Muutamia kokemuksia historian opetuksesta Raja-Karjalan Kansanopistossa lukuvuonna 1920—21 (RH).

²⁰ Nyberg, ma. KL 1921, 168—172. — Bruno Boxström 60-vuotias. KL 1915, 195. — Kantola, Muistelmia neljännesvuosisadan takaa. Ss 1930, 279—283. — Suomen ensimmäisen yleisen seminaarinopettajakokouksen keskustelut 1903, 107—113.

¹ Tätä jaksoa koskevat tiedot perustuvat KS:n vuosikertoista saatuihin tietoihin; vain eräisiin yksityiskohtiin viitataan.

Boxströmin aloittaessa Kasvatusopillisten Sanomien toimittamisen ilmestyi maassamme vuonna 1883 perustettu elinvoimainen kansakoulua koskeva viikkolehti Kansakoulun Lehti. Sen vuoksi ei ole itsessään selvää, miksi Boxström ryhtyi vaivalloiseen oman lehden toimittamiseen.²

Ulkomaanmatkallaan vuonna 1889 Boxström tutustui Saksassa ja Sveitsissä kristilliseen kasvatukseen ja sen työmuotoihin. Taistellessaan koulun maallistumista vastaan hän totesi tehokkaaksi keinoksi ulkomaisten esikuvien mukaisesti kristillisen julkaisutoiminnan. Boxström tarkoitti lehtensä yhdyssiteeksi erityisesti Sortavalan seminaarista valmistuneille kansakoulunopettajille, mutta myös kaikille muille opettajille, papeille, kierto- ja pyhäkoulunopettajille sekä ajatteleville vanhemmille, jotka tahtovat kasvattaa lapsiaan evankeliumin mukaan. Jo alusta alkaen Boxströmillä oli ohjelma selvillä. Hänen tarkoituksenaan oli kertoa muiden maiden kristillisestä lastenkasvatuksesta, koska se mm. Saksassa ja Sveitsissä oli johdonmukaisempaa ja selvempää kuin meillä. Lisäksi hän aikoi esitellä lukijoilleen kasvatuksen historian merkkihenkilöitä sekä muita hyödyllisiä ja virkistäviä asioita. Mainitsemani ohjelman suorittamisen lisäksi Boxströmiä kannusti jatkuviin ponnistuksiin lehden tilaajien vuosi vuodelta tapahtunut lisääntyminen sekä Sortavalan Evankelisen Seuran ja takapajuksen Karjalan hengellisen työn tukeminen. Myöhemmin tehtävä kiteytyi entistä enemmän kristillisen lastenkasvatuksen edistämiseen ja kristillisten kasvatajien yhteyden lujittamiseen.³

Kasvatusopilliset Sanomat sisälsi pääasiallisesti kasvatus- ja opetusopillisia kirjoituksia, vähän varsinaisia hartauskirjoituksia. Boxström esitteli ja arvosteli paljon koti- ja ulkomaista, erityisesti Sortavalan Evankelisen Seuran julkaisemaa ja välittämää kristillistä kasvatusopillista kirjallisuutta. Hän julkaisi myös koti- ja ulkomaisia kouluja koskevia uutisia sekä erityisesti Saksan ja Sveitsin kristillisten kasvatajien kuulumisia. Lisäksi lehdessä oli muistosoja opettajista, Evankelisen Seuran tiedotuksia ja maksullisia ilmoituksia sekä esiteltiin monipuolisesti opetuksen apuvälineitä.

² Jyväskylän seminaarin lehtorit toimittivat Koti ja koulu -lehteä vuosina 1864—1866 ja O. Wallin Kansakoulu-nimistä lehteä yksin vuosina 1875—1881.

³ Alussa oli tilaajia 800, myöhemmin 2500—2800. Ma. KS 1892, 1—2. — Sananen lukijoillemme ja lehtemme asiamiehille. KS 1894, 174—175. — Lukijoillemme ja lehtemme asiamiehille. KS 1897, 171—172. — Lukijoillemme ja asiamiehille. KS 1898, 169—170. Ma. KS 1900, 161. — Ma. KS 1907, 178—181.

Boxström taisteli lehdessään kristillisen lastenkasvatuksen puolesta ja osallistui monin tavoin ajankohtaisten koulu- ja kulttuuripoliittisten kysymysten selvittelyyn. Sen vuoksi Kasvatusopillisista Sanomista saa selkeän käsityksen Boxströmin pedagogisesta aatemaailmasta ja sen kehittymisestä, mihin palaan tarkemmin V ja VI luvussa. Tässä kajotetaan vain eräisiin sisällystä koskeviin yleispiirteisiin.

Alussa Boxström lupauksensa mukaisesti esitteli pedagogisen aineksen ohessa kasvatuksen historian merkkihenkilöitä. Kun hän alkoi valmistella Kasvatusopillista sieluoppia, ilmeni sekin lehden sisällyksessä. Vuonna 1896 tulivat ulkomaista psykologista kirjallisuutta koskevat merkinnät. Samaan aikaan lisääntyivät psykologiset aiheet, kasvatuksen historiaa sisältävät aiheet vastaavasti vähenivät. Vuonna 1897 Boxström alkoi kiinnittää entistä enemmän huomiota kotikasvatuksen parantamiseen. Tätä tarkoitusta varten rouva Maria Boxström julkaisi vuosina 1898—1916 Lasten lehteä, jota jaettiin kaikille Kasvatusopillisten Sanomien tilaajille. Siinä annettiin ohjeita ja viitteitä mm. päivittäistä Raamatun lukua varten.

Pedagogisesti monipuolisin ja antoisin oli Kasvatusopillisten Sanomien sisällys vuosina 1898—1902. Sen jälkeen tapahtui jonkinlaista väsähtämistä. Boxströmin omat kirjoitukset sekä pedagoginen aines vähentyivät samaan aikaan, kun uskonnollinen aines ja muiden kirjoittajien osuus lisääntyivät. Vuonna 1905 hän vielä intoutui käsittelemään uuden koulun ilmiötä.

Ensimmäisen kerran Boxström ilmoitti Kasvatusopillisten Sanomien lakkaamisesta lokakuun numerossa vuonna 1907. Hän katsoi menettelynsä luvalliseksi, koska kristillisten kasvattajien ja opettajien yhteydenpitomahdollisuudet olivat nyt huomattavasti paremmat kuin lehden alkaessa. Kristillisen kasvatuksen asia oli edistynyt, kun maan eri puolille oli syntynyt nuorten naisten ja miesten sekä ylioppilaiden kristillisiä yhdistyksiä. Kristilliset kansakoulunopettajat ja seminaarilaiset pitivät yhteyttä keskenään, ensimmäinen kristillinen kansanopisto oli alkanut toimintansa⁴ ja vuodesta 1906 lähtien oli ilmestynyt Kotimaa kristittyjen yhdyssiteeksi. Boxström viittasi myös voimiensa vähentymiseen ja raskaaseen työhön, koska hän oli joutunut toimimaan melkein yksin. Samassa yhteydessä hän ilmoitti toimittavansa vuoden 1908 alusta yksinomaan uskonnollisiin kysymyksiin keskittyvää nelisivuista Kai-

---

⁴ Kristillisistä kansanopistoista keskusteltiin jo 1890-luvulla. Sörnäisten kristillinen kansanopisto oli aloittanut toimintansa 1. 11. 1907. Suomen kansanopisto 1. I. 1935, 13—14 ja 68.

kille-lehteä. Sekin ilmestyi Evankelisen Seuran kustantamana ja Boxström toimitti sitä kuolemaansa asti.⁵ Vaikuttaa siltä, että Boxström oli Kasvatusopillisissa Sanomissa ja Kasvatusopillisessa sieluopissaan julistanut kasvatusta koskevan sanottavansa. Iän lisääntyessä hän suuntautui yhä enemmän uskonnollisiin kysymyksiin joutuen vielä vuonna 1905 Sortavalan Evankelisen Seuran puheenjohtajaksi. Tästä oli seurauksena myös Kasvatusopillisten Sanomien sisällön vähittäin tapahtuva muuttuminen uskonnollisemmaksi.

Kun Kasvatusopillisille Sanomille ei löytynyt Boxströmin toivomaa nuorempaa jatkajaa, hän ulkomaisten ystävien rohkaisemana toimitti lehteä vielä vuosina 1914—1916. Lehden sisällys oli nyt huomattavan yksipuolinen. Ei ollut enää kasvatuksen historiaa ja psykologiaa koskevia kirjoituksia eikä koti- ja ulkomaisia koulu-uutisia. Boxström keskittyi uskonnon opetuksen kehittämiseen, reformipedagogisen kirjallisuuden esittelyyn ja luonnehdintaan⁶ sekä varoitti Raamatun kritikoinnista ja eksyttävistä uskonnollisista ilmiöistä. Erityisen tärkeäksi hän katsoi kristillisten opettajien yhteydenpidon sekä Opettajien Ystäväpiirin ja opettajien lepokodin asian ajamisen.

Boxström kirjoitti yleensä itse johtavat artikkelit; vain harvoin lehdessä tapaa muiden nimeltä mainittujen tai nimimerkkiä käyttävien henkilöiden kirjoituksia. Kaiken muun hän valikoi koti- ja ulkomaisista teoksista ja lehdistä siten, että hän ei koskaan julkaissut mitään sellaista, jota hän ei itse hyväksynyt. Lehdessä oli paljon suoranaisia lainauksia ja otteita, jotka kelpasivat joko sellaisinaan tai hänen täydentämisenään tai soveltaminaan. Reformipedagogiikkaa hän tarkasteli Foersterin aatteiden tukemana.⁷

Kasvatusopillisten Sanomien toimittamisesta koitui huomattava hyöty sekä Boxströmin omalle kehitykselle että hänen ajamalleen asialle. Historian ja kasvatusaineiden opettajana Boxström pysyi aktiivisena ja vireänä, koska hänen oli jatkuvasti etsittävä sopivaa ainesta, tartuttava ajankohtaisiin kysymyksiin ja otettava niihin harkittu kanta sekä saa-

⁵ Ma. KS 1907, 137—139. — Ma. KS 1907, 178—181. — Kaikille-lehden näytenumero 1. 11. 1907.

⁶ Lehdessä esiteltiin jatkuvasti reformipedagogista, nyt myös englanninkielistä kirjallisuutta.

⁷ Meidän yhteytemme. KS 1914, 1—4. — Kasvatusopillisten Sanomien tilaajille. KS 1914, 15. — Minkätähden tämä lehti edelleen ilmestyy? KS 1916, 1—2. — Lukijoillemme. KS 1916, 65—66. — Maija Honkapirtin haastattelu. Vrt. Ruotsalainen, Tulisielu, 104—.

tettava mielipiteet julkaisukelpoisiksi. Hyvä kielitaito mahdollisti ulkomaisen kirjallisuuden seuraamisen, niin että hän tutustui uusiin pedagogisiin ongelmiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Julkaisutoimintansa ansiosta hän ilmeisesti oli huomattavastikin laajatietoisempi kuin yleensä seminaarin opettajat. Kasvatusopillisten Sanomien toimitaminen mahdollisesti vahvisti Sortavalan seminaarin asemaa ja merkitystä. Lehti vaali myös Raja-Karjalan hengellistä elämää ja edisti kulttuurin kehitystä sekä toimi maamme kristillisen kasvatuksen esitaiteilijana.

IV Kasvatusaineiden tunti- ja oppimäärät sekä oppikirjat

1. Kasvatusaineiden tuntimäärät

Seminaariopetuksen alkaessa 1860-luvulla ei heti löytynyt kasvatusaineille sopivia viikkotuntimääriä.¹ Kun Boxström aloitti opetuksen Sortavalan seminaarissa vuonna 1882, olivat kasvatusaineiden tuntimäärät vakiintuneet sekä Jyväskylän että molemmissa ruotsinkielisissä seminaareissa. Boxström opetti kummallekin osastolle kasvatusaineita alussa kuusi viikkotuntia. Saman verran oli kasvatusaineita opetettu ennen hänen Sortavalaan tuloaan Uudenkaarlepyyn seminaarissa.²

Kouluhallituksen pyrkiessä yhtenäistämään eri seminaarien tuntimääriä vuonna 1887 jouduttiin Sortavalan seminaarin kasvatusaineiden viikkotuntimäärää lisäämään kahdella. Boxström kyllä piti tätä toimenpidettä opettajan työn kannalta kohtuuttomana ja ainetta ajatellen tarpeettomana, mutta hän katsoi valituksen sillä hetkellä hyödyttömäksi.³ Helmikuussa vuonna 1889 ylitarkastaja Flomanin toimittamassa seminaarin tarkastuksessa Boxström esitti, että kasvatusopin tuntimäärä vähennettäisiin entiseksi, koska aine ei näitä tunteja tarvitse. Kun opetussuunnitelma- ja tuntijakoehdotus oli seuraavana vuonna opettajien kokouksen hyväksyttävänä, Boxström valitti, että liian suuri tuntimäärä pakottaa raskauttamaan ainetta kasvatusopillisilla säännöillä ja »ylen laveilla tiedoilla menneitten aikojen kasvatuksen aloilta». Boxström onnistuikin vähentämään kasvatusaineiden tuntimäärän entiseksi kuudeksi viikkotunniksi.⁴

¹ Isosaari, mt., 33—34.

² Ks. taulukkoa 1.

³ Ss:n opk:n pk 9. 9. 1887.

⁴ Ss:n opk:n pk 25. 2. 1889 ja 13. 2. 1890. Boxström piti valitusta aikaisemmin tarpeettomana, koska Cygnaeus oli vielä ylitarkastajana. Flomanilla itsellään oli ollut Tammisaaren seminaarissa 7 viikkotuntia, mikä oli myös hänen johtamansa komitean ehdotus v. 1895. Tammisaaren seminaarin vuosikertomukset 1873—1885 (VA). — Ehdotus asetukseksi kansakoulunopettaja- ja opettajatarseminaarien järjestämistä varten, taulukko I, 78.

Kuudesta viikkotunnista Boxström käytti sieluopin opetukseen yhden ja muuhun opetukseen viisi viikkotuntia. Tällaisena tila jatkui lukuvuoteen 1901—02, jolloin ylitarkastaja G. Lönnbeckin toivomuksesta yhdenmukaistettiin eri seminaarien tuntijakoja. Tässä yhteydessä Sortavalan seminaarin sielutieteen opetus lisääntyi yhden viikkotunnin. Boxström ei tätä nyt enää vastustanut, sillä hänen oma Kasvatusopillinen sieluoppinsa oli juuri ilmestynyt ja sen 224-sivuisen oppimäärän opettamiseen tarvittiin kyllä kaksikin viikkotuntia. Kasvatusaineiden tuntimäärän lisäämistä koulutoimen ylihallitus piti vireillä jatkuvasti. Lukuvuonna 1906—07 määrättiin IV luokalle yksi viikkotunti koulunpitoa, jonka opettamisen hoiti johtaja. Yhden viikkotunnin lisäys lukuvuonna 1909—10 ei myöskään aiheuttanut Boxströmin vastustusta, mikä johtui siitä, että hän suostui näihin aikoihin käyttämään oppikirjaa myös kasvatus- ja opetusopin opetuksessa. Kun vuonna 1916 seminaari muutettiin viisivuotiseksi ja kasvatusaineiden tunteja asetuksen mukaisesti huomattavasti lisättiin, ei Boxström enää joutunut toteuttamaan uuden tilanteen mukaisia määräyksiä.⁵

Boxströmin aikana Sortavalan seminaarin kasvatusaineiden viikkotuntimäärä kohosi vähitellen kuudesta yhdeksään. Tämä ei kuitenkaan tapahtunut vapaaehtoisesti vaan koulutoimen ylihallituksen kehotuksesta. Alussa Boxströmin vastustus oli voimakkaampaa kuin myöhemmin, jolloin oli käytettävissä hänen hyväksymiään oppikirjoja.

Boxström näyttää jollakin tavalla väheksyneen kasvatusaineiden opetusta. Eri seminaarien kasvatusaineiden tuntimääriä verrattaessa huomaa, että 1800-luvulla Sortavalan ja Uudenkaarlepyyn seminaareissa ne ovat pienimmät, suurimmat Jyväskylän seminaarissa. Tämän vuosisadan puolella päästiin vähitellen likipitään samaan viikkotuntimäärään.⁶ Tämä johtuu siitä, että aikaisemmin tuntimäärät riippuivat kunkin laitoksen omista toimenpiteistä, lähinnä aineen opettajista. Myöhemmin koulutoimen ylihallitus pyrki suurempaan yhtenäisyyteen, mutta joutui rajoittamaan opettajien vapautta.

---

⁵ Ss:n opk:n pk 19. 4. ja 26. 4. 1901. Vrt. Raahen seminaarin opk:n pk 8. 5. 1901 ja Kajaanin seminaarin opk:n pk 27. 4. 1903. Ks. Lönnbeckin lausuntoa Suomen ensimmäisen yleisen seminaarinopettajakokouksen keskusteluissa 1903, 90—94. — Ss:n vuosikertomukset 1900—1917. — K.M:n Arm. Asetus 5. 8. 1916.

⁶ Ks. taulukkoa 1. Kun Sortavalan seminaarin opettajakunta määräsi 4. 6. 1888 eri aineiden osuuden siirrettäessä oppilaita luokalta toiselle, pidettiin kasvatusoppia kahden ja sieluoppia yhden, uskontoa, äidinkieltä ja laskentaa kolmen arvoisena. Ks. myös Isosaari, mt., 126—.

Maamme seminaareissa alettiin kasvatustieteiden opetus tämän vuosisadan puolella yleensä jo II luokalla, Sortavalassa vasta III luokalla. Boxström opetti ensin sieluopin ja kasvatuksen historian. Kun sieluopin viikkotuntimäärä lisättiin kahdeksi, käytti hän toisen tunnin III luokan, toisen IV luokan opettamiseen. Kaikki III luokan kasvatustieteen varatut kolme tai neljä viikkotuntia meni kasvatuksen historian opettamiseen. Tosin hän eräinä vuosina ilmoittaa selvittäneensä III luokalle kevätlukukauden lopussa kasvatustieteiden käytännölliseltä kannalta. Varsinainen kasvatustieteen ja opetusoppi sai kaksi tai kolme IV luokan viikkotuntia. Koulunpitoa koskevia kysymyksiä Boxström selvitteli muutamana kasvatustieteen tuntina vuoteen 1906, jolloin johtajalle varattiin yksi IV luokan viikkotunti nimenomaan hallinnollisia kysymyksiä varten.⁷

2. Kasvatustieteiden oppimäärät ja oppikirjat

A. Sieluoppi

a. Sieluopin opetus vuosina 1882—1900

Boxström opetti vuosina 1882—1900 sieluoppia III luokalle yhden viikkotunnin. Kuten muussakin opetuksessa hän noudatti myös sieluopissa omaa linjaansa. Jyväskylän seminaarissa käytettiin vuosina 1870—87 Cleven Sielutieteen oppikirjaa¹ ja vuosina 1887—1907 Reinin vuonna 1884 ilmestynyttä Sielutieteen oppikirjaa.²

Boxström ei tietenkään voinut opettaa hegeliläiseksi leimaamansa Cleven oppikirjan mukaan.³ Reinin oppikirjaa hän ei missään yhteydessä arvostele, mutta tuskinpa sen tieteellinen, käsitteellinen ja vaikeatajuinen sisällys on voinut häntä miellyttää.⁴ Boxström opetti sieluoppia alussa ruotsalaisten koulumiesten L. Chr. Anjoun, C. W. ja K. A. Kastmanien vuonna 1867 toimittaman *Bidrag till Pedagogik och Metodik för Folkskolelärare* -teoksen mukaan. Juhana Lehtinen suo-

⁷ Eri seminaarien vuosikertomukset vuoteen 1917.

¹ Cleven *Försök till lärobok i psykologi* ilmestyi v. 1854 ja F. Ahlmanin suomennos v. 1869.

² Reinin Sielutieteen oppikirjaa on käytetty Heinolan seminaarissa vuosina 1902—06, Raahen seminaarissa 1899—1901 ja Rauman seminaarissa 1898—1900, 1909—12 ja 1913—21.

³ Isosaari, mt., 126—.

⁴ Vrt. KS 1896, 133.

mensi vuonna 1882 sen neljännen painoksen kolmannesta ja kuudennessa vihosta Kasvatus- ja opetusopin, jota Boxström käytti oppikirjana. Sen sieluopillinen osa, alkuperäisen oppikirjan kolmas vihko käsittää sivut 7—45.⁵

Ruotsinkielinen esikuvateos oli kirjoitettu seminaarin tarpeita varten ja oli Ruotsissa yleisesti ja kauan käytössä.⁶ Psykologiaa koskevan kolmannen vihon lähteenä on käytetty pääasiallisesti R. H. Lichtenfelsin teosta *Psychologie*. Vaikka Anjoun—Kastmanien oppikirja kokonaisuudessaan oli Boxströmille mieleinen,⁷ opetti hän sen mukaan vain kolme lukukautta käyttäen rinnalla täydentäviä muistiinpanoja. Lukuvuonna 1885—86 hän siirtyi käsin kirjoitettuihin luentoisiin, joita alussa kirjoitettiin opettajan sanelun mukaan, myöhemmin kopioitiin ja lainattiin toisilta.⁸ Kun käytettävissä on ollut vain opettaja Juho Jäkälän sieluopin vihko eikä päiväkirjojakaan ole säilynyt, en voi varmasti selvittää, onko opetus jatkunut samanlaisena aina vuoteen 1900. Mikään seikka ei kuitenkaan viittaa siihen, että Boxströmin sieluopin oppimäärä olisi 1890-luvulla sanottavasti muuttunut. Tästä oppimäärästä hän käytti lukuvuoden 1886—87 vuosikertomuksessa nimitystä Raamatun sieluoppi. Hänen oppikirjaan tekemänsä täydennykset osoittavat, että Lehtisen suomennoksen liian vähäinen 'raamatullisuus' ei ole häntä tyydyttänyt.⁹

Anjoun—Kastmanien teoksen sieluopin ja Boxströmin sieluopin luentojen jäsentely ilmenee seuraavasta vertailusta:

⁵ Boxström tutustui Anjoun—Kastmanien kirjaan Uudenkaarlepyyn seminaarissa, jossa hän opetti sen mukaan opetusoppia. Tammisaaren seminaarissa opetettiin sen mukaan myös psykologiaa. Uudenkaarlepyyn ja Tammisaaren seminaarin vuosikertomukset 1879—1883 (VA).

⁶ Anjoun—Kastmanien oppikirja oli Ruotsissa käytössä vielä 1900-luvun alussa, Uudenkaarlepyyn seminaarissa aina vuoteen 1910. Malmström m. fl., *Ur Lunds och Visby folkskoleseminaries historia*, 76—77. — Uudenkaarlepyyn seminaarin vuosikertomukset.

⁷ B. B., Vieläkin Herra O. Wallinin »Yleisen kasvatus- ja opetusopin» johdosta. *Uusi Suometar* 95/24. 4. 1884.

⁸ Keverin ja Steniuksen vastaukset sekä Anni Reiman haastattelu.

⁹ Juho Jäkälän (1888) Boxströmin »sanelmien mukaan» lukuvuonna 1886—87 kirjoittama 56-sivuinen *Lyhyt sielutiede* (TYK). — Ss:n opetussuunnitelmat ja vuosikertomukset 1882—1900 (VA). Käytettävissä on ollut Aapo Noposen (1886) omistama oppikirja, jossa on paljastavia merkintöjä. Härkönen, ma. Ss 1940, 121—123. — Vähäsen sieluoppia. KS 1894, 133—135. Siinä on yhtymäkohtia Boxströmin sielutieteen luentoisiin. Myös Nestori Järvinen opetti »bibliallista sielutiedettä» Jyväskylän seminaarissa vuosina 1865—70.

Anjou—Kastmanien Kasvatus- ja opetusoppi	Boxströmin Lyhyt sielutiede
Johdanto	Johdanto
Käsityskyky eli äly	Ruumiillinen elämä
Aistillinen huomio eli havaintokyky	Ruumiista ylipäänsä
	Ihmisruumiin ainekset ja toiminnot
Yliaistillinen huomio eli järki	Sielunelämä
Mielikuvatti	Sielun tieto eli käsityskyky
Muisti	Aistillinen havaintokyky
Aateyhteys	Muisti
Ymmärrys eli ajatuskyky	Mielikuvitus
Käsittäminen	Ymmärrys, järki ja usko
Päätäminen	Miten ihminen ilmaisee mitä hänessä on
Todistaminen	Sielun tunne-elämä
Määrittämyskyky	Sielun vietti, halu ja tahto
Luonnollinen määrittämyskyky eli vietti	Hengen luonto ja ilmausmuodot
Siveellinen määrittämyskyky eli tahto	Luonnollinen henkielämä
	Luonnoton henkielämä
	Yliluonnollinen henkielämä

Boxströmin sieluopin luentojen rakenne ja sisällys poikkeavat melko täydellisesti Lehtisen suomentamasta ruotsalaisesta oppikirjasta. Vastavuutta on vain muutamissa mielikuvitusta ja muistia koskevissa kohdissa.¹⁰ Sielunelämän jaon tieto-, tunne- ja tahtoelämään, samoin kuin eräät muistia, ymmärrystä, järkeä, tunne- ja tahtoelämää koskevat määritelmät Boxström on laatinut Reinin oppikirjaa hyväkseen käyttäen.¹¹ Pääasiallisena lähteenään Boxström on käyttänyt Chr. H. Zellerin teosta *Kurze Seelenlehre, gegründet auf Schrift und Erfahrung, für Eltern, Erzieher und Lehrer, zum häuslichen und Schulgebrauche*, jonka ensimmäinen painos ilmestyi jo vuonna 1846.¹² Boxström on käyttänyt lähteitä lähinnä aiheen jäsentelyyn ja käsitteiden määrittelyyn. Hänen käsittelytapaansa kuuluu, että ensiksi selvitetään ja määritellään uudet käsitteet, sitten Raamatun kohtiin vedoten sovelletaan kyseinen asia sekä turmeltuneen että kristityn ihmisen elämään.

Lyhyt sielutiede esittää sielunelämän tutkimuksen lähteiksi kokemuksen ja Jumalan sanan. Ihminen on ruumiillinen, sielullinen ja henkinen olento. Ruumis on maan tomua ja henki Jumalan henkeä. Ruumis

¹⁰ Anjou—Kastmanit, Kasvatus- ja opetusoppi, 21—23.

¹¹ Rein, Sielutieteen oppikirja, 76—, 87—88, 95—, 100—101 ja 104.

¹² Zeller, mt., 1—34, 40—67 ja 70—82.

mis ja henki yhtyvät sieluksi. Sydän on ahjo, jossa ruumis, sielu ja henki yhtyvät.¹³ Koska ruumis on kuolemattoman sielun asunto, on elettävä siveellisesti, että ruumis ei olisi pahan palvelija. Ajattelu edellyttää havaintoja ja kokemuksia. Syvällisin ajattelu on Jumalan ajatusten lukemista. Tiedon syvimpiin salaisuuksiin ei päästäkään tiedon vaan uskon avulla. Ihmisen tasapainoisen tunne-elämän edellytyksenä on uudesti-syntyminen. Tahtoelämän pohjana ovat vietit, jotka ovat ruumiillisia ja henkisiä. »Henkiset vietit voivat syntyä ihmisen omasta hengestä tai tulla henkimaailman hengistä tai Jumalan pyhän Hengen kautta.» Ihminen tekee syntiä, kun hän antautuu viettien ja halujen orjaksi. Kun tulemme Kristuksen kuvan kaltaisiksi, kadottaa synti vallan.

Boxströmin raamatullinen sieluopin opetus on katsottava vähämerkityksiseksi oppilaiden henkistä kehitystä ja käytännön opetustyötä ajatellen. Sieluopin asema ja tehtävä muuttui, kun hän alkoi käyttää omaa oppikirjaansa, Kasvatusopillista sieluoppia.

b. Kasvatusopillinen sieluoppi oppikirjana vuosina 1900—1917

Boxströmin Kasvatusopillinen sieluoppi ilmestyi vuonna 1900. Sen laatiminen lienee ollut vireillä useiden vuosien ajan.¹ Boxström tarkoitti sen seminaarin oppikirjaksi, mutta siitä muodostui myös kirjallinen merkkiteos, koska se oli ensimmäinen suomenkielinen kasvatusopillinen sieluoppi. Tekijä käsittelee siinä psykologisia kysymyksiä kasvatukseen ja opetukseen sovellettuna. Hän hyväksyi Beneken käsityksen, että kasvatusoppi ei ole muuta kuin käytännölliseen kasvatukseen sovellettua sielutiedettä.²

Sielunelämän tuntemisen lähteinä Boxström mainitsee oman ja toisen ihmisen sielunelämän tarkkailun, historian ja kirjallisuuden, sielutieteelliset kokeet ja luotettavimpana lähteenä Raamatun.³

¹³ Järvisen mukaan ruumis ja sielu yhtyvät hengeksi. David Lehtosen (1867) sielutieteen muistiinpanot (JKKK).

¹ KOS:n alkulause. Sieluopillisia aiheita Boxström julkaisi KS:ssa ensimmäisen kerran v. 1893, 40. Kasvatusopilliseen sieluoppiin tulevia aiheita julkaistiin KS 1898, 5—7, 38—40, 67—69, 123—125 ja 139—141; KS 1900, 22—23, 52—55 ja 68—70. Vrt KOS, 87—90, 85—87, 82—83, 83—85, 135—139, 104—106, 76, 23—29 ja 128—132. Boxström esitteli myös eräitä teoksia, joita hän on myöhemmin käyttänyt oppikirjansa lähteinä. Ks. KS 1893, 40; 1897, 74—75 ja 147; 1898, 152.

² KOS, 8—10.

³ KOS, 2—8. Kokeellista sielutiedettä Boxström esitteli lehdessään jo v. 1895, 68—70 ja 95—98.

Boxström jakaa oppikirjansa kolmeen osaan. Ensimmäinen osa (s. 11—191) käsittelee sielun yleisiä toimintoja ja tiloja, joita hän tarkastelee tavanomaisesti tieto-, tunne- ja tahtoelämän piirissä. Tietoelämään kuuluu havainto, muisti, mielikuvitus, ajatteleminen, itsetajunta ja puhekyky, tunne-elämään tunteiden luonne, synty ja jako sekä tahtoelämään tahdon muodolliset kehitysasteet (vietti, halu, taipumus ja intohimo) ja tahdon vapaus. Toisessa, yksityishenkilön sielunelämää koskevassa osassa (195—213) tarkastellaan temperamenttia, ikäkausia, sukupuolta sekä roduista ja kansallisuudesta ym. johtuvia eroavuuksia. Kolmannessa, sielun olemusta esittelevässä osassa selvitetään sielun syntyperää, sydäntä, omaatuntoa, syntiä ja kuolemaa sekä sielun kehityksen päämäärää.

Boxström käsittelee erityisen laajasti aistimia.⁴ Hän osoittaa tuntevansa kokeellisen psykofysiikan tutkimuksen tuloksia. Hänen mielestään sielunelämä on käsitettävä kokonaisuudeksi; siten esim. tieto-, tunne- ja tahtoelämä ovat vuorovaikutuksessa ja edellyttävät toisiaan. Boxström näyttää tuntevan Herbartin sielunkykyjä koskevan käsityksen.⁵ Muistille ja mielikuvitukselle hän on varannut tilaa runsaasti sekä pyrkinyt osoittamaan niiden merkityksen opetukselle ja kasvatukselle.⁶

Boxströmin Kasvatusopillisen sieluopin kirjallisuusluettelo on laajempi kuin yleensä oppikirjojen lähdemateriaali. Se sisältää psykologista, kasvatopsykologista ja raamatullista sielutiedettä koskevaa melkein yksinomaan saksankielistä kirjallisuutta yhteensä 42 teosta, joista 13 teosta on pidettävä raamatullisina.

Olen pyrkinyt selvittämään, mikä merkitys Boxströmin käyttämillä lähteillä on Kasvatusopillisen sieluopin sekä rakenteeseen että sisältöön ja mikä on hänen luova osuutensa.

Kirjallisuusluetteloon kuuluu teoksia, joiden osuus on varsin huomattava. Hyvin suuri joukko on sellaisia, joihin ei voi löytää yhtymäkohtia. Ne kuuluvatkin luetteloon niitä varten, jotka haluavat perehtyä asioihin tarkemmin ja laajemmin.

En ole onnistunut saamaan käyttööni aivan kaikkia Boxströmin mainitsemia teoksia enkä kaikista ole löytänyt Boxströmin käyttämiä painoksia. Kuitenkin olen voinut selvittää Kasvatusopillisen sieluopin rakentumisen eri lähteistä. Selvittämättä on jäänyt vain kasvatusopillisen sieluopin tehtävä (8—10), tahdonvapaus (185—191) ja sielun kehityksen päämäärä (223—224).

⁴ KOS, 18—42.

⁵ KOS, 11—13.

⁶ KOS, 62—78.

Sielunelämän tuntemisen lähteisiin (2—8) Boxström on saanut vaikutteita Th. Reiniltä ja E. Martigilta.⁷ Eri aistimien (18—42) selvittämisessä Boxström on käyttänyt monia eri lähteitä. Eniten on W. Preyerin ja F. Burckhartin teosten vaikutusta. Preyerin innoittamana Boxström on kirjoittanut näköaistista 10 sivua.⁸

Huomiota (43—47), havaintoa (47—55) ja miellettä (55—61) varten Boxström on käyttänyt eniten Burckhartin teosta. Havainnon ja mielteiden muotoon ja sisällykseen on vaikuttanut lisäksi Martig, harrastukseen ja tarkkaavaisuuteen S. Hoffmann ja mielteeseen Rein. Tiedot lasten miellepiiristä Boxström on saanut K. Langen teoksesta *Über Apperzeption*.⁹

Muistille Boxström on varannut runsaasti tilaa (62—78). Hän on pyrkinyt käsittelemään muistia siten, että esityksestä olisi hyötyä käytännön koulutyölle. Muistiin hän on sijoittanut sellaista ainesta, jonka Martig ja Rein ovat liittäneet mielikuvitukseen. Eniten Boxström on saanut tähän kohtaan vaikutteita Martigilta, vain muistin kehittämisessä on käytetty lähteenä Heilmannia.¹⁰

Mielikuvitusta Boxström esittelee muuhun sisällykseen verrattuna jopa kohtuuttoman laajasti (79—103). Se onkin hänen mielikysymyksensä, sillä omassa opetuksessaan ja opetusharjoittelun ohjaamisessa hän painotti mielellään mielikuvituksen osuutta. Aiheen jäsentelyssä hän käyttää hyväkseen Burckhartin ja Martigin teoksia. Erityisesti mielikuvituksen käsitteen ja toimintatapojen selvittäminen on Burckhartin mukaista. Lasten leikki- ja satumailmaan sekä piirroksiin Boxström

⁷ Rein, *Sielutieteen oppikirja*, 8—13. — Martig, *Anschaungs-Psychologie*, 2—7. Martig oli sveitsiläisen Hofwylin seminaarin johtaja. Boxström tutustui hänen v. 1888 ilmestyneeseen teokseensa ulkomaanmatkallaan v. 1889. Ks. KS 1893, 40 ja 1895, 14 sekä *Laatokka* 57/23. 7. 1892. Martigin psykologiaa ja kasvatustapoa käytettiin lähteenä Tammisaaren seminaarissa lukuvuoteen 1930—31 ja Uudenkaarlepyyn seminaarissa lukuvuoteen 1934—35.

⁸ Preyer, *Die Seele des Kindes*, 3—54. — Burckhart, *Psychologische Skizzen zur Einführung in die Psychologie*, 13—21. — Heilmann, *Psychologie*, 7. — Martig, *mt.*, 11—24. — Tracy, *Psychologie der Kindheit*, 1—16. Preyer (1842—1897) oli saksalainen fysiologian professori. Boxström esitteli hänen teoksensa ja ilmoitti kuoleman KS 1897, 74 ja 147. Burckhart ja Heilmann olivat seminaarinjohtajia. Tracyn kirjan Boxström esitteli KS 1898, 152.

⁹ Burckhart, *mt.*, 21—36. — Martig, *mt.*, 28—36. — Hoffmann, *Psychologisches Lesebuch*, 109—122. Hoffmann oli Zillerin laitosten tarkastaja Leipziginä. Hänen teoksensa Boxström esitteli KS 1897, 75. — Rein, *mt.*, 62—63. — Lange, *Über Apperzeption*, 167—168.

¹⁰ Martig, *mt.*, 44—79. — Rein, *mt.*, 68—69. — Heilmann, *mt.*, 26—28.

on saanut apua J. Sullylta, mielikuvituksen merkitykseen, appersep-tioon ja opetuksen muodollisiin asteisiin Heilmannilta, Burckhartilta, Langelta ja Th. Wigetiltä.¹¹

Ajattelemista (104—127) Boxström käsittelee pääasiallisesti Martigin, Burckhartin ja Heilmannin teosten pohjalta. Käsité, arvostelma ja päätelmä ovat saaneet enemmän Burckhartilta, ymmärrys ja järki Martigilta. Määritelmät perustuvat Heilmanniin. Sullylta on saatu esimerkkejä lasten ajattelusta.¹²

Itsetajuntaa (128—132) ja puhekykyä (133—140) selvittäessään Boxström nojaa pääasiallisesti Burckhartiin. Puhekykyä ja sen kehitystä esitellessään hän on käyttänyt apunaan myös W. Amentin, Preyerin ja Tracyn teoksia.¹³

Tunne-elämää (141—161) Boxström on käsitellyt itsenäisemmin kuin tietoeleämää. Jäsentämisessä voi huomata Martigin ja Burckhartin vaikutusta. Tunteiden jako 'aistillisiin' ja sielullisiin on heillä samanlainen. Esteettiset, älylliset, siveelliset ja uskonnolliset tunteet ovat myös Reinin Sielutieteen oppikirjassa. Boxström on saanut Reiniltä itsekohtaiset ja sosiaaliset tunteet, mutta hän on käsitellyt niitä aivan itsenäisesti. Aistillisten, älyllisten, esteettisten, siveellisten ja uskonnollisten tunteiden sisällykseen ovat vaikuttaneet Heilmann ja jonkin verran F. Leutz.¹⁴

Tahtoeleämää (162—191) käsitellessään Boxström on saanut jaon aistilliseen sekä ymmärryksen ja järjen ohjaamaan tahtoon Martigilta. Käsitteily poikkeaa huomattavasti jo senkin takia, että Martig selvittää kysymystä perusteellisemmin. Vietin, halun, taipumuksen, intohimon sekä luonteen selvittämisessä on Burckhartin ja Heilmannin teosten

¹¹ Burckhart, mt., 73—78 ja 100—104. — Martig, mt., 79—95. — Sully, Untersuchungen über die Kindheit, 26—47 ja 310—355. Vrt. myös Tracy, mt., 135—233. — Heilmann, mt., 29—31 ja 35—37. — Lange, mt., 5—82 ja 197—233. — Wiget, Die formalen Stufen des Unterrichts, 66—89. Sullyn teoksen Boxström esitteli KS 1897, 75. Wiget oli tunnettu herbartilainen.

¹² Martig, mt., 95—123. — Burckhart, mt., 120—143. — Heilmann, mt., 40—49. — Sully, mt., 84—101.

¹³ Burckhart, mt., 171—181 ja 165. — Ament, Die Entwicklung von Sprechen und Denken beim Kinde, 42—58. — Preyer, mt., 261—347. — Tracy, mt., 100—131.

¹⁴ Martig, mt., 143—199. — Burckhart, mt., 182—232. — Rein, mt., 100—111. — Heilmann, mt., 49—57. — Leutz, Lehrbuch der Erziehung und des Unterrichts mit besonderer Berücksichtigung der psychologischen Grundlagen I, 77—83.

vaikutusta. Reinin sielutieteen oppikirjasta on saatu käsitteiden suomenkielisiä nimityksiä ja joitakin pieniä yksityiskohtia.¹⁵

Toisessa osassa (192—213) Boxström selvittää yksityishenkilön sielunelämää. Temperamenttia, ikäkausia, sukupuolia, rotuja ym. koskevia kohtia on myös Rein käsitellyt. Kolmea ensiksi mainittua kohtaa Boxström on käsitellyt lähinnä Martigin, rotua, kansallisuutta, ilmanalaa jne. Zellerin sieluopin mukaan.¹⁶

Kolmannessa osassa (214—224) Boxström tarkastelee sielua raamatullisen sielutieteen pohjalta. Ruumiin, hengen ja sielun yhteyttä, sydäntä ja omaatuntoa Boxström on selvittänyt samaan tapaan kuin J. T. Beck ja W. Rudin. Sielun syntyperää, syntiä ja kuolemaa käsitellessään hän on saanut ajatuksia Zelleriltä, omantunnon selvittämisessä hän on käyttänyt lähteenään Gustaf Johanssonin teosta *Det kristliga samvetsbegreppet och dess historik*.¹⁷

Kasvatusopillista sieluoppia kirjoittaessaan Boxström ei ole seurannut orjallisesti mitään lähdeteosta. Kuitenkin neljän oppikirjan vaikutus on huomattava. Sveitsiläisen E. Martigin seminaareja varten kirjoittama *Anschauungs-Psychologie mit Anwendung auf die Erziehung* on vaikuttanut Boxströmin oppikirjan rakenteeseen ja osittain sisällykseenkin alusta sivulle 211. Martigin oppikirjaan ei kuulu kolmatta, sielun olemusta koskevaa osaa. Asioiden kohteet, nimitykset, jäsenitys jopa esittämisjärjestys ovat molemmissa oppikirjoissa hyvin toistensa kaltaiset. Martig valaisee kutakin kohdetta Raamatusta, historiasta, kirjallisuudesta ja jokapäiväisestä elämästä otettujen esimerkkien avulla sekä kertoo ja kiteyttää asiat abstraktisiksi määritelmiksi. Ajatuksen kasvatuspsykologisen oppikirjan kirjoittamiseen Boxström lienee saanut juuri Martigilta. Martig on onnistunut kirjoittamaan kirjansa helpotajuiseen muotoon. Sen vuoksi se on viehättänyt Boxströmiä. Hän näki sitä käytettävän Sveitsissä, missä se heti ilmestymisensä jälkeen Boxströmin suureksi iloksi oli syrjäyttänyt Rüeggin hegeliläisen psykologian. Vaikka Martigin oppikirja on vaikuttanut paljon Kasvatus-

¹⁵ Martig, mt., 200—274. — Burckhart, mt., 254—, 284 ja 305—319. — Heilmann, mt., 64—73. — Rein, mt., 117—121 ja 128—131.

¹⁶ Rein, mt., 133—147. — Martig, mt., 275—301. — Zeller, *Kurze Seelenlehre*, 123—127, 142—180. Vrt. myös 128—142.

¹⁷ Beck, *Umriss der biblischen Seelenlehre* (ilmestyi jo v. 1843), 27—, 63— ja 71. — Rudin, *Grunddragen till läran om människosjälen* — — —, 86—94 ja 101—108. — Zeller, mt., 90—100. — Johansson, mt., 1, 71— ja 109—. Jäkälän muistiinpanoissa on ruumiin, hengen ja sielun yhteys esitetty samalla tavalla. Vrt. myös KS 1894, 133—135.

opillisen sieluopin syntymiseen, ei Boxström missään kohdin ole käyttänyt sitä esikuvana orjallisesti ja sanatarkasti. Boxström on ilmaissut sanottavansa omalla persoonallisella tavallaan.¹⁸

Toinen Boxströmin oppikirjaan merkittävästi vaikuttanut teos on Ferdinand Burckhartin *Psychologische Skizzen zur Einführung in die Psychologie*, joka myös oli kirjoitettu kansakoulunopettajien valmistusta varten. Sen sisällys ja rakenne muistuttavat Martigin oppikirjaa, joka mahdollisesti onkin ollut Burckhartin esikuvana. Tämä teos on vaikuttanut Boxströmin oppikirjaan tahdon vapauteen sivulle 185 asti. Psykologisten tietojen kasvatukseen ja opetukseen soveltamisen Boxström on suorittanut nimenomaan Burckhartin teoksen pohjalta.

Karl Heilmannin seminaareja varten kirjoittamasta psykologian oppikirjasta *Psychologie mit Anwendung auf Erziehung und Schulpraxis* Boxström on saanut sivulla 19 mainitut kolme aistimuksia synnyttävää toimintaa (fysikaalisen, fysiologisen ja sielullisen). Heilmann on lisäksi vaikuttanut muistiin (75—78), mielikuvitukseen (80—81 ja 95—97), apperseptioon (97—101), käsitteeseen (112—119), arvostelmaan (119—120), päätelmään (121—124), tunteisiin (148—150 ja 154—159), tahtoelämään (165—169 ja 174—177) ja luonteeseen (183—185). Boxström on käyttänyt tästä teoksesta lähtenään kohteita vähemmän kuin edellisistä saaden lähinnä määritelmiä sekä kasvatusta ja opetusta koskevia sovellutuksia.

Kotimainen Th. Reinin *Sielutieteen oppikirja* on neljäs Boxströmin Kasvatusopilliseen sieluoppiin huomattavasti vaikuttanut teos. Reinin *Sielutieteen oppikirja* on edellisiä suppeampi ja rakenteeltaan tavanomainen psykologian oppikirja. Boxström on saanut siitä eräitä kohteita jäsenyykseen ja määritelmiin, mutta ennen kaikkea hän on käyttänyt sen suomenkielistä psykologista sanastoa.¹⁹ Kirjan raskasta filosofista sisältöä Boxström on vieroksunut. Kaikki ne kohteet, jotka Boxström on saanut Reiniltä, on Kasvatusopillisessa sieluopissa muotoiltu kokonaan uudestaan.

Ns. raamatullinen sielutiede on vaikuttanut hämmästyttävän vähän

¹⁸ Käytettävissäni on ollut Martigin teoksen neljäs painos. Se poikkeaa Boxströmillä olleesta ensimmäisestä painoksesta siten, että neljänteen on tullut lisää kokeellinen psykologia ja henkisesti abnormit. Ks. KS 1893, 40 ja Laatokka 57/23. 7. 1892.

¹⁹ Lehtovaara pitää Reinin kehittämää suomenkielistä psykologian oppisastoa merkittävänä; Rein käytti jo 1880-luvulla yliopiston opetuksessa suomen kieltä. Lehtovaara, Muutamia havaintoja psykologian suomenkielisen oppisaston alkuvaiheista 1800-luvun jälkipuoliskolla. KOA 1964, 58—67.

Kasvatusopillisen sieluopin syntymiseen. Oppikirjan nimen mukaisesti Boxström on pyrkinyt käyttämään lähteenään kasvatuspsykologista kirjallisuutta. Raamatullinen sieluoppi on vaikuttanut kirjan viimeiseen osaan, ja ainoastaan siinä käsitellään asioita samaan tapaan kuin Boxströmin raamatullisen sieluopin luennoissa.²⁰ Raamatullinen sielutiede on innoittanut tämän osan kirjoittamiseen sekä ohjannut etsimään esimerkkejä Raamatusta ja ihmisten uskonnollisesta elämästä. Tähän ryhmään kuuluvat lähteet onkin mainittu kirjallisuusluettelossa lähinnä siitä syystä, että Boxström on tahtonut osoittaa asiasta kiinnostuneille lukijoille raamatullisia sieluoppeja. Ajanmukaisen sieluopin oppikirjan kirjoittamiseen ei näistä jo vanhentuneista teoksista ollut apua. Nähtävästi Boxström ei ole jälkeensä ollut tyytyväinen siihen, että hän sovelsi oppikirjaansa liian paljon tieteellistä ja liian vähän raamatullista sieluoppia. »Olisihan minun nim. selvän raamatun sanan mukaan pitänyt kirjoittaa ensimmäisenä hengestä ja vasta sitten sielusta ja ruumiista», kirjoitti hän entiselle oppilaalleen tarkastaja J. Petäjälle.²¹

Muita teoksia on käytetty vain eräiden yksityiskohtien selvittämiseen.

Ensimmäisen suomenkielisen kasvatustyöhön sovelletun sielutieteen oppikirjan ilmestyminen herätti melko paljon huomiota. Rauman seminaarin uskonnon ja kasvatusopin lehtori Taavi Puttila arvosteli sen Kasvatusopillisessa aikakauskirjassa, Jyväskylän seminaarin historian ja kasvatusopin lehtori K. J. Jalkanen Kansakoulun Lehdessä, tohtori Erik Johansson (Kaila) Teologisessa aikakauskirjassa, pastori K. Aug. Hildén Vartijassa ja lehtori E. S. Yrjö-Koskinen Aamulehdessä.²² Lisäksi vielä useat lehdet ilmoittivat sen ilmestymisestä.

Kasvatusopillista sieluoppia pidettiin yleensä tervetulleena ja katsottiin sen täyttävän sille seminaarin oppikirjana asetettavat vaatimukset. Erityisesti kiitettiin oppikirjan helppotajuutta, mielenkiintoisuutta, elävyyttä ja havainnoillisuutta. Tunnustusta sai myös kielen selvyys, rikkaus ja kauneus sekä oppikirjan kristillinen henki. Painavimpia muistutuksia tekivät Puttila, Jalkanen ja Johansson. Hekään eivät syyttäneet tekijää asiantuntemattomuudesta. Raamatun sanonnoissa pitäytyminen on heidän mielestään aiheuttanut ristiriitoja ja kolmas osa on jäänyt irralliseksi. Puttila ja Johansson kaipasivat sielunelämän ruu-

²⁰ Muita vähäisiä yhtymäkohtia on vain muistin käsittelyssä.

²¹ J. Petäjän muistelmät (KK).

²² KOA 1901, 389—393. — KL 1900, 565—567. — Teologisk Tidskrift — Teologinen Aikakauskirja 1900, 614—615. — Vartija 1900, 301—302. — Aamulehti 203/1. 9. 1900.

miillisen pohjan sekä ajan ja paikan käsitteen selvittämistä. Puttila muistutti myös siitä, että harrastus ja tarkkaavaisuus ovat jääneet liian vähälle,²³ ja tunne-elämästä alkaen työ on viimeistelemätöntä. Boxström näyttää pitäneen Puttilan huomautuksia aiheellisina, koska hän teki toiseen painokseen tämän toivomia korjauksia.²⁴

Kasvatusopillisen sieluopin sisällys on monipuolinen sekä kasvatusta ja opetusta ajatellen hyödyllinen. Kuitenkin kolmas, ihmisen olemusta raamatulliselta kannalta tarkasteleva osa on jäänyt vähämerkityksiseksi ja irralliseksi. Se soveltuisikin paremmin uskonnon tai etiikan oppikirjaan. Jäsentäminen alaotsakkeisiin on paikoin epäjohdonmukaista ja epätarkkaa, eikä sisällysluettelon ja varsinaisen esityksen hahmottelu vastaa toisiaan. Toiseen painokseen Boxström on kyllä korjannut eräitä tässä mainittuja epäkohtia.

Boxströmin tunnustukseksi on mainittava, että hän on käyttänyt ajankohtaisia ja asianmukaisia, tarkoitukseen soveltuvia sekä pätevinä pidettäviä lähteitä. Hän ei ole käyttänyt niitä kopioiden, vaan on pyrkinyt itsenäiseen luomukseen ja onnistunut välttymään virheellisiltä tulkinnoilta. Kasvatusopillisen sieluopin sisällys ja käsittelytapa ovat vaihtelevia. Siitä huolimatta voi huomata tiettyä järjestelmällisyyttä, joka vaikuttaa loppua kohti kovin kaavamaiselta. Parhaita käsittelyssä ovat esimerkit, joilla tekijä on halunnut havainnollistaa esitystään. Niiden aiheet Boxström on itsenäisesti valinnut mm. Raamatusta sekä yleisestä ja suomalaisesta kirjallisuudesta, erityisesti Kalevalasta ja Kantelettaresta. Heikointa on kasvatusopillisen sieluopin perusidean toteuttaminen — kasvatukseen ja opetukseen sovellutus. Tekijä on tendenssimäisesti, jopa keinotekoisesti pyrkinyt sovittamaan oppikirjaansa oman kristillis-siveellisen elämäkatsomuksensa sekä keskeisimmät pedagogiset ja didaktiset aatteensa.²⁵ Tarkastaja Väinö Kotkasen (1905) mielestä Boxströmin sieluopin tunnit kävivät kasvatus- ja opetusopin tunneista ja olivat metodisestikin huomattavia. Boxström lähti havainnosta ja liikkui elävän elämän piirissä, kuten hänen oppikirjansakin ohjaa menettelemään.²⁶

²³ Boxström kyllä yleensä tähdensi tarkkaavaisuutta ja harrastuksia, mutta hän ei käsittänyt asiaa herbartilaisittain.

²⁴ Boxström on toisessa v. 1902 ilmestyneessä painoksessa antanut mielteelle nimen mielikuva, makua nimitetään kaunoaistiksi, sosiaaliset ja itsekohtaiset tunteet on siirretty jakson loppuun. Tahdon käsittelyssä on muutettu järjestystä ja yleensä jaotuksia selvennetty.

²⁵ Boxströmin pedagogisten ja didaktisten aatteiden yksityiskohtainen analysointi suoritetaan seuraavassa luvussa.

²⁶ Kotkasen vastaus tekijälle 5. 2. 1962.

Kasvatusopillinen sieluoppi oli kansakoulunopettajien valmistusta varten tarpeen. Sieluoppia oli opetettu Jyväskylän seminaarissa ensin luennoiden, sitten Cleven ja vuodesta 1887 Reinin oppikirjan mukaan. Edellinen oli jo vanhentunut, ja jälkimmäinen oli kirjoitettu klassillisia lyseoita ja yliopisto-opintoja varten. Kuten arvostelussakin viitattiin, Reinin sieluoppi oli osoittautunut useille seminaarin oppilaille liian vaikeatajuiseksi.²⁷ Boxströmin oppikirjaa alettiin käyttää heti ilmestymisen jälkeen Heinolan seminaaria lukuun ottamatta kaikissa maamme suomenkielisissä seminaareissa.²⁸ Sen käsittelyyn käytettiin yleensä kaksi viikkotuntia. Boxström opetti kolmannella luokalla alusta ajattelemiseen sivulle 103 asti ja neljännellä luokalla lopun.

Kaikki sieluopin opettajat eivät varauksetta käyttäneet Kasvatusopillista sieluoppia. Se ei soveltunut mm. Heinolassa Mikael Soinisen ja Raumalla K. A. Franssilan herbartilaisittain orientoituneeseen opetukseen. Mielenkiintoinen on Jyväskylän seminaarin lehtorin Kaarlo Oksalan menettely. Hän alkoi opettaa jo vuodesta 1910 kokeellista sielutiedettä, mutta sen rinnalla hän käytti oppikirjana Boxströmin Kasvatusopillista sieluoppia, josta hänellä näyttää olleen myönteinen käsitys.²⁹ Kristillismieliset opettajat käyttivät sitä yleisesti. Niinpä kirjasta tarvittiin kaikkiaan neljä painosta.³⁰ Vähitellen Aukusti Salon Kasvatusopillisen sielutieteen pääpiirteet ja Paavo Virkkusen Filosofian alkeiden oppikirja syrjäyttivät sen eri seminaareissa.

B. Kasvatus- ja opetusoppi

Boxström opetti varsinaista kasvatus- ja opetusoppia IV luokalla käyttäen siihen tuntimäärän mukaan kaksi tai kolme viikkotuntia. Vuosina 1883—1907 hän opetti pääasiallisesti luennoiden. Sen jäl-

²⁷ Ks. Puttilan ja Jalkasen arvostelua.

²⁸ Kasvatusopillista sieluoppia käytettiin Sortavalassa vuoteen 1917, Heinolassa vuosina 1915—21, Jyväskylässä 1900—18, Kajaanissa 1902—20, Raahessa 1900—25 ja Raumalla 1900—10, 1912—13 ja 1921—22. Eri seminaarien vuosikertomukset.

²⁹ Valtioneuvos Tawaststjerna viittasi kokeellisen sielutieteen opetukseen, ja Oksala pyysi varoja välineiden hankkimista varten. Js:n opk:n pk 13. ja 14. 12. 1910. — Kotkasen kirje tekijälle 2. 9. 1963.

³⁰ Toinen painos ilmestyi v. 1902, kolmas 1908 ja neljäs 1920. Neljanteen painokseen on liitetty luettelo 57 lasten sielunelämää ja reformipedagogiikkaa koskevasta pääasiallisesti englantilaisesta ja amerikkalaisesta teoksesta.

keen hän otti käyttöön oppikirjan, ensiksi Paavo Virkkusen Kasvatusopin luonnoksen, myöhemmin Mikael Soinisen Lyhyen kasvatus- ja opetusopin.

a. Kasvatus- ja opetusopin opetus vuosina 1883—1907

1880-luvulla Boxström opetti »Lyhyen kasvatusopin» ja lukuvuosina 1892—94 Cleven Koulujen kasvatusopin mukaan. En kuitenkaan ole voinut tarkemmin selvittää viimeksi mainitun oppimäärän sisältöä.¹ Tämän jälkeen hän alkoi uudelleen käyttää muistiinpanoja. 1890-luvulla tehdyt muistiinpanot ovat rakenteeltaan jossakin määrin erilaiset edellisellä vuosikymmenellä syntyneisiin verrattuna, vaikka perusidea on säilynyt samana.² Boxströmin Kasvatusopillisen sieluopin ilmestymisen jälkeen varsinaisen kasvatus- ja opetusopin merkitys väheni, eivätkä kaikki oppilaat tehneet oppitunneilla edes muistiinpanoja.³

Se kasvatus- ja opetusopin oppimäärä, joka syntyi 1880-luvulla, muodostaa oppikirjattoman kauden opetuksen rungon. Lyhyt selvitys tämän oppimäärän rakenteesta onkin paikallaan.

I Kasvatusoppi

1. Johdanto
2. Alkuperäiset kasvatuslaitokset
3. Koulun ulkonainen järjestys
4. Koulun luku- ja työjärjestys
5. Koulun työn suunta eli kasvattava toimi
6. Terveystenhoito koulussa

II Opetusoppi

7. Opettajan henkilö
- Oppimisen yleisiä ehtoja
8. Oikea mielentila työssä
9. Tarkkaavaisuus
10. Kotityöksi annettavan oppimäärän valmistus
11. Valmistetun oppimäärän omistaminen
12. Opitun vakaannuttaminen

¹ Muiden merkintöjen vajavuuden takia tämän voisi saada selville vain päiväkirjoista, mutta ne ovat hävinneet.

² Ss:n vuosikertomukset 1883—1907 (VA). — Anni Löfgrénin Lyhyt kasvatusoppi, joka on kirjoitettu Boxströmin sanelun mukaan 1888—89 (MH). Kaarlo Mannsténin leimalla varustetut kahdet muistiinpanot (KK), joita on käytetty 1885 ja 1897—98.

³ Väinö Kotkasen vastaus.

- Opetustapa
13. Opetuksen tiet
Esitystavat
  14. Näyttävä esitystapa
  15. Kertova esitystapa
  16. Kyselevä esitystapa

III Koulun siveellinen kasvatusta (Kristillisen kasvatuksen pääpiirteet)

Kasvatuksen toimenpiteitä

17. Kasvattava rukous ja esirukous
18. Kasvattava silmällä pito ja varjeleminen
19. Kasvattava totuttaminen ja vieroittaminen
20. Kasvattava työ ja toiminta
21. Kasvattava kehoitus ja palkinto
22. Kasvattava rangaistus ja pelotus
23. Kasvattava opetus ja neuvo
24. Kasvattava järjestys ja harjoitus
25. Kasvattava esimerkki ja esikuva

Boxström antoi kuten sieluopin myös kasvatusta- ja opetusopin opetuksen oman sävynsä. Hän käytti lähteitä jäsentelyyn ja otti niistä eräitä asiatietoja, mutta sanottavansa hän esitti persoonallisesti ketään jäljittelemättä. Tästä huolimatta ovat löydettävissä ja tunnistettavissa ne lähteet, joista hän rakensi esityksensä.

Kasvatustoppi ja opetusopista opettajan henkilö, kohdat 1—7, sekä opetuksen tiet, kohta 13, on laadittu Anjou—Kastmanien Bidrag till Pedagogik och Metodik för Folkskolelärare -oppikirjan pohjalta.⁴ Oppimisen yleisiä ehtoja koskevissa kohdissa (8—12) Boxström on käyttänyt lähteenään Cleven teosta Grunddrag till skolpedagogik.⁵ Esitystavat (14—16) hän on saanut hylkäämästään Wallinin Kansakoulun yleisestä kasvatusta- ja opetusopista.⁶ Kun Juhana Lehtisen suomentama Anjou—Kastmanien oppikirja ilmestyi vuonna 1882, Wallinin kasvatusta- ja opetusoppi vuonna 1883 ja Cleven koulupedagogiikka ruotsiksi vuonna 1884, voi Boxström käyttää näitä teoksia lähteenään alusta alkaen. Kristillisen kasvatusta- toimenpiteitä (17—25) Boxström käsittelee vielä itsenäisemmin kuin muita kohtia. Päälähteenä Boxströmillä oli ihailmansa kristillisen kasvattajan Chr. H. Zellerin Lehrbuch der

⁴ Anjou—Kastmanit, mt., 3—4 ja 39—63. (Lehtisen suomennos, 5—7 ja 45—78).

⁵ Cleve, mt., 137—171.

⁶ Wallin, Kansakoulun yleinen kasvatusta- ja opetusoppi, 217—231.

Erfahrung für christliche Land- und Armen-Schullehrer, jonka suomentamiseen hän myöhemmin oli myötävaikuttamassa.⁷

Tältä pohjalta Boxström opetti, kuten hän itse sanoo, kristillistä kasvatusta. Mainituista teoksista on ruotsalaisen vuonna 1867 ilmestyneen esikuvateoksen vaikutus Boxströmin kasvatusta- ja opetusopin opetukseen suurin.⁸ Teoksen pedagogisen ja didaktisen osan lähteenä on käytetty mm. G. P. Brammerin, Fr. Hermannin, C. Kehrin, Chr. H. Zellerin ja Fr. W. Schützen teoksia.⁹ Näistä ainakin Zellerin ja Schützen aatteet ovat kristillisiä. Myös Anjoun—Kastmanien oppikirja on kirjoitettu kristilliseen henkeen ja se soveltui hyvin Boxströmin ajatusmaailmaan. Ruotsissa sitä käytettiin vielä 1900-luvun alussa. Sielläkin opetettiin näihin aikoihin seminaarin eräissä aineissa kansakoulun oppikirjojen mukaan. Opetus oli dogmaattista ja opettajat olivat lämminhenkisiä kristittyjä.¹⁰

Vertailun helpottamiseksi esitän käytettävissä olevien muistiinpanojen perusteella Boxströmin kasvatusta- ja opetusopin opetuksen rungon myös 1890-luvulta.

I Kasvatustaoppi

1. Johdanto
2. Koulun ulkopuolella vaikuttavat tekijät
3. Koulun eri lajit

II Opetustaoppi

4. Opetuksen käsite, tarkoitus, muoto ja sisältö
5. Koulun ulkonainen järjestys
6. Koulun luku- ja työjärjestys
- Opetustapa
7. Opetuksen juoksu (analyttinen, synteettinen ja alkeellinen tie)
- Esitystavat
8. Näyttävä esitystapa
9. Kertova esitystapa (kertomus, kuvaelma ja selitys)

⁷ Zeller, mt., 120—147. K. G. Tammisen suomennos, Kristillinen Kasvatustaoppi ilmestyi v. 1894 sen jälkeen, kun H. Hallonblad oli luovuttanut Sortavalan Evankeliselle Seuralle 1000 markkaa suomentamista varten. Boxström kirjoitti lyhyen esittelyn ja Zellerin elämäkerran.

⁸ Anjoun—Kastmanien mukaan opetettiin samaan aikaan psykologiaa sekä kasvatusta- ja opetustaoppia Tammisaaren ja opetustaoppia Uudenkaarlepyyn seminaarissa. Ks. vuosikertomuksia 1879—83 (VA).

⁹ Anjou—Kastmanit, mt., esipuhe.

¹⁰ Sörensen, mt., 257, 265—269 ja 285—291. — Bergman, Sveriges undervisningsväsen, 123—125. — Hall, Seminarierna, 75. — Bergqvist, Skola och seminarium, 49 ja 93.

10. Kyselevä esitystapa
11. Kotitehtävät
12. Kuulustelu
13. Harjoitus
14. Kertaaminen

III Siveellinen kasvatus

15. Kasvattava opetus
16. Järjestyksen toimeenpano
17. Silmällä pito
18. Oikaisu
19. Arvostelu
20. Persoonalliset suhteet

IV Apperseptio

21. Apperseption käsite
22. Apperseption ehdot
23. Apperseption merkitys opetuksessa

Viisi muodollista astetta

24. Valmistus
25. Uuden omistaminen
26. Yhteen liittäminen
27. Kokoaminen
28. Käyttäminen

Yksityiskohtainen luentojen rakenteen ja sisällyksen tarkastelu osoittaa, että Boxströmin ensimmäisten luentojen runko säilyi vielä 1890-luvulla. Anjoun—Kastmanien oppikirjan mukaisesta kasvatustieteen opimäärästä jäivät pois vain opettajan henkilöä ja opetuksen teitä käsittelevät jaksot. Eräitä kasvatustieteen kohtia Boxström on siirtänyt opetusoppiin.

Opetustieteen puuttuvat kohdat 8 ja 9. Esitystavat Boxström oli ennen laatinut Wallinin oppikirjan mukaan, myöhemmin niihin on tullut lisäpiirteitä ja jakoja, jotka osoittavat hänen perehtyneen enemmän Cleven teokseen.¹¹

Zellerin mukaan laadittu kolmas osa, kristillisen kasvatustieteen pääpiirteet, on vaihtunut Cleven mukaisesti siveelliseksi kasvatukseksi.¹² 1890-luvulla Boxström on lisännyt opetuksensa apperseption ja muodolliset asteet, joita hän on käsitellyt samaan tapaan myöhemmin Kasvatustieteen sieluopissaan.¹³

¹¹ Cleve, *Koulujen kasvatustieteen*, 133—154. Käytettävissäni on ollut Boxströmin viivaama Cleven Grunddrag — — —.

¹² Cleve, *mt.*, 289—371.

¹³ KOS, 97—101.

Koontana voidaan todeta, että kasvatus- ja opetusopin opetuksen runko säilyi oppikirjattoman kauden likipitään samana. Anjoun—Kastmanien oppikirjasta saatu aines ei sanottavasti vaihtunut. Kuten aikaisemmin mainittiin, ilmoittaa Boxström opettaneensa lukuvuosina 1892—94 Cleven oppikirjan mukaan. Vaikka hän tämän jälkeen luopui oppikirjasta ja turvautui yksinomaan muistiinpanoihin, Cleven vaikutus huomattavasti lisääntyi. Samalla Zellerin oppikirjan osuus jäi kokonaan pois. Tämä on todettavissa myös opetettavan aineksen sisällöstä, joka muuttui kristillisestä filosofiseen suuntaan.¹⁴ Kolmannen osan siveellinen kasvatus sekä ajankohtainen apperseptiokysymys ja opetuksen muodolliset asteet ovat merkinneet huomattavaa pedagogisen problematiikan lisää, joka on varmasti hyödyttänyt Boxströmin kasvatus- ja opetusopin opetusta.

Boxströmin luennot koostuivat 1880-luvulla noin sadasta lähdekirjojen sivusta. 1890-luvulla hänen oppimääränsä pysyi entisenlaajuisena, mutta lähteiden sivumäärä oli noin 300. Vaikka Boxström ilmeisesti piti varsinaisen kasvatus- ja opetusopin opetusta hyvinkin vähämerkityksisenä, hän pyrki kuitenkin pysymään ajan tasalla ja liitti 1890-luvulla opetukseensa modernin opetusopin ainesta.

Erityisesti ihmetyttää, että Boxström lähes neljännesvuosisadan tyytyi luennoimaan varsinaisen kasvatus- ja opetusopin oppimäärän, vaikka oli olemassa useita tarkoitukseen soveltuvia suomenkielisiä oppikirjoja. On ymmärrettävää, että hän kiihkeinä taistelun vuosina 1880-luvulla ei suostunut käyttämään Wallinin ja Cleven oppikirjoja, joiden oppilailta ostattaminen olisi pienen oppimäärän takia ollut kohtuutonakin.¹⁵ Vaikeampi on ymmärtää, miksi hän ei käyttänyt Anjoun—Kastmanien teoksen suomennosta, jonka kasvatus- ja opetusoppiin kuului vain noin 80 sivua. Koska Boxström Kasvatusopillista sieluoppia valmistaessaan oli tutustunut alan moderniin kirjallisuuteen, ei vuonna 1894 ilmestynyt Zellerin Kristillisen kasvatusopin suomennos voinut enää vanhentuneena tulla kysymykseen.¹⁶ Boxströmin suhtautumista oppikirjoihin arvioitaessa on otettava huomioon,

¹⁴ Sisältöä selvitetään myöhemmin V luvussa.

¹⁵ B. B., O. Wallin'in »Yleisen Kasvatus- ja Opetusopin» johdosta. Uusi Suometar 44/21. 2. 1884.

¹⁶ Esitellessään Kristillisen kasvatusopin Boxström mainitsee, että hän on siitä oppinut »paljon enemmän elämässä ja käytännöllisessä kasvattaja- ja opettajatoimessa kelpaavaa, kuin labeista tieteellisistä kasvatusepeista, joiden pohjatulos usein on sängen köyhä ja käytännöllisen opettajatoimen kannalta vähäpätöinen». KS 1894, 149—150.

että hän vieroksui kaavamaisuutta sekä reagoi herkästi ja voimakkaasti ympäristön vaikutteisiin. Hän ei voinut hyväksyä mitään oppikirjaa muuta kuin lähtökohdaksi ja virikkeiden antajaksi. Oman pedagogisen ja didaktisen sanottavansa hän halusi julistaa omalta aaltopituudeltaan. Kun hän vihdoin vuonna 1907 otti varsinaisen kasvatus- ja opetusopin opetukseen oppikirjan, se johtui lähinnä tuntimäärän lisääntymisestä, mutta myös hänelle mahdollisimman hyvin soveltuvan, kristilliseen henkeen kirjoitetun uudenaikaisen oppikirjan ilmentymisestä.

b. Virkkusen Kasvatusopin luonnos oppikirjana vuosina 1907—1912

Paavo Virkkunen opetti kasvatusoppia Helsingin suomalaisessa jatko-opistossa vuosina 1903—1914.¹ Kun hänellä ei ollut tähän tarkoitukseen soveltuvaa oppikirjaa, laati hän luentonsa sellaisiksi, että hän voi koota niistä omien oppilaittensa käyttöön soveltuvan oppikirjan, Kasvatusopin luonnoksen,² joka valmistui vuonna 1906 samaan aikaan kuin Mikael Soinisen Opetusoppi II.

Kasvatusopin luonnos on suppea, vain 141-sivuinen. Sen sisältö on kuitenkin monipuolinen, sillä asiat on esitetty lyhyinä selityksinä ja kiteytettyinä määritelmänä. Niitä lukijoita varten, jotka haluavat opiskella sitä omin päin tai muuten tarvitsevat täydentäviä lisätietoja, Virkkunen on merkinnyt viitteeksi teokset ja sivut, joissa kyseinen asia tarkemmin selvitetään. Näistä viitemerkeistä paljastuu, mistä lähteistä hänen oppikirjansa on koostunut.

Virkkusen käyttämät lähteet on mahdollista jakaa kolmeen ryhmään. Ensimmäisen ryhmän muodostavat ensisijaiset lähteet, joihin hän on viitannut kirjan marginaalissa,³ toisen ryhmän kansa- ja oppikoulua koskevat säännökset ja kolmannen ulkomaiset, pääasiallisesti saksankieliset teokset. Nämä 16 psykologiaa, kasvatopsykologiaa,

¹ Päiväsalo, Suomen kasvatusopillisen tutkimuksen historia, 397. — Helsingin Suomalainen Jatko-opisto, 113.

² Virkkunen, Kasvatusopin luonnos, alkusananen.

³ Mainitut teokset ovat Boxströmin Kasvatusopillinen sieluoppi, Cleven Koulujen kasvatusoppi, Reinin Sielutieteen oppikirja, Soinisen Yleinen kasvatusoppi ja Opetusoppi I sekä seuraavat käännökset: Dörpfeld, Ajatus ja muisti (suom. K. J. Jalkanen v. 1902), Kroman, Korkeamman opetuksen tarkoituksesta ja välikappaleista (suom. K. Raitio v. 1904) ja Lange, Apperceptioni (suom. K. J. Jalkanen v. 1901).

etiikkaa sekä kasvatusta- ja opetusoppia käsittelevää teosta, jotka melkein kaikki ilmestyivät 1900-luvulla, sisältävät myös herbartilaisia käsityksiä. Tämän ryhmän vaikutus Kasvatusopin luonnoksen syntymiseen on ollut vähäinen.

Kasvatusopin luonnoksen johdannossa, ensimmäisessä jaksossa, käsitellään mm. kasvatuksen käsitettä, mahdollisuuksia ja tavoitteita. Toinen jakso, kasvatusopin sielutieteelliset perusteet, on suhteettoman laaja (sivut 17—64). Päälähteinä Virkkunen on käyttänyt Boxströmin, Reinin ja Langen teoksia. Dörpfeldin ja Kromanin osuus on jäänyt hyvin merkityksettömäksi. Kolmannessa jaksossa, yleisessä kasvatustieteessä (65—81), on käytetty lähteenä melkein yksinomaan Soinisen Yleisen kasvatusopin sivuja 20—78 ja 148—168. Neljännen jakson (82—126) opetusopin johdantoa, oppilaan tieto- ja harrastuspiirin tutkimista sekä opetusaineen valintaa ja järjestämistä Virkkunen on käsitellyt eniten Soinisen Yleisen kasvatusopin (79—97 ja 102—115) ja Opetusoppi I:n pohjalta.⁴ Lisälähteinä hän on käyttänyt Kromanin ja Langen teoksia. Opetusmenetelmäopissa Virkkunen esittelee erilaisia herbartilaisia muodollisia asteita Dörpfeldin ja Langen mukaisesti. Parhaiten hänen mielestään soveltuvat opetukseen Dörpfeldin havainnon, ajattelun ja käyttämisen asteet. Esitystapoja hän tarkastelee samaan tapaan kuin Cleve koulupedagogiikassaan. Viidennen jakson (127—135) muutamat koulukasvatusopin kysymykset on laadittu Cleven ja Kromanin mukaan.

Muiden lähteiden vaikutus, vaikka niilläkin on ollut merkityksensä, ei ole tunnistettavissa. Virkkunen antaa alkusanoissa kauniin tunnustuksen mm. Wallinin kasvatus- ja opetusopin oppikirjalle, mutta hän ei ole siihen millään tavoin nojannut.⁵

Kasvatusopin luonnoksen rakennetta voi pitää Virkkusen itsenäisenä työnä. Sisällys on koottu muutamista lähinnä viitteissä mainituista lähteistä, jotka tekijä on kyllä hyvin hallinnut. Hän on pelkistänyt sisällyksen luetteloiksi, jaotuksiksi ja käsitteiden selvittelyksi. Kirjan käyttö edellyttääkin opettajan täydentäviä kommentteja. Yksin opiskellen oppikirjaa olisi varsinkin alkeiden opiskelijan vaikea ymmärtää, omaksua ja hallita. Rakennelma on kiinteä ja johdonmukainen. Vaikka kirjan selostava luonne vähentää sen arvoa, kuten Onni Kurvinenkin mainitsee,⁶ sisältyy siihen kuitenkin runsaasti pedagogista ja didaktista problematiikkaa, jonka käsittely taitavan ja asiantuntevan opet-

⁴ Soinisen Opetusoppi I:n sisältö on pelkistetty näille sivuille.

⁵ Päiväsalon toteamus (mt., 238) ei voi pitää paikkaansa.

⁶ Kurvinen, Suomen uskontopedagoginen tutkimustyö 1808—1918, 50.

tajan johtamana on voinut olla hedelmällistä. Oppikirjan parhaimmat osat ovat yleinen kasvatusoppi ja se opetusopin osa, jossa tekijä on käyttänyt hyväkseen Soinisen teoksia. Selostava opetusmenetelmäoppi tarjoaa vain vähän ohjeita käytännön koulutyötä varten. Merkille pantavaa on, että kirjanen on kirjoitettu herbartilais-zilleriläiseen ja kristilliseen henkeen.⁷ Etenkin kasvatuksen tavoitteita selvitettäessä viitataan Raamatun kohtiin. Parasta oppikirjassa on lasta ymmärtävä henki.

Boxström näyttää ottaneen Virkkusen Kasvatusopin luonnoksen käyttöönsä aivan vapaaehtoisesti.⁸ Tämän oppikirjan on täytynyt miellyttää häntä useistakin eri syistä. Se on teologin kirjoittama ja päämäärän asettelussa on keskeisimpänä Boxströmin hyväksymä kristillis-siveellinen luonne. Oppikirja on suppea ja muodostaa vain rungon, johon opettaja on voinut luoda haluamansa sisällön. Suuri osa Kasvatusopin luonnoksesta oli Boxströmille tuttua hänen omasta opetuksestaan. Olihan Boxströmin Kasvatusopillinen sieluoppi ollut Virkkusen sieluopillisen jakson päälähteenä. Lisäksi hän oli opettanut eräitä sen keskeisiä kohtia kuten apperseptiota, muodollisia asteita ja Cleven mukaan laadittuja esitystapoja itsekin jo 1890-luvulta alkaen.

Vuosina 1907—1912 Boxström käytti Virkkusen Kasvatusopin luonnoksen opettamiseen ensin kaksi ja vuodesta 1909 kolme IV luokan viikkotuntia. Oppikirja oli niin suppea, että hän aivan hyvin ehti opettaa sieluopillista jaksoa lukuunottamatta sen oppimäärän kokonaan.⁹

Oppikirja lienee soveltunut hyvin Virkkusen omaan opetukseen. Muuta käyttöä sille ei sanottavasti tullutkaan. Sortavalan lisäksi sitä käytettiin osittain vain Kajaanin seminaarissa vuosina 1909—10 ja 1919—25.¹⁰ Muutenkaan sen ilmestyminen ei herättänyt huomiota, vaan se jäi kokonaan Soinisen oppikirjojen varjoon. Soinisen kolmen toisiinsa liittyneen kasvatus- ja opetusopin haittana oli niiden liiallinen laajuus neliluokkaiseen seminaariin. Tilanne kuitenkin muuttui, kun tuntimääriä lisättiin ensin vuonna 1909 ja sitten vielä vuonna 1911, jolloin Soininen kokosi suppeampaa käyttöä varten Lyhyen kasvatus- ja opetusopin.

⁷ Kirjoittajan herbartilaisuudesta ks. Kurvinen, mt., 49—55 ja Virkkunen, Mikael Johnsson, Opetusoppi II. Aika 1907, 112—118.

⁸ Boxström tiedotti sen ilmestymisestä. KS 22. 3. 1907, 46.

⁹ Ss:n vuosikertomukset 1907—1912.

¹⁰ Kajaanin seminaarin vuosikertomukset 1909—1910 ja 1919—1925. Käytettiin pääasiallisesti sieluopillista osaa muiden oppikirjojen rinnalla.

c. Soinisen kasvatus- ja opetusoppia vuosina 1912—1917

Soinisen Kasvatusopillisia luennoita -niminen kirjanen ilmestyi vuonna 1895. Lukuvuodesta 1898—99 sitä käytettiin kasvatusopin oppikirjana Jyväskylän seminaarissa ja sen jälkeen yleisenä kasvatusoppina myös muissa maamme suomenkielisissä seminaareissa.¹ Vuosina 1901 ja 1906 ilmestyneet opetusopit tulivat heti seminaarien käyttöön. Soinisen oppikirjat säilyttivät hallitsevan aseman seminaariemme kasvatusaineiden opetuksessa aina 1940-luvulle asti.² Herbartilaisuus olikin Suomessa osoittautunut elinvoimaiseksi, niin että vielä yli sata vuotta Herbartin kuoleman jälkeen meillä valmistettiin kansakoulunopettajia häneltä lähtöisin olevien aatteiden mukaan. Ottelinin mielestä Soinisen suosio johtui hänen kansanomaisuudestaan.³

Soininen oli ilmeisesti tarkoin suunnitellut oppikirjatyönsä, sillä Yleinen kasvatusoppi sekä Opetusoppi I ja II muodostavat kokonaisuuden.⁴ Käytettävissäni olevien painosten yhteinen sivumäärä on 521 ja lisäksi 619 sivua, mikä oli aivan liian laaja oppimäärä nelivuotiseen seminaariin. Sen vuoksi kirjoja käytettiin valikoiden. Vuonna 1911 Soininen julkaisi Lyhyen kasvatus- ja opetusopin lähinnä alasteen opettajien valmistusta varten.⁵ Sen 203 sivulle hän tiivisti koko kasvatus- ja opetusoppinsa.

Lyhyen kasvatus- ja opetusopin johdannossa Soininen selvittää kasvatusopin sielu- ja siveysopillista pohjaa sekä kasvatusopin jakoa. Kasvatusopin ensimmäinen luku esittelee hallintaa, toinen opetusta ja kolmas ohjausta. Opetusopin ensimmäiseen lukuun kuuluu opetussuunnitelmaoppi ja toiseen metodioppi. Kasvatusoppiin (9—90) hän on lyhentänyt koko yleisen kasvatusoppinsa. Opetussuunnitelmaoppiin (93

¹ Isosaari, mt., 152—154. Vuonna 1900 luentojen toinen painos ilmestyi yleisenä kasvatusoppina, joka tuli oppikirjaksi Heinolan seminaariin v. 1901, Kajaaniin 1902, Raahen 1900 ja Raumalle 1900.

² Soinisen Opetusoppi I otettiin käyttöön Heinolassa v. 1902, Kajaanissa 1903, Raahessa 1902 ja Raumalla 1902 sekä Opetusoppi II Heinolassa 1906, Jyväskylässä 1906, Kajaanissa 1907, Raahessa 1906 ja Raumalla 1906. Soinisen oppikirjat jäivät viimeisenä käytöstä Itä-Suomen ja Rauman seminaareissa lukuvuonna 1946—47.

³ Ottelin, När herbartismen var ung. KOA 1927, 179—187.

⁴ Vrt. myös Voipio, Mikael Soinisen elämä, 343—.

⁵ Soininen perusteli oppimäärän laajuutta sillä, että hänen oppikirjojensa sielutieteellinen puoli on niin laaja, että erillistä sieluopin oppimäärää voi huoletta supistaa. Lyhyt kasvatus- ja opetusoppi, ensimmäisen painoksen esipuhe.

—126) hän on käyttänyt valikoiden Opetusoppi I:n johdantoa sekä ensimmäistä, toista ja kolmatta lukua (14—31, 50—56 ja 66—82), mutta jättänyt käyttämättä neljännen ja viidennen luvun (83—152). Metodiopista (127—203) hän on jättänyt pois Opetusoppi II:n käsitteellisyuden asteen ja metodisen kokonaiskäsitteilyn (94—133 ja 157—175) ja käyttänyt lyhennellen ja valikoiden kaikkia muita kohtia.

Soinisen kasvatusta ja opetusoppien koostumisen eri lähteistä jätän tässä erittelemättä. Soinisen aatteiden alkuperän ja eri lähteiden perusteellinen analysointi on laaja, erillistä tutkimusta edellyttävä tehtävä. Sen suorittaminen tässä yhteydessä olisi kohtuutonta jo siitäkkin syystä, että Soinisen oppikirjoilla oli kovin vähäinen merkitys Boxströmin kasvatusta ja opetusopin opetukseen.⁶

Kuten VI luvussa osoitetaan, oli Boxström oppositioasenteessa herbartilaisia vastaan. Siitä huolimatta hän omaksui eräitä herbartilaisina pidettäviä, varsinkin opetusmetodia koskevia periaatteita, joita hän sovelsi opetukseensa jo 1890-luvulla. Boxströmin käyttämä Virkkusen Kasvatusopin luonnoksen kasvatustaoppi sekä opetussuunnitelma- ja metodioppi ovat muodoltaan ja sisällöltään herbartilaisia.

Boxström piti herbartilaista järjestelmää kovin kaavamaisena eikä hän näytä missään vaiheessa ihastuneen Soinisen oppikirjoihin.⁷ Kuitenkin hänen oli käytännön pakko vaihtaa Virkkusen oppikirja Soinisen oppikirjaan, kun IV luokan kasvatusaineiden viikkotuntimäärä vuonna 1909 kohosi viiteen ja kun hänen oli neljä viikkotuntia käytettävä melkein yksinomaan varsinaisen kasvatusta ja opetusopin opettamiseen. Boxström valitsi vuonna 1912 suppeimman mahdollisen oppikirjan, Soinisen Lyhyen kasvatusta ja opetusopin. Sitä käytettiin Sortavalan seminaarissa vielä hänen jälkeensäkin muiden Soinisen oppikirjojen ohessa aina lukuvuoteen 1930—31. Sen mukaan opettivat myös eräät muut ylä- ja alakouluseminaarien kasvatusaineiden opettajat.⁸

⁶ Kurvinen on selvittänyt Soinisen muodollisia asteita, Mikael Soinisen opetusopin muodolliset asteet. Mikael Soininen 3. XI. 1860—12. III. 1924, 48—63. Vaikka Soininen itse oppikirjansa lisäyksissä paljastaa, missä kohdin hän poikkeaa herbartilaisista esikuvistaan, on hänen aatteidensa alkuperä vielä tutkimatta ja ehkä vaativankin työn takana.

⁷ Boxström kyllä ilmoitti lehdessään Soinisen oppikirjojen ilmestymisestä, mutta ei esitellyt eikä arvotellut niitä. Ks. KS 1895, 162—163, 1901, 131 ja 1906, 133. Boxström joutui ensimmäisessä seminaarin opettajien kokouksessa kiistaan Soinisen kanssa, mikä on saattanut vaikuttaa etääntymiseen. M. pk, 118—128.

⁸ Soinisen Lyhyttä kasvatusta ja opetusoppia käytettiin Heinolassa 1918—19, Jyväskylässä 1911—37 ja Kajaanissa 1913—14 ja 1919—20.

Soinisen oppikirjat herättivät ilmestyessään melkoista huomiota. Vain herbartilaisuuteen hyvin perehtyneet, kuten A. Lilius, A. K. Ottelin, W. Ruin, V. Vasenius ja P. Virkkunen uskaltautuivat arvioimaan niitä.⁹ Soinisen oppikirjat saivat poikkeuksetta myönteisen vastaanoton. Erityisesti kiitettiin Soinisen asiantuntemusta, itsenäisyyttä ja joustavuutta. Hän kykeni herbartilaisia aatteita soveltaen laatimaan käyttökelpoisen kasvatus- ja opetusopillisen järjestelmän aikana, jolloin herbartilainen koulukunta oli muualla väistymässä. Oppikirjoja pidettiin lämminhenkisinä, selvinä ja uusien käsitteiden suomennoksia erityisen onnistuneina. Yksimielisimpiä oltiin opetusmetodiopin käyttökelpoisuudesta ja hyödyllisyydestä; tätä osaa valmistaessaan Soininen suorittikin kokeiluja Heinolan seminaarin kansakoulussa.¹⁰ Arvostelua ja painavimpia toivomuksia esittivät Lilius, Vasenius ja Virkkunen.

Soininen on esittänyt parastaan opetusopeissaan. Opetusprosessi on yksinkertainen ja selväpiirteinen, johdonmukainen, helposti ymmärrettävä ja käyttökelpoinen, joskin aika kaavamainen. On otettava huomioon, ketä opetetaan. Lapsen miellemaailma muodostaa opetuksen lähtökohdan. Tästä syystä Soininen sijoittaa oppikirjojihinsa taustaksi runsaasti psykologista ainesta. Ongelma muodostuu siitä, mitä ja kuinka on opetettava, että oppilas innostuisi opiskelemaan ja opetus häntä mahdollisimman paljon hyödyttäisi eli kuinka saadaan opetuksen tavoite, monipuolinen harrastus, herätetyksi. Kaikki opetusopin problemat aiheutuvat tämän kaavan täyttämisestä.

Soininen perehtyi ja mieltä herbartilaisiin periaatteisiin jo 1880-luvun lopulla.¹¹ Kun hän 1890-luvulla ja tämän vuosisadan ensimmäisellä vuosikymmenellä kehitti herbartilaisen kasvatus- ja opetusoppinsa, oli sen pohjana Cygnaeuksen kansakoulun ja Cleven oppikoulun henki. Soininen otti jatkuvasti vastaan uusia vaikutteita. Hänen mielestään kasvatuksessa ja opetuksessa oli tarpeen kokeilu ja uuden etsiminen.¹² Kun ns. uuden koulun virtaukset vuosisadan vaihteessa merkitsivät muualla herbartilaisuuden vastakohtaa, tulivat ne meillä Soinisen voimakkaan vaikutuksen takia herbartilaisuuden rinnalle

⁹ Lilius, *Opetusoppi Suomen opettajille I ja II*. KL 1907, 123—130 ja 239—243. — Ottelin, *ma. KOA* 1927, 179—187 ja *Pedagogiska profiler*, 126—148. — Ruin, *Pedagogisk litteratur på finska. KOA* 1903, 409—419. — Vasenius, *Koululaitoksemme uudistus. Valvoja* 1896, 203—228. — Virkkunen, Mikael Johnsson, *Opetusoppi II*. Aika 1907, 112—118.

¹⁰ Helmi Lehtosen haastattelu.

¹¹ Johnsson, *Uutta kasvatustieteen alalta. Valvoja* 1887, 488—498.

¹² Soininen, *Opetusoppi I*, esipuhe.

osaksi siihen sulautuen. Jos Soininen olisi kirjoittanut kasvatus- ja opetusoppinsa myöhemmin, olisivat ne varmaankin toisenlaiset. Tuskin olisi ollut hänen mielensä mukaista, että hänen oppikirjojensa mukaan opetettiin vielä 1940-luvulla.

C. Kasvatuksen historia

Boxström käytti kasvatuksen historian opettamiseen kaikki III luokalle varatut kasvatusopin tunnit. Vuosina 1882—1893 hän opetti luennoiden. Sen jälkeen hän otti oppikirjaksi Otilia Stenbäckin kirjoittaman kasvatusopin historian. Käytettävissäni on ollut kolme laajaa Boxströmin sanelun mukaan kirjoitettua luentovihkoa, joista kaksi on syntynyt ennen vuotta 1887 ja yksi lukuvuonna 1887—88.¹

Kasvatuksen historian luentojen johdannossa Boxström ilmoittaa, miltä kannalta hän tarkastelee historiallista kehitystä. Hänen mielestään »kasvatuksen historian, niinkuin ylipäänsä koko inhimillisen kehityksen keskuksena on Kristus». Tällainen historian näkemys oli lukuisten Boxströmin entisten oppilaiden mielestä hänen historian opetuksensa ydin. Hän piti historiallisen totuuden väärentämisenä sitä, että historian opetus pannaan palvelemaan jotakin tilapäistä valtiollista tai kasvatusopillista suuntaa.²

Kasvatuksen historian oppimäärään sisältyy Kristuksen syntymää varhaisempi aika. Tässä osassa tarkastellaan itämaisten pakanallisten kansojen, kreikkalaisten, hellenismien, roomalaisten ja israelilaisten kasvatusa. Kristuksen syntymän vaikutus kasvatukseen saa runsaasti huomiota. Keskiajasta opetettiin Kaarle Suuren koulut, eri säätyjen kasvatus sekä humanismi ja yliopistot. Uskonpuhdistuksen ajan kasvatusa edustamaan Boxström valitsi Lutherin, Melancthonin, Bugenhage-

¹ Juho Jäkälän (1888) kasvatuksen historian vihko (TYK) on kirjoitettu toisten muistiinpanoista keväällä v. 1886. Tuntemattoman lukuvuonna 1886—87 kirjoittama vihko (JKKK) on edellisen kanssa samansisältöinen. Anni Löfgrénin (1889) lukuvuonna 1887—88 kirjoittama vihko (RH) on rakenteeltaan ja sisällöltään erilainen kuten myöhemmin osoitetaan.

² Kasvatuksen historian johdanto Jäkälän mukaan. Ks. myös Boxströmin artikkeleita: Millä kannalla on historian opetus tätä nykyä? KS 1914, 19—23. — Ajatuksia historian opetuksesta. KS 1916, 57—59. — Mitä minä olen käsitellyt historian opetuksesta. KS 1916, 66—72. — Muutamia kokemuksia historian opetuksesta Raja-Karjalan Kansanopistossa lukuvuonna 1920—1921 (Käsikirjoitus RH).

nin, Zwinglin, Calvinin, Trozendorfin ja Sturmin sekä jesuiitat. 1600- ja 1700-luvulta opetettiin Bacon, Montaigne, Locke, Ratke, Comenius, pietismi, Rousseau ja filantroopit. Pestalozzista alkaa uusimman ajan kasvatusta. Boxströmin mielestä edelliset aikakaudet ovat merkinneet lähinnä runsasta kokemusvarastoa. Tosi-inhimillistä kasvatusta voi tapahtua ainoastaan kristillis-siveelliseltä pohjalta. Uusin aika oli hänen mielestään juuri kristillis-siveellisen kasvatuksen kautta. Sen perustan ovat laskeneet Pestalozzi ja kristillisinä kasvattajina tunnetut Chr. H. Zeller, J. M. Sailer ja K. v. Raumer. Heidän lisäksi Boxström mainitsee uusimmalta ajalta vielä Diesterwegin, Fröbelin ja Herbartin.

Boxström näyttää painottaneen kasvatuksen historian opetuksessaan vanhaa aikaa, joka on saanut n. $\frac{2}{5}$ koko kasvatuksen historian oppimäärän pituudesta. Toiseksi pisin jakso on uusi aika ennen Pestalozzia. Uusin aika on kaikkein suppein, vain $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{7}$. Kasvatuksen historian opetuksessaan Boxström on pitänyt eräitä aiheita erityisen tärkeinä ja varannut niille tilaa suhteettoman paljon. Tällaisia kohteita ovat Sokrates, israelilaisten kasvatusta, Kristuksen vaikutus kasvatukseen sekä uskonpuhdistus, pietismi, Rousseau ja Pestalozzi.

Kuten aikaisemmin on mainittu, koki Boxström persoonallisen kriisin 1880-luvun puolivälissä. Hänen uskonnollinen syventymisensä näkyy mm. siinä, että hänen sielutieteen opetuksensa muuttuu raamatullisemmaksi. Eri aikoina syntyneet kasvatuksen historian luennot osoittavat, että ainakin lukuvuodesta 1887—88 myös hänen kasvatuksen historian opetuksensa on muuttunut. Yleensä Boxström on luennoissaan käsitellyt samoja asioita. Kuitenkin hän on myöhemmin muiden kohteiden kustannuksella lisännyt vanhalla ajalla kristillisen kasvatuksen ja uudella ajalla Lutherin osuutta. Keskiajan, Locken ja Pestalozzin osuudet ovat pienentyneet. Myös aiheiden käsittelytapa on jossakin määrin muuttunut. Boxströmin opetus oli alussa deskriptiivistä, mutta myöhemmin hän suhtautui kasvatuksen historian probleemeihin kriittisemmin, kristillisen vakaumuksensa mukaisesti. Täten Boxströmin kasvatuksen historian opetuksessa vahvistuivat sekä kristillinen aspekti että hänen oma persoonallinen osuutensa.

Myös Boxströmin luentojen rakenteessa ilmenee muutoksia. Hän tarkasteli aikaisemmissa luennoissaan kasvatuksen historian probleemeja aikakausittain, mutta myöhemmin enemmän henkilöhistorian kannalta. Luentojen sisällön ja rakenteen vertailu mielestäni osoittaa kiistattomasti, vaikka laajojen lähdeteosten suoranaista vaikutusta on vaikea havaita, että hän on käyttänyt aikaisempiin ja myöhempiin luen-

toihinsa eri lähteitä. Kun Boxström alkoi kasvatuksen historian opetuksen Uudenkaarlepyyn seminaarissa lukuvuonna 1881—82, hän käytti Karl Schmidin neliosaisen lähes 2500-sivuisen teoksen pohjalta laadittuja luentovihkoja.³ Mahdollisesti Boxström Sortavalaan tultuaan käytti alussa samoja luentoja, koska niissä on havaittavissa Schmidin teoksen vaikutusta. Myöhemmissä luennoissa taas on käytetty Karl v. Raumerin kasvatuksen historiaa. Nimenomaan henkilöhistoriallinen tarkastelutapa viittaa viimeksi mainittuun lähteeseen.⁴ Lutherin ja Francken opettamiseen on myöhemmin vaikuttanut norjalaisen M. Skardin *Hovedpunkter i skolens udvikling efter reformationen*.⁵

Boxströmin kasvatuksen historian luennot sisältävät runsaasti asia-tietoja ja kasvatus- ja opetusopillista problematiikkaa. Hän esittää yksityiskohdat havainnollisesti ja hallitsee myös laajoja yhteyksiä. Kasvatuksen historian opetuksen tarkoitusta määritellesään hän toteaa, että sen tehtävä on osoittaa, millaista kasvatusta on ollut ja millaista sen tulisi olla.⁶ Tämän mukaisesti hän näyttääkin opettaneen. Hän tarkastelee kasvatuksen historian tapahtumia kriittisesti. Boxströmin ansioksi on luettava, että hän onnistui esittämään ilmiöt johdonmukaisesti ja välttämään ristiriitaisuuksia.

Vuoden 1893 syyslukukauden alusta lähtien Boxström opetti kasvatuksen historiaa Ottilia Stenbäckin Kasvatusopin historian pääpiirteiden mukaan. Tämän ensimmäisen suomenkielisen kasvatuksen historian I osa ilmestyi vuonna 1890 ja II osa 1892.⁷ Teoksen kirjoittaja, Helsingin suomalaisen jatko-opiston johtajatar, oli suunnitellut sen omaa opetustaan varten.⁸ Oppikirjan tarve oli kuitenkin suurempi kuin tekijä oli osannut odottaa. Paitsi jatko-opiston ja yliopiston kurssikirjana sitä käytettiin myös seminaarien oppikirjana vuosina 1893—1922. Siitä tarvittiin kaikkiaan kolme painosta.⁹ Vähitellen Ottelinin Kasva-

³ Oppimäärä oli ilmeisesti johtaja F. W. Sundwallin laatima. Sen mukaan opetettiin vielä Boxströmin jälkeenkin. Uudenkaarlepyyn seminaarin vuosiker-tomukset 1879—83 (VA). Schmidt, *Die Geschichte der Pädagogik I—IV*.

⁴ v. Raumer, *Geschichte der Pädagogik I—IV*. Boxström puolsi henkilöhis-toriaa varsinkin kansakoulun opetuksessa. KS 1901, 22—23.

⁵ Skard, mt., 1—20 ja 68—79.

⁶ Jäkälän muistiinpanojen johdanto.

⁷ Sen jälkeen on ilmestynyt vain yksi vastaava alkuperäinen suomenkielinen kasvatuksen historia. Lehmuston *Kasvatusopin historia* vuonna 1943.

⁸ Ks. Stenbäck, mt., esipuhe. — Tuulio, Ottilia Stenbäck ja hänen aatemaail-mansa, 237—243.

⁹ Toinen painos ilmestyi vv. 1901 ja 1902, kolmas painos v. 1908.

tusopin historian oppikirja syrjäytti sen seminaarien ja yliopiston käytöstä.¹⁰

Boxströmin kasvatuksen historian oppimäärä muuttui jossakin määrin sen jälkeen, kun hän alkoi käyttää Stenbäckin oppikirjaa. Vanha aika ei enää ollut laajin oppimäärän osa, oppikirjan ensimmäisen painoksen mukaan siihen kuuluu 100 sivua. Keskiaika käsittää 50 sivua, uusi aika uskonpuhdistuksesta Pestalozziin lähes 200 ja aika Pestalozzista Herbartiin eli kirjan loppuun vähän yli 50 sivua. Yhteensä I ja II osaan kuuluu 405 sivua. Pestalozzin jälkeisen ajan selvittämiseen on ensimmäisessä painoksessa tarvittu vain 11 sivua, mutta toisessa painoksessa 33 sivua.

Stenbäckin oppikirjassa on huomattavasti enemmän yksityiskohtia kuin Boxströmin vastaavissa luennoissa. 1890-luvulla käytössä olleeseen oppikirjaan tehtyjen merkintöjen perusteella voi todeta, että Boxström on käsitellyt opetuksessaan kohta kohdalta melkein koko oppikirjan. Vain muutamia vähäpätöisiä sivuasioita on jätetty lukematta samalla kun luennoista tuttuja Boxströmille mieleisimpiä kohtia on esitetty laajemmin.¹¹ Vuodesta 1914 Boxström opetti myös Suomen kansanopetuksen historiaa.¹²

Stenbäckin esitys on elävää, lämmintä ja hengeltään kristillistä, joten se on Boxströmiä miellyttänyt. Tosin hän moitti kirjantekijää siitä, että Diesterweg on läpäissyt »tullitta tarkastuksen» ja »kristinuskoa, Kristusta ja apostoleita tarkastellaan inhimillisen mallipedagogiikan kannalta ja riimitään niitä sen mitoilla». Kun Boxström ihmetteli, miksi kristilliset kasvattajat Zeller, Sailer ja J. Wichern eivät olleet saaneet heille kuuluvaa sijaa, lisäsi tekijä heidät oppikirjansa toiseen painokseen käyttäen lähteenään mm. Boxströmin Kasvatusopillisten Sanomien artikkeleita.¹³

Stenbäckin oppikirja herätti ilmestyessään suurta huomiota ja sai osakseen arvontoa. Ensimmäisen painoksen arvosteli M. Soininen

¹⁰ Heinolan seminaarissa siirryttiin Ottelinin oppikirjaan v. 1922, Jyväskylässä 1911, Kajaanissa 1913, Raahessa 1921, Raumalla 1910 ja Sortavalassa 1922. Ks. mainittujen seminaarien vuosikertomuksia.

¹¹ Ks. Elin Mannsténin omistamaa oppikirjaa (KK).

¹² Ss:n vuosikertomukset 1914—17.

¹³ Boxströmin arvostelu O.S:n Kasvatus-opin historian pääpiirteistä I ja II. KS 1893, 28—29. —KS 1894, 150—155 (vrt. oppikirjaa, 250—256). — Mikael Sailer. KS 1897, 65—69 (256—259). — Juhana Henrik Wichern. KS 1893, 133—136 ja Das Rauhe Haus. KS 1893, 149—152 (268—271). — Yksi unhotetuista. Wilhelm Harnisch. KS 1896, 153—155 (259—260).

Valvojassa ja toisen painoksen W. Ruin Kasvatusopillisessa aikakauskirjassa mainiten myös Cleven pitäneen Stenbäckin työtä onnistuneena. Soiniselta ja Stenbäckin elämäkerran kirjoittajalta on jäänyt tarkistamatta, että ensimmäisen painoksen esipuheessa mainitut teokset ovat todella olleet tekijän käyttämiä lähteitä eivätkä vain suomentamista varten esikuviksi aiottuja. Soinisen arvostelun johdosta tekijä lyhensi toiseen painokseen elämäkerrallista kuvausta sekä pidensi uushumanismin osuutta. Kolmanteen painokseen tuli enemmän oman maan koulun ja kasvatuksen historiaa, kuten mm. Ruin oli toivonut.¹⁴

D. Koulunpito

Tämän vuosisadan alussa tuli maamme seminaarien kasvatusaineiden opetukseen yksi viikkotunti koulunpitoa. Tämä IV luokalla opetettava oppimäärä sisälsi kansakoululainsäädäntöä ja yhdysluokan opetuksen järjestämisen sekä yleensä koulun käytännöllisen hoidon ohjeita.

Koulunpidon oppimäärä on kokenut monet muodonvaihdokset. 1860- ja 1870-luvulla siihen kuului Jyväskylän seminaarissa Cygnaeuksen suunnitelman mukaisesti opetusopin tunneilla esitetyn metodiikan soveltamista käytännön koulutyöhön, harjaantumista kurinpitoon sekä yleensä koulun järjestämiseen. Boxströmin aloittaessa kasvatusaineiden opetuksen Sortavalan seminaarissa käsitti Wallinin koulunpidon oppimäärä hänen oppikirjansa mukaisia koulun ulkoista ja sisäistä järjestelyä koskevia kysymyksiä. 1890-luvulla Y. K. Yrjö-Koskinen kehitti koulunpidon opetusta liittäen siihen maalaiskoulun yhdysluokan opetusta koskevaa ohjausta sekä koululainsäädännön selvittämistä.¹

Edellä esitetystä muodosta opetettiin koulunpitoa viime vuosisadalla ainoastaan Jyväskylän seminaarissa. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että ensimmäinen kasvatusaineiden lehtori Wallin oli hyvin perehtynyt kansakoulun työhön ja Yrjö-Koskinen oli ennen koulunpidon opetuksen uudistustaan toiminut kansakouluntarkastajana. Ruotsinkielisten se-

¹⁴ M. J., O. S., Kasvatusopin historian pääpiirteet I—II. Valvoja 1893, 313—314. — Ruin, Pedagogisk litteratur på finska. KOA 1903, 65—71. — Tuulio, mt., 240—241.

¹ Cygnaeus, Förslag rörande Folkskoleväsendet i Finland 1861, 57—59. — K.M:n Arm. Ohjesääntö 11. 5. 1866, § 12. — Isosaari, mt., 161—163 ja 170—177. — Wallin, mt., 273—294. Flomanin komitea ei ottanut huomioon Jyväskylän seminaarissa saavutettuja tuloksia, vaan ehdotti koulunpidon oppimäärän vuoden 1866 säännösten mukaiseksi. Ehdotus asetukseksi — — —, 59.

minaarien koulunpidon opetus noudatti Cygnaeuksen ehdottamia muotoja.² Kuten eivät ruotsinkielisten seminaarien kasvatustieteiden opettajat yleensä ei myöskään Boxström ollut ennen seminaariin tuloaan perehtynyt kansakoulun työhön. Niinpä hän ei käsittänytkaan kasvatustieteiden opettajaa laitoksen pedagogisen ja didaktisen opetuksen suunnan määrääjäksi eikä harjoituskoulutyön pedagogiseksi valvojaksi, vaan halusi pysyä muiden aineiden opettajien tavoin vain oman aineensa opetusharjoittelun ohjaajana.³

Niin kuin odottaa saattaakin, Boxström antoi kasvatustieteiden opetuksessaan hyvin vähän ohjeita käytännön koulutyötä varten. 1880-luvulla hän selvitti vain koulun järjestelyä, luku- ja työjärjestystä, koulun lakeja ja ohjesääntöjä sekä terveydenhoitoa koskevia ohjeita, jotka käsittivät yhteensä 5—6 käsin kirjoitettua viikon sivua. Hänen mielestään oli tärkeintä oikean hengen luominen. Siitä seuraa aivan kuin itsestään koulun säännösten noudattaminen. 1890-luvulla koulunpitoa koskevat ohjeet näyttävät vielä entisestäänkin vähentyneen.⁴

Kasvatustieteiden opetuksessa jäi koulunpidon oppimäärä vähimmälle. Kun koulunpidolle tämän vuosisadan alussa varattiin erillinen viikkotunti, hoitivat eri seminaareissa tämän oppimäärän opetuksen yleensä kasvatustieteiden opettajat yhdessä harjoituskoulun johtajan ja yhdysluokan opettajan kanssa. Viimeisenä, vuonna 1906, tuli koulunpidon oppimäärä Sortavalan seminaariin. Sen opettamista ei ottanut hoitaakseen kasvatustieteiden opettaja Boxström vaan seminaarin johtaja.⁵

Boxströmin Kasvatustieteellisistä Sanomista voi todeta hänen arvostamiensa asioiden tärkeysjärjestyksen. On merkille pantavaa, kuinka vähän hän on sisällyttänyt lehteensä käytännön koulutyön ongelmia. Hän on jatkuvasti antanut ohjelma-apua koulun juhliin sekä esitellyt erilaisia koulussa tarvittavia työvälineitä. Muita koulunpitoa koskevia kysymyksiä käsitellään harvoin ja aivan sattumanvaraisesti, yleensä vain ulkomaisten lähteiden suomennoksina. Eräitä koulunhoitoon liittyviä kysymyksiä voi lehdestä kuitenkin löytää. On selvitetty kodin ja koulun

---

² Tammissaaren ja Uudenkaarlepyyn seminaarien vuosikertomukset 1871—99 (VA).

³ Opettajakokouksissa Boxström jatkuvasti vastusti tähän suuntaan käyviä yrityksiä.

⁴ Kaarlo Mannsténin ja Anni Löfgrenin kasvatustieteiden ja opetusopin vihot.

⁵ Koulunpidon opetus alkoi Heinolan seminaarissa v. 1903, Kajaanissa 1903, Raahessa 1902 ja Raumalla 1902.

suhdetta, kouluhuoneistoja, opettajan virassa pysymistä, kansakoulun järjestäjän tehtäviä sekä eräitä vuonna 1899 ilmestyneen kansakoulun oppikirjakomitean mietinnön periaatteita.⁶

3. Katsaus kasvatustieteiden tunti- ja oppimääriin sekä oppikirjoihin

Boxströmin kasvatustieteiden oppimäärän osat ovat sieluoppi, kasvatustieteiden ja opetusoppi, kasvatustieteiden historia ja aivan merkityksellisen koulunpidon oppimäärä. Siveysoopin liittämistä kasvatustieteiden opetukseen Boxström vastusti erittäin pontevasti ensin kolmannessa yleisessä seminaarinopettajien kokouksessa vuonna 1914, seuraavana vuonna koulutoimen ylläpidonhallitukselle annettussa Sortavalan seminaarin opettajakunnan lausunnossa sekä Kasvatustieteellisissä Sanomissa.¹ Vuoden 1916 asetuksessa siveysoopin oppimäärä kuitenkin määrättiin kasvatustieteiden yhteyteen, vaikka ainoastaan Jyväskylän ja Rauman seminaarien opettajakunnat olivat asiaa puoltaneet.²

Boxströmin opetus poikkesi jonkin verran muista muiden seminaarien kasvatustieteiden opetuksesta. Hänen opetuksensa pysyi vuodesta vuoteen jatkuvasti samanlaisena, kun taas muissa seminaareissa tapahtui muutoksia. Boxström pyrki opettamaan ennen opetusharjoittelun alkamista sieluopin ja kasvatustieteiden historian, mutta varsinaisen kasvatustieteiden ja opetusopin vasta IV luokalla rinnan harjoituskoulutyön kanssa. Myös muissa muissa seminaareissa ja vastaavissa ulkomaisissa laitoksissa opetettiin ensin psykologian ja kasvatustieteiden historian op-

⁶ Kodin ja koulun suhde. KS 1893, 4—5. — Koulu ja koti. KS 1898, 7—8. — KS 1914, 77—79 ja 1915, 46. — Mallinmukainen koulurakennus. KS 1897, 102, 1893, 58—59, 1894, 52—53 ja 1915, 24. — Järjestäjän tehtävät. KS 1905, 74. — Oppikirjakomitean mietintö. KS 1899, 84—86.

¹ Kolmannen yleisen Suomen seminaarinopettajakokouksen pöytäkirja, 159—165. — Koulutoimen Ylläpidonhallituksen kirje 1775/27. 4. 1915. — Ss:n opk:n pk 23. 11. 1915. — Onko syytä järjestää erityistä siveysoopin opetusta kouluhimmme? KS 1915, 66—73. Foersteriin vedoten Boxström toteaa, että Raamattuun perustumaton siveysoppi on mahdoton toteuttaa. Se on eksyttänyt kasvatustieteiden harhateille ja on siveysopetuksena pätemätöntä. Parhaiten palvelee siveyskasvatusta Raamattuun perustuva, hengessä ja totuudessa suoritettu uskonnonopetus.

² Jyväskylän (19. 11. 1915), Kajaanin (22. 11. 1915), Raahen (24. 11. 1915) ja Rauman (11. 11. 1915) seminaarien opk:n pk. — K.M:n Arm. Asetus 5. 8. 1916.

pimäärät, mutta vielä ennen opetusharjoittelun alkamista III luokalla yleistä kasvatusoppia ja opetuksen metodiikkaa. Opetussuunnitelmaoppi, Suomen kansakoululaitoksen historia ja koulunpito yleensä jäivät IV luokalle. Tällaista menettelyä suosittelivat myös seminaarien toimintaa ohjaavat säännökset.³

Yleensä maamme seminaarien kasvatusaineiden opettajat ovat opettaneet ainettaan monipuolisemmin kuin Boxström, joka oli ennen kaikkea historian opettaja. Viimeisessä Kasvatusopillisten Sanomien numerossa vuonna 1916 hän kirjoitti aiheesta »Mitä minä olen käsittänyt historian opetuksesta». Siitä ilmenee, että hänelle on pitkän kehityksen jälkeen muodostunut oma historian näkemyksensä, joka on saattanut hänet epäilemään tavaksi tullutta historian opetusta. Pragmaattinen historian opetus ei anna tyydyttävää kuvaa, koska siinä mitataan eri aikakausia erilaisin mittapuuin. Sen vastapainoksi syntynyt sivistyshistoriallinen tarkastelutapa ei korjaa tilannetta, sillä historiaa ei voi opettaa jonkin aatteen, kansallisuuden, valistuksen, edistyksen, ihmisyyden tai kehityksen kannalta. Myös biografinen opetus tekee väkivaltaa historian tapahtumille. Boxströmin mielestä historian tapahtumissa on nähtävä Jumalan johdatus.⁴

Tätä taustaa vasten Boxström tarkastelee myös kasvatuksen historiaa, johon hän pani kasvatusaineiden opetuksessaan pääpainon.⁵ Kasvatuksen historian tuntimäärä oli suurempi ja oppimäärä huomattavasti laajempi kuin muiden osien.⁶ Hän sijoitti kasvatuksen historiaan runsaasti pedagogista ja didaktista problematiikkaa, jota toiset opettajat käsittelivät varsinaisen kasvatus- ja opetusopin yhteydessä. Boxström opetti varsinaista kasvatus- ja opetusoppia vähemmän kuin muut, ja sen oppimäärä on jäänyt kovin laihaksi tuntimäärän suuruudesta huolimatta.

³ Cygnaeus, Förslag — — —, 56—59. — K.M:n Arm. Sääntö 11. 5. 1866, § 2 ja 4. — Ehdotus asetukseksi — — —, 71—72. — Seminaarikomitean mietintö v. 1922, 199 ja 292—293.

⁴ Ma. KS 1916, 66—72.

⁵ Boxström piti kasvatuksen historiaa opettajille tehokkaampana »osviittana» kuin varsinaista kasvatusoppia. KS 1893, 28—29.

⁶ Luentomuistiinpanojen mukaan kasvatuksen historian oppimäärä oli n. kaksi kertaa niin laaja kuin muut oppimäärän osat yhteensä. Stenbäckin kasvatuksen historian ensimmäinen painos sisälsi 405, KOS 224 sivua, Virkkusen Kasvatusopin luonnos ilman sieluopin jaksoa 102 ja Soinisen Lyhyt kasvatus- ja opetusoppi 203 sivua. Vähiten opetettiin kasvatuksen historiaa Soinisen vaikutuksesta Heinolan seminaarissa. Vuoden 1922 seminaarikomitean mietinnössä s. 199 ehdotetaan kasvatuksen historialle vain n. $\frac{1}{5}$ koko kasvatusaineiden oppimäärästä.

Se on ollut lähinnä tavoitteiden etsimistä, elämänkatsomuksen muovaamista sekä eräiden opetusopillisten perusasioiden esittelyä.⁷

Boxströmin kasvatustieteiden opetuksessa oli tärkeysjärjestyksessä toisella sijalla sielunopetus. Siinä hän pyrki luomaan kasvatuksen ja opetuksen edellytykset ja mahdollisuudet. Aivan merkityksetön oli Boxströmin osuus koulunpidon opetuksessa.

Boxströmin kasvatustieteiden oppimäärien ja oppikirjojen valinnassa voi huomata hänen asenteittensa ja persoonallisen kehityksensä vaikutusta. Voidakseen toimia vapaammin hän opetti ilman oppikirjaa enemmän kuin muut maamme kasvatustieteiden opettajat.⁸ Kun hän myöhemmin muuttui suvaitsevammaksi, lisäsi hän oppikirjojen osuutta. Suomenkielisistä kasvatustieteiden oppikirjoista ilmestyi ensimmäisenä sieluoppi ja pian sen jälkeen kasvatustieteiden ja opetusoppi. N. 20 vuotta myöhemmin saatiin kasvatustieteen historia, joka otettiin käyttöön heti sekä Sortavalan että Jyväskylän seminaarissa. Vasta myöhemmin Boxström hyväksyi avukseen oppikirjat sieluopissa ja varsinaisessa kasvatustieteiden ja opetusopissa, vaikka seminaarin käyttöön soveltuvia oppikirjoja olisi ollut tarjolla.

Boxströmin käyttämien oppikirjojen mukaan opetettiin myös muissa seminaareissa. Kasvatustieteellinen sieluoppi oli yleisesti käytössä. Stenbäckin kasvatustieteen historian syrjäytti vasta Ottelinin suomennos. Anjoun—Kastmanien oppikirjaa käytettiin myös maamme ruotsinkielisissä seminaareissa, mutta yleisesti hyväksytyjä Soinisen oppikirjoja Boxström näyttää vieroksuneen.

⁷ Keverin, Kotkasen, Lehdon, Lehtomaan, Räsänen ja Saarelan vastaukset. — Ahtiälä, Kansakoulunopettajavalmistuksen uusiminen. OI 1918, 138—140. Raahen seminaarin opettajakunta ehdotti kokouksessaan 17. 9. 1918 kouluhallitukselle, että Raahen muuttaneelle Sortavalan seminaarin IV luokalle olisi annettava erityisopetusta mm. psykologiassa ja kasvatustieteissä.

⁸ Kun ensimmäisessä seminaarinopettajien kokouksessa keskusteltiin seminaarin oppikirjoista, piti Boxström tärkeänä, että opettajan valintavapautta ei rajoiteta.

V Boxströmin psykologisen, pedagogisen ja didaktisen ajattelun pääpiirteet

Boxströmin psykologisten, pedagogisten ja didaktisten aatteiden voi katsoa sisältyvän seuraaviin kohteisiin: kasvatuksen ja opetuksen käsite, kasvatettavan ominaisuudet, kasvatuksen ja opetuksen tavoite, opetussuunnitelma, kasvatuksen ja opetuksen keinot sekä kasvattajan ja opettajan ominaisuudet.¹

Boxströmin aatteet eivät selviä yksin hänen laatimistaan luennoista ja kirjoittamastaan oppikirjasta eikä niihin ole sisällytetty kaikkea sitä, mitä hän on oppilailleen oppitunneilla ja ohjauksissa esittänyt. Sen vuoksi on syytä tarkastella myös hänen muissa yhteyksissä esittämiään mielipiteitä. Erityisesti tulevat kysymykseen Kasvatusopillisten Sanomien ja Kaikille-lehden artikkelit sekä lukuisat entisten oppilaiden muistelmat ja vastaukset. Mahdollisuuksien mukaan pyrin etsimään yhteyksiä hänen käyttämiinsä lähteisiin sekä suorittamaan vertailuja.

1. Kasvatuksen ja opetuksen käsite

Laatiessaan suppean kasvatus- ja opetusopin Boxström on rajoittanut käytännön työn kannalta kaikkein tärkeimpiin kysymyksiin. Teoreettisia ongelmia hän käsittelee aivan sivumennen. Hänen eri yhteyksissä esittämistään ajatuksista voi koota kokonaiskuvan siitä, mitä hän on tarkoittanut kasvatuksella ja opetuksella.

Boxströmin aatteiden pohjana ovat Raamatun ja evankelisen kirkon perusnäkemykset ihmisestä ja hänen tarkoituksestaan.² Hän erottaa Jumalan ja maailman mielen mukaista kasvatusta. Kasvatusopin tehtävä-

---

¹ Vrt. Isosaari, mt., 10—11.

² Vrt. Haavio, Koulun uskonnonopetuksen rakenne ja henki, 20.

nä on osoittaa, missä hengessä kasvatusta on suoritettava ja millaisia periaatteita on noudatettava.³

Boxström puhuu kristillisestä kasvatuksesta, millä hän tarkoittaa kaikkia niitä toimenpiteitä, joita käyttäen »ihmlapsi sekä ajallisessa että iankaikkisessa kutsumuksessaan kehitetään taivaallisen isän lapseksi». Muunlainen kasvatusta on hänen mielestään eksyttävää ja ohjaa harhaan.⁴ Kasvatusopillisissa Sanomissa Boxström selvittää, missä suhteessa kristillinen kasvatusta eroaa muusta kasvatuksesta. Kristillisen kasvatuksen tarkoituksena on luoda uusi Kristuksen yhteydessä elävä ihminen. Se tunnustaa synnin osuuden ihmisen elämässä sekä uskon ja uudestisyntymisen tarpeellisuuden. Boxströmin mielestä muutamat kasvattajat kuten Zeller ja Sailer opettavat tällä tavalla. Monet pyrkivät pelkän kurin ja metodin avulla saavuttamaan kasvatuksen tavoitteen.⁵

Kasvatuksessa Boxström erottaa kaksi puolta: opetuksen ja siveellisen kasvatuksen, jota hän nimittää myös kuriksi.⁶ Opetus ja kasvatusta suppeassa mielessä ovat rinnakkaisia käsitteitä, edellyttävät toisiaan ja ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Opetus kohdistuu käsityskyvyn kehittämiseen sekä lapsen johtamiseen tietoihin. Kasvatusta vaikuttaa tunne- ja tahtoelämään. Kasvatusta ahtaassa merkityksessä muovaa lähinnä tahtoa kristillis-siveelliseksi luonteeksi, mikä on samaa kuin kristityksi kasvataminen.⁷ Neuvoessaan opettajia eräässä kiertokoulunopettajien kokouksessa Boxström piti puhtauteen, ahkeruuteen, täsmällisyyteen ja rehellisyyteen ohjaamista siveellisenä kasvatuksena.⁸

Kuten aikaisemmin on mainittu, Boxström laati luentojensa kasvatustopin osan Anjou—Kastmanien ja Zellerin oppikirjojen pohjalta. Näiden vaikutus on havaittavissa myös kasvatusta ja opetuksen käsitteen määrittelyssä. Boxström puhuu luennoissaan siveellisestä kasvatuksesta mutta esikuvateokset kurista.⁹

Boxström on opettanut kasvatusta ja opetuksen käsitteitä perinnäi-

³ Löfgrénin kasvatusta historian ja kasvatusta- ja opetusopin, Mannsténin kasvatusta- ja opetusopin sekä Jäkälän kasvatusta historian vihott.

⁴ Löfgrénin ja Mannsténin kasvatusta- ja opetusopin vihott.

⁵ Ma. KS 1896, 33—35. Boxström selvittää kristillistä kasvatustoppia eri puolilta mm. KS 1892, 1—2; 1894, 149—150; 1895, 22—26; 1899, 175—176; 1903, 4—7 ja 109; 1905, 91; 1907, 179—180.

⁶ KOS, 185.

⁷ Löfgrénin ja Mannsténin kasvatusta- ja opetusopin vihott.

⁸ Keskustelut kiertokoulun opettajain kokouksessa Sortavalassa. Laatokka 55 ja 59/13. ja 29. 7. 1892.

⁹ Anjou—Kastmanit, mt., 38 (suomennos 47—48) ja Zeller, Lehrbuch der Erfahrung, 1—2.

seen tapaan. Samalla tavalla niitä käsiteltiin eräinä aikoina myös Jyväskylän seminaarissa 1800-luvun lopulla. Kuitenkin vain Boxström puhuu erityisesti kristillisestä kasvatuksesta.¹⁰

Kun Boxström alkoi käyttää kasvatusta ja opetusopin opetuksessaan Virkkusen ja Soinisen oppikirjoja, hän joutui selvittämään kasvatuksen ja opetuksen käsitteitä teoreettisesti ja aivan uudelta kannalta. Näyttää siltä, että oppikirjoista huolimatta Boxström ei ole opettanut asioita aina suinkaan herbartilaiseen tapaan. Joka tapauksessa hänelle tuli monia uusia ongelmia opettaessaan kasvatusta ja opetusoppia mainittujen oppikirjojen mukaan.

Tarkasteltaessa Virkkusen ja Soinisen mielipiteitä kasvatusta ja opetuksen käsitteestä voidaan puhua Soinisen käsityksestä, sillä Virkkunen on seurannut lähinnä Soinisen yleistä kasvatusta. Soininen pyrki horjuttamaan traditiota, että kasvatusta ja opetus olisivat rinnakkaisia.¹¹ Herbartilaisten tavoin Soininen pitää opetusta — samoin kuin hallintaa ja ohjausta — kasvatuksen osatekijänä. Kasvatuksessa on kysymys tahdon kehittämisestä kristillis-siveelliseksi luonteeksi. Soininen mukaan opetuksen tulee laajentaa kasvatettavan tietopiiriä. Kun pienen lapsen ajatuselämä on vielä kovin köyhä eikä siihen voida vedota, on hänet alistettava kasvattajan tahdon alaiseksi. Tämä on kasvatusta ensimmäinen aste hallinta. Se muistuttaa Boxströmin siveellistä kasvatusta (kuria), koska siinäkin on kysymys kasvatettavan alistamisesta. Kun myöhemmin voidaan vedota kasvatettavan tietuelämään, on Soinisen mielestä kysymyksessä kasvatusta kolmas aste ohjaus. Näin hallinta valmistaa tietä opetukselle ja ohjaus käyttää hyväkseen opetuksen tuloksia.¹²

2. Kasvatettavan ominaisuudet

Boxström on eri yhteyksissä ilmaissut käsityksensä myös kasvatusta objektista — lapsesta. Beckin, Johanssonin ja Zellerin tavoin¹ hän opetti Raamattuun vedoten, että ihmiseen kuuluu ruumis, sielu ja hen-

¹⁰ Ks. Wallinin opetusta 1860-luvulla sekä Jalkasen opetusta 1890-luvulla. Isosaari, mt., 76—77, 142—143 ja 155.

¹¹ Soininen, *Opetus ja kasvatusta*. KOA 1917, 216—222.

¹² Soininen, *Lyhyt kasvatusta ja opetusoppi*, 18—23 ja 59—63; *Yleinen — — —* (2. painos), 20—24 ja 79—82. — Virkkunen, mt., 68—83, vrt. myös 7—8 ja 14—15.

¹ Beck, *Umriss der biblischen Seelenlehre*, 27—. — Tiirilä, *Uuden elämän etiikka*, 65—73. — Zeller, *Kurze Seelenlehre*, 2—10.

ki. Ruumiin Jumala teki maan tomusta ja puhalsi ihmiseen elävän hengen. Sielu on syntynyt ruumiin ja hengen yhtymisestä. Elävä henki erottaa ihmisen eläimestä ja tekee hänet Jumalan kuvan kaltaiseksi. Boxström valittaa, että yleensä sieluopit eivät tunnusta henkeä. Sen vuoksi hänen mielestään niiden käsitys sielustakin on kovin epäselvä.²

Yleisen tavan mukaisesti Boxström jakaa sieluopin tieto-, tunne- ja tahtoelämään. Tämän lisäksi hän raamatullisten sieluoppien tavoin puhuu myös omastatunnosta. Se on ihmisen pyhä ja järkähtämätön perustuslaki, joka velvoittaa ihmistä vapaaehtoisesti pyrkimään lopullista luomistarkoitusta kohti ja noudattamaan Jumalan tahtoa. Omatunto on tunteiden ja mielipiteiden yläpuolella, mutta se voi myös tylsistyä, ellei sitä totella.³

Boxström opetti ruotsalaisen esikuvaoppikirjan ja Zellerin sieluopin mukaisesti, että lapsi syntyy maailmaan heikkona ja avuttomana, mutta hänessä on kehityskelpoisia kykyjä.⁴ Lapsen perinnölliset ominaisuudet ovat syntiinlankeemuksen vuoksi »pahat hamasta lapsuudesta», niin että »lapsen sydämessä asuu jo syntymästä saakka valheen ja tottelemattomuuden siemeniä». Perisyntyinen ihminen ei tottele Jumalaa ja vastustaa siveellisen maailmanjärjestyksen toteutumista.⁵

Tästä huolimatta Boxström luottaa suuresti kasvatuksen mahdollisuuksiin. Perintökijäin ohessa vaikuttavat näet myös ympäristö ja yleensä elämänkokemukset. Varhaisessa lapsuudessa saadut vaikutteet ovat tärkeimpiä, koska silloin syntyneet mielteet sisältävät vastaisen sielunelämän alkeisainekset. Kasvatusopillisessa sieluopissa Boxström käsittelee samaa asiaa selvittäessään tahdonvapauden ongelmaa. Hänen mielestään ihminen ei ole alkuaan vapaa, sillä häntä rajoittavat perinnölliset taipumukset ja ympäristö. Ihminen voi tulla vapaaksi ja päästä pahasta, perisyntillisestä tilastaan vain koettuaan mielenmuutoksen. Kasvatuksen tuleekin pyrkiä tämän aikaansaamiseen.⁶

Vaikka Boxström oppikirjaa valmistaessaan perehtyi ajankohtaiseen psykologiseen kirjallisuuteen ja tunsikin mm. psykofysiikan tutkimuksen

² Jäkälän sieluopin vihko. — KOS, 214—216. — Ma. KS 1894, 133—135. — Helfrid Järvi (1896). Ss 1960, 126—129.

³ KOS, 218—220. — Kaikille 5/2. 3. 1908. Vrt. Johansson, mt., 71—, 109—. — Tiirilä, mt., 76—80.

⁴ Anjou—Kastmanit, mt., 3 (5). — Zeller, Lehrbuch der Erfahrung, 1—2.

⁵ Jäkälän sieluopin vihko. — Löfgrénin ja Mannsténin kasvatus- ja opetusopin vihot. — KOS, 184—189 ja 220—222. — Kaksi hyvää neuvoa lasten vanhemmille. KS 1895, 120—121.

⁶ KOS, 60, 145 ja 189—190. — Luonteen rakentaminen. KS 1903, 142—143.

tuloksia, näyttää hänen Raamatun mukainen lasta koskeva käsityksensä säilyneen samana. Raamatun lisäksi Boxströmin perusnäkemykseen ovat vaikuttaneet eniten ja voimakkaimmin raamatullisen suunnan huomattavimman edustajan J. T. Beckin sekä G. Johanssonin ja Zellerin käsitykset. Boxström oli vuoteen 1884 mennessä tutustunut Johanssonin teokseen *Det kristliga samvetsbegreppet och dess historik*. Boxström kunnioitti Johanssonia suuresti ja mahdollisesti hänen välityksellään tutustui Beckin sekä samaa suuntaa Ruotsissa edustavan W. Rudinin raamatullisiin sieluoppeihin.⁷

Myös Jyväskylän seminaarin kasvatus- ja opetusopin opetukseen Boxströmillä on yhtymäkohtia. Boxströmin tavoin Wallin ja Cygnaeus tähdensivät ihmisen jumalayhteyttä. Vain Cygnaeus ja Boxström puhuvat perisyntin vaikutuksesta ihmisen kehitykseen. Silti kaikkien kolmen käsitys on vahvasti kasvatusoptimistinen.⁸

Virkkusen ja Soinisen kuten yleensä herbartilaisten käsityksen mukaan kasvatusprosessi edellyttää psykologian ja etiikan tuntemista. Psykologia ohjaa menettelemään kasvatettavan luontaisten edellytysten mukaan, ja etiikka osoittaa, millaista ihannekuvaa kohti on pyrittävä. Kuitenkaan Virkkusen ja Soinisen käsitys ihmisestä ei ole herbartilainen. Heidän mielestään tieto, tunne ja tahto ovat sielunelämän itsenäisiä alkeisominaisuuksia. Herbartilaisilla taas mielteet ovat alkupe räisiä, ja tieto-, tunne- ja tahtoilmiot johtuvat niiden erilaisista liikkeistä.⁹

Kasvatettavan edellytysten mukaiset toimenpiteet vaativat Soinisen mielestä oppilaiden tieto- ja harrastuspiirin tutkimista, jonka tulosten varaan opetussuunnitelma on rakennettava. Soininen myöntää, että perusteellinen tutkimus on vielä suorittamatta. Herbartilaisia lähteitä

⁷ Johansson, mt., 53—54. — B. B., Vieläkin Herra O. Wallinin »Yleisen kasvatus- ja opetusopin» johdosta. Uusi Suometar 95/24. 4. 1884. Boxström oli kirjeenvaihdossa Johanssonin kanssa. Johanssonin kirjeet BB:lle 30. 11. 1883, 3. 7. 1899 ja 17. 11. 1912 (RH). Boxström suoritti Johanssonille, kuten aikaisemmin on mainittu, dogmatiikan tutkinnon 9. 1. 1884. Tästä tutkinnosta hän oli kiitollinen, koska professori Johansson silloin teki turhaksi Martensenin ja Granfeltin siveysoppien tutkintotiedot elämässä kelpaamattomana korutavarana. KS 1915, 68. Myös Tohmajärven kirkkoherra J. A. Cederberg, Boxströmin ystävä, oli beckiläinen. Cederberg, *En blick på J. T. Becks riktning i Finland*. Teologisk Tidskrift 1909, 403—407. — Kautto, Virvatuli on valistus ilman Kristusta. Laudaturtyö 1962 (HYTT). — Alanen, Gustaf Johansson, 25.

⁸ Isosaari, mt., 77 ja 87—88.

⁹ Soininen, Lyhyt — — —, 11—; Yleinen — — —, 169—170. — Voipio, mt., 199—201. — Virkkunen, mt., 21, 35 ja 44.

käyttäen hän päätyy fyysisiin, esteettisiin, älyllisiin, eettisiin ja uskonnollisiin harrastuksiin, jotka hänen oman kokemuksensa mukaan ovat ihmiselle luontaisia.¹⁰

Virkkusen ja Soinisen oppikirjojen käyttämisen ei ole tarvinnut sa-
nottavasti häiritä Boxströmiä hänen opettaessaan kasvatettavan ominai-
suuksia. Tosin Virkkunen ja Soininen eivät puhu mitään ihmisen luon-
taisesta syntisyydestä eivätkä käsittele oppia hengestä. Boxström on
voinut opettaa mainitut asiat sieluopin yhteydessä oman oppikirjansa
mukaan aivan haluamallaan tavalla. Boxströmin kirjoittaessa viime
vuosisadan lopulla Kasvatusopillista sieluoppiaan sekä tutustuessa Soi-
nisen oppikirjoihin ja kirjoituksiin hänen psykologinen, pedagoginen
ja didaktinen asiantuntemuksensa huomattavasti lisääntyivät. Samalla
lisääntyi hänen lapsentuntemuksensa. Tämä näkyy paitsi hänen oppi-
kirjansa sisällöstä myös Kasvatusopillisten Sanomien artikkeleista. Sak-
salaisten ja amerikkalaisten lähteiden pohjalta hän selvitti lapsen tun-
temuksen mahdollisuuksia. Lapset ovat erilaisia, ja jokaista olisi kyet-
tävä käsittelemään hänen edellytystensä mukaan.¹¹

3. Kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet

Boxströmin persoonaa hallitsi kristillinen elämänarvo. Se määräsi
koko hänen julkisen toimintansa suunnan ja ilmenee erityisesti pää-
määrän asettelussa.

Luennoidessaan kasvatusoppia 1880-luvulla Boxström opetti An-
jou—Kastmanien oppikirjaa hyväkseen käyttäen, että kasvatettavaa
on valmistettava ajallista ja iankaikkista elämää varten.¹ Jälkimmäinen
on tietenkin etusijalla. Boxströmin mukaan lapsen kehitys on oikeaa
vain silloin, »kun se tapahtuu taivaallisen Isän pyhän tarkoituksen, sa-
nan ja tahdon mukaan». Jokaisen Suomen lapsen on päästävä tunte-
maan Jumala ja Hänen lähettämänsä Jeesus Kristus. Boxström piti
välttämättömänä evankeliumin pohjalle rakentuvaa uskonnon ope-

¹⁰ Soininen, Yleinen — — —, 116—133 ja 188—190; Lyhyt — — —, 94—98. — Virkkunen, mt., 89—91. Myöhemmin meillä on mm. K. Bruhn tutki-
nut oppilaiden harrastuspiirejä ja antanut viitteitä opetussuunnitelmaa varten.
Bruhn, Johdatus opetusoppiin, 110—.

¹¹ Lasten indiviidisten ominaisuuksien tutkiminen kansakoulussa. KS 1901,
4—7. — Vakavuutta lasten kasvatuksessa. KS 1903, 104—105. — Nykyinen
luokkajako. KS 1905, 174. — KS 1902, 67—69.

¹ Anjou—Kastmanit, mt., 3 (6).

tusta, minkä tulisi saada koulussa sille kuuluva arvo. Hän ei voinut hyväksyä eurooppalaisia uskonnottomia kouluja. Oikean suunnan kasvatukselle antaa vain kristillinen kasvatusta, ja vain kristillinen kasvattaja kykenee asettamaan erilaiset arvot oikeaan järjestykseen. Boxströmin mukaan opettaja voi herättää oppilaissaan katuvaa mieltä ja ohjata heitä Vapahtajan luo, joka yksin antaa anteeksiannon, vanhurskauttamisen, pyhityksen, kirkastumisen ja todellisen mielenmuutoksen. Vain tällä tavalla työnsä käsittänyt kasvattaja kykenee auttamaan lapsia täyttämään ajallisen tehtävänsä.²

Boxströmin uskonnollinen tavoite säilyi perussuunnaltaan samana. Tutustuttuaan oppikirjaansa varten ajankohtaiseen kasvatustieteeseen kirjallisuuteen ja mahdollisesti Soinisen oppikirjojen vaikutuksesta hän puhui 1900-luvun alussa myös luonteen kasvatuksesta, jota hän aina tarkasteli oman kristillisen perusnäkökäsityksensä mukaisesti.

Luonteen kasvatusta tapahtuu Boxströmin mielestä kolmen vaiheen kautta. Aistillisen tahdon asteella lapsi noudattaa mielihalujaan, ymmärryksen ohjaaman tahdon asteella hän etsii kaikkea hyödyllistä ja järjen asteella häntä ohjaavat aatteet ja ihanteet. Tällä asteella onkin opetettava asioita, jotka auttavat pyrkimään korkeinta päämäärää kohti. Luonne syntyy edellisten kehityksen tuloksena ja on johdonmukainen suunta tahdon toiminnassa. Boxström osoittaa, kuinka perinnölliset taipumukset ja ympäristö rajoittavat ihmisen tahdonvapautta. Vapautuminen tapahtuu Totuuden Hengen tuottaman mielenmuutoksen avulla. Syntiinlankeemuksessa turmeltunut ihminen uudistuu, kun hän ottaa vastaan Jeesuksen lunastustyön. Näin syntyy sekä uusi yksilö että vastaisuudessa koko ihmiskunta.³ Maanpäällistä elämää varten tulisi kasvattaa toimeliaita perheen ja yhteiskunnan jäseniä.⁴

Boxström ilmaisi käsityksensä uskonnottomasta siveysopista suna keskustelussa, mikä käytiin seminaarien siveysopin opetuksesta vuosina 1914—15. Foersteriin vedoten hän pyrki todistamaan, että ei voi olla muuta kuin kristillistä siveysoppia. Hänen mielestään pakanain siveysoppi on ymmärrettävää, jopa parempaakin kuin reformipedagogien

² Löfgrénin ja Mannsténin kasvatusta- ja opetusopin vihot. — KOS, 189—191. — Tuiskon Ziller ja Herbart—Zillerin kasvatustieteellinen koulu. KS 1893, 22—26. — Voiko uskoa syntyä opetuksen kautta? KS 1893, 81—84. — Päämäärämme. KS 1895, 1—3. — Mikä on lastemme kasvatuksen päämäärä? KS 1904, 72—73.

³ KOS, 164—185, 190 ja 223—224. — Ma. KS 1903, 142—143. — Mitkä ovat itsenäisen luonteen tunnusmerkit? KS 1904, 67—70. — Kaikille 22/1909.

⁴ Löfgrénin ja Mannsténin kasvatusta- ja opetusopin vihot. Vrt. myös Anjou—Kastmanit, mt., 3 (6) ja 49—50 (60—62).

siveysoppi. Pakanoilla ei ole Kristusta, mutta reformipedagogit hylkäävät hänet.⁵ Reformipedagogit koettavat uudistaa ihmistä siveysopin avulla osa osalta. Se ei onnistu, koska »paha on tartuttava suoraan sen keskukseen, sydämeen». Siihen kykenee vain kristillinen kasvatus. Boxström päätyykin käsitykseen, että 1) Raamatusta irroitettu moraaliopetus johtaa kasvatuksen harhateille, 2) parhaiten palvelee siveyskasvatusta Raamattuun perustuva uskonnonopetus ja 3) kaikkien muiden aineiden opetuksen tulee omalta osaltaan palvella samaa tarkoitusta.⁶

Boxströmin opetuksen mukaan ihmisen maanpäällinen elämä ja hänen käyttäytymisensä on valmistautumista iankaikkista elämää varten. Toistuvasti Boxström painotti kasvatuksessa kunnioitusta, kuuliaisuutta, rehellisyyttä, ahkeruutta ja nöyryyttä. »Jos tahdotte, että lapsenne tulevat kelpo ihmisiksi, niin opettakaa heitä varhain ensiksikin heti tottelemaan käskyjänne ja toiseksi aina puhumaan totta. Kuuliaisuus ja totuus ovat ne kaksi avainta, jotka aukaisevat lapsillenne taivaan valtakunnan portit.»⁷ Toisessa yhteydessä hän sanoo kunnioituksesta: »Totuttakaa lapsia koko ulkonaisen esiintymisensä kautta osoittamaan kunnioitusta kaikkia ihmisiä, mutta varsinkin vanhempia ihmisiä kohtaan.»⁸ Nöyrä mieli ei hänen mielestään koskaan ole ärtyisä, kiukkuihin eikä alakuloinen. Se ei vaadi muilta mitään eikä koe loukkauksena kärsimäänsä vääryyttä.⁹

Erityisesti vuodesta 1908 ilmestyneessä *Kaikille*-lehdessä, mutta myös muissa yhteyksissä Boxström jatkuvasti muistutti, kuinka välttämätöntä on joka päivä valmistautua iankaikkista elämää varten. Hän asetti kristitylle ihmiselle runsaasti velvollisuuksia itseään, lähimmäisiään, kaikkia ihmisiä sekä koko luomakuntaa kohtaan. Hän vaati yksilöltä omien itsekkäiden halujen kärsivällistä kieltämistä, kohtuullista

⁵ Löfgrénin kasvatuksen historian muistiinpanojen mukaan Boxströmin mielestä pakanain kasvatus on ydintä vailla, koska siltä puuttuu Jumalan ilmestyksen valkeus ja rakkauden henki. Se on kukistunut nopeasti, »kun kansan sisällinen turmelus on päässyt ulkonaiseen voittoon».

⁶ Kristillisen kasvatuksen pääpiirteet. KS 1914, 37—41. — Ma. KS 1915, 66—73. — *Kaikille* 12/1916.

⁷ Ma. KS 1895, 120—121. — Muutamia sanoja vanhemmille lasten kasvatuksesta. KS 1894, 65—67. — Kuuliaisuudesta. KS 1897, 145—146. — Auktoriteetin merkitys kasvatuksessa. KS 1902, 124—127. — Ma. KS 1904, 72—73. — KS 1904, 173—174. — KOS, 179.

⁸ Ulkomaisia asioita. KS 1900, 50—51. — Vakava sana kaikille kasvattajille. KS 1903, 87—88.

⁹ *Kaikille* 11/1910; 1/1913; 3 ja 8/1915.

elämäntapaa sekä rakastavaa ja myönteistä suhtautumista muita ihmisiä kohtaan.¹⁰

Boxström opetti Anjou—Kastmanien oppikirjan mukaisesti, että oli kehitettävä monipuolisesti erilaisia fyysisiä ja henkisiä kykyjä, mutta ihmisen avuin suoritettu voimien luonnonmukainen kehittäminen on »synnin ja kuoleman kehitystä». 1890-luvulla Boxström Martigin mukaan puhui itsekasvatuksesta, jonka tarkoituksena on auttaa kasvatettava omaksi kasvattajakseen.¹¹

Boxström selvitti oppilailleen myös kasvatuksen ja opetuksen aineellista ja muodollista tehtävää. Aineellisen kasvatuksen tarkoituksena on eräiden tarpeellisten tietojen ja taitojen opettaminen. Muodollisen kasvatuksen tulee kehittää kasvatettavan luontaisia taipumuksia. Molempia Boxströmin mielestä tarvitaan, sillä muodollinen kasvatusta ei ole mahdollista ilman tietoja ja taitoja.¹² Myös Kasvatusopillisessa sieluopissa hän koskettelee älyllistä kasvatusta ja tähdentää formaalista puolta. Kertoessaan vuonna 1890 tekemänsä ulkomaanmatkan havainnoista Boxström arvosteli varsin terävästi Erfurtin seminaarin opetusta, jossa pantiin pääpaino tietojen jakamiseen, mutta sydän ja henki jätettiin hoitamatta.¹³

Boxströmin suhtautuminen aineelliseen ja muodolliseen kasvatukseen paljastaa hänen käsityksensä älyllisestä kasvatuksesta ja yleensä tietojen tarpeellisuudesta. 1900-luvun alun uuden koulun pyrkimyksille oli yhteistä, että taisteltiin herbartilaista tietokoulua vastaan. Boxström näyttää saaneen uuden koulun vaikutteita ulkomaisista lähteistä jo ennen kuin niitä tunnettiin yleisesti Suomessa.¹⁴ Vuodesta 1905 hän alkoi lehdessään pragmatismien mukaisesti vaatia tietokoulun sijaan elämää palvelevaa koulua. Hänen mielestään jokapäiväistä käyttäytymistä ei määrää tieto vaan tahto. Sen vuoksi koululla on merkitystä vain siinä tapauksessa, että se vaikuttaa myös tahtoon. Itse elämässä ovat taidot tärkeämpiä kuin tiedot, ja opiskeltava on tietenkin elämää eikä koulua varten. Boxström pitikin työtä ihmisen siveellisenä vel-

¹⁰ Kaikille, näyttenumero/1907; 11/1910; 1/1913; 2 ja 8/1915; 15/1916. — KOS, 149—150 ja 174. — Ma. KS 1900, 50—51 ja 1903, 87—88.

¹¹ Anjou—Kastmanit, mt., 36 (45). — Löfgrénin ja Mannsténin kasvatus- ja opetusopin vihot. — Martig, Lehrbuch der Pädagogik, 1—3.

¹² Anjou—Kastmanit, mt., 77 (95). — Löfgrénin ja Mannsténin kasvatus- ja opetusopin vihot.

¹³ KOS, 118, 123 ja 155—157. — B. B., Matkamuistelmia III. Laatokka 41/1892.

¹⁴ Vrt. Lahdes, Uuden koulun vaikutus Suomen kansakouluun, 32—.

vollisuutena eikä sitä saanut tehdä leikiksi. Suomalaiset lapset on kotoaan jo nuorina totutettu tekemään työtä. »Olisi surkeata, jos opettaja kykenemättömyyden tai huolimattomuuden tähden ei vireillä pitäisi eikä edistäisi lasten työkykyä. Auttamalla lasta siinä, missä hänen pitäisi oman työnsä ja ponnistuksensa kautta toimeentulla, on uudenaikainen koulu lukemattomissa lapsissa kuolettanut itsenäisen työkyvyn.» Työn ja toiminnan tuli mikäli mahdollista olla itsenäistä, että lapsi myöhemmin kykenisi toimimaan ilman toisten ihmisten apua.¹⁵

Boxström suosi myös fyysistä kasvatusta. Jo se, että ruumis on sielun asunto, velvoittaa pitämään hyvää huolta ruumiista. Puhuessaan kasvatus- ja opetusopin kaikkien voimien kehittämistä hän tähdensi fyysisen kunnon merkitystä. Kasvatusopillisissa Sanomissa Boxström ihanoi voimistelua, koska se tuottaa fyysistä voimaa sekä notkeutta, kestävyyttä ja täsmällisyyttä. Itsekin hän huolehti monin tavoin kunnostaan. Fyysistäkin kasvatusta hän tarkasteli uskonnollis-siveelliseltä kannalta.¹⁶

Aikaisemmin on tehty selkoa Boxströmin kansallis-isänmaallisesta kehityksestä. Hänen kasvatusaineiden oppimäärästään ei löydy isänmaallisen kasvatuksen aspektia, mutta kansallis-isänmaallinen kasvatuksen tavoite ei ole jäänyt Boxströmiltä selvittämättä. Sen opettaminen on kuulunut lähinnä historian oppitunneille, kuten hänen entisten oppilaittensa innostuneet kuvaukset osoittavat.¹⁷ Isänmaallinen kasvatusta olikin hänen mielestään historian opetuksen tehtävä. Kansakoulun historian opetuksessa ei riittänyt nimien ja vuosilukujen ulkoa oppiminen. Siinä tuli selvittää, millaisten vaiheiden kautta nykyiset olomme ovat syntyneet, sekä herättää rakkautta omaan maahan ja kansaan. Kiertokoulunopettajien kokouksessa vuonna 1897 todettiin, että kansan keskuuteen oli syntynyt erilaisia seuroja. Boxström ilmoitti ne hy-

¹⁵ Löfgrénin kasvatus- ja opetusopin vihko. — KOS, 180. — Boxströmin alustus, Nykyisen kouluarvostelun siveelliset vaarat. Toinen yleinen seminaarin-opettajakokous 1908, 186—191. — Miten koulu saavuttaa pysyväistä vaikutusta oppilaisiinsa? KS 1905, 99—103. — Mintähden uusi koulu on tarpeen? KS 1905, 157—161. — Tulevaisuuden kasvatusoppia. KS 1906, 170—172. — Uusi koulu I—III. KS 1907, 140—142, 156—157 ja 171—174.

¹⁶ Jäkälän sieluopin vihko sekä Löfgrénin ja Mannsténin kasvatus- ja opetusopin vihok. Vrt. Anjou—Kastamanit, mt., 36—37 (45—46) ja 51—53 (64—66). — Muutamia mietteitä voimistelun tarkoituksesta. KS 1902, 52—54. — Kymölän seminaarin oppilasten voimistelu-juhlassa 4. 12. 1902. KS 1902, 171—175. — KS 1906, 170—172. — Ruotsalainen, Tulisielu, 69.

¹⁷ Mm. Petäjän ja Silvennoisen muistelmat sekä Kotkasen ja Mikkolan vastaukset.

väksyvän, jos niissä on kunnolliset johtajat ja ohjelma on isänmaallista ja uskonnollista. Myös kouluretkillä voi taitava opettaja herättää oppilaisa isänmaanrakkautta.¹⁸

Vaikka Boxströmin julistus oli puoluepoliittisesti väritöntä, ei hänen oppilailleen voinut jäädä epäselväksi, että ensiksi on oltava suomalainen ja vasta sen jälkeen maailmankansalainen. Vuonna 1915 hän piti Sortavalassa ystäväpiirin kokouksessa alustuksen opettajien suhteesta isänmaanrakkauteen. Siinä hän selvimmin esitti ajatuksiaan aikakauden isänmaallisesta kasvatuksesta. Boxström tuomitsi sen, että isänmaanrakkauden varjolla etsitään omaa ja puolueen etua. Uskovainkaan opettaja ei voi opettaa kelvollisesti, ellei hän ole koko sielultaan suomalainen. Kuinka hän voi opettaa lapsille mitään perusteellista tietoa, ellei vetoa kotiin, kotiseutuun, omaan kansaan ja isänmaahan? Boxström kuvaili Suomen luonnon kauneutta ja kansan kohtaloita, joiden tuntemista hän piti isänmaanrakkauden pohjana.¹⁹ Sortokaudella hän käsitteli erityisen lämpimästi heimokansojen elämää ja historiaa. Hän suhtautui optimistisesti Suomen tuleviin kohtaloihin, jos vain kansan johtotähtenä on todellinen isänmaanrakkaus ja kunnioitus Jumalaa kohtaan. Kuuluisaan idealistiseen kulttuuripedagogiin Rudolf Euckeniin vedoten hän esitti, että kansamme on pieni ja vaarallisessa asemassa, mutta sen ei tarvitse olla peloissaan tulevaisuudestaan, koska enemmistö ei hallitse maailmaa, vaan sellainen kansa, joka tietää mitä tahtoo.²⁰

Boxströmin elämäkatsomus oli syvästi kristillinen ja hänen toimintansa suorastaan äärimmäisen konservatiivista. Liberaalit aatteet, varsinkin sosialistiset opit, saivat hänestä kiivaan vastustajan. Boxström ei voinut käsittää, että koululla voisi olla sosiaalireformatorinen tehtävä. Eri yhteiskuntaluokkien välisiä eroja hän piti luonnollisina ja pysyvinä. Hänen mielestään näitä kysymyksiä ei tarvinnut kosketella lainkaan. Näin parhaiten säilyy rauhallisuus ja tyytyväisyys, eivätkä

¹⁸ Historian opetus kansakoulussa. KS 1897, 172—176. Boxström tarkoitti nuorisoseuraliikettä, joka tähän aikaan oli leviämässä Laatokan Karjalaan. Jääskinen, Vapaasta kansansivistyksestä. Laatokan Karjalan nousun vuosikymmenet, 124—144. — Laatokka 4/16. 1. 1897. — Kouluretkien merkitys kasvatuksen kannalta. KS 1895, 72—74.

¹⁹ Ma. KS 1915, 53—56.

²⁰ Ma. KS 1905, 143—145. Ks. s. viite 19. — Nykyajan perusaatteet. KS 1899, 49—55.

eri yhteiskuntaluokat kiihotu toisiaan vastaan.²¹ Toisaalta hän vapausodan aikana myönsi yhteiskunnan epäkohtien osuuden syntyneeseen kriisiin.²² Boxström oli sitä mieltä, että jos koulu hoitaa tehokkaasti uskonnollisen ja siveellisen kasvatuksen, seuraa sosiaalinen uudistuminen itsestään.

Boxström ei kasvatusaineiden opetuksessaan kosketellut erityisesti yksilön ja yhteisön kasvatusta. Hänen perusnäkemyksensä oli luonteeltaan vahvasti yksilöllinen. Hän edellytti jokaisen yksilön omien mahdollisuuksien mukaista kehittymistä sekä omakohtaista uskoa ja mielenmuutosta. Toisaalta »sinun tulee rakastaa lähimmäistäsi niin kuin itseäsi» tarkoittaa, että ihminen kuuluu toisten joukkoon ja hänet on kasvatettava yhteiskunnan kuuliaiseksi jäseneksi. Kun vuosisadan vaihteen uudet kasvatusopilliset virtaukset herättivät sekä yksilö- että yhteisökasvatuksen ongelmat, vaikutti tämä jossakin määrin myös Boxströmin tarkastelutapaan ja kannanottoihin.²³

Boxströmin suppeihin kasvatusta ja opetusopin oppimääriin sisältyivät 1880- ja 1890-luvulla kansallis-isänmaallista ja sosiaalireformatorista aspektia lukuunottamatta kaikki edellä mainitut tavoitteet, joita hän on käsitellyt paljon myös kirjallisessa tuotannossaan. Monet kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet esiintyvät hänen käyttämässään lähteissä, useimmat Anjoun—Kastmanien oppikirjassa. Vuosisadan vaihteen tienoilla hän selvitteli kasvatuksen tavoitteita enemmän kuin aikaisemmin. Perehdyttyään Soinisen tuotantoon ja kasvatuspsykologiseen kirjallisuuteen Boxström puhui luonteenkasvatuksesta, reformipedagogiikan vaikutuksesta yksilö- ja yhteisökasvatuksesta ja sortokauden herättämänä kansallisesta ja isänmaallisesta kasvatuksesta. Virkkusen ja Soinisen oppikirjojen mukaan opettaessaan hän kohtasi uusia kysymyksiä myös kasvatuksen ja opetuksen tavoitteita arvioidessaan.

Boxströmin ja Soinisen kasvatuksen ja opetuksen tavoitteissa on paljon yhteistä. Kumpikin piti tärkeimpänä kristillis-siveellisen luonteen kehittämistä. Heidän mielestään oli vaikutettava ensisijaisesti tahtoon, vaikka älyllinen kasvatusta ja tietojen jakaminen olivatkin siihen edelly-

²¹ Raittiuttako vai sosialismia? KS 1900, 122—123. — Kansakoulu ja oppikoulu. KS 1895, 59. — Silmäys tärkeimpiin tapahtumiin kasvatuksen alalla ulkomailla II. KS 1896, 127—130.

²² Ella Ranisen (1917) muistelmat (KK).

²³ KOS, 160. — Mitä on maailma? KS 1902, 121—123. — Vähäsen yhteiskuntaoppia. KS 1906, 92—97. — Ma. KS 1906, 170—172. — Enemmän elämäntuoksua kouluihimme. KS 1907, 19—21. — Vuosiluokka 1911:n kokoukset lehtori Boxströmin pirtissä 19. 3. 1909.

tyksenä. Tosin Soininen arvosti tietoja enemmän kuin Boxström. Molemmat edellyttivät voimien monipuolista kehittämistä sekä kotiseudun tuntemista kansallisen ja isänmaallisen mielen herättäjänä. Myös yksilö- ja yhteisökasvatukseen he suhtautuivat samaan tapaan. Boxström vieroksui herbartilaisia ja mm. Soinisen oppikirjoja. Hän ei voinut hyväksyä herbartilaisen järjestelmän sielutieteellistä pohjaa. Lisäksi on huomattava, että Soininen herbartilaisittain johti kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet etiikasta ja oppilaiden monipuolisista harrastuksista, mutta Boxström Raamatun mukaisesti ihmisen luomistarkoituksesta. Soininen piti arvokkaimpana siveellisyyden harrastusta, jota muut — esim. uskonnollinen harrastus — täydensivät. Boxström ei tietenkään voinut tätä hyväksyä, sillä hän ei tunnustanut kuin kristinuskoon pohjautuvan uskonnollis-siveellisen kasvatuksen.²⁴ Virkkunen omaksui herbartilaisten harrastuksen pääsuunnat, mutta tähdensi voimakkaasti Boxströmin tavoin kristillis-siveellistä luonteen kasvatusta. Tämän vuoksi Virkkusen Kasvatusopin luonnos on ollut Boxströmille mieleisempi kuin Soinisen oppikirjat.²⁵

Verrattaessa Boxströmin ja Jyväskylän seminaarin kasvatusaineiden opetuksessa viime vuosisadalla esitettyjä kasvatuksen ja opetuksen tavoitteita löytyy monia yhtymäkohtia.

Eniten muistuttavat toisiaan Boxströmin kasvatusopin luennot ja Uno Cygnaeuksen K. Bormannin Schulkunde für evangelische Volksschullehrer auf Grund der Preussischen Regulative -teoksen pohjalta suorittama kasvatusopin opetus. Cygnaeus on arvostanut enemmän kuin Boxström voimien monipuolista kehittämistä, yhteiskunnalle hyödyllisen ja käytännön työhön kelvollisen kansalaisen kasvattamista, sosiaalireformatorisen kasvatuksen eri puolia sekä yleensä tietojen osuutta ja merkitystä. Boxström puolestaan liikkuu enemmän suomalaiskansallisella pohjalla.²⁶

Myös Boxströmin ja Wallinin kasvatuksen ja opetuksen tavoitteissa on yhteisiä piirteitä. Molemmat pitävät keskeisimpänä uskonnollis-siveellistä arvoa, heidän isänmaallisuutensa on suomalaiskansallista, ja kumpikin käsittää formaalis-materiaalisen opetuksen samalla tavalla. Wallinin kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet ovat monipuolisempia ja

²⁴ Soininen, Lyhyt — — —, 15—18, 59—61, 71—80 ja 102—109; Yleinen — — —, 102—. — Kotkasen vastaus.

²⁵ Virkkunen, mt., 11—13, 49—51 ja 82—86. Soinisen Lyhyessä kasvatus- ja opetusopissa painotetaan uskonnollista arvoa enemmän kuin Yleisessä kasvatopusissa. Vrt. s. 72 ja 105.

²⁶ Isosaari, mt., 88—90.

eri vaiheissa hieman erilaisia. Wallinilla on kaikki ne tavoitteet, jotka Boxströmilläkin. Boxströmiltä puuttuu yleisinhimillinen tavoite, eikä hän vaadi koululta kuten Wallin elämässä hyödyllisten taitojen opettamista eikä monipuolista sosiaalireformatorista uudistusta. Älyllistä kasvatusta, voimien monipuolista kehittämistä sekä itsensä määräämisen vapautteen pyrkimistä he painottavat eri tavoin. Ristiriitaa heidän välilleen syntyi lähinnä siitä, että Wallin Boxströmin mielestä ohjasi ihmisen toimimaan omin voimin ilman Vapahtajan lunastustyötä.²⁷

Cleven koulupedagogiikkaan sisältyvät kasvatuksen tavoitteet esiintyvät yleisinhimillistä lukuun ottamatta myös Boxströmillä. Jalkanen poikkesi Boxströmistä siinä, että hän etsi opetuksen tavoitteita lasten harrastuselämästä käsin.²⁸

4. Opetussuunnitelma

Vuoden 1866 säännösten mukaiset kansakoulun oppiaineet ja »opetuskaavat» muodostivat opetussuunnitelman pohjan.¹ Vaikka jo 1860-luvulla oli käytettävissä eri aineiden oppikirjoja, olivat kansakoulujen opetussuunnitelmat ja oppimäärät kovin kirjavia, koska oppikirjat eivät olleet kansakoululle tarkoitettuja, puutteellisten olojen vuoksi ei voitu opettaa kaikkia kansakouluasetuksen mukaisia oppiaineita, oppilaat kävivät koulua epäsäännöllisesti ja koulunkäyntiajan pituus vaihteli.² Vasta vuonna 1881 annetut, siihenastisten kokemusten perusteella kootut kansakoulun mallikurssit yhtenäistivät oppimääriä sekä loivat edellytykset jatkuvalle kehitykselle. Mallikurssit antoivat viitteitä oppimäärien laajuudesta, laadusta ja opetusaineksen järjestämisestä yhdysluokissa. Viimeksi mainitusta kysymyksestä virisi vilkas keskustelu, ja 1890-luvulla alettiin opetusainesta jakaa laajenevien piirien periaatteen rinnalla myös vuorokurssiperiaatteen mukaan.³

²⁷ Isosaari, mt., 62—64, 66—68, 77—80, 117—120 ja 128—.

²⁸ Isosaari, mt., 144—145 ja 156—158.

¹ K.M:n Arm. Asetus 11. 5. 1866, § 89—90, 106—107 ja 121 ja Arm. Sääntö, § 16—41.

² Aurola, Suomen tehtaankoulut, 103—. — Somerkivi, Bell-Lancasterin vuoro-opetusjärjestelmä Suomessa, 90—. — Halila, Jyväskylän seminaarin historia, 118—119 ja Suomen kansakoululaitoksen historia II, 50—56 ja 228—.

³ Koulutoimen Ylihallituksen kiertokirje 3. 3. 1881. — Isosaari, mt., 167. Vrt. Nurmi, Maamme seminaarien varsinaisen opettajakoulutuksen synty ja kehittyminen viime vuosisadalla I, 97—99.

Jyväskylän seminaarin kasvatustieteiden opetuksessa ei Wallinin aikana vuoteen 1885 sanottavasti kosketeltu kansakoulun opetussuunnitelmaa eikä työn järjestämistä. Wallinilta ei puuttunut kokemusta kansakoulun työstä, mutta vallitseviin oloihin soveltuvien opetussuunnitelmien kehittäminen oli vaikeasti suoritettava tehtävä, joten hänen opetuksessaan opetusaineiden valintaa ja järjestämistä koskevat kysymykset jäivät taka-alalle. Kun Boxström alkoi opetuksensa Sortavalan seminaarissa, oli hänen käytettävissään kansakoulun malliopetussuunnitelmat, mutta häneltä puuttui käytännön kansakoulukokemus. Sen vuoksi hän käsitteli vain vähän opetussuunnitelmaan liittyviä periaatteita, mutta osallistui myöhemmin asiasta käytyyn keskusteluun.

Kansakoulun alkuaikoina eivät oppimäärät seuranneet kansakoulun tavoitteita. Kun Boxström aloitti opetuksensa, määräisivät hänen kristillinen elämäntietämyksensä ja sen mukaiset kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet oppikirjojen valinnan ja oppiaineiden järjestämisen.

Boxström opetti 1880-luvulla Comeniuksen tavoin, että ihminen on luotu elämään Jumalan, ihmisten ja luonnon yhteyteen. Jokaisen kansalaisen oli saatava ainakin uskonnon, lukemisen, kirjoituksen, laskennon, historian, maantiedon ja luonnontiedon alkeiden opetusta. Hän näyttää pitäneen kaikkia kansakouluasetuksen mukaisia oppiaineita tarpeellisina, mutta uskonnon tuli hallita opetussuunnitelmaa ja lukujärjestystä.⁴

Tutustuttuaan vuonna 1889 Saksassa herbartilaisiin kouluihin Boxström omaksui uutena käsitteenä keskityksen. Hän hyväksyi herbartilaisen keskittymisen siveellisen luonteen kasvatukseen mutta vieroksui Zillerin suosittelemaa opetusaineiden rinnastamista. Bachofneriin vedoten hän esitti, että asiat on keskitettävä kristillisen näkemyksen mukaisesti.⁵

Boxström pyrki 1890-luvulta alkaen toteuttamaan keskitystä muullakin tavalla. Vuonna 1895 hän esitteli Fr. Jungen (1832—1905) nimellä tunnettua luonnontiedollista suuntaa, jonka mukaan luontoa opiskellaan kokonaisuutena lapsen omassa ympäristössä eri vuoden-

⁴ Löfgrenin ja Mannsténin kasvatustieteiden ja opetusopin vihot. — Laatokka 41/1892. — Anjou—Kastmanit, mt., 64—65 (80). Vrt. Nurmi, mt. II, 49—51.

⁵ Ma. KS 1893, 22—26. — Ma. KS 1893, 81—84. — Ma. KS 1895, 1—3. — Nykyaikaisen koulun vammoja. KS 1904, 70—71. — Kasvattava opetus. KS 1904, 173—174. — Monipuolinen harrastus kasvatuksen kannalta. KS 1915, 40—44. — Mitä kaikkea historian oppikirjoissa tyrkytetään nousevalle nuorisolle. KS. 1916, 61—62. — Petäjän muistelmat (KK).

aikojen tarjoamin mahdollisuuksin sekä tarkastellaan ilmiöitä siinä järjestyksessä kuin ne oppilaita kiinnostavat.⁶

Keskitys viehätti Boxströmiä myös historian opetuksessa. Hänen mielestään oli historiaa ainakin kansakoulussa opetettava yhtenäisenä kokonaisuutena eikä kuten tavallisesti erikseen yleistä ja Suomen historiaa sekä kirkkohistoriaa. Historian tapahtumia tuli tietenkin katsella Raamatun pohjalta. Hän piti henkilöhistoriaa sopivampana kuin sivistyshistoriaa. Historian henkilöitä tuli tarkastella siten, että lapset saivat kelvollisia siveellisiä esikuvia. Hänen mielestään ei ollut tarpeen siirtyä nykyhetkestä taaksepäin. Kun ainesta oli paljon, oli keskityttävä sellaisiin pää- ja huippukohtiin, jotka palvelevat jokapäiväistä elämää. Isänmaan historian tuli olla historian muun aineksen keskukseksi. Hän kaavaili, että kansakoululaisille selvitettäisiin suomalaisten tulo Suomeen, sukulaiskansat, esi-isien elämää sekä sellaiset päävaiheet, jotka ovat eniten vaikuttaneet nykyisten olojen syntymiseen. Yleisestä historiasta oli selvitettävä erityisesti kristinuskon vaiheet ja vaikutus kansojen elämään. Lisäksi oli opetettava tärkeimmät historian käsitteet. Boxström hyväksyi kotiseutuperiaatteen erityisesti historian opetuksessa.⁷

Boxström puhui opetusaineiden järjestämisestä myös kasvatusaineiden opetuksessaan. Opetusaine oli jaettava oppilaiden iän ja kehitystason mukaan. Ei saanut opettaa liian helppoja, tuttuja eikä vaikeatajuisia ja kaukaisia asioita. Oli otettava huomioon eri oppiaineiden luonne.⁸ Vanhan tavan mukaan Boxström neuvoi etenemään tutusta tuntemattomaan, helposta vaikeaan ja läheltä etäälle. Uudistettuaan luentojaan 1890-luvulla Boxström puhui entistä enemmän eri oppiaineiden keskityksestä ja yhtenäisyydestä sekä Langen tavoin

⁶ Uusi suunta luonnontieteen opetuksessa. KS 1895, 19—22. Samasta asiasta nimim. J. L. KS 1897, 84—89.

⁷ Ma. KS 1897, 172—176. — Opettaja Kylmälän, Tietäväisen ja Pikkaraisen keskustelu parhaimmasta kirkkohistorian oppikirjasta (Pikkarainen edustaa Boxströmin käsitystä). KS 1900, 133—137. — Uusimpia näkökohtia historian opetuksen suhteen. KS 1901, 22—23. — Suomen ensimmäisen yleisen seminaarinopettajakokouksen keskustelut 1903, 256—262. — Ma. KS 1914, 19—23. — Ma:t. KS 1916, 57—59, 61—62 ja 66—72. — Ma. KS 1915, 53—56. — Muutamia kokemuksia historian opetuksesta Raja-Karjalan Kansanopistossa lukuvuonna 1920—1921 (RH). — Oksala, Kotiseutu historianopetuksen lähtökohtana I—III. KS 1905, 51—54, 68—71 ja 83—85.

⁸ Sen mukaan opetetaan maantieto ennen historiaa, laskento ennen mittausoppia, lukeminen ennen kielioppia jne.

apperseptiosta. Apperseptiotapahtumassa entiset ja uudet mielteet vaikuttivat toisiinsa. Sen vuoksi opetuksessa tuli käyttää uutta ja vanhaa ainesta sopivassa suhteessa.⁹

Boxströmille oli selvää, että opetussuunnitelmaa laadittaessa ei ole otettava huomioon yksin yhteiskunnan vaan myös lapsen edut ja oikeudet. Vuodesta 1905 hän muuttui entistäkin ymmärtäväisemmäksi ja myönteisemmäksi lasta kohtaan. Tämä johtui uuden koulun virtausten ja Soinisen ensimmäisen opetusopin ilmestymisen vaikutuksesta sekä mahdollisesti myös siitä, että hänen omat lapsensa alkoivat näihin aikoihin kokea koulun nurinkurisuuksia. Boxström vaati oikeuksia myös ominaisuuksiltaan erilaisille lapsille. Hänen mielestään oli ajan kulttuurin »korukalua» jätettävä opetussuunnitelmasta pois ja suotava oppilaiden lahjat ja taipumukset huomioon ottaen vapautta opetusaineiden ja oppisuuntien valinnassa. Samoihin aikoihin hän puhui koulun arvostelusta ja arvosanoista. Niissä arvosteltiin liiaksi tietoja. Tuli menetellä siten, että kaikki oppilaat saivat oikeutta. Oli arvosteltava myös muita puolia, kuten esim. käsitys- ja järjestelykykyä sekä suullista ja kirjallista esitystä.¹⁰

Ns. oppikirjakomitean työn kestäessä sekä sen valmistuttua vuonna 1899 Boxström puuttui eräisiin opetussuunnitelmaa koskeviin kysymyksiin. Selostaessaan lehdessään oppikirjakomitean mietintöä hän osoitti tuntevansa komitean työn peruslinjat, mutta lupaamaansa tarkempaa kritiikkiä hän ei suorittanut.¹¹

Boxström piti oppikirjoja tarpeellisina. Ne eivät saaneet olla luurankomaisia ja kuivia vaan eläviä ja meheviä kuten Topeliuksen Maamme kirja, joka soveltui erityisen hyvin isänmaan historian oppikirjaksi. Ulkomaanmatkallaan vuonna 1900 hän perehtyi Ruotsissa lukukirjoihin; tästä lähtien hän pitikin lukukirjoja kansakouluun oppikirjoja soveliaampina. »Lukukirja on se polttopiste, jossa kaikki opetuksen säikeet yhtyvät.» Hän moitti oppikirjakomiteaa, että se pitäessään oppitunnin pituisia läksyjaksoja ja vuorokursseja tärkeinä oli hy-

⁹ Löfgrénin ja Mannsténin kasvatus- ja opetusopin vihot. — Cleve, Grunddrag till skolpedagogik, 154—164. — Lange, Über Apperzeption, 5—82.

¹⁰ Ma. KS 1905, 99—103. — Ma. KS 1905, 157—161. — Lilli Törnuddin alustus, Uudistuspyrintöjä koulun alalla. KS 1906, 21—24. — Nykyisen kouluarvostelun siveelliset vaarat. KS 1907, 36—39. — Suomen ensimmäisen yleisen seminaarinopettajakokouksen keskustelut, 117. — KS 1906, 170—172 ja 1907, 19—21.

¹¹ Ma. KS 1899, 84—86.

lännyt Maamme kirjan.¹² Boxström ei hyväksynyt myöskään sitä, että oppikirjakomitean mietinnön mukaan oli toimitettu lyhennettyjä kouluraamattuja, koska ne halpuutensa vuoksi syrjäyttäisivät varsinaisen Raamatun, jota ensisijaisesti oli koteihin levitettävä.¹³

Kuten kansakoulun opetuksesta yleensä antoi Boxström hyvin vähän ohjeita myös yhdysluokan opetusta varten, vaikka hän tunsikin hankaluudet. Alussa ohjattiin Sortavalan seminaarin kokelaita opettamaan yhdysluokkaa siten, että opettaja silloin tällöin kokosi eri luokkien oppilaita tilapäisesti yhteen ja näytti kokelaille, kuinka opetus oli järjestettävissä. Vuodesta 1892 toimi Sortavalan seminaarin poikamallikoulussa yhdysluokka. 1890-luvulla yhdysluokkien opetus tehostui huomattavasti, kun Y. K. Yrjö-Koskisen toimenpiteiden ja oppikirjakomitean mietinnön ansiosta kehittyi vuorokurssijärjestelmä, joka mahdollisti yksiläksyisen oppituntiopetuksen.¹⁴ Vuonna 1896 Boxström neuvoi lehdessään hiljaisten harjoitusten järjestämistä. Hän näyttää tunteneen yhdysluokan opetuksessa vain laajenevien piirien mukaisen menettelyn; kaikille osastoille oli opetettava samaa aihetta yhtä aikaa. Boxströmin mielestä äidinkielessä, laskennossa ja piirustuksessa on helppo järjestää tarkoituksenmukaisia hiljaisia tehtäviä, mutta asia-aineissa on vaikeuksia. Hän antoi käyttökelpoisia ohjeita uskonnon, historian ja maantiedon yksilöllisiä hiljaisia harjoituksia varten. Hiljaisten harjoitusten tarkoituksena oli joko vakaannuttaa ennen opittua tai valmistella uuden opettamista.¹⁵ Kasvatusopillisissa Sanomissa oli mielipiteiden vaihtoa vuorokurssien käyttämisestä historian opetuksessa, mutta Boxström itse ei osannut sanoa, kumpi järjestelymahdollisuuksista oli tarkoituksenmukaisempi.¹⁶

Työjärjestyksen laatimisesta Boxström ei kasvatus- ja opetusopin

¹² Ma. KS 1897, 172—176. — Mietteitä lukukirja-asiasta. KS 1902, 127—130. — Lukukirja-asiasta vielä sananen. KS 1903, 128—131. — Ma. KS 1914, 19—23. Maamme kirjaa käytettiin historian oppikirjana viime vuosisadalla Sortavalan lisäksi myös Tammisaaren ja Uudenkaarlepyyn seminaarien kansakouluissa. Nurmi, mt. II, 51.

¹³ Minkätähden me pelkäämme n.s. kouluraamattua. KS 1899, 6—8. — Raamattu joka kotiin Suomessa. KS 1899, 65—67, ks. myös 88. — Miten asiaa käytännössä käsitetään! KS 1899, 128—129. — KS 1899, 150—151.

¹⁴ Isosaari, mt., 168—. Boxström ei ollut mukana vuoden 1890 yleisessä kansakoulukokouksessa, jossa keskusteltiin vuorokurkseista.

¹⁵ Hiljaiset harjoitukset koulussa. KS 1896, 35—37. Eräitä esimerkkejä maantiedon tehtävistä: Suomen pituus ja leveys, läänien suuruus toisiinsa verrattuna, Suomen pisimmät joet, mitkä maat ovat samalla leveysasteella kuin Suomi.

¹⁶ Ma. KS 1897, 172—176. — KS 1899, 148—150 ja 172—174.

oppimaarien mukaan antanut sanottavasti ohjeita, vaikka Anjou—Kastmanien oppikirja kysymystä selvittääkin. Vuonna 1899 hän esiteli lehdessään komitean ehdottamaa yhdysluokan lukujärjestystä ja seuraavana vuonna väsymyskokeen tuloksia sekä niiden vaikutusta työjärjestykseen.¹⁷

Boxströmin kansakoulun tuntemus ennen seminaariin tuloa oli jäänyt vähäiseksi. Lehtorina hän ei puuttunut kansakoulun opetukseen muuta kuin oman aineensa ohjaajana. Hänen opetussuunnitelmaa koskevat ohjeensa ovatkin varsin niukat. Oppiaineksen valintaa ja järjestämistä määräsi hänen uskonnollinen perusnäkemysensä. Vuoden 1889 ulkomaanmatkan vaikutuksesta hän puhui keskitysperiaatteen toteuttamisesta ja vuonna 1900 tekemänsä matkan jälkeen hän piti lukukirjaa oppikirjaa parempana. Eräitä kysymyksiä Boxström käsiteli oppikirjakomitean mietinnön pohjalta. Uuteen kouluun sekä Soinisen opetussuunnitelmaoppiin perehdyttyään hän alkoi vaatia oppilaiden erilaisten mahdollisuuksien huomioon ottamista. Vuoden 1905 jälkeen hän ei enää ollut altis uusille vaikutteille.

Vaikka Boxström ei koskaan näytä omaksuneen Virkkusen ja Soinisen oppikirjojen järjestelmää eikä filosofista tarkastelutapaa, on heillä paljon yhteisiä opetussuunnitelmaa koskevia ajatuksia. Opetusaines valitaan ja järjestetään lähinnä oppilaiden edellytysten ja mahdollisuuksien mukaan, uskonnollis-siveellistä ainesta pidetään keskeisenä, joskin Boxström painotti erityisesti uskontoa.¹⁸ Boxströmiä miellytti myös kotiseutu- ja apperseptioperiaatteen hyväksi käyttäminen,¹⁹ mutta hän vieroksui eri opetusaineiden rinnastamista, sivistyshistoriallisia asteita sekä vuorokurssiperiaatteen toteuttamista.²⁰ Keskittyminen kaikkien aineiden lukukirjaan kelpasi myös Soiniselle,²¹ joka piti opetusaineksen valintaa ja järjestämistä ehkä opetusopin tärkeimpänä kysymyksenä. Samoja seikkoja ilmenee myös Jalkasen herbartilaisessa opetusopin opetuksessa Jyväskylän seminaarissa vuosina 1893—1901.²²

¹⁷ Löfgrénin ja Mannsténin kasvatus- ja opetusopin vihot. — Anjou—Kastmanit, mt., 56—57 (69—70). — KS 1899, 85. — Muutamia metoodeja väsymyksen mittaamiseksi. KS 1900, 4—5, 21—23 ja 40—41.

¹⁸ Soininen, Lyhyt — — —, 102— ja Opetusoppi I, 29—. — Virkkunen, mt., 92—.

¹⁹ Soininen, Lyhyt — — —, 110—, 127— ja Opetusoppi I, 17— sekä Opetusoppi II, 6—. — Virkkunen, mt., 90—91 ja 105—.

²⁰ Soininen, Lyhyt — — —, 122—, 119— ja Opetusoppi I, 121—, 83— ja 112—. — Virkkunen, mt., 102—104, 100—102 ja 98—99.

²¹ Soininen, Opetusoppi I, 137—141.

²² Isosaari, mt., 155—.

5. Kasvatuksen ja opetuksen keinot

Boxströmin mukaan kasvatustöiden tehtävänä on osoittaa, missä hengessä kasvatuksen tulee tapahtua sekä mitä periaatteita, lakeja ja sääntöjä on noudatettava. Hänen kasvatustöiden ja opetuksensa luennoissaan ovatkin etusijalla keino- ja menetelmäkysymykset.

Kasvattavina toimenpiteinä Boxström piti siveellistä kasvatusta (kuriä) sekä opetusta. Kotikasvatuksessa ovat tärkeimpiä vanhempien rakkaus, hellyys, yksivakainen johto sekä erityisesti kodin usko. Kirkon kasvatustöiden ovat sana ja sakramentit. Valtion tehtävänä on säätää lakeja ja ylläpitää erilaisia kouluja.¹

Kristillis-siveellisen kasvatustöiden keinoina Boxström Zellerin mukaan piti 1880-luvulla rukousta ja esirukousta, silmälläpitoa ja varjelemista, totuttamista ja vieroittamista, työtä ja toimintaa, kehoitusta ja palkintoa, rangaistusta ja pelotusta, opetusta ja neuvoa, järjestystä ja harjoitusta sekä esimerkkiä. 1890-luvulla hän Cleven koulupedagogiikan tavoin opetti, että siveellisen kasvatustöiden puolia ovat kasvattavien opetus, järjestys, silmälläpito, oikaisu, arvostelu ja persoonalliset suhteet.² Boxström arvosti erityisesti myönteistä, hyväätahtoista ja rakastavaa lasten kohtelua sekä muistutti hyvien tottumusten ja kelvollisten esikuvien merkityksestä. Kuitenkin on välttämätöntä, että lasta kasvatetaan kurissa ja nuhteessa.³

Boxström käsitti palkinnot ja rangaistukset toistensa vastakohtiksi. Hänen mielestään palkkioksi riittää hyväksyvä katse, sydämellinen sana tai hyväily. Aina tarvitaan myös rankaisevaa katsetta, sanaa tai muita ankaria toimenpiteitä, että lapsi voidaan palauttaa järjestykseen. Boxström suositteli muunnettuja luonnollisia rangaistuksia. Laiskalle annetaan valvonnanaista työtä, huolimaton saa tehdä työnsä uudelleen, löppötelijä pannaan istumaan yksin ja riitelijä erotetaan leikistä. »Mutta siellä, missä uppiniskaisuus, valhe ja röyhkeys pyrkivät pääse-

¹ Löfgrénin ja Mannsténin kasvatustöiden ja opetuksensa vihot. — Anjou—Kastmanit, mt., 39—43 (49—53).

² Ks. viite 1. — Zeller, Lehrbuch der Erfahrung, 120—147. — Cleve, Koulujen kasvatustöiden, 289—371.

³ Ma. KS 1903, 104—105. — Kasvata lapsesi vaatimattomiksi. KS 1904, 174. — Ma. KS 1894, 65—67. — KS 1907, 19—21.

mään vallalle, missä siis lapsi asettuu jyrkästi vanhempiansa tahtoa vastaan, siellä on vitsa paikallaan.»⁴

Boxström osallistui 1890-luvulla ruumiillisen rangaistuksen käyttämisestä käytyyn keskusteluun. Eräät kansakouluntarkastajat olivat ehdottaneet sen poistamista. Boxström vastusti tätä »hempeämielistä kasvatusta» ja puolsi ruumiillista rangaistusta »lihallisen ja paatuneen mielen varalta». Hän yhtyi vuoden 1896 yleisen kansakoulukokouksen käsitykseen, että se on viimeisenä keinona paikallaan. Kuitenkin on tärkeätä, että rangaistuksen jälkeen ei erehdystä enää muisteta. Kun vuonna 1914 kiellettiin ruumiillisten rangaistusten käyttäminen valtion oppilaitoksissa, ei Boxström millään tavoin enää reagoinut asiaan.⁵

Boxströmin käsitys rangaistuksista ja ehdottoman auktoriteetin osuudesta ja merkityksestä säilyi koko ajan samana. Vuosisadan vaihteessa pyrittiin vapautumaan auktoriteeteista. Boxströmin mielestä lapsen auktoriteetin tarve oli luontaista ja varhaisessa lapsuudessa välttämätöntä. Kasvattajan oli kelvattava siveelliseksi esikuva-auktoriteetiksi, mikä edellytti Jumalan asettaman järjestyksen toteuttamista.⁶

Kurin ja auktoriteetin käyttämisessä Boxström vaati ikäkausien mukaista asteittaista menettelyä. Ehdottomaan auktoriteettiin ja kuriin perustuva kuuliaisuus oli välttämätöntä 1—6 -vuotiaille lapsille. Tätä vanhemmille selvitetään jo rankaisun syyt. Myöhemmin jätetään lapsille mahdollisuuksien mukaan vapauksia.⁷

⁴ 1880-luvulla Boxström opetti Zellerin tavoin, että ynseys, tottelemattomuus ja kevytmielisyyt vaativat ankaria rangaistuksia. Jos lapsi nöyrytyy, on sovitava ns. evankelinen rangaistus paikallaan. 1890-luvulla Boxströmin rangaistuskeinoja olivat muistutus, varotus, nuhde, paikalla seisottaminen, jälki-istunto, karsseri, ruumiillinen rangaistus, häpeärangaistus ja koulusta erottaminen (vrt. Cleveen). Löfgrénin ja Mannsténin kasvatusta- ja opetusopin vihot. — Palkinto ja rangaistus. KS 1897, 51—52.

⁵ Kolmannen piiritarkastajakokouksen pöytäkirja 1894, 7. — Ruumiillinen rangaistus. KS 1895, 59. — Muutamia mietteitä kansakoulukokouksesta Sortavalassa. KS 1896, 99—102. — Förhandlingarna vid tionde allmänna finska folkskolemötet i Sordavala 1896, 12—41. — Totuuden rakkaus. KS 1901, 35. — K.M:n Arm. Asetus 6. 6. 1914.

⁶ Ma. KS 1897, 145—146. — Ruumiillisen rangaistuksen käyttäminen kansakouluissa. KS 1899, 88. — Laatokka 37/14. 5. 1902 (Boxströmin alustus kiertokoulunopettajien kokouksessa). — Ma. Ks 1902, 124—127. — Uudenaikaisia kasvatussuuntia kritiikin valossa. KS 1914, 6—7. — Puhe, jota ei pidetty 11. 5. 1916. KS 1916, 33—39. — Kaikille 3/1909.

⁷ Muutamia sanoja kurituksesta. KS 1897, 6—7. — Ma. KS 1897, 145—146. — Kaikille 9/1911. — KOS, 179—180. — J. N. Mikkolan muistelmia II (KK).

Boxströmin mukaan oli myös opetuksessa edettävä asteittain. Aistimuksista oli huomion ja havainnon kautta päästävä selviin käsitteisiin; yksilön tuli vähitellen kehittyä itsenäiseen toimintaan ja mielenmuutokseen. Opetusmenettely riippui sen käyttäjän taitavuudesta, oppilaiden kehitystasosta sekä oppiaineesta.⁸

Koulun työmuotoina Boxström piti näyttävää, esittävää ja kyselevää esitystapaa. Näyttävää opetusta oli havaintovälineiden käyttö sekä maliksi näyttäminen erilaisissa opetustilanteissa. Boxströmin mielestä selvät käsitteet voivat syntyä vain oikeiden havaintojen avulla. Havaintoon tulee aina liittyä elävä sana, joka selvittää käsitteen kokonaisuudessaan sekä sen osat ja suhteet. Sana on havainnollista, jos se välttää yleiskäsitteitä sekä liittyy opettajan omiin elämyksiin ja kokemuksiin.⁹

Erittymisen antaumuksellisesti Boxström selvitti opetuksen havainnollistamista Kasvatusopillisissa Sanomissa esitellen jatkuvasti myös erilaisia havaintovälineitä. Vuonna 1897 hän vakuuttavasti osoitti, kuinka oppikirjan kuvat jäävät kuolleeksi pääomaksi, ellei opettaja ohjaa oppilaitaan niitä käyttämään. Boxström antoi ansiokkaita, yksityiskohtaisia ohjeita siitä, kuinka kuvia voidaan käyttää onnistuneesti. Oppilaat aktivoidaan tekemään havaintoja. Yksityiskohtia tarkastellaan siten, että ensiksi tehdään havaintoja tapahtumapaikasta, sitten henkilöistä, tapahtumasta ja henkilöiden mielialoista. Eläinopin kuvista tuli ottaa selville eläimen rakenne ja elintavat. Opettaessaan Raja-Karjalan kansanopistossa historiaa Boxström selvitti historian päätapahtumat ilman oppikirjaa yksinomaan episkooppikuvia käyttäen.¹⁰

Boxström suositteli sveitsiläisiin esikuviin ja Pestalozziin vedoten koulun opintoretkeä jo vuonna 1895. Vuodesta 1905 hän puolsi erityisesti välittömiä kokemuksia, joista asiat opitaan omassa ympäristössään ja luonnollisissa elämäntilanteissa. Tästä näyttää kehittyneen hänelle suorastaan elämänasenne. Koulun seinät eivät saaneet erottaa oppilasta ympäristön elämästä ja Jumalan elävästä luonnosta. Myös kouluihin tuli siirtää »elämäntuoksua» entistä enemmän. Hän piti tärkeänä kodissa suoritettavaa luonnollisiin tilanteisiin perustuvaa kokonaiskasvatusta. Lapsi on luonnostaan elämäntutkija. Kodin tuli

⁸ KOS, 61, 178—180 ja 190—191.

⁹ Löfgrénin ja Mannsténin kasvatus- ja opetusopin vihot. Vrt. Wallin, Kansakoulun yleinen kasvatus- ja opetusoppi, 217—231. — Cleve, Koulujen kasvatusoppi, 140—156. — KOS, 47—58 ja 118.

¹⁰ Miten ovat koulukirjojen kuvat käytettävät opetuksen palveluksessa? KS 1897, 5—6. — Muutamia kokemuksia — — — (RH).

käyttää tätä hyväkseen eikä se saanut jättää kaikkea koulun ja kirjojen varaan.¹¹

Esittäväenä opetuksena Boxström piti Wallinin ja Cleven tavoin suullisen esityksen eri lajeja.¹² Opettajan esityksen tuli tietenkin olla havainnollista, niin että elävä puhuttu sana sai tuekseen mikäli mahdollista sopivan havaintovälineen. Erityisesti uskonnon ja historian opetuksessa oli syytä vedota oppilaan vastaanottokykyyn. Boxström antoi monipuolisia ohjeita hyvää suullista esitystä varten; olihan hän itse »puhutun sanan mestarillinen käyttäjä», kuten erään hänen entisen oppilaansa arviointi kuuluu.¹³ Oppikirjaa valmistaessaan Boxström sai psykologisesta kirjallisuudesta vaikutteita muistin kehittämistä varten. Koska muisti on parhaimmillaan 7—12 -vuotiailla, se on varustettava sellaisilla aineksilla, »joita ihmisellä ehdottomasti aina täytyy olla käsillä, selvitäkseen tässä elämässä ja voittaakseen kuolemassa».¹⁴

Kyselevää opetustapaa varten Boxström antoi muotoa ja sisältöä koskevia ohjeita. Kysymyksillä oli lähinnä kolme erilaista tehtävää: katekoivia kysymyksiä käytetään kuulusteluissa ja kertauksissa, heuristisia johtamaan ennen opittujen asioiden perusteella uusiin tietoihin ja sokratisia, omantunnon kysymyksiä, joihin ei aina tarvitse odottaa vastauksia.¹⁵ Ei riitä, että opettaja on tietokone, joka jatkuvasti vuosikausia kuulustelee oppilaitaan, mutta ei tunne heitä eikä selvitä heille elämän pääkysymyksiä. Opettajan tulee olla kasvattaja, jolle myös lapset voivat tehdä kysymyksiä.¹⁶ Vuonna 1906 Boxström selosti Der Hauslehrer -nimisessä viikkolehdessä esitettyä yhteisopetustuntia. Se pidettiin kerran viikossa meidän nykyisen luokan yhteisen tunnin tapaan lähinnä vapaina keskusteluina, joista pidettiin myös pöytäkirjaa. Tällai-

¹¹ Ma. KS 1895, 72—74. — Ma. KS 1905, 157—161. — Kasvatusopillisia mietteitä Pohjanmerellä. KS 1907, 106—113. — Ma. I—III. KS 1907, 140—142, 156—157 ja 171—174. — Enemmän havainnollisuutta! KS 1914, 72—74. — Mikkolan ja Petäjän muistelmat (KK). — Yhtä ja toista opetustunneilta. KS 1894, 69—71. — Ma. KS 1901, 22—23.

¹² Wallin, mt., 220—222. — Cleve, Koulujen kasvatusoppi, 141—146.

¹³ Petäjän muistelmat (KK).

¹⁴ Löfgrenin ja Mannsténin kasvatus- ja opetusopin vihot. — Ma. KS 1901, 22—23. — Kerro lapsillesi. KS 1903, 127—128. — KOS, 75—78. — Muistin merkitys ja sen kehittäminen opetuksen kautta. KS 1895, 68—70. — Milloin on edullisinta käyttää muistia tietojen kokoamiseen? KS 1900, 22—23. — Muistin merkitys ja sydämen kasvatus. KS 1903, 174—175.

¹⁵ Löfgrenin ja Mannsténin vihot. Vrt. Wallin, mt., 223—231. — Cleve, Koulujen kasvatusoppi, 146—156.

¹⁶ Sananen kyselevästä esittelytavasta. KS 1898, 56—58. — Ma. KS 1905, 157—161.

set tavanomaisten oppituntien vastapainoksi kasvatus- ja opetustyötä täydentämään syntyneet tilaisuudet näyttävät Boxströmiä erityisesti viehättäneen.¹⁷

Boxström painotti hyvin selkeästi ja seikkaperäisesti oppilaiden oma-toimisuutta sekä tahtoon vetoavaa toimintaa. Hän ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että opettaja jättäisi epäselvät kohdat selvittämättä tai laajentamatta oppikirjan esityksiä. Boxström tähdensi jatkuvasti itse-näistä yrittämistä, etsimistä ja löytämistä.¹⁸

Poikkeuksellisen suuren merkityksen Boxström antoi oppilaiden harrastukselle. Hän tarkoitti harrastuksella myönteisen ja alttiin mielialan luomista, niin että lapsi mielellään ja eläytyen ottaa osaa kaikkeen, mitä hän kohtaa elämässä. »Siinä tapauksessa lapsen edistys ei pääty koulun käyntiin, vaan sitä kestää koko elämän läpi. Lapsen tiedot eivät jää paljaksi koulutiedoiksi, jotka nopeasti haihtuvat, vaan muuttuvat vähitellen kokemuksen koulussa elämän tiedoksi.» Boxström sai harrastuksen käsittelyyn ajatuksia Cleveltä. Cleve antoi harrastukselle suuremman merkityksen, mutta kumpikaan ei pitänyt harrastusta herbartilaisen tavoin opetuksen päämääränä vaan kuten tarkkaavaisuuttakin oppimisen edellytyksenä. Boxströmin omassa oppikirjassa harrastus sai entistä huomattavamman sijan 1890-luvulla meillä yleisesti tunnetuksi tulleen herbartilaisen suunnan vaikutuksesta.¹⁹

Boxströmin mielestä kasvatuksen ja opetuksen tuli perustua lapsen kehityskausien ja ominaisuuksien tuntemiseen. Tätä tarkoitusta varten hän kirjoitti Kasvatusopillisen sieluopin. 1880-luvun kasvatus- ja opetusopin luennoissaan Boxström antoi ylimalkaisia ohjeita, mutta 1890-luvulla hän johti sielunelämän apperseptiolaeista paitsi opetusaineksen valinnan ja järjestämisen myös opetuksen herbartilaiset muodolliset asteet, jotka hän sai Wigetin teoksesta *Die formalen Stufen des Unterrichts* ja Langen teoksesta *Über Apperzeption*. Boxströmin zilleriläiset asteet olivat johdatus, uuden omistaminen, yhteenliittäminen tai vertailu, kokoaminen ja käyttäminen. Lehdessään Boxström esitteli muo-

¹⁷ Uudistuspyrintöjä koulun alalla. KS 1906, 108—111. Samaan aikaan toimi Boxströmin kodissa kotiseura »Päiväpaiste» (Pöytäkirjat RH).

¹⁸ Löfgrénin ja Mannsténin vihot. — KOS, 156. — Ma. KS 1896, 35—37. — Ma. KS 1901, 22—23. — Ma. KS 1903, 87—88. — KS 1907, 19—21. — KOS, 101 ja 167—168.

¹⁹ Löfgrénin ja Mannsténin vihot. — Cleve, Koulujen kasvatusoppi, 99—. — KOS, 48—. — Ma. KS 1894, 65—67. — Ma. KS 1895, 68—70.

dollisten asteiden mukaisia tuntuunneita sokerista ja sen ravintoarvosta sekä mehiläisestä.²⁰

Kasvatuksen peruskysymyksissä Boxström ei luottanut metodeihin vaan evankeliumin parantavaan voimaan. Tarvitaan hyvää opetusta, mutta metodi ei ole tärkeintä vaan asioiden selviäminen. Enää ei voitu tyytyä vanhan koulun tapaan läksyjien antamiseen ja niiden kuulusteluun. Opittavat asiat oli oppilaiden edellytysten mukaisesti valmistettava. Mahdollisimman hyvään tulokseen päästiin, jos opettajan ja kasvatajan persoonallisuutta pidettiin metodia tärkeämpänä.²¹

Boxström puhui erikseen kasvatuksen (kurin) ja opetuksen keinoista. Kasvatuksen keinot hän sai 1880-luvulla Zelleriltä ja 1890-luvulla Cleveltä. Opetusmenetelmää koskevia ohjeita Boxström on antanut Wallinin ja Cleven mukaan. 1890-luvulla Boxström alkoi käyttää Zillerin kehittämää herbartilaisia muodollisia asteita,²² ja 1900-luvun alussa hän tutustui uuden koulun virtauksiin.

Verrattaessa Boxströmin ja Wallinin kasvatusta ja opetusta koskevia keinoja voi todeta, että molemmat ovat lasta kohtaan myönteisiä sekä edellyttävät menetelmien psykologisoitua. Vaikka heidän käyttämänsä lähteet ja tarkastelutapa ovat erilaisia, he ovat yleensä menetelmäkysymyksissä samoilla linjoilla. Kuitenkin Boxström vaati enemmän ehdottomaan auktoriteettiin ja ankaraan kuriin perustuvaa nöyryyttä ja kuuliaisuutta sekä tähdensi harrastuksen ja tarkkaavaisuuden merkitystä. Kun Wallin jo oli jättänyt seminaarin kasvatustieteiden opetuksen, Boxström suositteli opetuksen havainnollisuutta, välittömiä, elämään kuuluvia kokemuksia ja toiminnallisuutta, pyrki vaihteleviin työmuotoihin sekä tutustutti oppilaansa opetuksen muodollisiin asteisiin.²³ Jalkanen alkoi opettaa samojen Zillerin mukaisten, tosin eri lähteistä peräisin olevien muodollisten asteiden käyttämistä 1890-luvulla samaan aikaan Jyväskylän seminaarissa.²⁴ Myöskään Cygnaeuksen suosittelemassa kasvatuksen ja opetuksen keinoissa ei ole sellaista, jota Boxström ei olisi voinut hyväksyä.²⁵ Näin ollen Jyväskylän seminaarin

²⁰ Löfgrénin ja Mannsténin vihot. — KOS, 100—101. — Wiget, mt., 66—89. — Lange, mt., 209—222. — Sokeri ja sen ravintoarvo. KS 1901, 99—103. — Hunajamehiläinen. KS 1904, 106—111. K. Raitio sovelsi muodollisia asteita lukemisen opetukseen. KS 1897, 130—134.

²¹ Mitä Jesus teki. KS 1904, 1—5. — Metoodi ja opettajan persoonallisuus. KS 1904, 156—157. — KS 1905, 18—21. — Mikkolan muistelmat II (KK).

²² Knabe, Die Herbart—Zillerischen formalen Stufen des Unterrichts, 7—.

²³ Vrt. Isosaari, mt., 64, 68—69, 80—82 ja 121—122.

²⁴ Isosaari, mt., 158.

²⁵ Isosaari, mt., 90—91.

kasvatusaineiden opetuksessa ja samana aikana Boxströmin opetuksessa annetut menetelmiä koskevat ohjeet eivät sanottavasti poikkea toisistaan. Vastaavanlainen vertailu Virkkusen ja Soinisen oppikirjoihin ei myöskään osoita merkittäviä eroavuuksia.

Virkkunen on saanut hallinnan ja ohjauksen keinot Soiniselta. Opetusmetodia varten Virkkunen ei ole voinut käyttää hyväkseen Soinisen oppikirjaa. Heidän peruslinjansa on samanlainen, koska he ovat käyttäneet samoja lähteitä (Ziller, Lange ja Dörfeld).

Virkkusen ja Soinisen oppikirjat toivat Boxströmin käsityksestä poikkeavia seikkoja varsin vähän. Oikeastaan vain Soinisen kiinteä järjestelmä ja filosofinen tarkastelutapa olivat uutta. Kaikki ottivat huomioon lapsen eri kehitysvaiheet, johtivat opetusmenettelyn apperseptio-laeista ja päätyivät samankaltaisiin Zillerin mukaisiin muodollisiin asteisiin, joskin Virkkunen ja Soininen kannattivat lähinnä Dörfeldin kolmijakoa.²⁶ Boxström käsitti harrastuksen toisin, vaikka hänkin piti sitä opetuksen onnistumisen ehdottomana edellytyksenä.²⁷ Erilaiset työtavat (opetuksen muoto) olivat Virkkusella ja 1890-luvulta lähtien Boxströmillä Cleven koulupedagogiikan mukaiset eikä Soinisen opetusmenetelmäoppi tuonut sanottavia muutoksia.²⁸

Boxströmin pedagogiset mielipiteet olivat kristillisen käsityksen mukaisia, suorastaan vanhoillisia, mutta hänen suosittelimansa kasvatus- ja opetusmenetelmät olivat 1880-luvulla opetettuja siveellisen kasvatuksen keinoja lukuun ottamatta varsin uudenaikaisia. Koulutoimen yllähallitus pyrki 1900-luvun alussa parantamaan opetusmenetelmiä. Vertaamalla eri seminaareissa käytyjä keskusteluja Boxströmin mielipiteisiin voi huomata, että erityisesti hänen opetusmenetelmää koskevat käsityksensä ovat jopa aikaansa edellä. Tämä johtunee siitä, että hänen Kasvatusopillisia Sanomia toimittaessaan ja Kasvatusopillista sieluoppia laatiessaan täytyi seurata aikaansa ja alansa kirjallisuutta. Niinpä Sortavalan seminaarin opettajakunta ei Boxströmin mielipiteen kuuluttuaan kannattanut ylitarkastaja Lönnbeckin ehdotusta, että edes seminaarin ala-asteen opetusmetodi olisi sellainen, että se kelpaisi kansakoulun opetuksen malliksi. Boxström hyväksyi opetuksen herbartilaiset

²⁶ Käytännössä ei erilaisista asteista seuraa erilaista menettelyä. Vrt. opetusnäytteitä KS 1901, 99—103 ja 1904, 106—111 sekä Soinisen Opetusoppi II, 76—93.

²⁷ Virkkunen, mt., 68—81 ja 107—114. — Soininen, Lyhyt — — —, 21—23, 24—58, 83—90 ja 127—174 sekä Opetusoppi II, 229—240.

²⁸ Virkkunen, mt., 114—122. — Soininen, Lyhyt — — —, 175—203 sekä Opetusoppi II, 241—242.

muodolliset asteet samaan aikaan kun Jyväskylän seminaarin kasvatusaineiden lehtori ja n. 10 vuotta aikaisemmin kuin Soinisen opetusmenetelmäoppi vuonna 1906 ilmestyi. Vasta seuraavalla vuosikymmenellä niitä alettiin koulutoimen ylihallituksen toivomuksesta entistä yleisemmin soveltaa seminaarien ja niiden harjoituskoulujen opetukseen. Välittömiin kokemuksiin perustuvasta opetuksen havainnollisuudesta ja elämänläheisyydestä sekä oppilaiden toiminnallisuudesta Boxström puhui aivan ensimmäisten joukossa jo ennen kuin uuden koulun virtauksia meillä yleisesti tunnettiin.²⁹

6. Kasvattajan ja opettajan ominaisuudet

Edellä selvitetystä, lähinnä Boxströmin persoonallisesta kehityksestä, hänen kasvatuksen ja opetuksen tavoitteistaan sekä menetelmistään seuraavat itsestään hänen kasvattajaan ja opettajaan kohdistamansa vaatimukset. Boxströmin käsitys selviää myös hänen kasvatus- ja opetusopin oppimäärästään, kirjallisista tuotteistaan sekä entisten oppilaiden lausunnoista.

Boxström opetti 1880-luvulla Anjoun—Kastmanien oppikirjan pohjalta, että kodin monipuolinen kasvatusvaikutus luo koulun suorittaman kasvatuksen ja opetuksen perustan. Eri yhteyksissä hän muistutti, että voidakseen vaikuttaa lasten parhaaksi kodin ja koulun on toimittava samassa hengessä ja samaan suuntaan. Boxström näki nopean kehityksen ja kiireen rikkoneen säännöllisen ja rauhallisen kotijärjestyksen. Perhesuhteet ovat höltyneet, nautinnonhimo, ylellisyytensä ja epäusko haittaavat kotien kasvatustyötä. Kasvatuksen uudistumisen täytyy kuitenkin

---

²⁹ Koulutoimen Ylihallituksen kirjeet 17. 3. 1903, 24. 5. 1912 ja 27. 4. 1915. — Suomen ensimmäisen yleisen seminaarinopettajakokouksen keskustelut 1903, 86—101. — Sortavalan seminaarin opk:n pk 17. 4. 1903; Jyväskylän seminaarin opk:n pk 8. 10. 1910, 13. 12. 1910 ja 5. 12. 1913; Kajaanin seminaarin opk:n pk 11., 25. ja 27. 4. 1903, 24. 8. 1908, 22. 4., 6. ja 15. 12. 1915 sekä 18. 9. 1916; Raahen seminaarin opk:n pk 12. 1. 1910, 18. 4. 1913, 16. 2. 1916, 14. 5. 1903 ja 26. 9. 1912. — Heinolan seminaarin vuosikertomus 1908—09, 38—39. — Kolmas yleinen Suomen seminaarinopettajakokous 1914, 20—34 ja 255—267. Vrt. Isosaari, Seminaareissa tapahtuneen opettajainvalmistuksen kehityminen 1900-luvulla. K ja K 1964, 52—65.

kin alkaa kodeista. Sen vuoksi hän antoi lehdessään vanhemmille jatkuvasti lasten kasvatusta koskevia ohjeita.¹

Koulun kasvatuksen ja opetuksen onnistuminen riippui Boxströmin mielestä ratkaisevasti opettajasta ja hänen luomastaan hengestä, sillä enemmän kuin metodi on opettajan esikuvaksi kelpaava kristillisiveellinen persoonallisuus. Sitä ei luo korkea sivistys, vaan keskitetty valmistautuminen tehtävään sekä jatkuva itsekasvatus. Vuonna 1904 Boxström nähtävästi herbartilaisten vaikutuksesta ja herbartilaisia vastaan kirjoitti, että arvostetaan kyllä ulkoista kelpoisuutta mutta liian vähän luonteen ja mielialan soveltuvuutta.²

Kasvatus- ja opetusopin luennoissaan 1880-luvulla Boxström esitti osaksi ruotsalaisen esikuvateoksen osaksi oman persoonallisen vakauksensa pohjalta eräitä opettajan ominaisuuksia.

Boxströmin ihanteena oli kristillinen opettaja. Hänen mielestään iäisyyden piiristä elämänsä perustan löytänyt opettaja ei näe edessään epämiellyttäviä ja kehittymättömiä ihmisiä kuten maallinen palkkapaimen, vaan sieluja, joiden parasta hän etsii kaikessa.³

Boxström piti tärkeinä hyvää fyysistä ja psyykkistä terveyttä, riittäväää käsityskykyä, taipuisaa ja selvää puhetta sekä lämmintä sydäntä ja lujaa tahtoa. Opettajalta vaaditaan myös nöyryyttä, hyväntahtoisuutta, maltillisuutta, kärsivällisyyttä, ystävällisyyttä, läheistä ja lämmintä suhtautumistapaa, rauhaa ja iloa tuottavaa myönteistä mielialaa sekä raitista ja esikuvaksi kelpavaa elintapaa. Hän näki opettajan ammatin kutsumustehtävänä. Kutsumus oli Boxströmin mielestä sisäinen Korkeimman kutsu työhön. Se edellytti oman edun ja epäedullisten ulko-

¹ Löfgrénin ja Mannsténin kasvatus- ja opetusopin vihot. — Anjou—Kastmanit, mt., 39—45 (49—56). — Uuden vuoden vaiheella. KS 1893, 1—2. — Ma. KS 1893, 4—5. — Kodin asema nykyaikaan. KS 1895, 17—19. — Ma. KS 1903, 87—88. — Ystävällisyydestä. KS 1904, 85—87. — Ma. KS 1905, 99—103. — Ma. II—III. KS 1907, 156—157 ja 171—174.

² Löfgrénin ja Mannsténin kasvatus- ja opetusopin vihot. — Ma. KS 1904, 156—157. — KS 1905, 18—21 ja 1914, 12—13. — KOS, 103, 158 ja 161.

³ Löfgrénin ja Mannsténin kasvatus- ja opetusopin vihot. — Anjou—Kastmanit, mt., 57—63 (71—78). — Kristillisen kansakoulunopettajan ihanne. KS 1894, 69. — Uusia oppilaita. KS 1901, 97—99. — Ma. KS 1905, 99—103. — KS 1904, 121—123. — Mikkolan ja Petäjän muistelmat (KK).

naisten seikkojen unohtamista sekä uhrautumista ja antautumista kokonaan viran hoitamiseen.⁴

Opettajan tuli Boxströmin mielestä pitää huolta oppilaistaan myös koulun ulkopuolella. Hän ei saanut jakaa voimiaan koululle vieraisiin tarkoituksiin, mutta ei voinut kokonaan pysyä erillään yhdistysten ja seurojen toiminnasta. Osallistumisesta voi olla opettajalle hyötyäkin, ja hän voi puolestaan olla avuksi. Edellytyksenä on, että yhdistys palvelee totuutta ja on sopusoinnussa kristillisen käsityksen kanssa. Erityisesti kiertokoulunopettajan tehtäväksi Boxström suositteli Raamattujen ja muun hengellisen kirjallisuuden levittämistä. Puoluetointa sekä ajan poliittisia ja muita riitakysymyksiä ei saanut tuoda kouluelämään.⁵

Boxström puhui myös ammatissa tarvittavista tiedoista ja taidoista. Lasten ymmärtäminen ja heidän kehitystasonsa sekä ominaisuuksiensa tunteminen edellyttivät psykologista tietoa, jota varten hän kirjoitti Kasvatusopillisen sieluoppinsa. Muuta tietoutta näyttää Boxström varsinkin alkuaikoina väheksyneen, sillä kutsumus »takasi heikkolahjaisellekin opettajalle valtakirjan». On edullista, jos opettaja hankkii jonkin aineen laajat tiedot eikä hajota voimiaan. Myöhempinä aikoina Boxström piti tietoja hyvinkin tarpeellisina mutta henkeä aina tärkeimpänä.⁶

Boxströmin mielestä opettaja tarvitsi työssään uskoa ja luottamusta sekä jatkuvaa persoonansa kehittämistä. Paraskaan opettaja ei ollut valmis vaan valmistumassa. Opettajan tuli lisätä ihmistuntemustaan, opiskella kasvatuksen teoriaa, saada yleistä henkistä herätystä ja vahvistaa uskoaan. Opettaja voi kehittää itseään käyttämällä hyväkseen omia ja muiden kokemuksia sekä osallistumalla yleisiin opettajien kokouksiin. Hän piti vuonna 1894 alkaneita yliopistollisia lomakursseja erityisen

⁴ Löfgrénin ja Mannsténin kasvat- ja opetusopin vihot. — Millä äänellä tulee puhua? KS 1893, 98—100. — Uskotkos sen? KS 1893, 117—118. — Inarin kansakoulu. KS 1903, 144—145. — Ikävystyttävä opetus. KS 1906, 4—7. — Lapset meidän kasvattajiamme KS 1906, 111—114. — Kasvatuksen voimasta ja voimattomuudesta. KS 1916, 39—41. — KS 1895, 65—68. — KOS, 120. Boxström vaati myös tupakasta kieltäytymistä. Laatokka 64/9. 8. 1890. — Mikkolan muistelmat II (KK).

⁵ Löfgrénin ja Mannsténin kasvat- ja opetusopin vihot. — Vanhaa ja uutta koulun työmaalta V. KS 1915, 60—63. — KS 1897, 49—51. — Laatokka 3 ja 4/13. ja 16. 1. 1897; 3/13. 1. 1900; 5/16. 1. 1901.

⁶ Löfgrénin ja Mannsténin kasvat- ja opetusopin vihot. — Huolestuttava ilmiö. KS 1894, 84—85. — Muutamia kokemuksia — — — (RH). Mikkolan muistelmat II (KK).

tärkeinä »maansydämessä nuutuneille» kansakoulunopettajille. Boxströmin mielestä niillä pyrittiin etsimään totuutta ja laajentamaan entisiä tietoja sekä saatiin oikea käsitys »opista ja tieteellisen opin arvosta». Kurssit tuli pitää Helsingissä, missä oli mahdollisuus käyttää apuna yliopiston kokoelmia. Myöhemmin hän vapaamielisen ohjelman takia ei suhtautunut luentokursseihin yhtä myönteisesti, vaan suositteli omaa hyvin valikoitua kirjastoa, joka tarjoaa tilaisuuden alituisen opiskeluun. Näin opettaja vapautuisi yliopistollisista jatkokursseistakin, joilla on sulatettava sellaista ravintoa, jota »nuo erilaiset pedagogit pöytään panevat».⁷

Sopivina virkistämisen- ja kehittämiskeinoina Boxström piti opettajien yhteisiä tilaisuuksia, joihin hän itsekin hyvin mielellään osallistui kysymysten alustajana ja keskustelijana. Erityisen tärkeitä olivat kristittyjen opettajien kokoukset. Seminaarin oppilaiden keskinäisen toverihengen luomista silmällä pitäen hän johti nimikkoluokkaansa vuosina 1907—1911.⁸

Boxströmin kasvattaja- ja opettajaihannetta koskevaan käsitykseen ovat vaikuttaneet hänen oman persoonallisen vakaumuksensa ja ympäristöstä saatujen virikkeiden lisäksi jossakin määrin Anjoun—Kastmanien, Zellerin ja Cleven oppikirjat.⁹ Boxström pyrki omassa elämässään toteuttamaan opettamaansa kristillis-siveellistä kasvattajan ja opettajan ihannetta, jonka taas hänen lukuisat entiset oppilaansa ovat ottaneet omassa työssään esikuvaksi.¹⁰

⁷ Löfgrénin ja Mannsténin kasvatusta ja opetusopin vihot. — Ma. KS 1893, 117—118. — Ensimmäiset yliopistolliset lomakurssit. KS 1894, 10. — N.s. yliopistolliset lomakurssit. KS 1894, 75. — Yliopistolliset lomakurssit. KS 1894, 108—109. — Miten opettaja voi itseänsä kasvattaa? KS 1904, 37—39. — Ruotsalainen, Tulisielu, 108. — Mikkolan muistelmia II (KK). — Isosaari, Maamme kansakoulunopettajien sivistyspyrintöjä 1800-luvulla. KOA 1962, 129—136.

⁸ Laatokka 64/9. 8. 1890. — Ma. KS 1892, 1—2. — Ma. KS 1893, 1—2. — Sisäoppilaslaitoksista seminareissamme. KS 1895, 76—77. — Ma. KS 1914, 1—4. — Meidän yhteytemme perustus ja tarkoitus. 1914, 33—35. — VI 1911:n Kokoukset — — — (KK). — Suomen ensimmäisen yleisen seminaarinopettajakokouksen keskustelut 1903, 131—158 ja Toinen yleinen seminaarinopettajakokous 1908, 45—53, 133—134 ja 170—177.

⁹ Zellerin teoksia Boxström käytti hyväkseen toimittaessaan Kasvatustieteellisiä Sanomia, muiden edellä mainittujen oppikirjoja luentoja laatiessaan.

¹⁰ Mm. Kaisa Hamaran (1909), Aino Holtarin (1898), Matti Järven (1909), Väinö Kotkasen (1905), Aino ja Albert Laamasen (1913), Kalle Massisen (1895) ja J. N. Mikkolan (1911) vastaukset.

Boxström arvosti kodin ja koulun yhteistoimintaa sekä rakastavaa ja myönteistä suhtautumista kasvatettaviin. Hän puhui luonteen kehittämisestä, sielutieteellisten opintojen merkityksestä, jatko-opinnoista ja erilaisiin seuroihin ja yhdistyksiin osallistumisesta.

Kansakoulunopettajan kehittämisessä Boxström kiinnitti huomiota kaikkiin niihin puoliin, joita vuonna 1866 annetussa seminaarin ohjesäännössä edellytettiin. Sen mukaan kansakoulunopettajalla tuli olla eri aineiden opetukseen tarpeelliset tiedot ja taidot, kristillis-siveellinen luonne sekä pedagogista tietoa ja kokemusta.¹¹ Tältä pohjalta luotiin suomalaisen kansakoulunopettajan ihanne. Verrattaessa Cygnaeuksen ja Wallinin käsityksiä Boxströmin mielipiteisiin havaitaan, että he kaikki edellyttävät samantapaisia opettajan persoonallisuutta ja käyttäytymistä koskevia ominaisuuksia. Cygnaeus ja Wallin tähdensivät enemmän kansakoulupropagandan suorittamista sekä pitivät opettajan tieto- ja taitovaatimuksia korkeampina kuin Boxström. Kaikki kolme saivat esikuvia ulkomaisista lähteistä. He olivat kristillismielisiä, mutta heidän lähteensä ja tarkastelutapansa olivat erilaisia. Boxström katseli asioita uskontokeskeisesti ja otti vaikutteita kristillisen kasvatuksen edustajilta. Cygnaeus ja Wallin saivat liberaalisia aatteita Pestalozzilta, Diesterwegiltä ja Fröbeliltä sekä tarkastelivat kasvattajaa ja opettajaa lähinnä pedagogisen tieteen mukaisesti. Suomalaisista esikuvista on Boxströmin opettajaihannetta koskevaan käsitykseen vaikuttanut eniten Cleve.¹²

Virkkunen käsitteli kasvattajan ja opettajan ominaisuuksia varsin ylimalkaisesti.¹³ Soininen on keskittynyt enemmän tavoitteisiin, opetussuunnitelmiin ja -menetelmiin, mutta myös hänen kasvattajaa ja opettajaa koskevat käsityksensä ovat vaivattomasti löydettävissä. Kasvattajan ja opettajan ominaisuudet ja tehtävät määräytyvät tavoitteista ja keinoista käsin. Opettajalla itsellään täytyy olla niitä harrastuksia, joita hän tahtoo oppilaisiinsa juurruttaa. Herbartilainen käsitys, että mitä syvemmin aineeseen perehtyy sitä voimakkaampi on harrastus, puoltaa suurten tietojen merkitystä. Hallinnan ja ohjauksen keinot edellyttävät myönteistä, hyväntahtoista, oikeamielistä ja rakastavaa kasvatettavan kohtelua sekä johdonmukaisuutta ja luonteenlujutta. Oikean opetussuunnitelman ja -menetelmän löytäminen ja käyttäminen edellyttävät melkoisia psykologisia ja pedagogisia tietoja. Soini-

¹¹ K.M:n Arm. Ohjesääntö 11. 5. 1866, § 1.

¹² Isosaari, mt., 64—65, 69—71, 82, 91—92, 122—125 ja 147.

¹³ Virkkunen, mt., 134—135.

nen arvosti opettajan jatkuvaa ammatissa kehittymistä, toimihan hän itse jatko-opintojen järjestäjänä. Kansakoulunopettajalla tuli olla riittävät eri oppiaineita sekä psykologiaa ja pedagogiikkaa koskevat tiedot ja taidot sekä kristillis-siveellinen luonne. Epäilemättä Soininen vaati opettajalta enemmän tietoja sekä opetussuunnitelmaa ja -menetelmää koskevia opintoja kuin Boxström.¹⁴ Verrattaessa Boxströmin ja maamme seminaarien muiden opettajien kasvattaja- ja opettajaihannetta huomataan, että Boxström kuuluu konservatiivisimpiin.¹⁵

7. Vertaileva katsaus

Boxströmin aatteellinen kehitys näyttää olevan riippuvuussuhteessa hänen persoonalliseen kehitykseensä, joka on määrännyt hänen lähteensä ja asennoitumisensa erilaisiin ongelmiin. Kuten on ennen mainittu Boxström sai vaikutteita tavallista runsaammin, koska hänen täytyi kirjallista ja muuta julkista julistustoimintaansa varten jatkuvasti seurata aikaansa. Niinpä hänen kasvatustieteiden tuntemuksensa, joka vielä 1880-luvulla oli vähäistä, kasvoi vuosisadan vaihteen tienoilla kunnioitettavan suureksi.

Boxströmin orientoituminen historiaan ilmeisesti vaikutti sen, että kehityskulun ymmärtäminen oli hänen vahva puolensa. Hänen mielestään kasvatustieteiden ja opetusprosessin kokonaisuudessaan riippuu lapsen eri kehitysvaiheista ja sekä historiallisista että luonnon olosuhteista. Niiden mukaan hän pyrki soveltamaan omaa persoonallista kristillistä näkemystään.

1880-luvulla Boxströmin aatteisiin vaikuttivat Anjoun—Kastmanien, Zellerin, Beckin, Johanssonin ja Rudinin raamatullista ja kristillistä suuntaa edustavat teokset. Hänen asennoitumisensa ja kannanottonsa olivat ahdasmielisiä. 1890-luvulla Boxström muuttui huomattavasti suvaitsevammaksi, mikä vaikutti hänen lähteiden valintaansa sekä näkyi hänen esittämissään mielipiteissä. Kasvatustieteiden sieluoppia kirjoittaessaan Boxström tutustui uusimpaan psykologiseen kirjallisuuteen; kasvatustieteiden ja opetusopin ongelmia hän alkoi tarkastella Cleven

¹⁴ Soininen, Lyhyt — — —, 44—48 ja 94; Yleinen kasvatustieteiden 59—61 ja 146; Opetustieteiden I, 42—43 ja Opetustieteiden II, 4—5.

¹⁵ Tämä tuli näkyviin erityisesti käsiteltäessä seminaarin henkeä ja siveellistä kasvatusta koskevia kysymyksiä seminaarin opettajien kokouksissa v. 1903 (118—128 ja 131—158), 1908 (45—53, 133—134 ja 170—177) ja 1914 (34—43, 148—159 ja 159—165).

koulupedagogiikan ja herbartilaisten lähteiden mukaan. 1900-luvun alussa Boxström omaksui myös uuden koulun vaikutteita, mutta vuoden 1905 paikkeilla hän iän lisääntyessä suuntautui yhä enemmän uskonnollisiin kysymyksiin samalla kun hänen alttiutensa uusille vaikutteille väheni.

Boxströmin kristillinen perussuunta säilyi kasvatuksen ja opetuksen eri puolia koossapitävänä siteenä. Vähiten kristillinen aspekti on vaikuttanut opetussuunnitelman ja opetusmenetelmän sisällykseen. Boxströmin suosittelemat kasvatukseen perustuvat perinteellisen tavan mukaan ehdottomaan auktoriteettiin ja ankaraan kuriin, mutta opetusmenetelmät ovat uudenaikaisia. Uusien, ajankohtaisten virikkeiden vaikutuksesta Boxström 1890-luvulla johti opetusaineksen valinnan ja järjestämisen sekä opetusmenetelmän sielunelämän apperseptiolaeista. Hän hyväksyi opetusaineksen keskittämisen ja herbartilaiset muodolliset asteet. 1900-luvun alussa hän piti tärkeinä erilaisten kykyjen ja ominaisuuksien huomioon ottamista, elämänläheistä ja välittömiin kokemuksiin perustuvaa oppilaiden omaa toimintaa.

Boxströmin sekä Cygnaeuksen ja Wallinin psykologiset, pedagogiset ja didaktiset käsitykset poikkeavat vain vähän toisistaan. He pitivät uskonnollis-siveellisiä arvoja keskeisimpinä. Cygnaeus ja Wallin tähdensiväivät lisäksi elämän muita vaatimuksia. Eroavuudet johtuivat eri seikoista. Boxströmin kasvatusta ja opetusopilliset ongelmat tulivat hänen kristillisen ja humanitaarisen toimintansa sivutuotteina, mutta Cygnaeus ja Wallin olivat ensisijaisesti pedagogeja ja keskittyivät pääasiassa koulun ongelmiin. Kaikki he tunsivat alansa hyvin. Boxström oli perehtynyt enemmän psykologiaan, Cygnaeus ja Wallin hallitsivat paremmin pedagogisia ja didaktisia sekä koulun organisoimis- ja johtamiskysymyksiä. Boxströmin tarkastelutapa perustui Raamattuun, Cygnaeuksen ja Wallinin filosofiaan ja pedagogiikkaan. Lisäksi on huomattava, että Boxström toimi seminaarin opettajana myöhemmin ja hänen käyttämänsä lähteet sekä vaikutusympäristönsä olivat erilaiset.

Boxström puolestaan alkoi toimia opettajana aikaisemmin kuin Virkkunen ja Soininen, joiden oppikirjojen mukaan hän opetti kasvatustoppia vuoden 1907 jälkeen. Boxströmin pedagogiset mielipiteet 1880-luvulla ja 1890-luvulta lähtien poikkeavat melkoisesti toisistaan. Kehitys kulki siihen suuntaan, jota Virkkunen ja Soininen myöhemmin edustivat, niin että Boxströmin siirtyminen 1890-luvulla syntyneistä luennoista Virkkusen oppikirjaan tuskin tuotti vaikeuksia. Soinisen Lyhyt kasvatusta ja opetusoppi ei sanottavasti poikkea Virk-

kusen Kasvatusopin luonnoksesta, jonka pohjana metodioppia lukuunottamatta olivat Soinisen oppikirjat. Kaikkien kolmen opetusmenetelmäoppi oli syntynyt ilman keskinäistä vuorovaikutusta osittain samojen herbartilais-zilleriläisten lähteiden pohjalta.

Keskeisimmissä kysymyksissä Boxström ja toisaalta Virkkunen ja Soininen ovat samoilla linjoilla; käytännön koulutyöhön vaikuttavia eroja voi huomata melko vähän. Kasvatuksen ja opetuksen käsitteet Boxström on määritellyt toisin kuin Virkkunen ja Soininen. Boxström johti kasvatuksen tavoitteet ihmisen luomistarkoituksesta mutta Soininen etiikasta. Soinisen kuten yleensä herbartilaisten mielestä opetuksen tavoitteena oli harrastuksen herättäminen, mutta Boxström yleisen tavan mukaan käsitti harrastuksen herättämisen erääksi opetuksen keinoksi. Soininen tuli vaatineeksi tietoja enemmän ja antoi opetussuunnitelmalle ja opetusmetodille suuremman merkityksen kuin Boxström, joka piti tärkeämpänä opettajan henkeä ja persoonallisia asenteita. Molemmat johtivat opetussuunnitelman ja opetusmenetelmän sielun apperseptiolaeista poiketen vain eräissä yksityiskohdissa (rinnastus, sivistyshistorialliset asteet ja vuorokurssit).

Boxström ei hyväksynyt herbartilaista järjestelmää ja vieroksui myös Soinisen aatteita, vaikka hän kirjallisissa tuotteissaan pidättyi kaikesta Soiniseen kohdistuvasta arvostelusta.¹ Soininen oli pedagogisesti oppineempi ja hallitsi paremmin myös koulun ajankohtaisia ongelmia. Boxström tarkasteli näitä ongelmia uskontokeskeisesti ja konservatiivisesti, kun taas Soininen suhtautui ongelmiin vapaamielisemmin ja sovitti mielipiteensä herbartilaiseen järjestelmään.

---

¹ Vuoden 1903 seminaarin opettajien kokouksessa Boxström ja Soininen joutuivat vastakkain keskusteltaessa seminaarin oppilaiden siveellisestä kasvatuksesta. M. pk, 118—128.

VI Boxströmin kulttuurikritiikkiä

Kokonaiskuvan saamiseksi Boxströmistä Sortavalan seminaarin kasvatusaineiden opettajana on vielä syytä selvittää, millä tavalla hän suhtautui opetustoimintaan läheisesti liittyviin kulttuurikysymyksiin, kuten johtaviin kasvatustieteisiin virtauksiin, ajan koulupoliittisiin kysymyksiin ja eräisiin muihin ajankohtaisiin kulttuuri-ilmiöihin. Herkästi innostuva Boxström käsitteli lehdessään näitä kysymyksiä ja keskusteli niistä oppitunneilla, joten niiden on täytynyt vaikuttaa oppilaiden asenteiden muodostumiseen.

1. Suhtautuminen johtaviin kasvatustieteisiin virtauksiin

Boxströmin suhtautumista kasvatustieteisiin virtauksiin voi seurata hänen kasvatuksen historian luennoistaan, Kasvatustieteellisten Sanoimien vuosikerroista sekä lukuisten entisten oppilaiden muistelmista ja tekijälle lähettämistä vastauksista. 1890-luvulla hän esitteli lehdessään erityisesti kristillistä kasvatussuuntaa sekä Comeniuksen, Pestalozzin, Diesterwegin ja herbartilaisten käsityksiä. 1900-luvulla hän keskittyi selvittämään ja arvostelevaan reformipedagogista kirjallisuutta.

Boxströmin ja pietisti A. H. Francken mielipiteet muistuttavat toisiaan. Kumpikin piti kristillistä aspektia keskeisimpänä sekä rehellisyyttä, kuuliaisuutta ja ahkeruutta siveellisenä tavoitteena. Molemmat tavoittelivat inhimillistä lasten kohtelua, joka kuitenkin salli luontaisen itsepäisyyden nujertamiseksi tarvittaessa ruumiillisen rangaistuksen. Boxströmiä viehätti Francken laitoksissa kovaosaisten hyväksi suoritettu rakkautentyö, mutta kasvatustieteiden ja opetustoiminta oli yksipuolista, liialliset hartaudenharjoitukset väsyttivät lapsia ja johtivat teeskentelyyn.¹

¹ Jäkälän, Löfgrénin ja tuntemattoman kasvatuksen historian luentovihot. — Mitä usko koulun alalla aikaan saa. KS 1895, 149—152 ja 165—168. Boxström arvosteli Menzingenin seminaarin tukalaa henkeä. Käynti Menzingenin nunnaluostarin seminarissa. KS 1894, 97—102.

Erityisen mieleisiä Boxströmille olivat Francken tapaiset kristilliset kasvattajat, jotka perustivat orpojen ja yleensä huoltoa vailla olevien lasten »pelastus»- ja koulutuslaitoksia. Hän arvosti suuresti Hampurin lähellä sijaitsevan Das Rauhe Haus -nimisen laitoksen perustajaa J. H. Wicherniä (1808—1881) ja Yrjö Mülleriä (1805—1898), joka Bristolissa vuonna 1834 avasi myöhemmin suureksi laitokseksi laajentuvan köyhäinkoulun.²

Wichern ja Müller eivät ole vaikuttaneet Boxströmin kasvatustieteelliseen ajatteluun. Enemmän hänelle on merkinnyt tunnettu Beugenin laitoksen johtaja Chr. H. Zeller (1779—1860). Edellä on selvitetty, kuinka Boxström oli laatinut raamatullisen sieluopin luentonsa Zellerin sieluopin mukaan. Kasvatuksen historiaa esitellessään hän käsitti Zellerin tavoin, että kasvatuksessa ei ole seurattu Francken viitoittamaa suuntaa, vaan on luotettu liiaksi ihmisen omiin voimiin ja luultu selvittävän ilman armoa, lunastusta ja anteeksiantoa. Zellerin kasvatustieteellisen merkityksestä Boxström itse sanoo: »Olemme Zellerin yksinkertaisesta kasvatustieteestä, joka ei mitään tieteellistä arvoa itselleen vaadikaan, kuitenkin oppineet paljon enemmän elämässä ja käytännöllisessä kasvattaja- ja opettajatoimessa kelpaavaa, kuin laveista tieteellisistä kasvatustieteistä, joiden pohjatulos usein on sangen köyhä ja käytännöllisen opettajatoimen kannalta vähäpätöinen.»³

Boxström julkaisi lehdessään 1890-luvulla jatkuvasti otteita J. M. Sailerin (1751—1832) vuonna 1801 ilmestyneestä teoksesta *Erziehung für Erzieher*. Vaikka Sailerin ja Boxströmin pedagogiset aatteet ovat samansuuntaiset, eivät Sailerin mielipiteet näytä vaikuttaneen Boxströmin käsitykseen.⁴ Myös Diesterwegin aikalainen W. Harnisch ja tunnettu saksalainen kansakoulunopettaja ja kasvatustieteellinen kirjailija

² Ma. KS 1893, 133—136. — Ma. KS 1893, 149—152. — Yrjö Müller. KS 1896, 51—53 ja 1898, 58—59. — Yrjö Müllerin orpokodit lähellä Birstolia Englannissa. KS 1899, 157—160. — KS 1898, 49—52.

³ Cygnaeus kävi Zellerin laitoksessa elokuussa 1859. Cygnaeuksen matkakertomus (UCK, 111). — Mainitut kasvatustieteiden historian luentovihot. Boxström kirjoitti Zellerin Kristillisen kasvatustieteiden suomennokseen Zelleriä koskevat henkilötiedot ja esittelyn vuonna 1894. Uusi Kasvatustieteiden ja ma. KS 1894, 149—150 ja 150—155. — Chr. Heinr. Zellerin Kristillisen Kasvatustieteiden syntymäkotia. KS 1899, 175—176. Vrt. myös KS 1893, 51—52, 70—71 ja 1904, 121—123.

⁴ Mainitut kasvatustieteiden historian vihot. Sailer oli saksalainen teologian ja pedagogiikan professori, myöhemmin katolinen piispa. KS 1893, 17—19. — Ma. KS 1896, 33—35. — Ma. KS 1897, 65—69. — Mikael Sailerin sanoja kasvattajille. KS 1900, 6.

Fr. W. Dörfeld (1824—1893), jonka Ajatus ja muisti -niminen teos käännettiin suomen kielelle vuonna 1902, saivat myönteisen esittelyn.⁵ Suuresti arvostamistaan kristillisistä kasvattajista Boxström on esitellyt ainakin Harnischin, Sailerin, Wichernin ja Zellerin myös kasvatuksen historian opetuksessaan.

Kasvatusopillisten Sanomien näytenumerossa vuonna 1892 Boxström ilmoitti seuraavansa lähinnä Saksan ja Sveitsin kristillistä kasvatusta ja koulupedagogiikkaa. Lisäksi hän mainitsi selvittävänsä muiden maiden kasvatusta ja kouluongelmia, varsinkin jos niissä oli havaittavissa joko kristillisiä tai epäkristillisiä piirteitä. Kyseisiin ongelmiin tutustuakseen Boxström teki useita ulkomaanmatkoja, seurasi kasvatusopillista kirjallisuutta ja kansakoululehtiä. Hän näki eri maiden koululaitoksissa myönteistä ja kielteistä. Boxström kannatti Saksan regulatiivihenkistä koulua ja evankelisia opettajia samalla kun hän näki diesterwegiläis-liberaalisen suunnan tuottavan turmiota.⁶

Sveitsin tunnustuksettomia valtionseminaareja Boxström arvosteli kielteisesti, mutta myönteisesti yksityisiä tunnustuksellisia seminaareja, joita hän nimitti kristillisiksi. Suorastaan synkän kuvan hän antoi Künachtin seminaarista, jossa Cygnaeus ja eräät Jyväskylän seminaarin opettajat olivat opiskelleet n. 30 vuotta aikaisemmin. Boxström kuunteli siellä protestanteille ja katolisille yhteistä tunnustuksetonta uskonnonopetusta heinäkuussa vuonna 1894. Entinen pappi, silloinen kasvatustieteen professori Hunziker »sotki opetustunneillaan Buddha, Muhammedin, juutalaisuuden ja kristin opit yhteen sellaisella tavalla, että jokaiselle selkeästi ilmituli tarkoitus repiä juuria myöten usko Jesukseen Kristukseen oppilaitten sydäimestä». Boxström näki kyllä käytettävän Raamattua lukukirjana, mutta opettaja kohteli sitä niin kuin »siika kaurasäkkiä». Samalla matkalla hän teki myönteisiä havaintoja Zürichin Unterstrassen seminaarista ja tutustui sen johtajaan H. Bachofneriin, jonka mielipiteitä hän selosti usein lehdessään.⁷

Kun Boxström tarkasteli 1800-luvun suuria aatteita, hän Rudolf

⁵ Ma. KS 1896, 153—155. — F. W. Dörfeld. KS 1893, 156. — Fr. Wilh. Dörfeld (1824—1893). KS 1894, 117—123. — Dörfeldin käsitys koulun ja kodin keskinäisestä suhteesta I—III. KS 1904, 5—8, 19—21 ja 51—53. — Dörfeldin kuolinvuoteella. KS 1905, 176.

⁶ Ks. mm. Preussin kouluoloja. KS 1892, 9—10. — Eräs opettajakokous Saksassa. KS 1894, 54—56. — Erään hollantilaisen seminaarin johtajan paki-noilla. KS 1900, 117—120. — Laatokka 48/18. 6. 1892.

⁷ Boxströmin matkapäiväkirja 21. 6.—5. 8. 1894 (RH). Otilia Stenbäck teki samansuuntaisia havaintoja vuonna 1891. Tuulio, Otilia Stenbäck, 143—144. — Ulkomaalta. KS 1894, 107. — Kirje Sveitsistä. KS 1895, 22—26.

Euckenin tavoin totesi niiden kestättömyyden. Boxströmin mielestä hänen oman aikansa »sukupolvi ei ikinä pääse nykyisestä epätyytyvästä, heikosta ja valheellisesta tilastaan, ellei se vastaanota sieluunsa henkeä ja hengen kautta saa osaa ijankaikkisuuden voimiin».⁸ Tältä pohjalta Boxström tarkasteli johtavia kasvatusteorettisia virtauksia.

Rousseautta Boxström moitti siitä, että hän ei käsitellyt ihmistä ihmiskunnan jäsenenä, ei tuntenut kaikkia lapsessa piileviä taipumuksia, hyväksyi hyödyn vuoksi tekemisen ja uskoi lapsen voivan keksiä kaiken itse. Filantrooppeja Boxström ei hyväksynyt, koska heiltä puuttui kansallinen kasvatusteoretta ja he suosittelivat kirkon opinkappaleista riippumatonta uskonnonopetusta.⁹

Comeniusta ja Pestalozzia Boxström käsitteli hyvin myönteisesti. Comenius sai kasvatusteorettian oppimäärässä huomattavan aseman sekä asiallisen ja onnistuneen esittelyn. Kasvatusteorettisissa Sanomissa Boxström kuvasi Comeniuksen kärsimysten ja taistelujen mieheksi. Hän julkaisi otteita Comeniuksen teoksista *Maaailma kuvissa*, *Äidinkoulu* ja *Yksi on tarpeellinen*. Hän piti Comeniusta aikakautensa koulun epäkohtien korjaajana ja ehdotti vuonna 1894 meillä tietävästi ensimmäisenä Suuren opetusopin suomentamista.¹⁰

Epäilemättä Comenius kuului Boxströmin mielestä kristillisiin ja Pestalozzi liberaaleihin kasvattajiin. Kuitenkin hän piti Pestalozzia kasvatusteorettian merkittävimpana henkilönä. Pestalozzilla oli kasvatusteorettian historiassa samanlainen asema kuin Lutherilla kristillisen elämän historiassa. Boxström opetti Pestalozzia hyvin asiallisesti ja sattuvasti olennaisimpiin kohtiin keskittyen. Pestalozzin vahvimpana puolella oli hänen ihmisystävällisyytensä ja uhrautuva rakkautensa. Pestalozzin pahimpia puutteita Boxströmin mielestä olivat liiallinen luottaminen metodeihin, katteettomien lupauksen esittäminen, kunnian etsiminen ja perusteellisen työn puute. Kaikkein epäilyttävimpänä piti Boxström Pestalozzin horjumista kristinuskon ja viisaustieteellisten järjestelmien välillä. Kasvatusteorettian oppimäärän ja Kasvatusteorettisten Sanomien sisällön perusteella näyttää siltä, että Boxström ei suhtautunut kovin negatiivisesti Pestalozziin. Kuitenkin mm. Cygnaeus ja

⁸ Ma. KS 1899, 49—55.

⁹ Mainitut kasvatusteorettian vihot.

¹⁰ Mainitut kasvatusteorettian vihot. — *Koulu* 17:nnellä vuosisadalla. KS 1894, 5—8. — *Amos Comenius*. KS 1894, 165—168. — Kasvatusteorettian historiasta. KS 1895, 139—143. — Klassillisen kasvatusteorettian lähteistä. KS 1902, 6—8, 18—19 ja 34—36. Comeniuksen Suuri opetusoppi suomennettiin v. 1928.

useat Boxströmin oppilaat saivat hänen tunneillaan kielteisen kuvan Pestalozzista. Ehkä Boxström liberaalisia aatteita vieroksuessaan ja tarkastellessaan Pestalozzia kristillisten mittapuiden mukaan tuli sittenkin kuulijoilleen antaneeksi kielteisen loppuvaikutelman.¹¹

Boxström opetti oppilailleen ja esitteli lehtensä lukijoille myös A. Diesterwegin. Vaikka hän tunnusti Diesterwegin ansiot perheen isänä, seminaarin johtajana, taitavana metodikkona ja kasvatusopillisena kirjailijana, hän käsitteli tämän työtä kielteisesti. Boxströmin mielestä Diesterweg oli juurruttanut Saksan opettajiin ihanteellista mieltä ja edistyksen halua, mutta jouduttuaan mukaan vuosien 1830 ja 1848 vallankumousten lumoihin etäännytynyt kristinuskosta, niin että Preussin hallituksen oli ollut pakko erottaa hänet. Diesterweg oli Boxströmin mielestä antanut Saksan yleiselle opettajien yhdistykselle epäkristillisen suunnan, minkä vuoksi kristillisten opettajien oli täytynyt perustaa sen rinnalle evankelinen opettajayhdistys.¹²

Boxström näytti Lönnbeckin mukaisesti käsittävän, että Cygnaeuksen suunnitteleman Suomen kansakoulun ihanteina olivat Pestalozzin ja Diesterwegin aatteet. Hän sijoittikin Cygnaeuksen liberaalien epäilyttävään joukkoon ja antoi oppilailleen hänestä kielteisen kuvan.¹³

Wallinin kasvatus- ja opetusoppia arvostellessaan Boxström joutui koskettelemaan julkisesti myös hegeliläisyyttä ja herbartilaisuutta. Hegeliläisyydestä, jota Boxström käsitteli täysin kielteisesti, hän puhui tämän kiistan jälkeen vain sivumennen, mutta osallistui vuosisadan lopulla useasti herbartilaisuutta koskevaan mielipiteiden vaihtoon.¹⁴

Boxströmin Wallinia ja Suomen kansakoululaitosta vastaan käymässä kiistassa vuonna 1884 hänen Herbartin tuntemuksensa perustui ko-

¹¹ Mainitut kasvatuksen historian vihot. — Juhana Henrik Pestalozzi. KS 1893, 66—69. — 150-vuotta ja Muutamia sanoja Pestalozzin kuvan mukana. KS 1896, 1—4. — Jälkemaininkia Pestalozzi-juhlista. KS 1896, 26—27. — Cygnaeus, Till Öfverstyrelsen för Skolväsendet 31. 12. 1884 (VA). — Kuosmanen, Kahdesta Sortavalan seminaarin opettajapersoonallisuudesta virinneitä piirteitä. Uudistuva Kasvatus- ja Opetustyö 1935, 95—99. — Ruotsalainen, Tulisielu, 39—40. — Onni Silvennoisen (1914) muistelmat (KK).

¹² Mainitut kasvatuksen historian vihot. — Adolf Diesterweg (1790—1866). KS 1895, 49—52. — Diesterweg ja hänen lapsensa. KS 1905, 6—7.

¹³ Lönnbeck, Folkskoleidéns — — —, 111—112. — Kaiketi erehdys. KS 1896, 41—42. — Kuosmanen, ma. Uudistuva Kasvatus- ja Opetustyö 1935, 95—99.

¹⁴ B. B., O. Wallin'in »Yleisen Kasvatus- ja Opetusopin» johdosta. Uusi Suometar 43—46, 48 ja 50/1884. — B. B., Vieläkin Herra O. Wallinin »Yleisen kasvatus- ja opetusopin» johdosta. Uusi Suometar 95/1884. — Ma. KS 1896, 41—42. — H. Rüegg. KS 1893, 40.

konaan Peranderin edellisenä vuonna ilmestyneeseen väitöskirjaan Herbartismen i pedagogiken. Sen mukaisesti Boxström piti Herbartin sieluoppia sekavana ja mekaanisena, siveysopista puuttui synnin käsite eikä siveyslakia johdettu Jumalan tahdosta.¹⁵ Boxströmin opettaessa kasvatuksen historiaa ilman oppikirjaa hänen oppimääräänsä ei vielä kuulunut Herbartia. Hän kuitenkin seurasi herbartilaista kirjallisuutta ja pyrki monin tavoin perehtymään herbartilaisuuteen. Vuosien 1889 ja 1894 ulkomaanmatkoilla Boxström otti kosketuksen myös herbartilaisiin, mutta sai heidän toiminnastaan kielteisen vaikutelman. Eisenachtin seminaarin opetus alkoi ilman rukousta ja raamatunlukua, eivätkä opettajien ja oppilaiden suhteet olleet sellaiset kuin kasvattavan opetuksen työmaalla olisi odottanut. Pahinta Boxströmin mielestä oli, että »Herbartin raskasasuinen, viisaustieteellinen kasvatusopillinen järjestelmä oli Lutherin julistaman evankeliumin tunkenut syrjään ja melkoisesti pimittänyt». Boxström ei voinut hyväksyä Herbartin opetuksen »keskitystä», minkä mukaan mm. Joosefin viljakaupasta puhuttaessa opetettiin vilja- ja heinäkasveja. Opetusta eivät tehneet eheäksi, eläväksi ja kasvattavaksi kaavat vaan henki.¹⁶

1890-luvulla Boxström kritikoi herbartilaisuutta vedoten lähinnä ystäväänsä Bachofneriin, joka oli vuonna 1891 pitänyt esitelmän herbartilaisuudesta. Bachofnerin tavoin Boxström moitti herbartilaisia siitä, että keskityksessään he eivät olleet löytäneet kaiken keskusta, Kristusta. Kritiikistään huolimatta näyttävät sekä Bachofner että Boxström hyväksyneen ja toteuttaneen opetuksessaan eräitä herbartilaisia periaatteita. Vaikka Boxström myöhemmin Soinisen mielipiteiden tullessa tunnetuksi suhtautui herbartilaisuuteen yleensä varoen, hän säilytti kuitenkin kielteisen, pohjasävyltään saman käsityksen kuin 1890-luvulla. Kun Soininen ei hyväksynyt Herbartin sielutieteellistä käsitystä ja käytti siveysopillisena ohjeena Raamatun neuvoa lähimmäisen rakastamisesta, ei Boxström oikein sulattanut tätäkään. Hänen mielestään ei ollut

¹⁵ Ks. viite 14. Vrt. Peranderin teosta ja artikkelia Tuiskon Ziller ja Herbart-Zillerin kasvatustieteellinen koulu. KS 1893, 22—26.

¹⁶ Boxströmin matkamuistelmia Laatokassa 48/18. 6. 1892. — Ma. KS 1895, 84—87. — Boxströmin matkapäiväkirja 21. 6.—5. 8. 1894. Boxström esitelti herbartilaista kirjallisuutta. KS 1893, 30—31.

syytä sovittaa raamatunlauseita kristinuskolle vieraaseen järjestelmään.¹⁷

Herbartilais-zilleriläisen suunnan pääedustajaa professori W. Reiniä Boxström moitti siitä, että tämä oli herbartilaisen suunnan päälehdessä sallinut teologian tohtorin H. Lietzin julkaista kirjoituksen, jossa karsittiin Raamattua ja Lutherin katekismusta. Lisäksi Rein oli evankelis-sosiaalisessa kongressissa pitämässään esitelmässä esittänyt Boxströmin mielestä liian liberaaleja mielipiteitä.¹⁸

Arvostellessaan kasvatustieteellisiä virtauksia 1890-luvulla Boxström sai tukea lähinnä Bachofnerilta. Vuosisadan alun reformipedagogisia ilmiöitä hän tarkasteli ulkomaisen kirjallisuuden, koululehtien sekä Foersterin ja suomalaisen professorin W. Ruinin lausuntojen perusteella.

Reformipedagoginen kirjallisuus osoitti kärjistetyin selvästi, että vanha tietokoulu ja herbartilaisuus johtivat lasten kasvatukseen ja opetuksen harhaan. Boxström yhtyi reformipedagogien aikakauden kasvatusta ja koulua koskeviin moitteisiin. Hän selvitteli Ruinin mukaan kasvatuksen rappeutumisasiäilyä sekä hyväksyi terveydenhoidon ja kotikasvatuksen parantamisen sekä tietoelämän rinnalle tunne- ja tahtoelämän sekä yleensä elämänläheisen kasvatuksen. Selostaessaan vuonna 1905 erästä saksalaista teosta Boxström piti tärkeänä, että koulu rakentuu perheen ja kouluyhteiskunnan periaatteille, jolloin opetus tapahtuu todellisissa elämäntilanteissa eikä koulun seinien sisällä; opetuksen ja koulun tuli perustua kansan todellisiin elämän vaatimusten mukaisiin tarpeisiin.¹⁹

Uutta koulua etsiessään ja odottaessaan Boxström taisteli reformipedagogien kanssa samaan suuntaan. Hänen mielestään uuden koulun tuli uudistaa yksilö, koti ja vähitellen koko yhteiskunta. Boxström ei

¹⁷ Ma. KS 1893, 22—26 ja 1895, 84—87. — Herbartilaisen kasvatustieteen tärkeimmät periaatteet. KS 1896, 81—84. — Väittelyä Herbartilaisuudesta. KS 1897, 28. — Kasvatustieteellistä epäjohtonmukaisuutta. KS 1897, 91—92. — Ma. KS 1904, 70—71. — Ma. KS 1915, 40—44. — Laatokka 41/1892. — Bachofner, Heinrich Bachofner, Seminardirektor II, 63—.

¹⁸ Silmäys tapahtumiin kasvatuksen alalla ulkomailla II. KS 1896, 74—76. — Ma. KS 1896, 127—130.

¹⁹ Huomioonotettavia toivomuksia nuorison kasvatukseen suhteen tulevalle vuosisadalla. KS 1900, 37—39. — Uusia virtauksia koulun alalla. KS 1905, 127—132. Vrt. Ruin, Pedagogiska önskningsmål inför XX seklet. KOA 1900, 1—13 ja Dekadens ock uppfostran. KOA 1903, 1—5. — Johnsson, Kansakoulu ja luonteenkasvatus elämää varten. Valvoja 1905, 367—379.

kuitenkaan ollut vallankumouksellinen vaan uskoi sinapin siemenen kasvamiseen.²⁰

Vaikka Boxström suhtautui myönteisesti reformipedagogien paljastuksiin, ei hän ollut tyytyväinen heidän uudistusehdotuksiinsa. Hän ei uskonut Ruinin tavoin, että esteettinen kasvatus ja koulujen filosofisen etiikan oppimäärä voivat parantaa maamme nuorisoa. Ellen Keyn syytöksissä oli Boxströmin mielestä myrskyä ja liioittelua. Hän ei pitänyt lasten täydellistä kehitysvapautta ja opettajien opetuksen järjestelyvapautta mahdollisina. Hän moitti uutta koulua siitä, että se hylkäsi auktoriteetin ja luotti liiaksi menetelmiin. Opettajan persoonallisuus ja koulun kristillinen henki olivat tärkeimpiä. Ellei uudistus perustunut kristinuskoon, oli kysymyksessä reformipetos.²¹

Reformipedagogista kirjallisuutta arvostellessaan Boxström käytti hyväkseen myös Foersterin mielipiteitä. Boxström tutustui jo vuonna 1906 tämän kaksi vuotta aikaisemmin ilmestyneeseen *Jugendlehre*-teokseen ja hänen uskonnotonta siveysoppia koskevaan käsitykseensä. Sen mukaan Foerster luopui uskonnottomasta siveysopista, koska se oli puutteellinen ja kohdisti yksilön huomion vain itseensä.²² Vuosien 1914—1916 Kasvatusopillisissa Sanomissa Boxström jatkuvasti Foersteriin vedoten kirjoitti kristityn suhteesta reformipedagogiikkaan. Hänen mielestään moderneille pedagogisille suunnille oli yhteistä pyrkimys irrallisten yksityiskohtien korjaamiseen. Kristityn opettajan tuli seurata aikaansa, mutta hän ei saanut mennä virran mukana. Kasvatusopillisissa Sanomissa sekä Kasvatusopillisen sieluopin neljännessä painoksessa hän esitteli hyvin runsaasti reformipedagogista kirjallisuutta, mutta pyrki jatkuvasti jarruttamaan liiallista uudistusintoa.²³

²⁰ Ma. KS 1907, 140—142, 156—157 ja 171—174. — Ma. KS 1907, 178—181.

²¹ Ma. KS 1900, 37—39. — Kahden vuosisadan vaiheilla. KS 1901, 1—3. — Rappautuminen ja kasvatus. KS 1903, 39. — Suomen ensimmäisen yleisen seminaarinopettajakokouksen keskustelut 1903, 118—131. — Ma. KS 1905, 127—132. — Myrskyä ja kevätuuulta kasvatusopin alalla. KS 1914, 49—54. — Ma. KS 1915, 1—5. — Ma. KS 1916, 33—39.

²² Merkkillinen lausunto uskonnottoman siveysopin opetuksesta. KS 1906, 54—55. — Ma. KS 1915, 65—73. Vrt. Pesonen, Fr. W. Foerster, Koulu ja luonteenkasvatus. KOA 1909, 261—264.

²³ Ma. KS 1914, 1—4. — Ma. KS 1914, 6—7. — Kristillisen kasvatuksen pääpiirteet. KS 1914, 37—41. — Ma. KS 1914, 49—54 ja 1915, 1—5. — Ankara arvostelu nykyajan koulusta. KS 1915, 78—79. — Ma. KS 1915, 60—63 ja 1916, 11—13. — Reformipedagogista kirjallisuutta mm. KS 1914, 14—15, 31—32, 46—47 ja 61—62.

2. Suhtautuminen ajan koulupoliittisiin kysymyksiin

Boxström esitteli usein johtavia kasvatustavallisia virtauksia. Koulupoliittisia kysymyksiä hän käsitteli huomattavasti niukemmin.

Boxströmin suhtautuminen kansakouluun riippui hänen persoonallisesta kehityksestään sekä vanhoillisen papiston yleisestä asennoitumisesta. 1880-luvulla hän katseli kansakoulun toimintaa epäluuloisesti ja hyvin kielteisesti. Tunnetussa oppikirjakiistassa vuonna 1884 Boxström moitti Suomen kansakoululaitosta siitä, että se oli epäkristillinen, kallis ja liian korkeatasoinen sekä vieras meidän kansallemme. Hänen mielestään kansakoulu ei voinut tulla yleiseksi, ja jos kirkollinen kiertokoulu sen syrjäyttää, »niin omapa on syynsä».¹

1870-luvulla alkanut kiista vanhoillisen papiston kannattaman kiertokoulun ja kristillis-liberaalin kansakoulun välillä jatkui. Aina-kin osa papeista valmistautui korvaamaan kansakoulun kirkollisella kiertokoululla. Asiasta keskusteltiin vuoden 1886 kirkolliskokouksessa ja Lappeenrannan pappeinkokouksessa vuonna 1887.² Hyvin selvästi ilmaisi vastustajien mielipiteen A. O. Blomberg Vartijassa vuonna 1890: »Kirkko yksinään on ainoa todellisen ja kestävän kansanopetuksen ja sivistyksen levittäjä ja edistäjä meidän oloissamme.» Vain kirkon yhteydessä voitiin hänen mielestään suorittaa yleisinhimillinen ja kansallinen sivistystehtävä uhanalaisissa oloissa.³ Boxström kannatti lähinnä piispa G. Johanssonia, joka jo 1870-luvulla näyttää pitäneen kansakoulua tarpeettomana. Kirjeessään Boxströmille vuonna 1883 hän tunnusti, että hän ei tunne Suomen kansakoululaitosta syvemältä, »mutta kun se kaikkien suosiossa on, epäuskoistenkin, täytyy sen olla ajan hengen kahleissa».⁴ Kuopion hiippakunnan piispana vuosina 1884—1896 Johansson tarkastuksissaan suhtautui kansakouluun yleensä myönteisesti, vaikka näki siinä kielteisiäkin piirteitä. Vuoden 1888 valtiopäivillä hän puhui, kuinka kansakoulu on ulkomailla aiheuttanut paljon pahaa. Johansson tosin myönsi, että Suomessa kansakoulun henki oli toinen, mutta kun perusteet olivat samat, tilanne

¹ B. B., m. arvostelu. Uusi Suometar 43—46, 48 ja 50/1884. — Laatokka 44/28. 10. 1884. — Pietikäinen UC:lle 27. 10. 1884 (VA). Kirje on päivätty virheellisesti, koska siinä kosketellaan mainittua Laatokan artikkelia.

² Halila, mt. II, 119—. — Kertomus Lappeenrannassa 23 ja 24 päivinä Elokuuta 1887 pidetystä pappeinkokouksesta, 6—.

³ Blomberg, Kansansivistys-laitoksista. Vartija 1890, 11—19 ja 81—90.

⁴ Tuulio, mt., 101—. — G. Johanssonin kirje BB:lle 30. 12. 1883.

voi täälläkin huonontua.⁵ Kun kirkollista kiertokoulua valtiopäivillä vastustettiin, osallistui Boxström Vartijassa keskusteluun pahoitellen epäuskoisuuden piirteitä maamme kansakoulussa.⁶

Vuoden 1891 valtiopäivillä tuli ratkaistavaksi, laajennetaanko kansansivistyksen pohjaa perustamalla riittävästi kirkosta riippumattomia kansakouluja vai kirkollisia alempitasoisia kiertokouluja. Kun J. R. Danielson-Kalmari selosti Valvojassa kansakoulukysymystä ja esitteli Ranskan koululaitosta, loppui Boxströmin kärsivällisyys. Erittäin ankarasti hän Vartijassa tuomitsi Danielsonin kirjoituksen, koska siinä hänen mielestään suositeltiin Ranskan uskonnotonta kansakoulua meidän koululaitoksemme malliksi.⁷ Boxström syyllistyi yksipuoluisuuksiin, joten Danielsonin oli helppo torjua syytökset. Boxström näyttää vievän tämän kiistan oppitunneilleenkin, mutta Risto Kuosmasen mukaan oppilaat asettuivat kiistassa Danielsonin puolelle.⁸

Samoilla valtiopäivillä selvisi, että kansakoulun siirtäminen kirkon haltuun ei ollut mahdollista. Kun mielialat valtiollisten sortotoimien uhatessa muutenkin tyyntyivät, sai kansakoulu tämän jälkeen yleensä jäädä rauhaan.⁹ Myös Boxström esiintyi tämän jälkeen kansakoulua kohtaan huomattavasti suopeammin. Jo Kasvatusopillisten Sanomien näytenuumerossa hän toivoi, että heitettäisiin kiista kansakoulu vai kiertokoulu, kunta vai seurakunta ja kirkko vai valtio. Kaikille riitti työtä, sillä korjattavia epäkohtia oli paljon. Aluksi Boxström näyttää ajatelleen, että osa lapsista kävisi kansakoulua, osa kiertokoulua. Vuodesta 1895 lähtien hän hyväksyi kiertokoulun kansakoulun pohjaksi. Kun 1900-luvun alussa nostettiin kysymys alkeisopetuksen valtiollistamisesta, linnoitautui Boxström puoltamaan kirkollista alkeisopetusta. V. Lähteen ehdottaessa vuonna 1901 kiertokoulujen valtion haltuun ottamista voi Boxströmin mielestä vain sokea esittää sellaista. Isänmaan ja kirkon kannalta oli välttämätöntä, että kiertokoulut pysyivät edelleen kirkollisina. Vaikka epäselvä tilanne vielä jatkui, ei Boxström

⁵ Vallinmaa, Piirteitä Gustaf Johanssonin toiminnasta Kuopion hiippakunnan piispana, 96—. — Haavio, Kansankirkkomme ja kansansivistystyö, 132—134. — Hästesko, Suomen kansakoululaitoksen historia, 131.

⁶ Boxström, Kansakoulukysymys. Vartija 1888, 116—122.

⁷ Danielson, Kansakoululaitoksesta Ranskassa I—IV. Valvoja 1891, 193—222. — Boxström, Franskan kansakoululaitos ja kansanopetus Suomessa. Vartija 1891, 171—181.

⁸ Danielson, Kansanopetus Ranskassa ja Suomessa. Valvoja 1891, 433—439. — Kuosmanen, ma. Uudistuva Kasvatus- ja Opetustyö 1935, 95—99.

⁹ Vrt. Saarenheimo, 1880-luvun suomalainen realismi, 67. — Rosenqvist, Suomen kirkon murrosaikoja, 62—63. — Juva, Rajuilman alla, 208.

enää vuosina 1914—1916 käsitellyt lehdessään kansakoulun ja kiertokoulun suhdetta. Näin Boxström vähitellen luopui alkuperäisistä asemistaan kansakoulun hyväksi.¹⁰

Boxströmin asennoitumista tukivat Sortavalan seminaarin ympäristössä vallitsevat olot, joissa jo kiertokoulun saaminen oli merkittävä uudistus. Kreikkalaiskatolisten maalaiskuntien lastenopetusta koskeva asetus annettiin vuonna 1883. Sen mukaan opettajiksi kelpasivat siiveillisesti nuhteettomat Suomen kansalaiset, jotka olivat saaneet opetusta kansakoulunopettajaseminaarissa tai käyneet ylemmän kansakoulun ja sen jälkeen kansakoulun opettajan johtamana valmistuneet tehtävään.¹¹

Tältä pohjalta O. A. Forsström suunnitteli rajaseudun kreikkalaiskatolista väestöä varten koulujärjestelmän, jonka hän esitteli vuoden 1884 yleiselle kansakoulukokoukselle. Hänen mielestään kodit eivät voineet alkeita opettaa, minkä vuoksi tuli perustaa 20 kiertokoulua. Opettajia piti valmistaa siten, että sopiviksi katsotut henkilöt opiskelivat Sortavalan seminaarissa I luokan oppimäärän ja toisen vuoden harjoittelivat seminaarin mallikoulussa. Ehdotukseen suhtauduttiin myönteisesti, vaikka tehtiin muitakin ehdotuksia. Vuonna 1887 pääsi Sortavalan seminaarissa alkamaan kreikkalaiskatolisten lasten opettajien valmistamiseksi väliaikainen kaksivuotinen kurssi, »Forsströmin akatemia». Sortavalan seminaarin harjoituskoulun opettajien johtamana yksityinen alkeisopettajien valmistus jatkui aina vuoteen 1917.¹²

Myös kiertokoulujen kehittämisestä Boxström huolehti jatkuvasti. Kun alkeiskoulujen asemasta tuli puhe vuoden 1894 valtiopäivillä, hän toivoi papiston mieltävän kirkollisen alkeisopetuksen kehittämisen keinoja. Sortavalassa oli vuonna 1893 valittu nähtävästi Boxströmin ehdotuksesta seurakunnan kiertokoululle oma johtokunta, johon kuului

¹⁰ Työväkeä on vähä. KS 1892, 3—5. — Sana aikanaan. KS 1893, 119—120. — Ilahduttava merkki. KS 1893, 88. — Miten Syrjäsalon kansakoulu vihittiin toimeensa. KS 1895, 5—9. — »Kiertokoulu on sellainen millainen papikin on seurakunnassa.» KS 1895, 77. — Eiköhän olisi aika. KS 1897, 76. — Kiertokoulut ja niiden suhde kansakouluun. KS 1897, 134. — Kiertokoulujen asema. KS 1901, 145. — Laatokka 55/13. 7. 1892. — Halila, mt. III, 84—.

¹¹ K.M:n Arm. Asetus 5. 3. 1883. — Senaatin kirje Koulutoimen Ylihallitukselle 13. 2. 1897. — Koulutoimen Ylihallituksen kirje kansakoulujen mies- ja naisopettajille 31. 10. 1879.

¹² Keskustelut Suomen kuudennessa yleisessä Kansakoulukokouksessa 1884, 23—33. Lönnbeck ehdotti tällaisia tapauksia varten 1870-luvulla »poikkeuskouluja». Tutkimuksia Kansakoulukysymyksessä, 65. — K.M:n Arm. Kirje 21. 4. 1887. — Halila, mt. II, 160—161. — Ss 1930, 79—80.

sekä pappeja että maallikoita. Näin oli ollut meneteltävä siitä syystä, että papeilta ei muiden tehtävien ohessa riittänyt kouluja varten tarpeeksi aikaa.¹³

Boxströmin mielestä oli tarkoituksenmukaista, että kansakoulunopettajat valmistivat kiertokoulunopettajia, joiden aseman hän suunnitteli hyvin vaatimattomaksi. Kiertokoulunopettajien palkka ei ollut tarkoitettukaan riittämään heidän toimeentuloonsa. Sivuansioiksi hän suositteli Raamattujen ja hengellisen kirjallisuuden levittämistä, josta voi olla haittaa vain siinä tapauksessa, että opettaja teki sitä voitonpyynnistä ja laiminlöi varsinaisen tehtävänsä.¹⁴ Boxström osallistui usein kiertokoulunopettajien yhteisiin kokouksiin, joissa hän antoi opettajille elämänohjeita sekä koulunpitoa koskevia neuvoja. Hänen mielestään kiertokoulun tehtävänä ei ollut vain alkeisopetuksen antaminen, vaan myös puhtauteen, siisteyteen, täsmällisyyteen, ahkeruuteen ja rehellisyyteen kasvattaminen. Sen vuoksi opettajalta vaadittiin hyvän opetustaidon lisäksi esikuvaksi kelpavaa käytöstä.¹⁵

Oppivelvollisuus käsitettiin 1800-luvulla yleensä koulunkäynti- tai oppipakoksi. Asiasta keskusteltiin kansakoulun perustamisesta lähtien melkein säännöllisesti kansakoulukokouksissa ja valtiopäivillä.¹⁶ Valtiopäiväkäsittelyjen aikana vuosina 1888, 1891 ja 1894 Boxström otti keskusteluun osaa Vartijassa, Kasvatusopillisissa Sanomissa ja vuoden 1893 yleisen kansakoulukokouksen oppipakkovaliokunnassa. Boxström piti varovaista pakkoa mahdollisena, koska vapaaehtoinen koulunkäynti aiheuttaisi kohtuutonta epätasaisuutta. Hänen mielestään oppipakko oli toteutettava valtion ja kirkon yhteistoimin. Hän toivoi sellaisia olosuhteita, että koulunkäynti yleensä tunnustettaisiin tarpeelliseksi, jolloin pakkoa tarvittaisiin vain niskureita varten.¹⁷

Boxström osallistui 1880- ja 1890-luvulla myös pohjakoulukysymyksestä käytyyn keskusteluun. Vuoden 1856 kouluasetuksessa oli

¹³ Ma. KS 1893, 88. — Erytinen johtokunta seurakunnan kiertokouluja varten. KS 1893, 112. — Pikkukoulujen asema. KS 1894, 25—26. — Ma. KS 1895, 77.

¹⁴ Ma. KS 1893, 88. — Laatokka 3/13. 1. 1900 ja 5/16. 1. 1901.

¹⁵ Laatokka 64/9. 8. 1890, 55/13. 7. 1892 ja 59/29. 7. 1893.

¹⁶ Halila, mt. II, 76— ja III, 17—.

¹⁷ Boxström, ma. Vartija 1888, 116—122 ja 1891, 171—181. — Kansakouluasiat valtiopäivillä. KS 1894, 74—75. — Ma. KS 1894, 25—26. — Förhandlingarna vid Nionde Allmänna finska folkskolemötet 1893, 72—82. — Toivon aiheita. KS 1893, 95—97. — Uusia näköaloja kansamme sivistyspyrinnöissä. KS 1894, 20—22. — Ei oppipakko, vaan oppivelvollisuus. KS 1894, 42—43.

kysymys ala-alkeiskoulun soveltuvuudesta oppikoulun pohjaksi. Kansakoulun perustamisen jälkeen oli jatkuvasti keskustelua kansakoulun ja oppikoulun niveltämisestä toisiinsa. Kansakoulun puolella yleensä suositeltiin kansakoulua oppikoulun pohjaksi, mutta oppikoulun puolella vastustettiin. Vuosisadan vaihteessa uudistusystävälliset ryhmät kannattivat pohjakoulua ja yleensä — kuten Cygnaeus ja Wallin aikaisemmin — sosiaalisista syistä, koska katsottiin, että säätyerot säätykierron voimistumisen vuoksi vähentyivät. Jo 1870-luvulta lähtien on huomattavissa välittävä linja, joka pyrki ottamaan huomioon kansakoulun ja oppikoulun erilaisen luonteen ja suositteli sen vuoksi vain kahta alinta kansakoulun luokkaa oppikoulun pohjaksi.¹⁸ Kun vuoden 1884 yleisessä kansakoulukokouksessa keskusteltiin valmistavista kouluista ja kansakoulunopettajien palkkauksesta, esiintyi Boxström kiihaasti pohjakouluajatusta vastaan vedoten lähinnä kummankin koulun erilaiseen luonteeseen ja tehtävään. Häntä kuitenkin »vastustettiin oikein miehissä», kuten Laatokka asian luonnehti.¹⁹

Kun pohjakoulukysymys joutui 1890-luvulla monipuolisen keskustelun ja käsittelyn kohteeksi, kirjoitti Boxström taas pohjakouluajatusta vastaan. Hänen mielestään oppikoulu menettäisi tieteellisyyttään ja kansakoulu oman erityistehtävänsä ja joutuisi oppikoulun »palkkapiiaksi». Hän kuitenkin piti mahdollisena kahden alimman kansakoululuokan ja oppikoulun oppimäärien niveltämistä.²⁰ Myöhemmin Boxström ei enää osallistunut pohjakoulua eikä yleensä kansakoulupolitiikkaa koskeviin keskusteluihin, vaikka 1900-luvun alkupuolella meillä monin tavoin etsittiin ratkaisuja.²¹

3. Mielipiteitä eräistä ajan kulttuurii- ilmiöistä

Boxström oli positiivisessa mielessä maailmanparantaja. Tämän tehtävän hän asetti myös ihanteellisen kansakoulunopettajan toimintaohjeksi.¹ Jatkuvasti hän ruoski siveettömyyttä ja jumalattomuutta

¹⁸ Ensiö, Oppikoulun pohjakoulukysymys Suomessa, 1—. — Halila, mt. II, 71—76 ja III, 45—50. — Wallin, Om folkbildning och folkskolor, 9—10.

¹⁹ Keskustelut Suomen kuudennessa yleisessä Kansakoulukokouksessa 1884, 17—23 ja 57—62. — Laatokka 25/18. 6. 1884.

²⁰ »Koko pohjakoululaitos on onnettomuutta tuottava.» KS 1897, 91. — Ma. KS 1895, 59.

²¹ Halila, mt. II, 317— ja III, 252—.

¹ Boxström toisaalta varoitti maailmanparantajaksi ryhtymästä. Ma. KS 1907, 178—181.

kaikkialla, missä sellaista huomasi, sekä pyrki osoittamaan sijalle parempia ihanteita.² Boxström näytti luottavan tässä työssä erityisesti kirjallisuuden apuun. Hänellä oli suuri ja monipuolinen kirjasto, itse hän toimitti lehtiä, levitti kirjallisuutta ja näki lukutaidon välttämättömyyden myös Raja-Karjalan sivistämissä.

Boxströmin ajankohtaisia kulttuuri-ilmioita koskevissa mielipiteissä on päällimmäisenä hänen taistelunsa vapaamielistä kirjallisuutta vastaan. Boxström pyrki osoittamaan, kuinka huono kirjallisuus rappeuttaa nuorison ja vähitellen koko kansan. Hän ei voinut jäädä toimettomaksi. Ensimmäisenä hän tarttui vuonna 1895 jyrkän tuomitsevassa sävyssä tolstoilaisen Arvid Järnefeltin uuteen teokseen *Heräämiseni*. Boxström ei hyväksynyt julkista siveellisesti ala-arvoisten tekojen paljastamista. Ne olisi selvitettävä yksinäisessä kammiossa ainoastaan Jumalalle. Hänen mielestään oli jouduttu uuteen virheeseen, kun kirjailijaa on julkisesti kiitetty tällaisesta arveluttavasta rikoksesta. Samaan epäsiiveellisten ryhmään Boxström tuomitsi Järnefeltin myöhemmät sekä eräiden muiden kirjailijoiden teokset.³

Nimeltä mainiten Boxström osoitti lehdessään, kuinka eräät kustantajat ovat palkinneet siveellisesti ala-arvoisten kristinuskoa ja yhteiskuntajärjestystä vaarantavien kirjojen kirjoittajia. Hänen mielestään suomalaisten kirjailijoiden esikuvina olleiden ulkomaisten kirjailijoiden kuten Brandesin, Nietzschen, Ibsenin, Tolstoin ja Zolan tilalle oli löydettävä parempia. Myös sanomalehtien vaikutusta Boxström piti turmiollisena, koska niitä ahmitaan ja niihin luotetaan siitä huolimatta, että niissä on vain »muutama gramma totuutta», mutta »loppu katalaa sekasotkua».⁴

² Nykyinen aika. KS 1895, 98—99. — Sananen koulujuhlista. KS 1895, 155—158. — Valvojan teologiaa. KS 1901, 90 ja 145. — Olga Haimakaisen (1903) muistelmat (RH).

³ Lisäksi Boxström tuomitsi Volter Kilven *Bathseban* ja Linnankosken teoksen *Laulu tulipunaisesta kukasta*. Sananen eräästä uudesta suunnasta kirjallisuudessamme. KS 1895, 45—46. — Uusi kustannusosakeyhtiö siveellistä kirjallisuutta varten. KS 1898, 2—4. — Järnefeltin Puhtauden ihanteen ja Marian arvostelu. KS 1898, 12—13. — »Maria»-kirjallisuutta. KS 1901, 9—12. — Eikö Jumala kysyisi kunniatansa? KS 1901, 58—59. — »Pysy Suomessa pyhänä!» KS 1904, 9—10. — Petäjän muistelmat (KK). Vrt. Nokkala, Tolstoilaisuus Suomessa, 82, 290 ja 299—302.

⁴ Suomen nuoriso suurien kiusauksien edessä. KS 1896, 24. — Teologin tunnustuksia. KS 1896, 24—25. — Kirjavia kustannusliikkeitä. KS 1900, 157—158. — Georg Brandes'in juhlimisesta. KS 1902, 23—25. — Ma. KS 1903, 39. — Georg Brandes uskon vainon puolustajana. KS 1903, 40. — Mitkä ovat

Boxström ei ainoastaan varoittanut lehtensä lukijoita ala-arvoisena pitämästään kirjallisuudesta, vaan myös pyrki osoittamaan mahdollisimman tehokkaan taistelukeinon sitä vastaan. Turun pappien kokouksessa vuonna 1897 hän piti esitelmän, jossa hän luonnehti kokonaisuohjelman kristinuskosta vieroittavan kirjallisuuden vaikutuksen estämiseksi. Antikristillinen kirjallisuus voitiin jakaa kolmeen ryhmään: sanomalehtikirjallisuuteen, kaunokirjallisuuteen ja tieteellisuonteiseen kirjallisuuteen. Meidän oloissamme oli tarkoituksenmukaisinta kristillisen eri aloja käsittelevän kirjallisuuden toimittaminen ja levittäminen. Ulkomaisiin esikuviin vedoten Boxström ehdotti liiton tai yhdistyksen perustamista. Kun muualla ei toimeen ryhdytty, perusti hän eräiden ystäviensä kanssa Sortavalan Evankeliseen Seuraan läheisesti liittyvän Karjalan kirjakauppa- ja kustannusliikkeen vuonna 1899.⁵

Nyt Boxström keskittyi esittelemään Karjalan kirjakaupan ja kustannusliikkeen toimintaa ja kristillisen kirjallisuuden levittämistyötä meillä ja muualla. Hän toivoi aateystävien apua tähän työhön sekä suositteli jatkuvasti eri aloja koskevaa luettavaksi soveltuvaa kristillistä kirjallisuutta. Boxström ilmaisi käsityksensä myös siitä, millaisia vaatimuksia hyvälle kirjallisuudelle oli asetettava. Sen tuli olla kristillishenkistä, mutta esim. hyvän lastenkirjan ei välttämättä tarvinnut olla uskonnollinen. Kuitenkin oli kartettava teeskentelyä, hempeää tunteellisuutta, siveellisyyssaarvoja ja »tykötehtyä lapsellisuutta».⁶

Europän kansojen ja nuorison pahimmat turmelijat? KS 1903, 71—74. — Mitä lukevat lapsesi? KS 1904, 8—9. — Ma. KS 1916, 33—39. — Petäjän muistelmat (KK).

⁵ Miten voitaisiin tehokkaimmin vastustaa kristinuskosta vieroittavan kirjallisuuden turmiollista vaikutusta? KS 1897, 121—127. — Ma. KS 1898, 2—4. — Ystävien liitto kristillisen kirjallisuuden levittämiseksi. KS 1899, 17—20. — Uusi kirjakauppa- ja kustannusliike. KS 1899, 41. — Taisteluun huonoa kirjallisuutta vastaan! KS 1905, 88—90. — Ruotsalainen, Tulisielu, 126—136. — Nokkala, mt., 299—302.

⁶ Mitä kristillisen kirjallisuuden harrastajain yhteistyö voi saada aikaan. KS 1899, 153—157. — Ma. KS 1900, 157—158. — KS 1901, 113—116. — Sortavalan Evankelisen Seuran tieteellinen kirjasto. KS 1902, 41—42. — Tiedonantoja kristillisen kirjallisuuden ystäville. KS 1903, 108—109. — Uusi kustannusosakeyhtiö kristillisen kirjallisuuden kustantamiseksi. KS 1903, 131—133. — Sananen Lastenkirjallisuudesta. KS 1903, 158—159. — Sattuva kuvaus sanomalehtien turmiollisesta vaikutuksesta. KS 1904, 58. — Suhteemme kirjallisuuteen. KS 1904, 87—90. — Huonon kirjallisuuden turmeleva vaikutus. KS 1907, 174—176. — VI 1911:n kokouksissa keskusteltiin hyvästä ja huonosta kirjallisuudesta 20. 10., 11. 12. 1909 ja 2. 3. 1910.

Boxström näki kirjallisuudessa sekä hyvää että huonoa, ja tämän mukaan määräytyi hänen suhtautumistapansa. Teatteriin hän asennoitui melkein yksinomaan kielteisesti. Vaikuttaa siltä, että hän piti näyttelemistä sinänsä tuomittavana eikä ainoastaan mielestään ala-arvoisia esityksiä.⁷

On selvää, että Boxströmin Raamattuun pohjautunut elämäkäsitys joutui ristiriitaan myös darvinististen oppien kanssa. Hän tuomitsi eräitä historian oppikirjoja, koska niissä esitettiin Raamatusta poikkeavia ihmisen luomista ja kehitystä koskevia käsityksiä.⁸ Erityisesti hän pyrki osoittamaan, kuinka todella pätevän tutkimuksen mukaan kristinuskon ja luonnontieteen välillä ei ollut muuta vastakkaisuutta, kuin minkä ymmärtämättömät raamatunselittäjät ja taitamattomat luonnontutkijat ovat aiheuttaneet. Erilaisia lähteitä hyväkseen käyttäen Boxström esitti, kuinka kehitysopillinen suunta oli osoittautunut kestävämmäksi. Useimmin hän selosti tunnetun kehitysopin ja luonnontutkimuksen filosofisen monismin edustajan E. H. Haeckelin (1834—1919) teorioiden kumoamista. Mieleistä Boxströmille tietenkin oli kristilliselle pohjalle rakentuneen luonnontieteellisen Kepler-liiton toiminta ja työn tulokset.⁹

Alkoholin käyttöä Boxström näyttää kauhistuneen jo opiskeluaikanaan. Kun vuonna 1884 perustettiin Raittiuden Ystävien liitto ja sen haaraosastoja maan eri puolille, alkoi Boxströmin työtoveri Jenny Ingman pitää hengellisiä raittiustilaisuuksia Sortavalan ympäristössä. Boxström ei näytä koskaan osallistuneen erityiseen raittiustyöhön. Kristitylle ihmiselle raittius oli itsestään selvä asia, koska Raamatun mu-

⁷ Lasten osanotto kuvaelmiin ja teaterinäytäntöihin. KS 1898, 72—74. — Erään näyttelijättären lausunto teatterista. KS 1901, 40—42. — Teatterin kasvattavan vaikutuksen epäjumaloimista vastaan. KS 1902, 73—74. — Kuuluisan näyttelijättären lausunto teatterista. KS 1916, 10. — Ruotsalainen, *Tulisielu*, 13. — Alfons B:n kirje BB:lle 18. 11. 1875.

⁸ Kysymyksessä olivat Lindeqvistin Yleinen historia ja Mantereen—Sarvan Keskikoulun yleinen historia. *Kynnet ja hampaat* ihmisen ensimmäiset aseet! KS 1902, 114—115. — Ma. KS 1916, 61—62.

⁹ Kotimaista. KS 1894, 14—15. — Erään luonnontutkijan vastalause Darwinismia vastaan. KS 1895, 30. — Professori Häckelin tieteellinen vararikko. KS 1900, 74—76 ja 108. Vrt. KS 1899, 99—102, 1903, 135, 1904, 57, 1914, 8—11 ja 75. — Mitä luonnontutkijat ajattelevat Ernst Haeckelistä ja hänen »Maailmanarvoituksistaan»? KS 1914, 25—26. — Mitä on »luonnonlaki»? KS 1915, 8—9. — Mitä tähtitiede tietää Bethlehemin tähden nähden. KS 1915, 10—12. — Ruotsalainen, *Tulisielu*, 131.

kaan tuli olla raitis ja valvoa. Boxström sisällytti raittiuteen myös tupakasta kieltäytymisen. Hän ei hyväksynyt raittiuslupauksia eikä raittiusjuhliä, koska hänen mielestään vain Jumalan sana oli apu syntiä vastaan.¹⁰

Kun Sortavalan ympäristöön alkoi 1890-luvulla levitä nuorisoseuraliike, piti Boxström seurojen syntymistä positiivisena ilmiönä, vaikka näki siinä kielteistäkin. G. Johanssonin tavoin hän valitti, että niiden mukana on lisääntynyt huvituksen, nautinnon ja koreilun halu.¹¹

Boxström ei lukeutunut mihinkään poliittiseen puolueeseen, mutta hänen konservatiivinen ja kristillinen ajattelutapansa vaikuttivat, että hän vieroksui nuorsuomalaisten Päivälehteä sekä yleensä sosialistisia oppeja. Hän kartoiti niitä kuitenkin enemmän uskonnollisista kuin poliittisista syistä. Ensimmäisen kerran Boxström puhui lehdessään sosialismista vuonna 1900, kun hän joutui moittimaan Raittiuden Ystävien Kylväjää, koska siinä oli hänen mielestään otettu raittiusliikkeen esikuvaksi tunnettu saksalainen sosialisti W. Liebknecht. Boxström epäili, että raittiuden verhon suojissa pyrittiin esittelemään epäkristillisiä sosialistisia oppeja. Seuraavana vuonna hän selosti erään saksalaisen opettajan käsitystä, että ei voinut olla yhtä aikaa kristitty ja sosialisti, koska viimeksi mainitun toimintaa hallitsi rakkauden sijasta viha ja oman edun tavoittelu. Koska sosialistit olivat »toivonvarmoja», vakuuttuneita asiansa oikeutuksesta, valmiita kärsimään asiansa tähden, selvillä päämäärästä ja keinoista sekä uhrautuvia ja yksimielisiä, voivat kristityt heiltä myös jotakin oppia.¹²

Boxström seurasi hyvin valppaasti aikansa tapahtumia ja osallistui kärkkäästi keskusteluun. Merkille pantavaa kuitenkin on, kuinka vähän hän on kosketellut paitsi koulupoliittisia kysymyksiä myös muita ajankohtaisia kulttuuri-ilmiöitä. Hän kritikoiti laajasti vain vapaamie-

¹⁰ Karpio, Raittiuden ystävät 1883—1933, 42—. — Ingman, mt., 29—31. — Laatokka 64/9. 8. 1890. — Mikkolan muistelmat II (KK). — VI 1911:n Kokoukset 4. 12. 1908 ja 5. 2. 1909. — Olga Haimakaisen muistelmat (RH).

¹¹ Hästesko, Suomen nuorisoseuraliikkeen historia, 81—89. — Laatokka 4/16. 1. 1897. — Harhaan vievä suunta nuorisoseurojen toiminnassa. KS 1898, 117.

¹² KS 1896, 10. — Ma. KS 1900, 122—123. — Maamme ainoa raittiuslehti harhateillä. KS 1901, 58. — Sosialismin suhteesta kristinuskoon. KS 1901, 111—112. Vrt. KS 1904, 133. — Mitä kristityillä olisi oppimista sosialisteiltä? KS 1905, 147. Vrt. 1901, 58—59 ja 1902, 23—25. — Ss:n opk:n pk 11. 12. 1903. Boxström vastusti silloin Päivälehdessä tilaamista, koska sen maailmankatsomus ei ollut oppilaille »terveellinen».

listä kirjallisuutta ja kehitysopillisia luonnontieteellisiä virtauksia, mutta raittius- ja nuorisoseuraliikettä sekä sosialismia kovin niukasti ja pintapuolisesti turvautuen silloinkin muiden mielipiteisiin. Mahdollisesti Boxström halusi välttää tarpeetonta polemiikkaa, vaikka hän yleensä uskalsi sanoa rohkeasti mielipiteensä.

VII Loppukatsaus

Kansakoulun syntyminen, oppikoulun kehittyminen sekä kasvatus- ja opetusopin teorian muotoutuminen 1860-luvulla tapahtuivat ilman sanottavaa kirkollista vaikutusta.¹ Sekä käytäntöön että teoriaan vaikuttivat sveitsiläiset ja saksalaiset esikuvat. Myös kansakoulunopettajien valmistus alkoi puhtaasti pedagogiselta sveitsiläiseltä ja saksalaiselta pohjalta.² Opettajainvalmistuksen henki oli uskonnollinen ja uudistusystävällinen. Kansakoulujen paikallinen johto säilyi kirkollisena aina 1880-luvulle asti.³ Samaan aikaan Boxström vanhoillisen papiston asennoitumisen mukaisesti aloitti kansakoulua ja seminaarin kasvatustieteiden opetusta vastaan kohdistuneen kritiikkinsä.

Boxströmille ei kelvannut Cygnaeuksen ja Wallinin kristillis-liberaalinen kasvatus. Hän edusti regulatiivihenkisiä kasvatuseriaatteita. Tukea hän sai lähinnä Zellerin ja Anjoun—Kastmanien teoksista ja Raamatusta. Wallin tarkasteli kasvatuskysymyksiä filosofiseen henkeen kirjoitettuihin pedagogisiin lähteisiin vedoten. Boxströmin mielipiteet seurasivat hänen kristillisen ja humanitaarisen toimintansa sivutuotteina. Taistellessaan kristillisen kasvatustieteiden puolesta ja koulun alalla ilmenevää vapaamielisyyttä vastaan hän halusi saattaa kansanopetuksen uudelleen kirkon haltuun.

Boxström jäi 1880-luvulla seminaarin ja kansakoulun opettajien keskuudessa yksinäiseksi ja kannatusta vaille, koska hänen kritiikkinsä kohdistui viralliseen kansakoulupolitiikkaan ja arvostetun Cygnaeuksen elämäntyöhön.⁴ Hänen kristillistä julistustaan kyllä seurattiin,

---

¹ Vrt. Sainio, Kasvatuksen ongelma — — —, 17.

² Isosaari, mt., 72—.

³ Halila, mt. II, 398—400. — Vasunta, Maalaiskansakoulujen tarkastuksen historia Cygnaeuksen ja paikallistarkastajien aikana vv. 1866—1884. Koulu ja menneisyys XVI, 49—70.

⁴ Keskustelut Suomen kuudennessa yleisessä Kansakoulukokouksessa 1884, 17—23 ja 57—62. Vrt. Nestor Järvinen.

mutta yleensä kansakoulun henkeä vastaan ei ollut muistuttamista eikä Cygnaeuksen ja Wallinin ihanteissa moitittavaa. Boxström käsitti kristillisen elämänpiirin hyvin suppeaksi ja kaiken sen ulkopuolelle jäävän eksyttäväksi ja harhaanvieväksi. Hän liioitteli kansakoulun vähäisiä epäkristillisiä ilmiöitä. Toisaalta taas Cygnaeus tarpeettomasti pelkäsi Boxströmin ja vanhoillisen papiston taholta kansakoululle koituvan vaaraa. Tätä taustaa vasten voi ymmärtää Cygnaeuksen kohtuuttoman kielteisen asenteen Boxströmin virkaan nimittämistä käsiteltäessä.

Boxström hyväksyi kansakoulun myöhemmin, jolloin enää ei ollut erimielisyyttä siitä, kuuluiko kansakoulu kirkolle vai valtiolle eikä siitä, oliko kiertokoulu kansakoulua sopivampi. Kun kansakoulua ei voitu saada kirkon haltuun, keskitti Boxström kaikki voimansa kristillisten kansakoulunopettajien kasvattamiseen. Tässä työssä hänen ei tarvinnut jäädä yksin, vaan hän sai tuekseen vaikutusvaltaisia henkilöitä seminaarien ja kansakoulujen opettajista.

Boxströmin kansakoululle asettamat vähäisemmät vaatimukset ovat ymmärrettävissä, kun ottaa huomioon Sortavalan seminaarin ympäristössä vallinneet olosuhteet. Jyväskylän seminaarin kasvatus- ja opetusopin opetus soveltui niihin oloihin, joissa sen lähettämät ensimmäiset opettajat joutuivat työskentelemään. Sortavalan seminaari valmisti opettajia myös Raja-Karjalaan, jossa väestön aineellinen ja henkinen taso ja tarpeet olivat vähäisemmät kuin muualla Suomessa. Näissä oloissa ei ollut merkitystä laajoilla ja korkeatasoisilla oppimäärillä, vaan kristillis-siveellisellä ja heimoystävällisellä isänmaallisella Kymölen hengellä, jonka luomisessa Boxströmille lankeaa suuri ansio, kuten eräs hänen entinen oppilaansa kirjoittaa.⁵ Boxströmin ihanteellinen elämäkatsomus ja henkilökohtainen esimerkki on arvioitava erittäin suureksi oloissa, joissa Sortavalan seminaarista Boxströmin aikana valmistuneet opettajat joutuivat tekemään työnsä.⁶

Boxström mukautui hyvin Sortavalan ympäristön olosuhteisiin. Hän kykeni yhteistyöhön renqvistiläisten ja kreikkalaiskatolisten kanssa. Kun eräät hänen työtoverinsa pyrkivät kohottamaan Raja-Karjalan aineellista ja henkistä tasoa, mikä muukalaisilta virkamiehiltä oli jäänyt suorittamatta, otti Boxström hoitaakseen sitä kulttuurityötä, joka kuului kirkolle ja papeille.

Boxström koki monia sisäisiä muutoksia. Vaikka hän myöhemmin yhä enemmän syventyi uskonnollisiin kysymyksiin ja kaikki muu jäi

⁵ Y. Saarelan kirje tekijälle 16. 9. 1954.

⁶ Mm. Haimakaisen, Petäjän, Räsäsen, Saarelan ja Steniuksen vastaukset.

taka-alalle, hän muuttui kuitenkin suvaitsevammaksi. Alati hän etsi elämänskysymyksiin ratkaisua Raamatusta, jonka ehdotonta arvovaltaa hän ei hetkeäkään epäillyt. Tämä painoi leimansa hänen kasvatusta ja opetustyöhönsä. Raamatun mukaan hän tarkasteli psykologisia kysymyksiä, kasvatuksen ja opetuksen tavoitteita sekä historiallisia tapahtumia.

Boxström oli historian ja kasvatustieteiden opettaja. Kristillisen elämänskäsityksen julistajana hän meni selvästi oman aineensa ulkopuolelle. Tästä ei kuitenkaan syntynyt hankaluutta uskonnonopettajien ja Boxströmin välille. K. A. Hougbergin kanssa jatkui hyvä yhteistyö koko ajan. A. Rainion kanssa ei ollut yhteistoimintaa, mutta suhteet olivat normaalit. Uskonnollisissa kysymyksissä Boxströmiä tukivat Hougbergin lisäksi K. Suomalainen, K. Raitio, Augusta Bergman, Jenny Ingman sekä myöhemmin erityisesti Mikael Nyberg.⁷

Kasvatustieteiden opetuksessa tapahtui eri tahoilla huomattavaa kehitystä niiden 35 vuoden aikana, minkä Boxström toimi Sortavalan seminaarissa. 1880-luvulla, jolloin Boxström aloitti kasvatustieteiden opetuksen Sortavalan seminaarissa, oli saksalaisten seminaarien tieteellisyuden pelko huomattavasti vähentynyt. Vuoden 1901 seminaareja koskevat säännökset olivat hyvin uudenaikaiset, ja Boxströmin eläkkeelle siirtymisen aikoihin monet tunnetut koulumiehet kuten G. Kerschensteiner ja H. Gaudig olivat valmiit siirtämään kansakoulunopettajien valmistuksen korkeakouluihin.⁸

Ruotsissa oltiin selvillä Saksan koulumaailman tapahtumista, ja kehitys kulki molemmissa maissa samaan suuntaan. 1800-luvulla opetus pohjautui preussilaisiin kouluregulaatiiveihin. Seminaareissa opetettiin aineita ja käytettiin metodeja, jotka kuuluivat kansakouluun. Boxströmin kasvatustieteiden opetus on tähän rinnastettavissa. Vuosisadan vaihteessa oltiin Ruotsissakin selvillä uuden koulun virtauksista, alettiin syyttää seminaareja vanhentuneiksi ja vaadittiin niiden opetuksen

⁷ Maija ja Ruth Honkapirtin haastattelu. Sortavalan seminaarin lehtoreina toimivat Hougberg (Vaaranen) 1880—1909, Rainio 1909—1932, Suomalainen 1880—1907, Raitio 1881—1889, Bergman 1880—1903, Ingman 1882—1898 ja Nyberg 1898—1917.

⁸ Arndt, Die Lehrerbildungsfrage, 4—29. — Groffy, Bestimmungen des königlich Preussischen Ministers der geistlichen, Unterrichts—Medizinal—Angelegenheiten vom 1. Juli 1901 betreffend das Präparanden- und Seminarwesen, 9—59. — Grüllich, Unsere Seminararbeit ein Beitrag zur Organisation des sächs. Seminarwesens, 406. — Johansson, Das Lehrerseminar als deutsche höhere Schule, 8—23. — Rein, Zur Neugestaltung unseres Bildungswesens, 68—72.

uudistamista: omatoimisuutta, elämänläheisyyttä, yhteistyötä ja lapsen oikeuksien huomioon ottamista. Vuonna 1908 Upsalan psykologinen yhdistys laati seminaarikomitealle seikkaperäisen, hyvin perustellun ja modernin kasvatusaineiden opetussuunnitelmaehdotuksen. Sen mukaan II luokalle tuli opettaa kokeisiin ja havaintoihin perustuvaa psykologiaa, III luokalle kasvatuspsykologiaa ja IV luokalle systemaattista pedagogiikkaa, kasvatuksen historiaa, koulun organisaatiota ja hygieenia, kaikkia mainittuja yhteensä 10—12 viikkotuntia.⁹

Myös Sveitsin seminaarien kasvatusaineiden opetuksessa tapahtui kehitystä. Kirkollisten opettajien piiri oli varsin suppea. Ystävänsä Bachofnerin kuoleman jälkeen vuonna 1897 Boxström ei enää pitänyt-kään sanottavaa yhteyttä sveitsiläisiin kristillisen kasvatustopin edustajiin.¹⁰

Omassa maassamme oli Jyväskylän seminaarin kasvatus- ja opetuksen opetus pääasiallisesti sveitsiläistä 1890-luvulle asti, jolloin tuli mukaan herbartilaista vaikutusta, mikä Soinisen oppikirjojen mukana jatkuvasti lisääntyi. Samaan aikaan alkoi herbartilaisuutta ilmetä myös Tammisaaren seminaarissa, ja uusien seminaarien kasvatus- ja opetuksen opetus alkoi vuosisadan vaihteessa samoissa merkeissä. Sitkeimmin vastustettiin herbartilaisuutta Uudenkaarlepyyn seminaarissa, missä opetettiin kasvatusoppia Anjoun—Kastmanien mukaan aina lukuvuoteen 1909—10.¹¹

Myös Boxströmin kasvatusaineiden opetus muuttui. 1880-luvun alussa, jolloin hän sai oppimäärät Uudenkaarlepyyn seminaarista, hänen pedagoginen ja didaktinen perehtyneisyytensä oli vähäisin ja hänen kasvatusaineiden opetuksensa taso huomattavasti alhaisempi kuin esim. Jyväskylän seminaarissa. Pian Boxströmin persoonallinen osuus lisääntyi ja opetus muuttui raamatulliseen suuntaan. Kasvatustopillista sielunoppiä valmistessaan Boxström tutustui 1890-luvulla varsin perusteellisesti moderniin psykologiseen ja pedagogiseen kirjallisuuteen sekä omaksui eräitä herbartilaisia periaatteita. 1900-luvulla hän pysyi hyvin

⁹ Bergqvist, Skola och seminarium, 45—46. — Bruce, Svenska folkskolans historia IV, 236. — v. Schéele, Reformbehov inom Folkskolans metoder, 2—9. — Psykologiens och pedagogikens studium vid folkskoleseminarierna. Psyke — Tidskrift för psykologisk forskning 1908, 62—69.

¹⁰ Dietrich, Schweizerisches Volksschulwesen, 56—57. — Frey, mt., 97—. 1890-luvulla käytettiin aivan yleisesti Martigin pedagogiikan oppikirjaa, jossa on käytetty hyväksi herbartilais-zilleriläistä järjestelmää. Vrt. Festén, Herbart-Zilleriläisyyttä Sveitsin seminaareissa. KL 1890, 183—184.

¹¹ Ko. seminaarien vuosikertomukset.

ajan tasalla ja oli selvillä uuden koulun virtauksista enemmän kuin yleensä maamme seminaarien opettajat.

Boxströmiä ei voikaan syyttää siitä, että hän ei olisi seurannut aikaansa ja oman alansa kehitystä. Mutta hänen perusnäkemysensä ja kannanottoihinsa eivät modernit virtaukset sanottavasti vaikuttaneet. Boxström karttoi tieteellisyyttä ja teoreettisuutta. Hänen mielestään vain kristitty opettaja voi suorittaa kasvatusta ja opetusta parhaalla mahdollisella tavalla. Tällainen staattisuus eräissä peruskysymyksissä vaikuttikin, että Boxströmin kasvatus- ja opetusopilliset mielipiteet näyttäivät paikalleen jähmettyneiltä.

Boxströmin monipuolinen toiminta ei suinkaan jäänyt merkitystä vaille. Hän osallistui 1800-luvun lopulla käytyyn maailmankatsomukselliseen rajankäyntiin hyvinkin aktiivisesti. Kansakoulukysymyksiä hän käsitteli vain vähän sen jälkeen, kun kansakoulu oli saavuttanut pysyvän jalansijan. Halukkaimmin hän tarttui uskonnollisiin, historiallisiin ja elämänkatsomusta koskeviin aiheisiin. Kasvatusopillisella sieluopilla oli huomattava osuus maamme seminaarien kasvatustieteiden opetuksessa. Teos oli sikäli merkittävä, että se oli sen aikaisessa mielessä ensimmäinen suomenkielinen kasvatopsykologian oppikirja. Kasvatusopillisten Sanomien toimittajana ja kristillisten opettajien yhteydenpitäjänä hänellä oli laajemmalle ulottuva vaikutus kuin kenelläkään seminaarinopettajalla Soinista lukuun ottamatta. Kuitenkin osalle oppilaita hän on ollut enemmän elämänkatsomuksen muovaaja kuin psykologian ja kasvatus- ja opetusopin opettaja. Monille Sortavalan seminaari on ollut sama kuin Boxströmin seminaari.

Taulukko 1. Maamme seminaarien ka.

1883—84																		
	Sortavala		Jyväskylä			Tammisaari		Uusikaarlepyy		Sortavala		Jy						
	III	IV	yht.	III	IV	yht.	III	IV	yht.	III	IV	yht.	III					
Sieluoppi	1		1	2		2	1		1	1		1	1					
Kasvatus- ja opetusoppi	3	2	5	4	3	7	3 ^{1/2}	2 ^{1/2}	6	3	2	5	4	3	7	4		
Yhteensä	4	2	6	6	3	9	4 ^{1/2}	2 ^{1/2}	7	4	2	6	5	3	8	5		
1901-																		
	Sortavala			Heinola				Jyväskylä			Kajaani			Raa				
	III	IV	yht.	II	III	IV	yht.	II	III	IV	yht.	II	III	IV	yht.	II	III	I
Sieluoppi	1	1	2					1			1				2			1
Kasvatus- ja opetusoppi	3	2	5	1	3	4	8	1	3	3	7	1	2	2	5			3
Koulunpito										1	1			1	1			
Yhteensä	4	3	7	1	3	4	8	2	3	4	9	1	4	3	8			4
1906-																		
	Sortavala			Heinola				Jyväskylä			Kajaani			Raa				
	III	IV	yht.	II	III	IV	yht.	II	III	IV	yht.	II	III	IV	yht.	II	III	I
Sieluoppi	1	1	2															2
Kasvatus- ja opetusoppi	3	2	5	1	3	3	7	2	3	3	8	1	4	3	8			1
Koulunpito		1	1			1	1			1	1			1	1			1
Yhteensä	4	4	8	1	3	4	8	2	3	4	9	1	4	4	9			4
1909-																		
	Sortavala			Heinola				Jyväskylä			Kajaani			Raa				
	III	IV	yht.	II	III	IV	yht.	II	III	IV	yht.	II	III	IV	yht.	II	III	I
Sieluoppi																		2
Kasvatus- ja opetusoppi	4	4	8	1	3	3	7	2	3	3	8			2	2			2
Koulunpito		1	1			1	1			1	1			1	1			1
Yhteensä	4	5	9	1	3	4	8	2	3	4	9	1	4	4	9			4

suineiden tuntimäärät vuosina 1882—1917.

187—88

1890—91

lä ht.	Tammisaari			Uusikaarlepyy			Sortavala			Jyväskylä			Tammisaari			Uusikaarlepyy					
	III	IV	yht.	III	IV	yht.	III	IV	yht.	III	IV	yht.	III	IV	yht.	III	IV	yht.			
1	1		1	1		1	1		1	1		2	2		1	1		1	1		
7	3	2	5	3	2	5	3	2	5	2	3	5	3	2	5	3	2	5	3	2	5
8	4	2	6	4	2	6	4	2	6	4	3	7	4	2	6	4	2	6	4	2	6

Rauma				Tammisaari				Uusikaarlepyy			
II	III	IV	yht.	II	III	IV	yht.	II	III	IV	yht.
	2		2		1		1		1		1
1	2	2	5		4	2	6		3	2	5
1	4	2	7		5	2	7		4	2	6

Rauma				Tammisaari				Uusikaarlepyy				
II	III	IV	yht.	II	III	IV	yht.	II	III	IV	yht.	
	2		2		2		2		1	4	2	7
2	3	3	8	1	3	2	6			1	1	
		1	1			1	1				1	1
2	3	4	9	1	5	3	9	1	4	3	8	

Rauma				Tammisaari				Uusikaarlepyy				Asetus 5. 8. 1916				
II	III	IV	yht.	II	III	IV	yht.	II	III	IV	yht.	III	IV	V	yht.	
	2		2		2		2		2		2					
	3	3	6	1	3	2	6	1	2	2	5		4	4	3	11
		1	1			1	1			1	1				1	1
	5	4	9	1	5	3	9	1	4	3	8	4	4	4	12	

LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO

I Painamattomat lähteet

1. Valtionarkisto (VA)

Kouluhallituksen arkisto

Pöytäkirjoja 1882 ja 1885

Seminaarien vuosikertomukset 1871—1900

Uno Cygnaeuksen virallinen kirjeenvaihto

Uno Cygnaeus, Till Öfverstyrelsen för Skolväsendet 31. 12. 1884, O. A. Forsströmille 1884 ja E. Kauppiselle 1884

Kirjeitä Uno Cygnaeukselle Augusta Bergmanilta 1882—1887, A. Pietikäiseltä 1884, W. Sundwallilta 1882 ja Anna Tommilalta 1884—1887

2. Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta (HYTT)

Kautto, Vesa, Virvatuli on valistus ilman Kristusta. Laudaturtyö 1962

3. Turun yliopiston kirjasto (TYK)

Juho Jäkälän (1888) B. Boxströmin sanelun mukaan tekemät kasvatuksen historian ja sieluopin luentovihot

4. Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun kirjasto (JKKK)

Jyväskylän seminaarin opettajakunnan pöytäkirjat 1900—1917

David Lehtosen (1867) N. Järvisen opetuksen mukaan kirjoittama sieluopin vihko

Tuntemattoman vuonna 1887 B. Boxströmin sanelun mukaan kirjoittama kasvatuksen historian vihko

5. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (SKS)

Uno Cygnaeuksen kirje A. Pietikäiselle 1884

6. *Kymölän Kiltta (KK)*

K. Mannsténin kaksi kasvat- ja opetusopin luentovihkoa 1880- ja 1890-luvulta

J. N. Mikkolan (1911) muistelmat II

J. N. Mikkolan puhe 20. 3. 1955

VI 1911:n Kokoukset esimiehen leht. Boxströmin pirtissä 18. 9. 1907—8. 6. 1910

I. V. Ahosen (1919), Laura Haganin (1888), Rosa Hurmalaisen (1891), Anna Hylkeen (1903), Oskar Kauppisen (1895), Aino Kauton (1900), Jaakko Kiven (1898), Aina Laguksen (1884), Elin Mannsténin (1895), Kalle Mas-sisen (1895), Kustaa Muilun (1907), Anna Nellin (1911), Hilda Palmrot-hin (1907), Juhani Petäjän (1911), Ella Ranisen (1917), Maria Rouvisen (1907), Anni Salmelan (1889), Onni Silvennoisen (1914), Selma Sinivaa-ran (1904) ja Naima Syvänteen (1894) käsin kirjoittamat muistelmat

7. *Heinolan seminaari*

Seminaarin opettajakunnan pöytäkirjat 1899—1917

8. *Kajaanin seminaari*

Seminaarin opettajakunnan pöytäkirjat 1900—1917

9. *Raahen seminaari*

Seminaarin opettajakunnan pöytäkirjat 1896—1918

10. *Rauman seminaari*

Seminaarin opettajakunnan pöytäkirjat 1896—1917

11. *Isä-Suomen seminaari, Joensuu*

Sortavalan seminaarin opettajakunnan pöytäkirjat 1882—1917. Vuosien 1880—1910 pöytäkirjat ovat tällä hetkellä Savo-Karjalan maakunta-arkistossa Mikkelissä

12. *Maija Honkapirtti, Joensuu*

Anni Löfgrénin (1889) Boxströmin sanelun mukaan kirjoittaman Lyhyen kasvat-
vatusopin muistiinpanot

13. *Ruth Honkapirtti, Helsinki*

Bruno Boxströmin ansioluettelo

Bruno Boxströmin seuraavat alkuperäiset todistukset: Todistus filosofian kandi-
daatin tutkinnosta 12. 5. 1879, auskultaatiosta 6. 6. ja 20. 12. 1879, kasva-
tusopin cum laude approbaturin tutkinnosta 12. 1. 1880, opetusnäytteistä
31. 1. 1882 ja uskonnon ja siveysopin tutkinnosta 9. 1. 1884

- Anni Löfgrénin Boxströmin sanelun mukaan kirjoittaman Kasvatuksen historian muistiinpanot
- B. Boxström, Muutamia kokemuksia historian opetuksesta Raja-Karjalan Kansanopistossa lukuvuonna 1920—21. Käsikirjoitus
- B. Boxströmin matkapäiväkirjoja 21. 6.—5. 8. 1894 ja 15. 2.—17. 3. 1907, rintamapäiväkirja 1918, muistiinpanoja 1906—1907 ja 31. 3. 1880 laadittu kirjaluetelo
- B. Boxströmille ja hänen perheelleen tulleita kirjeitä Alfons Boxströmiltä 1874—1906, Joel Boxströmiltä 1872—1879, G. Johanssonilta 1883, 1899 ja 1912, A. Hellgrénin, Maija E:n ja Lotten kirjeet 1882 sekä Ivar Othmanin ja hänen vaimonsa kirjeet 1877—1885
- B. Boxströmin kirjeet vanhemmilleen 1886, Alfons Boxströmille 1896, Hougbergille, Raitiolle ja Suomalaiselle 1886 ja tyttärelleen Maijalle 1906—1920
- B. Boxströmin ja ensimmäisen vaimonsa Frigga Ruthin välinen kirjeenvaihto Alfons Boxströmin kirje vanhemmilleen 1882
- Kotiseura »Päiväpaisteen» Pöytäkirjat 1906—1907
- B. Boxströmistä kirjoitettuja muistelmia: Sanni Ailoniemi, Olga Haimakainen (1903), Armi Kyyhkynen (1908), Matti Pajunen, Elisabet Ruuska (1912), Johannes Räsänen (1906) ja John de Lingen

14. *Iida Wilska, Parikkala*

- B. Boxströmin kirje Iida Wilskalle (1893) 1906

15. *Haastatteluja*

- Maija Honkapirtti, Joensuu 1. 8. 1955, Ruth Honkapirtti Helsinki 18. 9. 1963, Helmi Lehtonen, Heinola 14. 1. 1962 ja Alli Reima (1896) 12. 9. 1963
- Kirjallisia vastauksia, selostuksia ja kuvauksia seuraavilta henkilöiltä: Kaisa Hamara (1909), Aino Holtari (1898), Aina Hyle (1903), M. N. Järvi (1909), Juho Keveri (1884), Väinö Kotkanen (1905), Aino ja Albert Laamanen (1913), Herman Lehto (1912), Heikki Lehtomaa (1918), Kalle Massinen (1895), J. N. Mikkola (1911), Aino Paavilainen (1907), Johannes Räsänen (1906), Yrjö Saarela (1905), Saimi Snellman (1910) ja Hildur Stenius (1891)

II Sanomalehdet ja aikakausjulkaisut

- Aamulehti 1900
 Aika 1907
 Kaikille 1908—1921
 Kansakoulun Lehti 1890, 1900, 1907, 1915 ja 1921
 Kasvatus ja Koulu 1943 ja 1964
 Kasvatusopillinen aikakauskirja 1900, 1901, 1903, 1909, 1913, 1917, 1927, 1962 ja 1964
 Kasvatusopillisia Sanomia 1892—1907 ja 1914—1916

Kirjallinen Kuukauslehti 1874 ja 1879
 Kotimaa 1906—1909 ja 1911
 Koulu ja menneisyys XVI. Helsinki 1964
 Kristillinen Kasvatus 1927, 1932 ja 1941
 Laatokka 1884, 1890, 1892, 1893, 1897, 1900—1902
 Opettajain lehti 1912, 1918, 1921 ja 1940
 Psyke — Tidskrift för psykologisk forskning 1908
 Suomen kirkkohistoriallisen seuran vuosikirja XXVIII 1938
 Teologisk Tidskrift — Teologinen Aikakauskirja 1900 ja 1909
 Uudistuva Kasvatus- ja Opetustyö 1935
 Uusi Suometar 1880, 1881 ja 1884
 Valvoja 1884, 1887, 1891, 1893, 1896, 1905 ja 1910
 Vartija 1888, 1890, 1891 ja 1900

III Nimeltä mainitut Boxströmin artikkelit Kasvatus- opillisissa Sanomissa aikajärjestyksessä

1892

Lukijalle
 Työväkeä on vähä

1893

Uuden vuoden vaiheella
 Kodin ja koulun suhde
 Tuiskon Ziller ja Herbart—Zillerin kasvatusopillinen koulu
 H. Rüegg
 Juhana Henrik Pestalozzi
 Voiko uskoa syntyä opetuksen kautta?
 Ilahduttava merkki
 Toivon aiheita
 Millä äänellä tulee puhua?
 Erityinen johtokunta seurakunnan kiertokouluja varten
 Uskotkos sen?
 Sana aikanaan
 Juhana Henrik Wichern
 Das Rauhe Haus
 F. W. Dörpfeld

1894

Koulu 17:nneellä vuosisadalla
 Ensimmäiset yliopistolliset lomakurssit
 Kotimaista
 Uusia näköaloja kansamme sivistyspyrinnöissä
 Pikkukoulujen asema

Koulu ja oppipakko
 Eräs opettajakokous Saksassa
 Muutamia sanoja vanhemmille lasten kasvatuksesta
 Kristillisen kansakoulunopettajan ihanne
 Yhtä ja toista opetustunneilta
 Kansakouluasiat valtiopäivillä
 N.s. yliopistolliset lomakurssit
 Huolestuttava ilmiö
 Käynti Menzingenin nunnaluostarin seminarissa
 Ulkomaalta
 Yliopistolliset lomakurssit
 Fr. Wilh. Dörpfeld (1824—1893)
 Vähäsen sieluoppia
 Uusi Kasvatusoppi
 Muutamia tietoja Christian Heinrich Zelleristä
 Amos Comenius
 Sananen lukijoillemme ja asiamiehillemme

1895

Päämäärämme
 Miten Syrjäsalon kansakoulu vihittiin toimeensa
 Kodin asema nykyaikaan
 Uusi suunta luonnontieteen opetuksessa
 Kirje Sveitsistä
 Erään luonnontutkijan vastalause Darwinismia vastaan
 Sananen eräästä uudesta suunnasta kirjallisuudessamme
 Adolf Diesterweg (1790—1866)
 Ruumiillinen rangaistus
 Kansakoulu ja oppikoulu
 Muistin merkitys ja sen kehittäminen opetuksen kautta
 Kouluretkien merkitys kasvatuksen kannalta
 Sisäoppilaslaitoksista seminareissamme
 »Kiertokoulu on sellainen millainen pappikin on seurakunnassa»
 Muistelmia Herbartilaisen kasvatustieteen työmaalta
 Nykyinen aika
 Kaksi hyvää neuvoa lasten vanhemmille
 Kasvatuksen historiasta
 Mitä usko koulun alalla aikaan saa
 Sananen koulujuhlista

1896

150 vuotta
 Muutamia sanoja Pestalozzin kuvan mukana
 Suomen nuorisotoukujen suurien kiusauksien edessä
 Teoloogin tunnustuksia
 Jälkimaininkia Pestalozzi-juhlista
 Onko olemassa kristillistä kasvatusoppia?
 Hiljaiset harjoitukset koulussa

140

Kaiketi erehdys

Yrjö Müller

Silmäys tapahtumiin kasvatuksen alalla ulkomailla II

Herbartilaisen kasvatustieteen tärkeimmät periaatteet

Muutamia mietteitä kansakoulukokouksesta Sortavalassa

Silmäys tärkeimpiin tapahtumiin kasvatuksen alalla ulkomailla II

Yksi unhotetuista. Wilhelm Harnisch

1897

Miten ovat koulukirjojen kuvat käytettävät opetuksen palveluksessa?

Muutamia sanoja kurituksesta

Väittelyä Herbartilaisuudesta

Palkinto ja rangaistus

Mallinmukainen koulurakennus

Mikael Sailer

Eikö olisi aika?

Koko pohjakoululaitos on onnettomuutta tuottava

Kasvatustieteen epäjohtamuksesta

Miten voitaisiin tehokkaimmin vastustaa kristinuskosta vieroittavan kirjallisuuden vaikutusta?

Kiertokoulut ja niiden suhde kansakouluun

Kuuliaisuudesta

Lukijoillemme ja lehtemme asiamiehille

Historian opetus kansakoulussa

1898

Uusi kustannusyhtiö siveellistä kirjallisuutta varten

Sananen kyselevästä esittelytavasta

Lasten osanotto kuvaelmiin ja teaterinäytäntöihin

Harhaan vievä suunta nuorisoseurojen toiminnassa

Lukijoillemme ja asiamiehillemme

1899

Minkätähden me pelkäämme n.s. kouluraamattua

Ystävien liitto kristillisen kirjallisuuden levittämiseksi

Uusi kirjakauppa- ja kustannusliike

Nykyajan perusaatteet

Raamattu joka kotiin Suomessa

Oppikirjakomitean mietintö

Ruumiillisen rangaistuksen käyttäminen kansakouluissa

Miten asiaa käytännössä käsitetään!

Mitä kristillisen kirjallisuuden harrastajain yhteistyö voi saada aikaan

Yrjö Müllerin orpokodit lähellä Bristolia Englannissa

Chr. Heinr. Zellerin Kristillisen Kasvatustieteen syntymäkoti

1900

Muutamia metoodeja väsymyksen mittaamiseksi

Mikael Sailerin sanoja kasvattajille

Milloin on edullisinta käyttää muistia tietojen kokoamiseen?
Huomioonotettavia toivomuksia nuorison kasvatuksen suhteen tulevalla vuosisadalla

Ulkomaisia asioita

Professori Häckelin tieteellinen vararikko

Kasvatusopillisia kirjeitä I ja III

Erään hollantilaisen seminaarin johtajan pakinoilla

Raittiuttako vai sosialismia?

Kirjeitä Kymölästä III

Opettaja Kylmälän, Tietäväisen ja Pikkaraisen keskustelu parhaimmasta kirkkohistorian oppikirjasta

Kirjavia kustannusliikkeitä

Lukijoillemme ja asiamiehillemme

Kirjeitä ulkomailta IV

1901

Kahden vuosisadan vaiheilla

Lasten indiviidisten ominaisuuksien tutkiminen kansakoulussa

»Maria»-kirjallisuutta

Uusimpia näkökohtia historian opetuksen suhteen

Totuuden rakkaus

Erään näyttelijättären lausunto teatterista

Maamme ainoa raittiuslehti harhateillä

Eikö Jumala kysyisi kunniantansa?

Valvojan teologiaa

Uusia oppilaita

Sokeri ja sen ravintoarvo

Sosialismin suhteesta kristinuskoon

Kiertokoulujen asema

1902

Klassillisen kasvatustieteen lähteistä

Georg Brandes'in juhlamisesta

Sortavalan Evankelisen Seuran tieteellinen kirjasto

Muutamia mietteitä voimistelun tarkoituksesta

Teatterin kasvattavan vaikutuksen epäjumaloimista vastaan

Opettajain hartauskokous Kuopiossa

Kynnet ja hampaat ihmisen ensimmäiset aseet!

Mitä on maailma?

Auktoriteetin merkitys kasvatuksessa

Mietteitä lukukirja-asiasta

Kymölän seminaarin oppilasten voimistelu-juhlassa

1903

Onko mahdollista jo ensi kesänä pitää »kansakoulunopettajain kokousta kristillisellä ohjelmalla?»

Rappeutuminen ja kasvatustieteen

Georg Brandes uskon vainon puolustajana

142

Mitkä ovat Europan kansojen ja nuorison pahimmat turmelijat?
Vakava sana kaikille kasvattajille
Kristillisten kasvattajain yhteys
Vakavuutta lasten kasvatuksessa
Tiedonantoja kristillisen kirjallisuuden ystäville
Kerro lapsillesi
Lukukirja-asiasta vielä sananen
Uusi kustannusosakeyhtiö kristillisen kirjallisuuden kustantamiseksi
Luonteen rakentaminen
Inarin kansakoulu
Sananen Lastenkirjallisuudesta
Muistin merkitys ja sydämen kasvat

1904

Mitä Jesus teki
Dörfeldin käsitys koulun ja kodin keskinäisestä suhteesta I—III
Mitä lukevat lapsesi?
»Pysy Suomessa pyhänä!»
Miten opettaja voi itseänsä kasvattaa?
Sattuva kuvaus sanomalehtien turmiollisesta vaikutuksesta
Mitkä ovat itsenäisen luonteen tunnusmerkit?
Nykyikäisen koulun vammoja
Mikä on lastemme kasvatuksen päämäärä?
Ystävällisyydestä
Suhteemme kirjallisuuteen
Hunajamehiläinen
Metoodi ja opettajan persoonallisuus
Kasvattava opetus
Kasvata lapsesi vaatimattomiksi

1905

Diesterweg ja hänen lapsensa
Järjestäjän tehtävät
Taisteluun huonoa kirjallisuutta vastaan!
Miten koulu saavuttaa pysyväistä vaikutusta oppilaisiinsa?
Uusia virtauksia koulun alalla
Tervehdys Kymölän seminaarin entisille oppilaille
Mitä kristityillä olisi oppimista sosialisteilta?
Mintähden uusi koulu on tarpeen?
Nykyinen luokkajako
Dörfeld kuolinvuoteella

1906

Ikävyyttävä opetus
Merkillinen lausunto uskonnottoman siveysopin opetuksesta
Vähäsen yhteiskuntaoppia

Uudistuspyrintöjä koulun alalla
Lapset — meidän kasvattajiamme
Karjalan lähetys

1907

Karjalan lähetyksen ystäville
Enemmän elämäntuoksua kouluihimme
Karjalan kansan ystäville
Nykyisen kouluarvostelun siveelliset vaarat
Kasvatusopillisia mietteitä Pohjanmerellä
Kasvatusopillisten Sanomain ystäville
Uusi koulu I—III
Huonon kirjallisuuden turmeleva vaikutus
Kasvatusopillisten Sanomain testamentti ystävilleen ja vastaisille paremmille
työntekijöille

1914

Meidän yhteytemme
Uudenaikaisia kasvatussuuntia kritiikin valossa
Kasvatusopillisten Sanomain tilaajojille
Millä kannalla on historian opetus tätä nykyä?
Mitä luonnontutkijat ajattelevat Ernst Haeckelistä ja hänen »Maailmanarvoituk-
sistaan»?
Meidän yhteytemme perustus ja tarkoitus
Kristillisen kasvatuksen pääpiirteet
Myrskyä ja kevätuuulta kasvatustieteen alalla
Enemmän havainnollisuutta!

1915

Vanhaa ja uutta koulun työmaalta
Mitä on »luonnonlaki»?
Mitä tähtitiede tietää Bethlehemin tähden nähden
Monipuolinen harrastus kasvatuksen kannalta
Opettajan suhde isänmaanrakkauteen
Vanhaa ja uutta koulun työmaalta
Onko syytä järjestää erityistä siveysopin opetusta kouluihimme?
Ankara arvostelu nykyajan koulusta

1916

Minkätähden tämä lehti edelleen ilmestyy?
Kuuluisan näyttelijättären lausunto teatterista
Puhe, jota ei pidetty 11. 5. 1916
Kasvatustieteen voimasta ja voimattomuudesta
Ajatuksia historian opetuksesta
Mitä kaikkea historian oppikirjoissa tyrkytetään nousevalle nuorisolle
Lukijoillemme
Mitä minä olen käsittänyt historian opetuksesta

IV Muu kirjallisuus

- Ahtiala, K.*, Kansakoulunopettajavalmistuksen uusiminen. Ol 1918.
- Alanen, Yrjö J. E.*, Gustaf Johansson. Porvoo 1947.
- Ament, Wilhelm*, Die Entwicklung von Sprechen und Denken beim Kinde. Leipzig 1899.
- Anjou, L. Chr., Kastman, C. W. och Kastman, K. A.*, Bidrag till Pedagogik och Metodik för Folkskolelärare. Femte upplagan. Karlstad 1880.
- Kasvatus- ja opetusoppi. Mukaellen suomentanut Juhana Lehtinen. Helsinki 1882.
- Arndt, Ludwig*, Die Lehrerbildungsfrage. Pädagogische Magazin. Heft 744. Langensalza 1920.
- Aurola, Eelis*, Suomen tehtaankoulut 1636—1881. Akateeminen väitöskirja. Forssa 1961.
- Bachofner, Paul*, Heinrich Bachofner, Seminardirektor II. Zürich 1901.
- Beck, J. T.*, Umriss der biblischen Seelenlehre. Ein Versuch. Stuttgart 1843.
- Bergman, C. G.*, Sveriges undervisningsväsen. Stockholm 1897.
- Bergqvist, B. J:son*, Skola och seminarium. Stockholm 1924.
- Blomberg, A. O.*, Kansansivistys-laitoksista. Vartija 1890.
- Borg, Osk. Fr.*, Muutamia piirteitä Sortavalan seminaarin kahdenkymmenen vuoden vaikutusajalta muistojuhlana lokakuun 20 p:nä 1900. KL 1900.
- B(oxström), B.*, Evankelisen allianssin yhdestoista kansainvälinen kokous ja 60-vuotinen riemujuhla Lontoossa 3.—8. p. heinäkuuta. Kotimaa 88, 89 ja 93/1907.
- Boxström, B.*, Franskan kansakoululaitos ja kansanopetus Suomessa. Vartija 1891.
- Kansakoulukysymys. Vartija 1888.
- Kasvatusopillinen sieluoppi. Painokset 1—4. Sortavala 1900, 1902, 1908 ja 1920.
- B(oxström), B.*, Kristuksen seurakunta ja kirkko Raamatun ja Kirkkohistorian valossa. Lahti 1924.
- Matkamuiistelmia III. Laatokka 41/1892.
- Mietteitä Kristuksen seurakunnasta. Kotimaa 133—135/1908.
- Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys. Loimia ja kuteita II. Sortavala 1905.
- O. Wallin'in »Yleisen Kasvatus- ja Opetusopin» johdosta. Uusi Suometar 43—46, 48 ja 50/1884.
- Vieläkin Herra O. Wallinin »Yleisen kasvatus- ja opetusopin» johdosta. Uusi Suometar 95/1884.
- (Boxström) Bruno Boxström. In memoriam. Ol 1921.
- Bruno Boxström 60-vuotias. KL 1915.
- Brenner, Wilhelm*, Die Lehrerseminare der Schweiz. I.p. 1941.
- Bruce, N. O.*, Svenska folkskolans historia IV. Stockholm 1940.
- Bruh, Karl*, Johdatus opetusoppiin. Toinen, uusittu ja laajennettu painos. Porvoo 1953.
- Burckhart, Ferdinand*, Psychologische Skizzen zur Einführung in die Psychologie. Dritte unveränderte Auflage. Löbau 1899.
- Cederberg, J. A.*, En blick på J. T. Becks riktning i Finland. Teologisk Tidsskrift 1909.

- Cleve, Z. J.*, Försök till lärobok i psykologi. Helsingfors 1854.
 — Grunddrag till skolpedagogik. Helsingfors 1884.
 — Koulujen kasvatussoppi. Suom. J. G. Sonck. Helsinki 1886.
 — Sielutieteen oppikirja. Suom. F. Ahlman. Helsinki 1869.
Cygnaeus, U., Förslag rörande Folkskoleväsendet i Finland. Helsingfors 1861.
 — Uno Cygnaeuksen kirjoitukset. Toim. Gustaf F. Lönnbeck. Helsinki 1910.
Danielson, J. R., Kansakoululaitoksesta Ranskassa I—IV. Valvoja 1891.
 — Kansanopetus Ranskassa ja Suomessa. Valvoja 1891.
Dietrich, Rudolf, Schweizerisches Volksschulwesen. Wiesbaden 1896.
Dörpfeld, F. W., Ajatus ja muisti. Suom. K. J. Jalkanen. Jyväskylä 1902.
 Ehdotus asetukseksi kansakoulunopettaja- ja opettajatarseminaarien järjestämistä varten. Helsinki 1895.
Ensiö, Armas, Oppikoulun pohjakoulukysymys Suomessa. Akateeminen väitöskirja. Turku 1917.
Festén, H., Herbart-Zilleriläisyyttä Sveitsin seminaareissa. KL 1890.
Frey, Arthur, Das Aargauische Lehrerseminar. Wettingen 1946.
 Förhandlingarna vid Nionde Allmänna finska folkskolemötet 1893. Helsingfors 1894.
 Förhandlingarna vid tionde allmänna finska folkskolemötet i Sordavala 1896. Helsingfors 1897.
Grob, C., Das Lehrerseminar des Kantons Zürich in Küsnacht. Zürich 1883.
Groffy, H., Bestimmungen des Königlich Preussischen Ministers der geistlichen, Unterrichts—Medizinal—Angelegenheiten vom 1. Juli 1901 betreffend das Präparanden- und Seminarwesen. Berlin Leipzig 1902.
Grylllich, A., Unsere Seminararbeit ein Beitrag zur Organisation des sächs. Seminarwesens. Meissen 1904.
Haavio, Martti, Kansankirkkomme ja kansansivistystyö. Lahti 1947.
 — Koulun uskonnonopetuksen rakenne ja henki. Toinen painos. Jyväskylä 1954.
Hagfors, K. J., Nykarleby seminarium 1873—1923. Åbo 1923.
Habila, Aimo, Jyväskylän seminaarin historia. Porvoo 1963.
 — Suomen kansakoululaitoksen historia II—III. Turku 1949.
Hall, B. Rud., Seminarierna. Lund 1934.
Hangaslahti, Aune, Kristillinen yhdistys. Ss 1930. Helsinki 1930.
Hanbo, J. T., Suomen oppikoululaitoksen historia II. Porvoo 1955.
Heilmann, Karl, Psychologie mit Anwendung auf Erziehung und Schulpraxis. Leipzig 1896.
Helle, Väinö, Kansakoulumme suhteesta kirkkoon ja papistoon I, II ja III. Kristillinen Kasvatus 1941.
 — Taistelu kristillisestä koulusta Saksassa. Oulu 1934.
 Helsingin Suomalainen Jatko-opisto 1881—1929. Helsinki 1929.
Hoffmann, S., Psychologisches Lesebuch zusammengestellt. Leipzig 1896.
Hoffrén (Soini), Aksel Wilhelm, Muistelmia kouluvuosilta 1865—72. Jyväskylän lyseon satavuotishistoria 1858—1958. Jyväskylä 1958.
Honka, Aarne, O. A. Forsström-Hainari, Karjalan suuri ystävä ja valistaja. Laatokan Karjalan nousun vuosikymmenet. Pieksämäki 1956.
(Hymen) O. H-n, Tilastollisia tietoja Sortavalan seminaarista vv. 1881—1905. Loimia ja kuteita II. Sortavala 1905.

- Härkönen, Jaakko*, Pohjois-Karjalan poika Kymölän seminaarissa. Ss 1940. Helsinki 1940.
- Hästesko, F. A.*, Suomen kansakoululaitoksen historia. Helsinki 1916.
— Suomen nuorisoseuraliikkeen historia. Porvoo 1931.
- Ingman, Rosa ja Naëmi, Jenny* Ivalo päiväkirjansa valossa. Sortavala 1928.
- Isosaari, Jussi*, Jyväskylän seminaarin kasvatusta ja opetuksen opetus vuosina 1865—1901. Pieksämäki 1961.
— Maamme kansakoulunopettajien sivistyspyrintöjä 1800-luvulla. KOA 1962.
— Seminaareissa tapahtuneen opettajainvalmistuksen kehittyminen 1900-luvulla. K ja K 1964.
- Jobansson, Erik*, Boxström, B.: Kasvatustieteellinen sieluoppi. Teologisk Tidsskrift 1900.
- Jobansson, G.*, Det kristliga samvetsbegreppet och dess historik. Akademisk afhandling. Helsingfors 1876.
- Jobansson, Hermann*, Das Lehrerseminar als deutsche höhere Schule. Pädagogische Magazin. Heft 715. Langensalza 1919.
- Jobnsson, Mikael*, Kansakoulu ja luonteenkasvatus elämää varten. Valvoja 1905.
— Opetusoppi II. Helsinki 1906.
— O. S., Kasvatustieteiden historian pääpiirteet I—II. Valvoja 1893.
— Uutta kasvatustieteen alalta. Valvoja 1887.
— Yleinen kasvatustieteellinen. Helsinki 1900.
- Joustela, Kauko*, Kaupasta, teollisuudesta ja liikenteestä. Laatokan Karjalan nousun vuosikymmenet. Pieksämäki 1956.
- Juva, Mikko*, Rajuilmalla. Porvoo 1956.
— Suomen sivistyneistö uskonnollisen vapaamielisyyden murroksessa 1848—1869. Forssa 1950.
— Valtionkirkosta kansankirkoksi. Porvoo 1960.
- Järvi, Helfrid*, Ss 1960. Helsinki 1961.
- Jääskeläinen, A.*, Raja-Karjalan kansakoululaitoksen erikoispiirteitä. Uudistuva Kasvatus- ja Opetustyö 1935.
- Jääskeläinen, Mauno*, Itä-Karjalan kysymys. Akateeminen väitöskirja. Porvoo 1961.
- Jääskinen, Arvo*, Kansanopetuksen vaiheita. Laatokan Karjalan nousun vuosikymmenet. Pieksämäki 1956.
— Vapaasta kansansivistyksestä. Laatokan Karjalan nousun vuosikymmenet. Pieksämäki 1956.
- Kansallinen elämäkerrasto I. Porvoo 1927.
- Kansanaho, Erkki*, Sisälähetys ja diakonia Suomen kirkossa 1800-luvulla. Pieksämäki 1960.
- Kantola, Sev.*, Muistelmia neljännesvuosisadan takaa. Ss 1930. Helsinki 1930.
- Karikko, Hilja*, Toverikunnan toimintaa. Ss 1930. Helsinki 1930.
- Karpio, Vihtori*, Raittiuden ystävät 1883—1933. Jyväskylä 1939.
- Karttunen, U.*, Salmin kihlakunnan alkuopetustoimesta. Valvoja 1910.
— Sortavalan kaupungin historia. Sortavala 1932.
- Kertomus Lappeenrannassa 23 ja 24 päivinä Elokuuta 1887 pidetystä pappeinkokouksesta. Mikkeli 1887.

- Keskustelut Suomen kuudennessa yleisessä Kansakoulukokouksessa 1884. Sortavala 1884.
- Keynäs, V.*, Kyprianus venäläistyttämistyön johtajana Suomessa ja Itä-Karjalassa. Suomen kirkkohistoriallisen seuran vuosikirja XXVIII 1938.
- Knabe, G. I.*, Die Herbart—Zillerischen formalen Stufen des Unterrichts. Minden 1889.
- Kolmannen piiritarkastajakokouksen pöytäkirja 1894. Helsinki 1895.
- Kolmas yleinen Suomen seminaarinopettajakokous. Helsinki 1914.
- Korhonen, Aug.*, Lehtori Bruno Boxströmin »Kasvatusopilliset Sanomat» ja kristillisten opettajain yhteys. Kristillinen Kasvatus 1927.
- Sortavalan Evankelinen Seura 1890—1915. Sortavala 1915.
- Sortavalan Evankelinen Seura 1890—1930. Sortavala 1930.
- Kotkanen, Väinö*, Boxström, Bruno Adalbert. Kansallinen elämäkerrasto I. Porvoo 1927.
- Seikkoja seminaarin elämästä. Ss 1960. Helsinki 1961.
- Kroman, K.*, Korkeamman opetuksen tarkoituksesta ja välikappaleista. Suom. K. Raitio. Jyväskylä 1904.
- Kuosmanen, Risto*, Kahdesta Sortavalan seminaarin opettajapersoonallisuudesta virinneitä piirteitä. Uudistuva Kasvatus- ja Opetustyö 1935.
- Pikku piirrelmiä Kymölän seminaarin opettajista ja oppilaistakin. Ss 1940. Helsinki 1940.
- Kurvinen, Onni*, Mikael Soinisen opetusopin muodolliset asteet. Mikael Soininen 3. XI. 1860—12. III. 1924. Jyväskylä 1960.
- Suomen uskontopedagoginen tutkimustyö 1808—1918. Helsinki 1956.
- Laatokan Karjalan nousun vuosikymmenet. Pieksämäki 1956.
- Lagus, Aina*, Ääni lähtöviivalta. Ss 1960. Helsinki 1961.
- Lahdes, Erkki*, Uuden koulun vaikutus Suomen kansakouluun. Keuruu 1961.
- Lange, Karl*, Apperceptioni. Suom. K. J. Jalkanen. Kuopio 1901.
- Über Apperzeption. Sechste, verbesserte Auflage. Leipzig 1899.
- Lehtovaara, Arvo*, Muutamia havaintoja psykologian suomenkielisen oppisastaston alkuvaiheista 1800-luvun jälkipuoliskolla. KOA 1964.
- Leutz, Ferdinand*, Lehrbuch der Erziehung und des Unterrichts mit besonderer Berücksichtigung der psychologischen Grundlagen I. Zweite Auflage. Tauberbischofsheim 1886.
- (Lilius) Lls., Opetusoppi Suomen opettajille I ja II. KL 1907.
- Loimia ja kuteita II. Sortavala 1905.
- Lönbeck, Gustaf F.*, Folkskoleidéns utveckling i Finland från nittonde århundradets början till 1866. Helsingfors 1887.
- Lbk., G., Tutkimuksia Kansakoulukysymyksessä. Wiipuri 1877.
- Malmström, Mauritz m. fl.*, Ur Lunds och Visby folkskoleseminaries historia. Lund 1930.
- Mannstén, Elin*, Eräitä luokkamuistoja. Ss 1960. Helsinki 1961.
- Martig, E.*, Anschauungs-Psychologie mit Anwendung auf die Erziehung. 4. verbesserte Auflage. Bern 1897.
- Lehrbuch der Pädagogik für Lehrer- und Lehrerinnen-Seminare sowie zum Selbstunterricht. Dritte, verbesserte Auflage. Bern 1900.
- Merikoski, K.*, Kansanopetus Sortavalassa 1840-luvulta alkaen. U. Karttunen, Sortavalan kaupungin historia. Sortavala 1932.

- Merikoski, K.*, Sergei Okulov. Helsinki 1944.
 — Sortavalan seminaari ja sen uhattu asema. Ol 1912.
 — Sortavalan seminaarin merkitys Karjalalle. Ol 1940.
 — Taistelua Karjalasta. Helsinki 1939.
 Muuan hänen oppilaistaan, Muistelmia lehtori Boxströmistä. Kristillinen Kasvatus 1927.
- Nieminen, Armas*, Mitä on sosiaalipoliittikka? Porvoo 1955.
 (Niikko) Klaudia Niikko. Ss 1960. Helsinki 1961.
- Nokkala, Armo*, Tolstoilaisuus Suomessa. Akateeminen väitöskirja. Helsinki 1958.
- Nurmi, Veli*, Maamme seminaarien varsinaisen opettajakoulutuksen synty ja kehittyminen viime vuosisadalla I—II. Akateeminen väitöskirja I. Jyväskylä 1964.
- N(yberg), M.*, Bruno Adalbert Boxström. KL 1921.
- Oksala, K.*, Kotiseutu historianopetuksen lähtökohtana I—III. KS 1905.
- Ottelin, A. K.*, När herbartismen var ung. KOA 1927.
 — Pedagogiska profiler. Tammerfors 1934.
- Paulsen, Friedrich*, Saksan kasvatusolojen historiallinen kehitys. Suom. Risto Kuosmanen. Turku 1918.
- Perander, J. J. F.*, Herbertismen i pedagogiken. Akademisk afhandling. Helsingfors 1883.
- Pesonen, M.*, Fr. W. Foerster, Koulu ja luonteenkasvatus. KOA 1909.
- Pettersson, Gust.*, Kansanopetuksesta Sweitsissä. Jyväskylä 1896.
- Petäjä, Juhani*, Hän, jota me rakastimme. Lehtori B. Boxströmin muistolle. Ss 1940. Helsinki 1940.
- Preyer, W.*, Die Seele des Kindes. Leipzig 1882.
 Psykologiens och pedagogikens studium vid folkskoleseminarierna. Psyke—Tidskrift för psykologisk forskning 1908.
- P(uttilla), Taavi*, Boxström, B.: Kasvatusopillinen Sieluoppi. KOA 1901.
- Päivänsalo, Paavo*, Suomen kasvatusopillisen tutkimuksen historia. Hyvinkää 1954.
- Railas, Viktor*, Ortodoksinen kirkko murrosaikojen keskellä. Laatokan Karjalan nousun vuosikymmenet. Pieksämäki 1956.
- Rantakari, K. N.*, Routavuodet. Suomen historian käsikirja II. Porvoo 1949.
- v. Raumer, K.*, Geschichte der Pädagogik I—IV. Stuttgart 1854—1857.
- Reima, Vilho*, Muistelmia seminaariajoiltani ja Raja-Karjalasta. Ss 1940. Helsinki 1940.
- Rein, Th.*, Kansantalouden uusi oppikunta. Kirjallinen Kuukauslehti 1879.
 — Muistelmia elämän varrelta. Helsinki 1918.
 — O. Wallin, Kansakoulun yleinen kasvatus- ja opetusoppi. Valvoja 1884.
 — Sielutieteen oppikirja. 2. painos. Helsinki 1896.
- Rein, Wilhelm*, Zur Neugestaltung unseres Bildungswesens. Leipzig 1917.
- Relander, O.*, Sortavalan seminaarin vaiheita. Ss 1930. Helsinki 1930.
- Rosendal, M.*, Suomen herännäisyyden historia IV. Oulu 1915.
- Rosenqvist, G. O.*, Suomen kirkon murrosaikoja. Suom. Niilo Syväne. Porvoo 1952.
- Rudin, W.*, Grunddragen till läran om människosjälen enligt den heliga Skrift. Akademisk afhandling. Uppsala 1875.

- Ruin, Wald.*, Dekadens och uppfostran. KOA 1903.
 — Den pedagogiska pragmatismen. KOA 1913.
 — Pedagogisk litteratur på finska. KOA 1903.
 — Pedagogiska önskningsmål inför XX seklet. KOA 1900.
- Ruotsalainen, Paavo*, Tulisielu — Bruno Boxströmin elämäkerta. Jyväskylä 1934.
 — Tulisieluinen Karjalan mies. Helsinki 1946.
- Ruutu, Martti*, Savo-Karjalaisen osakunnan historia II. Porvoo 1939.
- Räsänen, Yrjö*, Maataloudesta 1800-luvun jälkipuoliskolla. Laatokan Karjalan nousun vuosikymmenet. Pieksämäki 1956.
- Saarenheimo, Mikko*, 1880-luvun suomalainen realismi. Porvoo 1924.
- Sainio, Matti A.*, Kasvatuksen ongelma 1800-luvun suomalaisessa teologiassa. Jyväskylä 1953.
- v. Schéele, Frans*, Reformbehov inom Folkskolans metoder. Stockholm 1911.
- Schmidt, Karl*, Die Geschichte der Pädagogik I—IV. Göthen 1860—1862.
- Seminaarikomitean mietintö v. 1922. Helsinki 1922.
- Sibvonen, Maritta*, Sortavalan seudun opettajayhdistyksen toimintataipaleelta. Sortavalan maalaiskunta. Pieksämäki 1954.
- Sipola, Arvi*, Ruotsin kansanopetuksen vaiheita alkaen vuodesta 1862. K ja K 1943.
- Skard, Matias*, Hovedpunkter i skolens udvikling efter reformationen. Kristiania 1884.
- Soininen, Mikael*, Lyhyt kasvatus- ja opetusoppi. 3. p. Helsinki 1925.
 (Soininen), Mikael Soininen 3. XI. 1860—12. II. 1924. Jyväskylä 1960.
- Soininen, Mikael*, Opetus ja kasvatus. KOA 1917.
 — Opetusoppi I. 4. p. Helsinki 1931.
 — Yleinen kasvatusoppi. 5. p. Helsinki 1931.
- Solntsew, S.*, Sortavalan opettajaseminaarin vaikutus Karjalan kreikkalaiskato-
 lisen väestön kirkolliseen elämään. Ss 1930. Helsinki 1930.
- Somerkiwi, Urho*, Bell-Lancasterin vuoro-opetusjärjestelmä Suomessa. Akateeminen väitöskirja. Helsinki 1952.
- Sortavalan — Itä-Suomen seminaari 1880—1950. Helsinki 1950.
 Sortavalan — Itä-Suomen seminaari 1880—1960. Helsinki 1961.
 Sortavalan seminaari 1880—1930. Helsinki 1930.
 Sortavalan seminaari 1880—1940. Helsinki 1940.
- S(tenbäck), O.*, Kasvatus-Opin Historian pääpiirteet I—II. Jyväskylä 1890 ja 1892. Toinen painos, Jyväskylä 1901 ja 1902.
- Sully, James*, Untersuchungen über die Kindheit. Aus dem Englischen von Dr. J. Stimpfl. Leipzig 1897.
- Suomen ensimmäisen yleisen seminaarinopettajakokouksen keskustelut 1903. Heinola 1903.
- Suomen kansanopisto 1. I. 1935. Porvoo 1935.
- Suunnitelma Suomen kansakoulujen Oppi- ja Lukukirjoja varten. Mietintö. Helsinki 1899.
- Sörensen, Anna*, Svenska folkskolans historia III. Stockholm 1942.
- Takolander, Alfons*, Erik Gabriel Melartin I. Ekenäs 1926.
- Tiirilä, Osmo*, Uuden elämän etiikka. Helsinki 1940.
- Toinen yleinen seminaarinopettajakokous 1908. Sortavala 1908.

- Tracy, Frederick*, Psychologie der Kindheit. Aus dem Englischen von Dr. J. Stimpfl. Dritte verbesserte Auflage. Leipzig 1909.
- Tuulio, Tyyni*, Otilia Stenbäck ja hänen aatemaailmansa. Porvoo 1950.
- Törnudd, Lilli*, Uudistuspyrintöjä koulun alalla. KS 1906.
- Uno Cygnaeuksen* vihkimäpuhe Kymölän seminaarin avajaisissa lokak. 20 p:nä 1880. Ss 1940. Helsinki 1940.
- Vallinmaa, Y. A.*, Piirteitä Gustaf Johanssonin toiminnasta Kuopion hiippakunnan piispana. Oulu 1937.
- Wallin, O.*, Kansakoulun yleinen kasvatus- ja opetusoppi. Jyväskylä 1883.
— Om folkbildning och folkskolor. Helsingfors 1861.
- Vasenius, Valfrid*, Koululaitoksemme uudistus. Valvoja 1896.
- Vasunta, Pentti*, Maalaiskansakoulujen tarkastuksen historia Cygnaeuksen ja paikallistarkastajien aikana vv. 1866—1884. Koulu ja menneisyys XVI. Helsinki 1964.
- Weinmann, Ernst*, Das Seminar Kreuzlingen 1833—1933. Kreuzlingen 1933.
- Wiget, Th.*, Die formalen Stufen des Unterrichts. Siebente Auflage. Chur 1901.
- Virkkunen, Artturi H.*, Oskar Adolf Hainari. Suomalaisen Tiedeakatemian esitelmät ja pöytäkirjat 1910 II. Helsinki 1911.
- Virkkunen, Paavo*, Kasvatusopin luonnos. Helsinki 1906.
— Mikael Johnsson, Opetusoppi II. Aika 1907.
- Voipio, Aarni*, Mikael Soinisen elämä. Helsinki 1944.
- Yksi hänen oppilaistaan, Muistelmia lehtori Boxströmistä. Kristillinen Kasvatus 1932.
- Yrjö-Koskinen, Y. K.*, Keskitsevä opetus vaiko vuoroluku parempi historiaa opetettaessa kansakoulujen ylä-asteilla? KS 1899.
- Yrjö-Koskinen, Y. S.*, Työväen seikka. Kirjallinen Kuukauslehti 1874.
- Zeller, Christian Heinrich*, Kristillinen Kasvatusoppi. Suom. K. G. Tamminen. Sortavala 1894.
— Kurze Seelenlehre gegründet auf Schrift und Erfahrung für Eltern, Erzieher und Lehrer, zum häuslichen und Schulgebrauche. Dritte Auflage. Calw und Stuttgart 1857.
— Lehrbuch der Erfahrung für christliche Land- und Armen-Schullehrer.
- Ziegler, Theobald*, Kasvatusopin historia erityisesti silmällä pitäen korkeampaa opetustointia. Suom. Walter J. Snellman. Helsinki 1907.
- Älkää tupakoiko. Sortavala 1909.
- Heinolan seminaarin vuosikertomukset 1900—1921.
Jyväskylän seminaarin vuosikertomukset 1900—1937.
Kajaanin seminaarin vuosikertomukset 1900—1925.
Raahan seminaarin vuosikertomukset 1900—1925.
Rauman seminaarin vuosikertomukset 1900—1947.
Sortavalan ja Itä-Suomen seminaarin vuosikertomukset 1900—1947.
Tammisaaren seminaarin vuosikertomukset 1900—1931.
Uudenkaarlepyyn seminaarin vuosikertomukset 1900—1935.

- K.M:n Arm. Asetus 11. 5. 1866.
K.M:n Arm. Asetus 5. 3. 1883.
K.M:n Arm. Asetus 22. 2. 1906.
K.M:n Arm. Asetus 6. 6. 1914.
K.M:n Arm. Asetus 5. 8. 1916.
K.M:n Arm. Asetus 5. 8. 1917.
K.M:n Arm. Julistus 30. 11. 1871.
K.M:n Arm. Julistus 29. 9. 1880.
K.M:n Arm. Kirje 13. 2. 1879.
K.M:n Arm. Kirje 5. 2. 1880.
K.M:n Arm. Kirje 10. 12. 1885.
K.M:n Arm. Kirje 21. 4. 1887.
K.M:n Arm. Ohjesääntö 11. 5. 1866.
K.M:n Arm. Sääntö 11. 5. 1866.
Kongl. Maj:ts förnyade Nådiga Reglemente för Folkskolelärare-Seminarierna i Riket 1. 12. 1865.
Kongl. Maj:ts nådiga stadga för folkskolelärareseminarierna i riket 29. 1. 1886.
Koulutoimen Ylihallituksen kirje kaikille kansakoulujen mies- ja naisopettajille 31. 10. 1879.
Koulutoimen Ylihallituksen kirjeet seminaarien johtajille 17. 3. 1903, 24. 5. 1912 ja 27. 4. 1915.

HENKILÖHAKEMISTO

- Aejmelaeus, A.* 31
Ablman, F. 44
Ahonen, I. V. 20
Ahtiala, K. 75
Alanen, Y. J. E. 80
Ament, W. 50
Anjou, L. C. 44—46, 57—61, 75, 77,
 79, 81, 82, 84, 85, 87, 90, 94, 95,
 102, 103, 105, 107, 128, 131
Arndt, L. 130
Aurola, E. 89
- Bachofner, H.* 22, 90, 112, 115, 116,
 131
Bachofner, P. 116
Bacon, F. 68
Beck, J. T. 51, 78, 80, 107
Beneke, F. E. 47
Berg, K. G. 16
Bergman, A. 24, 25, 31, 130
Bergman, C. G. 58
Bergqvist, B. 58, 131
Blomberg, A. O. 118
Bobrikov, N. I. 17
Borg, O. F. 20
Bormann, K. 88
Boxström, A. 24, 26, 30, 125
Boxström, B. 9—13, 18—40, 42—132
Boxström, F. 24
Boxström, J. 24
Boxström, M. 22, 39
Brammer, G. P. 58
- Brandes, G.* 123
Brenner, W. 11
Bruce, N. O. 131
Brubn, K. 81
Bugenhagen, J. 67
Burckhart, F. 49—52
- Calvin, J.* 68
Cederberg, J. A. 80
Cleve, O. H. 23
Cleve, Z. J. 9, 21, 44, 55—57, 59—
 63, 66, 71, 89, 92, 95—101, 105—
 107
Comenius, A. 68, 90, 110, 113
Cygnæus, U. 9, 16—18, 24, 25, 30—
 32, 36, 42, 66, 71, 72, 74, 80, 88,
 100, 106, 108, 111—114, 118, 122,
 128, 129
- Danielson, J. R.* 119
Diesterweg, A. 9, 68, 70, 106, 110,
 111, 114
Dietrich, R. 131
Dörpfeld, F. W. 61, 101, 112
- Ensiö, A.* 122
Eucken, R. 86, 113
- Festén, H.* 131
Floman, W. 42, 71

- Foerster, F. W.* 40, 73, 82, 116, 117
Forsström, O. A. 16, 19, 27, 30, 120
Francke, A. H. 69, 110, 111
Franssila, K. A. 55
Frey, A. 11, 131
Fröbel, F. 68, 106
- Gaudig, H.* 130
Genetz, A. 30, 31
Granfelt, A. F. 80
Grob, C. 11
Groffy, H. 130
Grylllich, A. 130
- Haavio, M. H.* 76, 119
Haeckel, E. H. 125
Hagan, L. 25
Hagfors, K. J. 24
Haimakainen, O. 28, 34, 123, 126, 129
Hainari, O. A. ks. Forsström
Halila, A. 11, 14—16, 20, 89, 118, 120—122, 128
Hall, B. R. 58
Hallonblad, H. 14, 15, 58
Hamara, K. 105
Hangaslatti, A. 34
Hanbo, J. T. 11
Harnisch, W. 70, 111, 112
Heilmann, K. 49—52
Hellgrén, A. 24
Helle, V. 11, 12
Heporauta, F. A. 13, 119, 126
Herbart, J. F. 48, 64, 68, 70, 114, 115
Hermann, F. 58
Hildén, K. 53
Hoffmann, S. 49
Hoffrén, A. W. 23
Holtari, A. 105
Honka, A. 19
Honkapirtti, M. 29, 40, 56, 130
Honkapirtti, R. 22, 24—30, 32, 37, 67, 80, 91, 97, 99, 104, 112, 123, 130
Hougborg, K. A. 19, 25, 31, 37, 130
Hunziger, F. 112
Hurmalainen, R. 33
Hyle, A. 34
- Hynén, O.* 16, 18, 22
Härkönen, J. 25, 36, 45
Hästesko, F. A. ks. Heporauta
- Ibsen, H.* 123
Ingman, J. 24, 25, 34, 125, 130
Ingman, N. 25, 34, 126
Ingman, R. 25, 34, 126
Isosaari, J. 31, 42—44, 64, 71, 76, 78, 80, 88, 89, 93, 94, 100, 102, 105, 106, 128
- Jalkanen, K. J.* 53, 55, 61, 78, 89, 94, 100
Johansson (Kaila), E. 53
Johansson, G. 22, 25, 51, 78—80, 107, 118, 119, 126
Johansson, H. 130
Johansson, M. 55, 56, 61—67, 70, 71, 74, 75, 78, 80—82, 87, 88, 92, 94, 101, 102, 106—109, 115, 116, 131, 132
Joustela, K. 19
Junge, Fr. 90
Juva, M. 11, 12, 24—26, 119
Jäkälä, J. 45, 51, 67, 69, 77, 79, 110
Järnefelt, A. 123
Järvi, H. 79
Järvi, M. N. 32—34, 36, 105
Järvinen, N. 45, 47, 128
Jääskeläinen, A. ks. Jääskinen
Jääskeläinen, M. 24, 27
Jääskinen, A. 14, 86
- Kansanaho, E.* 24, 25
Kantola, S. 37
Karikko, H. 19
Karpio, V. 126
Karttunen, U. 14, 19
Kastman, C. W. 44—46, 57—60, 75, 77, 79, 81, 82, 84, 85, 87, 90, 94, 95, 102, 103, 105, 107, 128, 131
Kastman, K. A. 44—46, 57—60, 75, 77, 79, 81, 82, 84, 85, 87, 90, 94, 95, 102, 103, 105, 107, 128, 131
Kauppinen, E. 16

- Kauppinen, O.* 36
Kautto, A. 35, 36
Kautto, V. 12, 24, 26, 80
Kebr, C. 58
Kerschensteiner, G. 130
Keveri, J. 34, 45, 75
Key, E. 117
Keynäs, V. 19, 27
Kilpi, V. 123
Knabe, G. I. 100
Korhonen, A. 27, 29
Kotkanen, V. 21, 27, 30, 32—34, 36,
 54—56, 75, 85, 88, 105
Kroman, K. 61, 62
Kuosmanen, R. 21, 25, 34, 36, 114,
 119
Kurvinen, O. 62, 63, 65
Kyprianus 19
Kyyhkynen, A. 34
- Laamanen, Aino* 105
Laamanen, Albert 105
Lagus, A. 20
Labdes, E. 84
Lange, K. 49, 50, 61, 62, 91, 92, 99—
 101
Laurell, A. F. 31
Lehmusto, H. 69
Lehtinen, J. 44—46
Lehtinen, T. 19, 57
Lehto, H. 32, 34, 36, 75
Lehtomaa, H. 34, 75
Lehtonen, D. 47
Lehtonen, H. 66
Lehtovaara, A. 52
Leutz, F. 50
Lichtenfels, R. H. 45
Liebknecht, W. 126
Lietz, H. 116
Lilius, A. 66
Lindén, J. 37
Lindeqvist, K. O. 125
de Lingen, J. 32
Linnankoski, J. 123
Locke, J. 68
Luther, M. 67—69, 113, 115, 116
- Lähde, V.* 119
Löfgrén, A. 33, 56, 67, 72, 77, 79, 82
 —85, 90, 92, 94—100, 103—105,
 110
Lönnbeck, G. F. 43, 101, 114, 120
- Malmström, M.* 45
Mannstén, E. 33, 34, 70, 72, 77, 79,
 82, 84, 85, 90, 92, 94—100, 103—
 105
Mannstén, K. 56
Mantere, O. 125
Martensen, H. L. 80
Martig, E. 49—52, 84, 131
Massinen, K. 34, 105
Melanchton, F. 67
Melartin, E. G. 11
Merikoski, K. 14, 16—19, 27
Mikkola, J. N. 19, 32, 33, 35, 36, 85,
 96, 98, 100, 103—105, 126
Molander, C. I. J. 18
Montaigne, M. 68
Muilu, K. 34
Müller, Y. 111
Mäkinen, E. 19
- Nell, A.* 34
Nieminen, A. 13
Nietzsche, F. 123
Niikko, K. 28
Nokkala, A. 123, 124
Noponen, A. 45
Nurmi, V. 89, 90, 93
Nyberg, M. 21, 23, 27, 36, 37, 130
- Oksala, K.* 55, 91
Okulow, S. 16—19, 27
Olson, E. G. 37
Ottelin, A. K. 64, 66, 69, 75
- Paavilainen, A.* 34
Palmroth, H. 33
Paulsen, F. 11
Perander, J. J. F. 115
Pesonen, M. 117

- Pestalozzi, J. H.* 9, 32, 68, 70, 97, 106, 110, 113, 114
Petterson, G. 11
Petäjä, J. 27, 33, 34, 53, 85, 90, 98, 103, 123, 124, 129
Pietikäinen, A. 31, 118
Preyer, W. 49, 50
Puttila, T. 53—55
Päivänsalo, P. 61, 62
- Railas, V.* 20
Rainio, A. D. 130
Raitio, K. 25, 37, 61, 100, 130
Raninen, E. 26, 87
Rantakari, K. N. 13
Ratinen, S. 15
Ratke, W. 68
v. Raumer, K. 68, 69
Raunio, K. V. 37
Reima, A. 33, 36, 45
Reima, V. 20
Rein, Th. 9, 10, 13, 16, 44, 46, 49—52, 55, 61, 62
Rein, W. 116, 130
Relander, O. 14, 17, 18
Rosendal, M. 23
Rosenqvist, G. O. 119
Rousseau, J. J. 68, 113
Rouvinen, M. 34
Rudin, W. 51, 80, 107
Ruin, W. 66, 71, 116, 117
Ruotsalainen, P. 21, 23, 25—27, 34, 40, 85, 105, 114, 124, 125
Ruuska, E. 34
Ruutu, M. 24
Rüegg, H. R. 9, 51, 114
Räsänen, J. 27, 34, 75, 129
Räsänen, Y. A. 19
- Saaranen, J.* 37
Saarela, Y. 19, 34, 75, 129
Saarenheimo, M. 119
Sailer, J. M. 68, 70, 77, 111, 112
Sainio, M. A. 128
Salmela, A. ks. Löfgrén
Salo, A. 55
Sarva, V. G. 125
- v. Schéele, F.* 131
Schmidt, K. 69
Schütze, F. W. 58
Sibvonen, M. 29
Silvennoinen, O. 34, 85, 114
Sinivaara, S. 33
Sipola, A. 11
Skard, M. 69
Snellman, S. 35
Soininen, M. ks. Johnsson
Sokrates 68
Solntsew, S. 14, 18, 19
Somerkiivi, U. 89
Stenbäck, O. 67, 69—71, 74, 75, 112
Stenius, H. 19, 33, 45, 129
Sturm, J. 68
Sully, J. 50
Sundwall, W. 69
Suomalainen, K. 19, 25, 31, 130
Syvänne, N. 20, 33
Sörensen, A. 11, 58
- Takolander, A.* 11
Tamminen, K. G. 58
Tawaststjerna, W. 55
Tuulilä, O. 78, 79
Tolstoi, L. 123
Tommila, A. 24, 25, 31
Topelius, Z. 92
Tracy, F. 49, 50
Trotzendorf, V. 68
Tuulio, T. 69, 71, 112, 118
Törnudd, L. 92
- Vaaranen, K. A.,* ks. Hougberg
Vallinmaa, Y. A. 119
Wallin, O. 9, 10, 24, 30, 31, 38, 45, 57, 59, 60, 62, 71, 78, 80, 88—90, 98, 100, 106, 108, 114, 122, 128, 129
Vasenius, V. 66
Vasunta, P. 128
Weinmann, E. 11
Wichern, J. H. 70, 111, 112
Wiget, Th. 50, 99, 100
Wilska, I. 35
Virkkunen, A. H. 19

- Virkkunen, P.* 55, 56, 61—63, 65, 66,
74, 78, 80, 81, 87, 88, 94, 101, 106,
108, 109
- Voipio, A.* 64, 80
- Yrjö-Koskinen, E. S.* 53
- Yrjö-Koskinen, Y. K.* 71, 93
- Yrjö-Koskinen, Y. S.* 13
- Zeller, C. H.* 22, 46, 51, 57—60, 68,
70, 77—80, 95—97, 100, 105, 107,
111, 112, 128
- Ziegler, T.* 11
- Ziller, T.* 49, 82, 90, 100, 101, 115
- Zola, E.* 123
- Zwingli, U.* 68

BRUNO BOXSTRÖM UND DER UNTERRICHT IN DEN PÄDA-
GOGISCHEN FÄCHERN AM SEMINAR VON SORTAVALA
1882—1917

R E F E R A T

Die Untersuchung gliedert sich in folgende Kapitel:

- I. Einleitung
- II. Das Seminar in Sortavala, die Arbeitsumwelt Boxströms
- III. Bruno Boxströms Leben und Wirken
- IV. Stundenzahl und Lehrstoffmengen der pädagogischen Fächer sowie die Lehrbücher
- V. Die Hauptzüge von Boxströms psychologischem, pädagogischem und didaktischem Denken
- VI. Boxströms Kulturkritik
- VII. Schlussübersicht

I

In meiner Dissertation habe ich den Unterricht der pädagogischen Fächer am Seminar von Jyväskylä, dem ersten Finnlands, in den Jahren 1865—1901 untersucht. Für diesen Unterricht fanden sich keine Vorbilder im eigenen Lande. Er folgte anfangs hauptsächlich schweizerischen Quellen und war seinem Charakter nach christlich-liberal gemäss dem Geiste Pestalozzis, Diesterwegs und Cygnaeus'.

Am zweiten finnischsprachigen Seminar Finnlands, das im Jahre 1880 in Sortavala gegründet wurde, unterrichtete die pädagogischen Fächer von 1882—1917 der erste Lektor für Geschichte und Pädagogik an dieser Anstalt, Bruno Adalbert Boxström. Seine Tätigkeit als Lehrer am Seminar von Sortavala umfasst einen einheitlichen Zeitabschnitt in der Geschichte dieses Seminars. Mit Boxström endete die Periode der ersten Lehrer dieser Anstalt. Der Einfluss des Seminars von Sortavala auf das Erwachen des finnischen Nationalbewusstseins in der karelischen Bevölkerung war erheblich. Die Neuregelung im Jahre 1916, durch die für die Seminare ein fünfjähriger Kurs festgelegt wurde, und die Selbständigwerdung Finnlands boten auch dem Unterricht in den pädagogischen Fächern neue Möglichkeiten.

Man hätte erwartet, dass Boxström, als er mit seinem Unterricht begann, die im Seminar von Jyväskylä gemachten Erfahrungen benutzt hätte. Das tat er jedoch nicht. Er übte vielmehr scharfe Kritik am Unterricht der pädagogischen Fächer am Seminar von Jyväskylä und am finnischen Volksschulwesen, weil er beide nicht für zuverlässig im christlichen Sinne hielt. Gleich am Anfang seiner Lehrtätigkeit bekannte sich Boxström zu den Vertretern der christlichen Pädagogik.

Boxström fand für seine Erziehungslehre keine Vorbilder im eigenen Lande, sondern er fand sie in der ausländischen Literatur sowie hauptsächlich in der deutschen und schweizerischen Schulwelt. Er trat in Berührung mit Vertretern der christlichen Erziehung in beiden Ländern, und auch der Geist der schwedischen Volksschulen und Seminare bot ihm eine Stütze.

Wie in Deutschland und in der Schweiz wurde auch in Finnland sowohl für als gegen die Verweltlichung der Volksschule Stellung genommen. Die Leitung des Schulwesens ging im Jahre 1870 von der Kirche auf den Staat über. Die neue Stellung der Geistlichkeit wurde nicht reibungslos hingenommen. Die Kirche befürchtete, dass die neuen ideellen Strömungen eine Verweltlichung mit sich brächten, die verderblich sein würde. Der Kampf zwischen der konservativen Geistlichkeit und der christlich-liberalen Volksschule war gerade im Gange, als Boxström mit seiner Tätigkeit als Lektor am Seminar in Sortavala begann.

Boxström kannte die ideellen Grundströmungen Finnlands und war sich auch über die Erscheinungen der deutschen und schweizerischen Schulwelt klar. Die christliche Richtung, die er auf dem Gebiet der Erziehung vertrat, war denn auch nicht etwas Losgelöstes und Zufälliges. Sie gehört zu den Bestandteilen des Kulturlebens jenes Zeitalters und verdient deshalb eine nähere Betrachtung.

II

Die Gründung des Seminars von Jyväskylä bedeutete ein Erwachen des Nationalgefühls der finnischsprachigen Bevölkerung. Für das Seminar von Sortavala ergab sich die nationale und vaterländische Aufgabe, in dem von der Russifizierung bedrohten östlichen Grenzgebiet das Finnentum aufrechtzuerhalten.

Die Gefahr der Russifizierung machte es zu einer Notwendigkeit, in der östlichen Grenzgegend eine finnischnationale Bildung zu schaffen. Es bestanden nur verschiedene Meinungen darüber, ob in diesem Gebiet ein ebensolches Schulwesen organisiert werden sollte wie im übrigen Finnland oder ob man mit Rücksicht auf die bescheidene Kulturstufe der Bevölkerung die Volksschule durch eine Schule niedrigeren Grades ersetzen sollte. Das Ergebnis des Entwicklungsprozesses, der viele Phasen durchlief, war schliesslich, dass in dem Grenzgebiet Schulen sowohl höherer als auch niederer Stufe entstanden, dass aber das Seminar in Sortavala ganz ebenso wie das in Jyväskylä Lehrer für die eigentlichen Volksschulen ausbildete.

Im Zusammenhang mit der Gründung des Seminars von Sortavala traten einige kennzeichnende Züge auf. Das Seminar entstand in einem Gebiet,

dessen Bewohner eine niedrige Kulturstufe, ein primitives Brauchtum und ein schwaches Nationalgefühl hatten. Ausserdem trennte die Religion diese Gegend vom übrigen Finnland. Es ist denn auch verständlich, dass die griechisch-orthodoxe Bevölkerung zum Objekt eines Kulturkampfes wurde. Als das Seminar mit seiner Tätigkeit begann, blieben diese besonderen Züge bestehen und beeinflussten den Geist des Seminars sowie die Arbeit und die Einstellungen sowohl der Lehrer als auch der Schüler.

Die griechisch-orthodoxen kirchlichen Zeremonien vollzogen sich im allgemeinen in einer Sprache, die der Bevölkerung fremd war, und auch die geistliche Literatur war russisch geschrieben. Ausserdem war die russische Sprache im Handel mit den Nachbarn jenseits der Grenze und in der sonstigen Wechselwirkung mit ihnen nötig. Seit 1885 wurden denn auch die männlichen Schüler des Seminars von Sortavala nicht mehr im Schwedischen unterrichtet, sondern lernten stattdessen Russisch. So bot sich ihnen die Möglichkeit, im geistlichen Seminar in Petersburg zu Priestern ausgebildet zu werden.

Die Russen waren sich von Anfang an klar über die finnischnationalen Interessen, die bei der Entstehung des Seminars beteiligt waren. Dieses wurde darum sofort zur Zielscheibe der Angriffe einiger russischer Zeitungen. Wirklich bedroht war es jedoch erst seit dem Beginn der Unterdrückungsjahre am Anfang des 20. Jahrhunderts. Weil es sich als unmöglich erwies, den Geist des Seminars zu ändern, begann man seine Verlegung oder sogar Schliessung zu planen. Infolge des Ausbruchs der Revolution in Russland entging das Seminar jedoch allen Gefahren.

Der christlich-vaterländische »Geist von Kymölä«, dessen Schaffung in beträchtlichem Grade auch ein Verdienst Boxströms war, bestand in leidenschaftsloser, duldsamer und pflichtbewusster Opferbereitschaft für die Aufklärung Grenzkaréliens. Man konnte jedoch nicht im Handumdrehen Erfolge erzielen. So war die Bevölkerung der Grenzgegend, als um die Jahrhundertwende die Russifizierungsmassnahmen begannen, noch nicht reif zu selbständigem Denken. Aber schon während des ersten Weltkriegs, als eine neue Generation an die Stelle der früheren trat, zeigte sich eine stark finnischnationale Denkweise.

III

Bruno Boxström wurde im Jahre 1855 in Leppävirta geboren, erreichte 1879 den Grad eines Kandidaten der Philosophie und leistete den Hauptteil seines Lebenswerks am Seminar von Sortavala. Er starb im Jahre 1921.

Boxström unternahm viele Studienreisen in verschiedene europäische Länder. Insbesondere machte er sich vertraut mit der Allianzbewegung in England sowie mit den Vertretern der christlichen Schule und Erziehung in Deutschland und in der Schweiz. Er hatte Kenntnisse in mehreren Sprachen, besass eine grosse Bibliothek und las viel Literatur seines Fachgebiets, was sich auch in seinen mündlichen und schriftlichen Äusserungen zeigt. In den Jahren 1892—1907 und 1914—16 redigierte er die Zeitschrift »Kasvatus-

opilliset Sanomat» (Pädagogische Nachrichten), in der er den Lehrern wie auch den Eltern Anweisungen für christliche Kindererziehung gab.

Das Leben Boxströms wurde von zwei kraftvollen Ideen beherrscht: von der Religiosität und vom Finnentum. Schon in seinen Jugendjahren war er sowohl ein eifriger Fennomane als auch ein Gegner des religiösen Liberalismus. In den 80er Jahren vollzog sich in ihm eine Vertiefung seines religiösen Lebens, aber seine streng kirchliche Einstellung behielt er bei. In den 90er Jahren gelangte Boxström zu grösserer religiöser Duldsamkeit und begann auch sonst nach der Ausgleichung von Gegensätzen zu streben. Zu dieser Änderung seiner Einstellung trug sein Bekanntwerden mit der englischen Allianzbewegung bei. Um die Jahrhundertwende widmete sich Boxström für kurze Zeit der Abfassung des Werks »Kasvatusopillinen sieluoppi» (Pädagogische Seelenlehre) und orientierte sich in der psychologischen, pädagogischen und didaktischen Problematik. Seit 1905 konzentrierte er sich mehr als früher auf religiöse Fragen. Da er von freikirchlicher Seite Einflüsse empfangen hatte, begann er auch die Kirche zu kritisieren, die seiner Meinung nach nicht mehr die dem ursprünglichen Zweck entsprechende Gemeinschaft der Gläubigen war. Im Jahre 1907 unternahm er eine Reise nach Weissmeerkarelien und Olonetz, die einen Monat dauerte und der Ausbreitung der Bibel diente; dazu trieben ihn ausschliesslich religiöse Beweggründe an, aber — wie man deutlich sehen kann — keine konfessionellen Interessen. Obwohl Boxström sich in der letzten Zeit seines Lebens noch mit der reformpädagogischen Literatur vertraut machte, behandelte er in seinen Unterrichtsstunden hauptsächlich Fragen der Lebensanschauung. Die Schüler, die er in dieser Zeit gehabt hat, betrachten ihn denn auch nicht so viel als einen Lehrer der pädagogischen Fächer, sondern mehr als einen religiösen Erwecker.

Bei der Beurteilung von Boxströms Unterrichtsarbeit muss man berücksichtigen, dass er ehrlich die echte Einstellung eines überzeugten Christen hatte und dass er sich zu seinen Schülern gerecht und wohlmeinend verhielt. Bei einer grossen Menge seiner Schüler hat er ganz entscheidend zur Herausbildung ihrer Lebensanschauung beigetragen.

IV

Wie aus den Tabellen 1 und 2 hervorgeht, wurde die Wochenstundenzahl der pädagogischen Fächer am Seminar in Sortavala allmählich von sechs auf neun erhöht. Dies geschah jedoch nicht freiwillig, sondern in Befolgung einer Aufforderung der Oberdirektion des Schulwesens. Anfangs widersetzte sich Boxström dieser Steigerung entschieden, später aber nicht mehr so stark, weil damals schon Lehrbücher zur Verfügung standen, die er guthiess.

Vergleicht man die Studenzahlen der pädagogischen Fächer an den einzelnen Seminaren, so bemerkt man, dass sie Ende des 19. Jahrhunderts an den Seminaren von Sortavala und Uusikaarlepyy am kleinsten waren, am Seminar von Jyväskylä dagegen am grössten. Durch Massnahmen der Schulverwaltung wurde Anfang des neuen Jahrhunderts grössere Einheitlichkeit erzielt.

Boxström unterrichtete Seelenlehre anfangs nach dem schwedischen Werk »Bidrag till pedagogik och metodik för folkskolelärare», das von L. C. Anjou

sowie C. W. und K. A. Kastman herausgegeben war. Seit dem Schuljahr 1885—86 lehrte er sog. biblische Seelenlehre nach handgeschriebenen Aufzeichnungen. Als hauptsächlichste Quelle benutzte er C. H. Zellers Werk »Kurze Seelenlehre«, dessen erste Auflage bereits 1846 erschienen war.

Die Bedeutung von Boxströms Unterricht in biblischer Seelenlehre für die geistige Entwicklung der Schüler und für die praktische Schularbeit muss man als gering ansehen. Stellung und Funktion der Seelenlehre erstarkten aber, als er im Jahre 1900 sein eigenes Lehrbuch über pädagogische Seelenlehre zu benutzen anfang.

Dieses Buch ist das erste finnischsprachige Werk, worin die Psychologie auf die Pädagogik und auf den Unterricht angewandt wird. Es gliedert sich in drei Teile. In dem ersten werden die allgemeinen Tätigkeiten und Zustände der Seele behandelt, in dem zweiten das Seelenleben der Einzelperson und in dem dritten das Wesen der Seele.

Das Literaturverzeichnis dieses Werks ist umfangreicher als das Quellenmaterial der Lehrbücher im allgemeinen. Es enthält insgesamt 42 psychologische und erziehungspsychologische Werke, die fast alle deutsch geschrieben sind; 13 von den aufgezählten Büchern sind als biblisch anzusehen.

Bei der Abfassung seiner »Pädagogischen Seelenlehre« ist Boxström keinem Quellenwerk sklavisch gefolgt. Der Einfluss von vier Lehrbüchern ist jedoch beträchtlich. Die vom Schweizer E. Martig für Seminare verfasste »Anschauungs-Psychologie mit Anwendung auf die Erziehung« hat den Aufbau des Lehrbuchs und teilweise auch seinen Inhalt vom Anfang bis auf S. 211 beeinflusst. Die Anwendung psychologischer Kenntnisse auf Erziehung und Unterricht hat Boxström aufgrund von F. Burckharts Werk »Psychologische Skizzen zur Einführung in die Psychologie« ausgeführt. Für sehr viele Stellen, besonders für Definitionen hat er Anregungen von K. Heilmanns »Psychologie mit Anwendung auf Erziehung und Schulpraxis« empfangen. Aus dem üblichen einheimischen Lehrbuch der Seelenkunde, dessen Verfasser Th. Rein war, hat Boxström den finnischen psychologischen Wortschatz angewandt. Die sog. biblische Seelenkunde hat erstaunlich wenig auf den Inhalt seiner »Pädagogischen Seelenlehre« eingewirkt.

Boxströms »Pädagogische Seelenlehre« wurde bis zum Anfang der 20er Jahre allgemein als Lehrbuch der finnischsprachigen Seminare Finnlands verwendet.

Eigentliche Pädagogik und Didaktik unterrichtete Boxström in seinen Vorlesungen während der Jahre 1883—1907. Danach nahm er Lehrbücher in Gebrauch, zuerst das Werk von P. Virkkunen »Kasvatusopin luonnos« (Entwurf einer Erziehungslehre), später das von Mikael Soininen »Lyhyt kasvatus- ja opetusoppi« (Kurze Erziehungs- und Unterrichtslehre).

Die in den 80er Jahren entstandenen Vorlesungen sind am meisten von dem obengenannten Lehrbuch von Anjou-Kastman beeinflusst worden; diesem Buch sowie Cleves Werk »Grunddrag till skolpedagogik« hat Boxström in erster Linie seine allgemeine Didaktik entnommen. Die Darstellungsweisen im Unterricht erklärte er nach C. Wallins Buch »Kansakoulun yleinen kasvatus- ja opetusoppi« (Allgemeine Erziehungs- und Unterrichtslehre für die Volksschule). Die Massnahmen der christlichen Erziehung behandelte Boxström nach dem »Lehrbuch der Erfahrung für christliche Land- und Armen-

Schullehrer» des von ihm bewunderten christlichen Erziehers C. H. Zeller (S. 120—147).

Im Schuljahr 1892—93 änderte Boxström seinen Unterricht. Von den Vorlesungen, die er zuerst verwendet hatte, blieb der Stamm erhalten, aber der Anteil des Lehrbuchs von Cleve nahm zu, wogegen die christliche Erziehung nach Zeller ganz wegblieb. Die pädagogische Problematik wurde durch die Apperzeption und durch die formalen Stufen des Unterrichts beträchtlich vermehrt.

In den Jahren 1907—12 unterrichtete Boxström eigentliche Pädagogik nach Virkkunens »Entwurf einer Erziehungslehre«. Der Verfasser dieses Lehrbuchs hat als Quellen für den Teil, der die Seelenlehre behandelt, hauptsächlich Werke von Boxström, Rein und Lange verwendet, für den Teil dagegen, der die allgemeine Pädagogik und Didaktik umfasst, die von Soininen verfassten Bücher »Yleinen kasvatusoppi« (Allgemeine Erziehungslehre) und »Opetusoppi I« (Unterrichtslehre I). In seiner Unterrichtsmethodik hat Virkkunen die von Herbart eingeführten formalen Stufen nach Dörpfeld und Lange dargestellt.

Virkkunens Lehrbuch scheint aus vielen verschiedenen Gründen Boxström gefallen zu haben. Es war von einem Theologen verfasst, und in seiner Zielsetzung stand im Mittelpunkt die von Boxström gutgeheissene Heranbildung des christlich-sittlichen Charakters. Ausserdem bildete das Lehrbuch infolge seiner Knappheit nur einen Stamm, den der Lehrer mit dem von ihm gewünschten Inhalt ausstatten konnte.

Boxström hielt das Herbartsche System für sehr schematisch und stand überhaupt in Opposition gegen die Herbartianer. Dessen ungeachtet wandte er schon in den 90er Jahren in seinem Unterricht einige Herbartsche Grundsätze an. Auch das Lehrbuch von Virkkunen gehörte zur Herbartschen Richtung. Im Jahre 1912 nahm Boxström die »Kurze Erziehungs- und Unterrichtslehre« von M. Soininen, dem führenden Herbartianer Finnlands, in Gebrauch, die im vorhergehenden Jahr erschienen war und die der Verfasser in erster Linie für die Ausbildung von Lehrern der Unterstufe bestimmt hatte.

Geschichte der Pädagogik unterrichtete Boxström bis 1893 nach handgeschriebenen Vorlesungen, danach nahm er Otilia Stenbäcks Werk »Kasvatusopin historian pääpiirteet« (Die Hauptzüge der Geschichte der Pädagogik) in Gebrauch. Wie oben erwähnt, erlebte Boxström um die Mitte der 80er Jahre eine religiöse Krise, und diese wirkte auch auf seinen Unterricht in der Geschichte der Erziehungslehre. Seit 1887 vermehrte er den Anteil des christlichen Elements, und auch die Behandlungsweise änderte sich. Sein Unterricht war anfangs deskriptiv, aber später stellte er sich zu den Problemen der Geschichte der Pädagogik kritischer und betrachtete die Dinge gemäss seiner christlichen Überzeugung.

Boxström scheint für seine früheren und für seine späteren Vorlesungen über Geschichte der Erziehungslehre verschiedene Quellen benutzt zu haben. Zuerst unterrichtete er aufgrund von Aufzeichnungen, die nach einem umfangreichen Werk von K. Schmidt angefertigt worden waren und die er aus dem Seminar von Uusikaarlepyy erhalten hatte. In seinen späteren Vorlesungen benutzte er K. Raumers Geschichte der Pädagogik.

Dem Lehrbuch von Stenbäck, das in den Jahren 1890 und 1892 erschien,

wurde recht grosse Beachtung zuteil, war es doch die erste in finnischer Sprache abgefasste Geschichte der Pädagogik. Ausserdem hatte es den beträchtlichen Umfang von 405 Seiten. Boxström unterrichtete den ganzen Lehrstoff, den das Werk enthielt.

Die Schulkunde wurde am Seminar von Jyväskylä gründlich unterrichtet, während Boxström und die Lehrer der schwedischsprachigen Seminare Finnlands ziemlich wenig Anleitung dazu erteilten. Am Anfang des 20. Jahrhunderts wurde in den Unterricht der pädagogischen Fächer an den Seminaren eine Wochenstunde Schulkunde eingebaut, die im allgemeinen von den Lehrern der pädagogischen Fächer zusammen mit dem Leiter der Übungsschule und dem Lehrer der Verbindungsklasse besorgt wurde. Als dieser Unterricht im Jahre 1906 auch am Seminar von Sortavala — das darin das letzte war — eingeführt wurde, übernahm ihn nicht Boxström, der Lehrer der pädagogischen Fächer, sondern der Seminardirektor.

Im allgemeinen unterrichteten die Lehrer der pädagogischen Fächer an den Seminaren Finnlands vielseitiger, als es Boxström tat, der von allem Geschichtslehrer war. Bei ihm war der Lehrstoff der Geschichte der Pädagogik wesentlich umfangreicher als der seiner übrigen Fächer. Er brachte in die Geschichte der Pädagogik reichlich pädagogische und didaktische Problematik hinein, die von anderen Lehrern im Zusammenhang mit der eigentlichen Erziehungs- und Unterrichtslehre behandelt wurde. Die eigentliche Pädagogik war bei Boxström hauptsächlich Suche nach Zielen, Formung der Lebensanschauung sowie Darstellung einiger pädagogischer Grundtatsachen. An zweiter Stelle in der Rangfolge der Wichtigkeit stand der Unterricht der Seelenlehre. Durch sie wollte er Voraussetzungen und Möglichkeiten für Erziehung und Unterricht schaffen. Ganz bedeutungslos war bei ihm der Anteil der Schulkunde.

V

Man kann die psychologischen, pädagogischen und didaktischen Ideen Boxströms als in folgenden Punkten enthalten ansehen: Begriff der Erziehung und des Unterrichts, Eigenschaften des zu Erziehenden, Ziel von Erziehung und Unterricht, Lehrplan, Mittel der Erziehung und des Unterrichts, Eigenschaften des Erziehers und Lehrers.

Die theoretische Seite der Erziehung behandelte Boxström nur ganz am Rande. Dabei betrachtet er den Begriff der Erziehung vom christlichen Standpunkt. Er unterscheidet zwei Seiten in der Erziehung: den Unterricht und die sittliche Erziehung. Der Unterricht ist auf die Entwicklung der Auffassungsgabe gerichtet. Die Erziehung im engeren Sinne dagegen formt in erster Linie den Willen, damit ein christlich-sittlicher Charakter herangebildet wird, was dasselbe ist wie die Erziehung zum Christen. Boxströms Definition der Begriffe der Erziehung und des Unterrichts ist von den Lehrbüchern Anjou-Kastmans und Zellers beeinflusst. Wenn er nach Lehrbüchern unterrichtete, die von Herbartianern verfasst waren, musste er den Inhalt der Begriffe ändern,

die in diesen Büchern vorkamen. Nach Virkkunen und Soininen gliederte sich die Erziehung nämlich in Beherrschung, Unterricht und Leitung.

Nach einem schwedischen Lehrbuch, das ihm als Vorbild diente, und nach Zellers Seelenlehre erklärte Boxström, dass das Kind zwar schwach und hilflos in die Welt hineingeboren wird, aber doch entwicklungsfähige Anlagen besitzt. Infolge des Sündenfalls ist der Mensch von Kind auf böse, er gehorcht Gottes Geboten nicht und widersetzt sich der Verwirklichung der sittlichen Weltordnung. Trotzdem vertraut Boxström in hohem Grade den Möglichkeiten der Erziehung und betrachtet die frühe Kindheit als eine für Erziehung besonders günstige Zeit. Obgleich er sich später mit der modernen psychologischen Literatur vertraut machte, blieb seine biblische Auffassung doch die ganze Zeit unverändert. Ausser der Bibel selbst haben die Grundanschauung Boxströms am meisten und am stärksten die Auffassungen dreier Männer beeinflusst: dies waren der bedeutendste Vertreter der biblischen Richtung, J. T. Beck, der Bischof G. Johansson und C. H. Zeller. In der finnischen, rein pädagogischen Literatur betonte man zwar die Verbindung des Menschen zu Gott, vermied es aber, von der Auswirkung der Erbsünde zu sprechen. Ebenso wie Boxström hat unter den finnischen Pädagogen hauptsächlich U. Cygnaeus, der Vater der finnischen Volksschule, die Dinge aufgefasst.

Der christliche Lebenswert, der die Lehrtätigkeit Boxströms beherrschte, zeigt sich besonders in seiner Zielsetzung. Um die Jahrhundertwende begann er unter dem Einfluss von Soininen von der Erziehung des christlich-sittlichen Charakters zu sprechen, aber er hebt die religiöse Seite stärker hervor als Soininen und überhaupt die Herbartianer.

Den Bestrebungen der neuen Schule am Anfang des 20. Jahrhunderts war der Kampf gegen die Herbart'sche Wissensschule gemeinsam. Boxström empfing neue Einflüsse aus ausländischen Quellen, schon bevor man sie in Finnland allgemein kannte. Im Jahre 1905 begann er gemäss der Richtung des Pragmatismus anstelle der Wissensschule die dem Leben dienende Schule zu fordern. Auch sonst scheint Boxström die Bedeutung der Schulkenntnisse gering geschätzt zu haben, und zugleich betont er den Vorrang der formalen Erziehung vor der materiellen.

Boxström war ein Konservativer. Die liberalen Ideen und besonders die sozialistischen Lehren fanden in ihm einen heftigen Gegner. Er vermochte nicht zu begreifen, dass die Schule eine sozialreformatorsche Aufgabe haben könnte. Die Unterschiede zwischen den einzelnen Gesellschaftsklassen hielt er für natürlich und für beständig. Unter dem Einfluss der reformpädagogischen Literatur sprach er allerdings von der Erziehung des Individuums und der Gemeinschaft; die Jahre der Bedrückung durch die zaristische Regierung regten ihn besonders dazu an, die nationale und vaterländische Erziehung zu betonen. Er billigte Soininens Heimatprinzip und betrachtete die Kenntnis von Natur und Geschichte der Heimat als Grundlage der Vaterlandsliebe. Boxström schätzte ausserdem die physische Erziehung; auch sie sah er vom religiös-sittlichen Standpunkt an.

Die Ziele der Erziehung und des Unterrichts behandelte Boxström auf dieselbe Weise wie im allgemeinen die entsprechende pädagogische Literatur in Finnland. Er rückte jedoch bei seiner Betrachtung mehr die Religion in den

Mittelpunkt als die übrigen. In dieser Hinsicht erinnert sein Unterricht an den von Cygnaeus erteilten Unterricht in Pädagogik, wofür diesem als Grundlage K. Bormanns »Schulkunde für evangelische Volksschullehrer auf Grund der Preussischen Regulative« gedient hatte.

Den Fragen, die den Lehrplan betrafen, schenkte Boxström in der Anfangszeit recht wenig Beachtung, später aber nahm er an der Diskussion darüber teil. Er billigte die von der Volksschulverordnung vorgeschriebenen Unterrichtsfächer, aber die Religion sollte Lehrplan und Arbeitsordnung beherrschen. Die Konzentration des Herbartschen Unterrichts wurde von ihm gutgeheissen, wenn die Dinge nur gemäss der christlichen Anschauung konzentriert wurden. Im naturkundlichen Unterricht sollte man die Natur als Ganzheit in der eigenen Umwelt der Kinder kennenlernen. Denselben Grundsatz wandte Boxström auch auf den Geschichtsunterricht an, aber er billigte den Vergleich zwischen verschiedenen Lehrfächern nicht und hielt ein Lesebuch für besser als ein Lehrbuch.

Boxström gab auch Anweisungen für den Unterricht in der Verbindungsklasse. Besonders die Anweisungen für die stillen Übungen waren brauchbar; aber er konnte nicht sagen, ob das Prinzip des Parallelkurses besser war oder das des abwechselnden Kurses.

Obwohl die pädagogischen Ansichten Boxströms im allgemeinen konservativ wirken, waren seine Erziehungs- und Unterrichtsmethoden modern. In einigen Fragen war er geradezu seiner Zeit voraus. Das kam daher, dass er, als er die »Kasvatusopilliset Sanomat« (Pädagogischen Nachrichten) redigierte und seine »Pädagogische Seelenlehre« schrieb, das Zeitgeschehen verfolgen und die Fachliteratur lesen musste. Natürlich war auch seine christliche Lebenseinstellung am wenigsten dazu angetan, die Lehrverfahren zu schematisieren.

Boxström hat die Apperzeptionsgesetze und die Herbartschen formalen Stufen des Unterrichts etwa zehn Jahre vor dem Erscheinen von Soininens Unterrichtsmethodik im Jahre 1906 angenommen. Erst im nächsten Jahrzehnt begann man diese Dinge auf Wunsch der Oberdirektion des Schulwesens häufiger als bisher im Unterricht der Seminare und der ihnen angegliederten Volksschulen anzuwenden. Von der Anschaulichkeit und Lebensnähe eines auf unmittelbaren Erfahrungen beruhenden Unterrichts sowie von der Selbsttätigkeit der Schüler sprach Boxström als einer der allerersten, schon bevor man die Strömungen der neuen Schule in Finnland allgemein kannte.

Das Gelingen der Erziehung und des Unterrichts in der Schule hängt nach Boxströms Meinung entscheidend vom Lehrer und von dem Geist ab, den dieser zu schaffen vermag. Im Jahre 1904 schrieb er im Gegensatz zu den Herbartianern, dass man zu sehr die äussere Kompetenz werte, aber zu wenig die charakterliche und stimmungsmässige Eignung. Er betrachtete als wichtig für den Lehrer eine gute physische und psychische Gesundheit, ausreichende Auffassungsgabe, biegsame und lebhaftes Sprechweise sowie warmes Herz und einen festen Willen. Auch verlangte er vom Lehrer Demut, Wohlwollen, Mässigung, Geduld, Freundlichkeit, eine positive Stimmungslage und eine vorbildliche Lebensweise, in der Alkoholgetränke keinen Platz hatten. Boxström sah in dem Beruf des Lehrers eine Berufung, die das Vergessen des eigenen

Vorteils und ungünstiger äusserer Umstände sowie Aufopferung und volle Hingabe an das Lehramt voraussetzte. Als geeignete Erholung betrachtete er die gemeinsamen Zusammenkünfte christlicher Lehrer.

Boxströms Orientierung nach der Geschichte bewirkte, dass das Verstehen des Verlaufs von Entwicklungen seine starke Seite war. Seiner Meinung nach hängt der Erziehungs- und Lehrprozess in seiner Gesamtheit von den verschiedenen Entwicklungsstufen des Kindes ab, ausserdem sowohl von den historischen Verhältnissen als auch von denen der Natur. Demgemäss versuchte er seine persönliche christliche Anschauung anzuwenden.

VI

Boxström, der sich leicht begeistern konnte, behandelte in seinem Blatt sowie in seinen Unterrichtsstunden die pädagogischen Strömungen, die schulpolitischen Fragen der Zeit und einige aktuelle Kulturerscheinungen. Diese Fragen mögen hier erwähnt werden, weil auch sie zur Herausbildung der Einstellungen der Schüler beigetragen haben.

Wenn Boxström die führenden pädagogischen Strömungen betrachtete, wurde den Vertretern der christlichen Erziehung natürlich recht viel Beachtung und positive Beurteilung zuteil.

Boxström tadelte Rousseau, weil dieser nicht alle Neigungen des Kindes gekannt hatte, weil er ein vom Nutzen veranlasstes Tun guthiess und weil er glaubte, das Kind könne alles selbst finden. Den Philanthropen stimmte Boxström nicht bei, weil ihnen das Prinzip der nationalen Erziehung fehlte und weil sie einen von den Lehren der Kirche unabhängigen Religionsunterricht empfahlen.

Comenius und Pestalozzi behandelte Boxström sehr positiv, obwohl er von ihnen nur Comenius als christlichen Erzieher ansah. Auch die Verdienste Diesterwegs erkannte er an, tadelte ihn aber andererseits heftig, weil er dem allgemeinen deutschen Lehrerverein eine unchristliche Richtung gegeben habe. Da nach Boxströms Auffassung die Ideale der von Cygnaeus geschaffenen finnischen Volksschule gerade die Ideen Pestalozzis und Diesterwegs waren, rechnete er auch Cygnaeus zu den Liberalen und gab seinen Schülern ein negatives Bild von ihm.

Besonders in den 90er Jahren kritisierte Boxström die Herbartianer, obgleich er ihre Grundsätze und ihre Methoden billigte. Auf der Suche nach der neuen Schule kämpfte er ebenso wie die Reformpädagogen gegen die Herbartsche Wissensschule. Die neue Schule tadelte er wiederum deshalb, weil sie die Autorität verwarf und allzusehr auf Methoden vertraute. Die Persönlichkeit des Lehrers und der christliche Geist der Schule waren für ihn am wichtigsten. Wenn die Erneuerung nicht auf dem Christentum fusste, handelte es sich um einen Reformbetrug.

Die schulpolitischen Fragen der Zeit behandelte Boxström recht knapp. Noch in den 80er Jahren stand er der Volksschule sehr negativ gegenüber. Seiner Meinung nach war sie unchristlich sowie ausserdem teuer und auf einer zu ho-

hen Stufe für das finnische Volk. Statt ihrer hätte er lieber kirchliche Wanderschulen gesehen. In dieser Hinsicht dachte er ebenso wie die konservative finnische Geistlichkeit. Als sich im Jahre 1891 im Landtag herausstellte, dass ein Übergang des Volksschulunterrichts in die Obhut der Kirche nicht möglich war, begann Boxström sich positiver zur Volksschule zu stellen. Er billigte nun, dass die Kirche und der Staat sich in den Volksschulunterricht teilten. Anfangs dachte er daran, dass ein Teil der Kinder die kirchliche Wanderschule besuchen könnte, ein anderer Teil die Volksschule. Seit 1895 erkannte er an, dass die Wanderschule die Grundlage der Volksschule bilden konnte. Als zu Beginn des 20. Jahrhunderts die Frage der Verstaatlichung des Elementarunterrichts auf die Tagesordnung gesetzt wurde, schloss er sich den Verteidigern des kirchlichen Elementarunterrichts an, später aber musste er auch diesen Gedanken aufgeben.

In den 90er Jahren, als die Frage der Grundschule zum Gegenstand einer vielseitigen Diskussion wurde, schrieb Boxström gegen das Grundschulprinzip. Seiner Ansicht nach musste damit die Oberschule an Wissenschaftlichkeit verlieren, während die Volksschule ihre Sonderaufgabe eingebüsst hätte und zur »Dienstmagd« der höheren Schule geworden wäre.

Boxström verfolgte die Zeitereignisse und beteiligte sich — hauptsächlich in seinen »Pädagogischen Nachrichten« — an den Diskussionen über einige aktuelle Kulturerscheinungen. Er kämpfte gegen minderwertige Literatur; in diesem Kampf gründete er auch im Jahre 1899 die Firma »Karjalan kirjakauppa ja kustannusliike« (Karelische Buchhandlung und Verlagsanstalt).

Wie oben gesagt, widersetzte sich Boxström dem Sozialismus, und Gleiches galt für den Darwinismus. Dass man sich alkoholischer Getränke enthielt, war seiner Meinung nach für den Christen selbstverständlich. Daher billigte er keine Abstinenzgelübde und keine von der Abstinenzbewegung veranstalteten Feiern, denn er betrachtete nur Gottes Wort als Hilfe gegen die Sünde. Auch der Jugendvereinsbewegung stand er mit Vorbehalten gegenüber, weil mit ihr das Verlangen nach Vergnügungen, Genuss und Eleganz gewachsen war.

VII

Da Boxström für eine christliche Pädagogik und gegen den im Schulwesen auftretenden Liberalismus kämpfte, wollte er den Volksschulunterricht von neuem der Kirche anvertrauen. Unter den Lehrern der Seminare und Volksschulen blieb er einsam und fand keine Unterstützung, weil sich seine Kritik gegen die amtliche Volksschulpolitik und gegen das Lebenswerk des allgemein geschätzten Cygnaeus richtete. Man pflichtete zwar vielfach seiner christlichen Verkündigung bei, aber im allgemeinen fand man gegen den Geist der Volksschule nichts einzuwenden. Da es nicht mehr möglich war, die Volksschule von neuem der Obhut der Kirche zu unterstellen, konzentrierte Boxström alle seine Kräfte auf die Ausbildung christlicher Volksschullehrer. In dieser Arbeit blieb er nicht allein.